

هونلرك ، توركلرك ، موغوللرك وده‌ها سائر
غربی تاتارلرك تاریخ عمومیسی

آلتنجی جلد

تأليف و ترجمه انجمنی طرفندن قبول ایدلمشدر

هونلرك، تورکلرك، موغوللرك وده سائر تاتارلرك

تاریخ عمومیسی

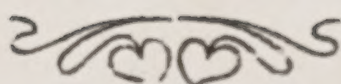
حامد

محرری :

دوکینیی Deguignes

مترجمی :

حسین جاهد

استانبول

طنین مطبعه‌سی — ١٩٢٤

هونلرك تاريخ عموميسى

اونیدنجی کتاب

۱

ایران موغوللری

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

منکو خان تاتارستان ایمپراطورلغنه نائل اولدیغی زمان برادری هولاکو[۱]یی غربی آسیایه یعنی ایران وسوریه طرفلرینه کوندردی وخوراسان حکومتنی اویراتلر عشیرتندن آرغون آغایه ویردی . آرغون آغا بو مقامده اون سنه قالدقدن صوکره وفات ایتدی یوقاریده سویله‌دیکمز وجهله هولاکو ملاحده یاخود اسماعیلیه مذهبنی محو ایتدی .مشهور بغداد شهرینی ضبط ایله‌دی ، ذی قدرت خلیفه‌لر ایمپراطورلغنی ده‌ویردی . منکو خانك وفاتندن صوکره هلاکو بو غرب مملکتلرنده قلدی . تاتارستان بویوك خانی برادری قبلای ،جلوس

---

[۱] هایتون کندیسنه هائولون دیور. باشقه‌لری ده هالسون نامنی ویریورلر .

براتی كرك كنديسی كرك خلفلری تاتارستان خانلرندن آلمق شرطيله كنديسنه او الكالری براقدی . تاتارستان خانلری بوتون ملتك حكمدارلری كبی تلقی اولونيوردی . فقط تاتار ايمپراطورلغنك غايت واسع اولماسی تاتارستان خانلرينك كندی عائله‌لرندن سائر اوزاق مملكتلرده يرلشمش حكمدارلر اوزرنده ادعا ايتدكلری حكم ونفوذدن اوزون مدت استفاده ايتمه‌لرينه مانع اولدی . قبلايك وفاتندن صوكره بونلرك هپسی بويوك خانلردن مستقل بر حكمدار اولديلر . بويوك خانلر چينده بك مشغول اولدقلری جهتله اونلری دائرهٔ اطاعته ادخال ايچون اوغراشه‌مايورلردی . بالخاصه هلاكو ايرانده بر ايمپراطورلق تأسيس ايتدی . خلفلری زماننده بو ايمپراطورلق دها وسعت بولدی . موغول حكمدارلری عراق عرب ايله عراق عجمه، خوراسانه، كرمانه ، فارس ولايتنه ، آذربيجانه ، اران، ری، جبال ، دياربكر ، ديار ربيعه Diar-rabi ، ديارجزيره ، ارمنستان الكالرينه، كورجستانك وآناطولينك بر قسمنه صاحب بولونيورلردی . تبريز بو كنيش ايمپراطورلغك پايتختی ايدی . سائر موغول خانلری كبی ايران خانلری ده باشليجه ايكی قرارگاهه مالكديلر . بری موسم صيفه مخصوصدی ، قاره باغده ايدی . ديكری قيشه مخصوصدی ، اوجان Oudgian ده ايدی . بعض دفعه‌ده بغدادده اوتورورلردی . بو ولايتلرك چوغنده موغللر وقبيله

حرا كشی

اوراللرده حكمران اولان حكمدارلرى محافظه ايله مشلر، اونلرى بر ويركو تأديه سنه اجبار ايتمشلردى .

هرات ، كرمان، اران حكمدارلرى ودها سائرلرى ايشته بوقبيلدندى. موغوللر يالكز كيلان ولايتنى تحت اطاعته آلامادیلر . بوولايتده سكز قرال [١] واردى . بربرلرينه اوقدر صيقى مربوط ايديلركه بريسى هجومه معروض قالسه درحال امدادينه قوشارلردى . كنديلرينى تحت انقياده آلمق ايچون كوندريلن متعدد موغول اردولرى امحا ايديلديلر. بوقوملر حريتلرينه اوقدر دوشكون ايديلركه مملكتلرندن اسارتك كولكه سنى بيله اوزاقلاشديرمق ايچون آرالرينه اسير قبول ايتمزلردى . يانلرينه التجا ايدن اسيرلر درحال نائل حريت اولورلردى . بوصورتله هركس وطنك مدافعه سنه مساوى صورتده علاقه دار بولونوردى . باشقه هر يرده اسارت آلتنده ايكله مك فلاكتنه اوغرايانلرك كافه سى بوراده نائل حريت اولدقلرى جهتله دولته قارشى برحركتده بولونه لرى ايچون هيچ بربهانه يوقدى . اكتساب حريت

[١] بوقراللر لاهجان Lahejan ، سهام Saham ، رشت، صافات Saphat ، يومين Joumin ، تواليم Toulim ، كسكر Kesker ، ينفاس Yanfas حكمدارلرى ايديلر . الك مهملرى توليم ، يومين ، كسكر ورشت حكومتلرى ايدى .

ایچون بر طاقم اختلال وانقلابلره اشتراك ایتمه‌لرینه‌ده حاجت قالمامشدی . خانك بر برنجی وزیری واردی که عینی زمانده اردولرك باش‌قوماندانی ایدی . اولوس Alous قوماندان اکبری یاخود بکلربکی عنوانی حائز ایدی . کندیسندن صوکره درت اولوس قوماندانی کلیردی . بونلرك اسملری یرلیغ‌لرك وفرمانلرك اوزرنده وسائر وثائق رسمیه‌ده خانك اسمندن صوکره یازیلیردی . بغدادك ضبطندن صوکره [۱] ، سوریه‌ده حکمران اولان حکمدارلرك کافه‌سی ، اوزمانه قدر برسد کبی تلقی ایدیلن ، سایه سنده بوتون آسیا راحت یاشایان خلیفه‌لر ایمپراطورلغنی محو ایتمش اولان موغوللرك سطوتندن اندیشه‌یه دوشدیلر . بغداد محاصره‌سی ایچون هلاکویه ایستەمش اولدیغی قوای معاونه‌یی کوندرمکه مسارعت کوسترمه‌مشلردی . چونکه بغدادك ضبط ایدیلمه‌سی منفعتلری اقتضاسندن ایدی . موغوللرك بورایه صاحب اولدقلرینی کورنجه کندیلرینی تسکین ایچون مسارعت کوستردیلر ودها اول عرض اطاعت ایتمدکارندن دولایی مختلف بهانه‌لرله معذرتلر سرد ایتدیلر . آتابکلره‌خلف اولمش بولونان موصل ملکی بدرالدین لؤلؤ هپسندن اول برمفرزهٔ عسکریه ایله اوغلی صالح اسماعیلی کوندردی . بوقوهٔ امدادیه برآز کچ

سنه ۱۲۵۸
ابوالفدا
ابوالفرج

[۱] ٦٥٦ تاریخ هجریسنده .

اولدیغی ایچون هلاکو موصل ملکنی باردانه قبول ایتدی . دیدی که : « بزه قارشی کوستره‌جککز حرکتی تعیین ایچون اوزون مدت تردد ایتدیکز . کیمك موفق اولاجغنی زمانك سزه کوسترمه‌سنی بکله‌دیکز . صوکره قوتلینك طرفنی التزام ایده‌جکدیکز . خلیفه غالب کلسه ایدی بو کون امدادمزه کوندردیککز عسکر بزه قارشی دونه‌جکدی » . دها بعض مؤاخذاتدن صوکره هلاکو صالح اسماعیلی موصله اعاده ایتدی . بوتون دولتك سلامتی ایچون قورقان بدرالدین لؤلؤ خزینه‌سندن اك قیمتدار انجیلری ، الماسلری ، البسه‌لری آلدی ؛ چوجوقلرینك و مستفرشه‌لرینك مجوهراتی‌ده بونلره علاوه ایتدی و بونلرله برلکده هلاکونك نزدینه کیتدی . هلاکو او زمان همدان طرفلرنده ایدی . حرب یورغونلقلرینی چیقاریوردی . موغول خانی ، بدرالدینك یاشنه حرمتله ملتفتانه قبول ایتدی . تحت حمایه‌سنه آلدی و مملکتلرینه عودتی ایچون مساعده ویردی . بدرالدین لؤلؤ هلاکونك عظمت و قدرتنه نه قدر حیران ایسه نائل اولدیغی التفاتدن‌ده او قدر ممنون بر حالده موصله دوندی .

سوریه‌نك سائر بعض حکمدارلری بو حرکته امتثال ایتمدیلر . موغوللره مقاومت ایده بیله‌جکلرینی امید ایده‌جك قدر کندی قوتلرینه اعتماد ایدییورلردی . فقط آرالرنده اتحادك فقدانی

باعث فلاکتلری اولدی . بعضلری بو قدر مدهش بر دشمنك تقربندن قورقەرق عمومك منفعتنه خدمت ایچون چالیشمغه جسارت ایدەمدیلر . اونلرك ضعفی یوزندن سائرلرینك دکرلی حرکاتی ده عقیم قالدی . یالکز میافارقین شهرینه صاحب بولونان اشرف [١] الك ابتدا موغوللره قارشی بایراق قالدیرمق جسارتنی کوستردی . حلب ملکی ناصره سوریەنك مدافعەسی خصوصنده کندیسنه التحاق ایتمەسنی تکلیف ایلەدی . فقط ناصر بو طرفی التزام ایتمك شویله دورسون ، میافارقین ملکنه حدتنی کوسترەجك تعبیرات محقرانه ایله جواب ویردی . اشرف ، کووەندیکی بر قوۀ معاونەدن محروم قالمش اولمقله برابر شهرینه عودت ایدنجه ابتدا اوراده بولونان بوتون موغول ضابطلرینی قوغدی و هلاکونك امرلرینی حامل اولدیغنی ادعا ایدن بر راهبی آصدیردی . بر قاچ کون صوکره هلاکونك اوغلی یاشموت Yaschmout کلوب قلعەیی قوشاتدی ، سپرلر قازدیردی و بونلری بر سور ایله تحکیم ایتدی . بر طاقم مانجینیقلر قورارق بونلرله میافارقینه هجوم ایلەدی . فقط اهالینك شدتلی مدافعەسی کندیسنی بو هجوملری کسمکه مجبور براقدی .

---

[١] ابن غازی ابن عادل (صلاح لدین عائلەسندن) . [میافارقین حکمدارلری ایچنده اشرف لقبنی طاشیان هیچ بر حکمدار یوقدر . او تاریخده شهر مذکورده ملك کامل محمد بن غازی حکمدار بولنقده ایدی . هولاکویه عرض اطاعت ایتمەین و اوزون بر مدافعەدن صوکرا عرض تسلیمیته مجبور اولوب اعدام ایدیلن ملك کاملدر : مکرمین]

محاصره‌یی آبلوقه‌یه چه‌ویردی . قلعه‌یی آچلق تأثیریله ضبط ایتمك
فکرنده ایدی . سائر سوریه حکمدارلری مقاومتی ایله موغوللری
یوران اقربالری اشرفه امداد ایده‌جك یرده هلاکویه هدیه‌لر
کوندره‌رك اونی تسکین ایتمکه چالیشیورلردی . شام ملکی ناصر
یوسف هلاکویه اوغلی عزیز محمدی برچوق هدیه‌لرله کوندردی .

هایتون

مسلمانلر آراسنده حکمران اولان بو نفاق کندیلرینك
انقراضنی تعجیل ایدییوردی . صلاح الدینك اللرندن آلدیغی
ارض مقدسی قورتارمق ایچون خرستیانلرده مسلمانلرك
انقراضنه علاقه‌دار اولیورلردی . خرستیانلر ، کندیلرینی
خرستیان کوسترمك ایسته‌ین موغوللرله برلشمشلردی .
موغوللرده عینی زمانده هم مسلمانلر هم خرستیانلرله محاربه
ضرورتنده قالمامق ایچون خرستیانلق ادعا ایدییورلر وسوریه
خرستیان حکومتلرینی اسلامیتك امحاسنه تشویق ایله‌یورلردی .
او زمان ارمنستانده هایتون حکمدار ایدی . ارمنستان غایت
معمور بر حکومت ایدی . اون بیك سواریدن وقرق بیك
پیاده‌دن مرکب بر اردو چیقارابیلیردی . مزوپوتامیاده رها
شهرینی محاصره‌یه کلمه‌سی ایچون هلاکو هایتونی چاغیرمشدی .
صوکره‌ده ارض مقدسی ضبط ایده‌جکلردی . هایتون
موغول خاننك نزدینه واصل اولدیغی زمان حلبه دوغرو
یورومه‌سی دها مناسب اوله‌جغنی سویله‌دی . او زمان قدس
حلبه تابع ایدی . حلبك ضبطی وقتیله خرستیانلره عائد

سنه ١٢٥٩

بولونان دیکر بوتون شهرلرکده ضبطنی انتاج ایده‌جکدی . هلاکو [١] ، ارمنستان حکمدارینك فکرینی تماماً تعقیب ایتمه‌دی . اولجه حلب حکمداری ناصری کوزللکله جلبه وعرض انقیاد ایتدیرمکه موفق اولوب اولامایه‌جغنی تجربه ایتمك ایسته‌دی . بو مقصدله برمکتوب یازدی . بونده بوتون فتوحاتنی برتفصیل حکایه ایتدکدن صوکره کندیسنه مقاومت جرأتی کوسترمش اولانلرك دوشدکلری عاقبتدن اجتناب ایچون درحال تسلیم اولماسی لازم کلدیکنی ، اردولرینك بر فائده ویرمه‌یه‌جکنی ، چونکه جناب حقك موغوللری حمایه ایلدیکنی بیلدیردی . حلب ملکی بومکتوبی آلیر آلماز مجلسنی طوپلادی . بوراده موغوللره تسلیم اولمامغه قرار ویردیلر . فقط اونلری تسکین ایچون ملکك اوغلی عزیز بر طاقم هدایا ایله هلاکو نزدینه اعزام ایدیلدی . فی الحقیقه ، عزیز کیدوب هلاکویی بولدی . بوتون قیش خانك نزدنده قالدی . حلبه دونه‌رك ، ممالکنی استیلایه معروض کورمه‌مك ایسته‌یورسه علی العجله موغوللر نزدینه کیتمه‌سی لزومنی پدرینه آکلاتدی . ناصر تعقیب ایده‌جکی طریقی تعیینده متردد ایدی . هلاکونك امرلرینه اطاعت ایتمکه تمایل کوستریوردی . فقط حلب اکابری مقصدینه دائما مخالفت ایتدیلر .

بونك اوزرینه هلاکو درت یوز بیك کشیلك بر اردو

---

[١] ٦٥٧ تاریخ هجریسنده .

ابوالفدا
ابن‌شحنه
ابوالفرج
هايتون
سيوطى

ايله‌سوريه‌يه كيردى [١] ، حران ورهاشهرلرينى ضبط ايتدى .
بونلر كنديلكلرندن تسليم اولدقلرى جهتله هيچ بر فنالق ياپمادى .
تسليم اولمقدن امتناع ايدن سروج سكنه‌سى كاملاً قليچدن
كچيرلدى . بوتون مزوپوتاميا عرض انقياد ايتدى . آمد محاصره
اولوندى . مصرده حكم سورن اغتشاشات سببيله مصردن بر
امداد آلامادى . هلاكو فرات اوزرينه برى ملاطيه‌دن يك
اوزاقده اولمايان قلعة‌الروم قربنده ديكرى قرقيسيا جوارنده
اولمق اوزره ايكى كوپرو قوردى . بوتون موغوللر بونهرى
كچديلر ، كيدوب منبج شهرينى تخريب ايتديلر . اوراده متعدد
قوللره آيريلديلر . هلاكونك اوغلى ياشموت حلبه ياقلاشدى
[٢] . اوراده صلاح‌الدينك اوغلى توران‌شاه‌يكنى ناصر حسابنه
قوماندان بولونيوردى . حلب عسكرى توران شاهك فكرى
خلافنده اوله‌رق درحال قارشى چيقنجه باب‌الله نامى ويريلن
قاپى قربنده پوصو قورمش اولان موغوللر بانقوسا جوارنده
كنديلريله حربه طوتوشديلر و اونلرى شهردن دها زياده
اوزاقلاشديرمق ايچون برآز كرى چكيلديلر . صوكره محاربه
تكرار باشلادى . مسلمانلر مغلوب اولديلر . پريشان بر حالده
حلبه قاچديلر . بر چوق ضايعات ويرديلر . عسكرك برقسمى

---

[١] ابوالفرج بو وقعه‌نك ٦٥٨ تاريخ هجريسنده جريان ايتديكنى سويله‌يور .

[٢] ٦٥٧ سنه‌سى ذى‌الحجه‌سنده .

محاربه‌ده مقتول دوشدی . بر قسمی‌ده شهرك قاپیسندن کیرزکن ازدحامدن بوغولدی . موغوللر اورادن کیده‌رك اعزاز شهرینی ضبط ایتدیلر . شهر کندیلکندن تسلیم اولدی . دیکر بر قون معره ، حما و حمص شهرلرینی تخریب ایتدی . موغوللرك او کنده بوتون حکمدارلر فرار ایدیورلردی . حلبه یاقلاشدقلری دویولونجه حما ملکی منصور شامه التجا ایتمشدی . شام ملکی ناصر یوسف‌ده قاچمش اولدیغی جهتله اوراده اوزون مدت قالمادی . ناصر یوسف زوجه‌سی ، چوجوقلری و بوتون قیمتدار اشیاسیله برلکده بریه‌یه چکیلمشدی . خلقك وعسکرك بر چوغی‌ده اورایه قوشدیلر [١] .

سنه ١٢٦٠

هلاکو حلب محاصره‌سنه باشلامادن اول توران شاهه موغوللره مقاومت امیدینك بیهوده اولدیغی ، صلحی ترجیح ایده‌رك موغوللرك شهرده و حصارده بر ضابطی بولونماسنی قبول ایتمه‌سی لازم کلدیکنی بیلدیردی . توران شاه بوتکلیفانی رد ایتدیکندن شهر محاصره ایدیلدی [٢] . دها ایلك هجوملرده مسلمانلر پك چوق ضایعات ویردیلر . هلاکو بوتون مانجینیقلرینی عراق قاپیسی طرفنه نقل ایتدیردی . اوراده استحکاماتك دها ضعیف اولدیغنی فرق ایتمشدی . بر قاچ کون صوکرا [٣]

---

[١] ٦٥٨ سنه‌سنده .

[٢] صفرك ایکیسنده .

[٣] صفرك دوقوزنجی بازار کونی

سورلرك برقسمی ییقیلدی . متعدد موغوللر بو کدیکدن ایچ
حصاره قدر کیردیلر . شهر ضبط و آلتی کون یغمایه ترك
ایدیلدی . بو قتالده بغداد محاصره سنده اولدیغندن زیاده آدم
تلف اولمشدر . خرستیانلرك کلیسالرینه ، حاورالره ، جامعلره
وسربست حرکت ایده بیله جکلری موغوللر طرفندن تأمین
ایدیلمش بعض امیرلرك أولرینه قاچمش اولان اللی بیك کشی
قتالدن قورتولدی . اهالی آراسنده کی نفاق شهرك ضبطنه پك
چوق یاردیم ایتمشدی . ایچلرندن برقسمی محاصره اثناسنده
عصیان چیقارارق موغوللرله مناسبتدار ظن ایتدکلری باشلیجه
ضابطانك بعضیلرینی [١] اولدیرمشلردی . موغوللر حلبه
صاحب اولدقدن صوکره ایچ حصاریده محاصره ایتدیلر
و ایکی آی صوکره اله کچیردیلر [٢] .

هلاکو بو شهرك اداره سنی قزوینلی عمادالدینه ویردکدن
صوکره عرض انقياددن امتناع ایتمش اولان سائر سوریه قلعه لری
اوزرینه یورومکه حاضرلانیوردی. حلب محاصره سی اثناسنده
بعض ملکلر مذاکره ایچون کلوب کندیسنی کورمشلردی .
بالخاصه حماسکنه سی حلب شهرینك ضبطنی خبر آلنجه ضابطلرندن
برینی اوزمان شامده بولونان ملکلری منصور نزدینه کوندره رك تسلیم
اولمغه کندیسنی تشویق ایتدیلر . بو ملك تسلیم اولمقدن ایسه حمایی ترك

---

[١] حلب قوماندانی صفی الدین ایله نجم الدین ابن عبدالعزیز .
[٢] ربیع الاولك اون برنده .

ایتمكی ترجیح ایلدی . بونك اوزرینه اوضابط حلبه كیدەرك حمانك آناختارلرینی هلاكویه تسلیم ایتدی وخانك اورایه بر والی كوندرمەسنی رجا ایلدی . خسرو شاه نامنده بر ایرانلی كیدوب كرك شهری كرك حصاری تسلیم ایتمك ایچون امر آلدی . مجاهدالدین قیماز بونلری هلاكونك وكیلنه تسلیم ایلەدی . منصور ایله برلكده شامده بولونان حلب ملكی ناصرده دولتنك محو اولدیغنی خبر آلنجه شامدن چیقارق اردوسیله برلكده مصره دوغرو چكیلدی . ابتدا نابلسه كیدەرك اوراده برمقدار عسكر براقدی . اورادن غزەیه كیتدی . وقتیله دشمنی اولان برطاقم مملوكلر ایله اوغلی غازی غزەده كندیسنه التحاق ایتدیلر . موغوللر ناصری تعقیب ایله نابلسی ضبط ایلەدیلر . بوخبر ناصری عریشه چكیلمكه مجبور ایتدی . اورادن مصر سلطانی قوتوزه خبر كوندرەرك امداد ایستەدی . ناصر ، توقیف ایدیلمك قورقوسیله مصر سلطاننك حدودلرینه كیرمكه جسارت ایدەمیوردی . بوتون اردوسی وبرلكده كلمش اولان بوتون شهزادەلرقطیەده ناصری ترك ایتدیلر ، مصره كیتدیلر . ناصر ، معیتنده قالان برمقدار كشی ایله فلسطینه چكیلدی . بواثناده ، حمص ملكی اشرف موسی [١] هلاكونك نزدینه كیتدی . هلاكو كندیسنه حسن قبول كوسترەرك ناصرك وقتیله الندن آلمش

[١] ابن ابراهیم ابن شیركوه .

اولدیغی حمصی اعاده ایتدی . شامك اکابر مأمورینندن اولان
محی الدین ده بو مثالی تعقیب ایله هلا کودن سوریه قاضیسی
عنوانی آلدی . شامه عودتنده خلقك افکارینی موغوللری
حسن قبول ایتمکه حاضرلادی. بوده بر آز صوکره وقوعه کلدی.

صوکره ، هلا کو حارم حصاری اوزرینه یورویه‌رك
تسلیم اولمغه دعوت ایتدی . تکلیفاتنه هیچ اعتماد ایده‌مه‌ین اهالی
عفت و استقامتی ایله معروف اولان حلب حصاری والیسی
فخرالدینك کندیلرینه اعزام ایدیلمه‌ سنی ایسته‌دیلر . هلا کو
بوکا راضی اولدی . فخرالدین اونك نامنه خلقه ایتدیکی یمینده
هلا کونك هیچ بر فنالق یاپمایه‌جغنی تأمین ایله‌دی. بو یمیندن
صوکره اهالی قاپیلری آچمق خصوصنده هیچ مشکلات کوسترمدیلر.
فقط هلا کو حصاره صاحب وضعیتنده بولونور بولونماز ابتدا
فخرالدینی اولدیرته‌رك یمیندن قورتولمق ایسته‌دی . صوکره
قلعه‌یی یغمایه ترك ایلدی . ارککلر ، قادینلر حتی ممه‌ده‌کی
چوجوقلر بیله قتل اولوندی . بو سفردن صوکره هلا کو
شرق یولنی طوتدی ، سوریه‌نك اداره‌سنی کربوغایه [*] ویردی
ومعیتنده اون بیك سواری براقدی . سوریه‌دن آیریلمادن اول
حلبك و دها سائر قلعه‌لرك استحکاماتنی ییقدیردی . او زمان
اشرف موسا هلا کونك نزدندن مفارقتله حمایه کیتدی وحما
قلعه‌سی حقنده هلا کونك ویرمش اولدیغی امرلری اجرا

---

[*] کتبوغا اوله حقندن . مکرمین

ایتدی . یالکز ، حمانك جوارده‌کی فرانقلرك تجاوزاتنه مقاومت ایده‌بیلمه‌سی ایچون لازم اولدیغی بهانه‌سیله شهرك استحکاماتنی محافظه ایلدی . فقط بو سببله بر مقدار پاره‌ده علاوه ایتمه‌سی هلاکونك بو فکره اماله ایدلمه‌سنه دها چوق تأثیر اجرا ایتمشدر . اشرف موسا اورادن حمصه کیتدیسه‌ده خانك اوامرینی اجراده پك مسارعت کوسترمدی . چونکه بو شهر کندیسنك ایدی . شام کندیلکندن تسلیم اولمشدی . بر آز مقاومت کوسترمش اولان ایچ قلعه کوکندن ییقیلدی [١] .

هلاکو تل باشر طریقیله حرکت ایتمشدی . اوراده ، میافارقین ملکی اشرف [٢] حضورینه کتیرلدی . هلاکو اونی قتل ایتدیردی . میافارقین شهری ایکی سنه محاصره‌یه مقاومت کوسترمشدی . اهالینك قسم اعظمی وبادن وقیطلقدن تلف اولمشدی . اشرفك باشی بر مزراغك تپه‌سنده تکمیل شهرلرده دولاشدیریله‌رق نهایت شام قاپیلرندن برنده تشهیر ایدیلدی . میافارقین حکومتی عبداه اسمنده بر امیره ویریلدی . هلاکو ماردین قربنه مواصلتله بو شهر ملکنی عرض تسلیمیته دعوت ایتدی . ماردین ملکی دشمنك النه تسلیم نفس ایتمکه جسارت ایده‌میه‌رك وقتیله هلاکونك خدمتنده بولونمش اولان اوغلی مظفرالدینی

---

[١] جماذی‌الاول آینده .

[٢] ابوالفدا بو نقطه‌ده کندیسندن کامل محمد ابن غازی نامی آلتنده بحث ایدییور .

كوندردی . فقط موغول حکمداری ممنون اولمادی . ملکك بالذات کلمه‌سنی ایسته‌دی . مظفرالدین باباسنك بوتون حدتنه معروض قالدی . باباسی موفق اولامادیغندن دولایی کندیسنی توبیخ ایده‌رك حبسه آتدیردی ومدافعه‌یه حاضرلاندی . شهر او قدر ایی تحکیم ایدیلمشدی که ایکی سنه‌دن زیاده محاصره‌یه تحمل ایده‌بیله‌جك کبی کورونیوردی . فقط وبا ظهور ایده‌رك اهالینك بویوك بر قسمنك وبالذات ملکك سبب وفاتی اولدی . بونك اوزرینه مظفرالدین بوتون خزائن ایله برلکده شهری موغوللره تسلیم ایتدی . اونلرده حکومتده کندیسنی ابقا ایتدیلر .

هایتون
ابوالفدا
ابوالفرج

هلاکو شرقه دوغرو دها زیاده اوزاقلاشدیغی صیراده کتبوغا [١] سوریه‌ده والئ عمومی صفتیله قالمشدی . موغول قوماندانی بعلبکی ضبط ایله قلعه‌سنی ییقدی . بعلبکی اوکاسعید [٢] تسلیم ایتمشدی . سعید موغول طرفنی التزام ایتمش ومسلمانلره تعدیاتده بولنه‌رق حیثیت وناموسنی لکه‌دار ایله‌مشدر . موغوللر صوکره عجلون اوزرینه یورودیلر . شهردن شهره قاچان وحجازه کیتمکه حاضرلانان حلب ملکی ناصر بو محاصره اثناسنده کندی آدملرینك خیانتی یوزندن اله کچیرلمشدی . بونلر

[١] هایتون بوکا کی بوغا Guiboga دییور . دربلو ایسه کلت بوغا نامنی ویرییور .

[٢] ابن عزیز ابن عادل (صلاح‌الدین عائله‌سندن). حبیبه ملکی ایدی .

کربوغایه ناصرک التجا کاهنی خبرویرمشلردی . ناصر ، کربوغانك قارشیسنه کتیرلدیکی زمان عجلون مدافعلرینه تسلیم اولملرینی امر ایتدی . بونك اوزرینه موغوللر بوراسنی تخریب ایتدیلر . کربوغا ناصری او زمان تاق Taq [*] داغلرنده بولونان هلاکویه کوندردی .

او وقته قدر خرستیانلر موغوللرله غایت ایی کچینمشلردی . کربوغا کندیلرینه دائما حسن معامله کوستریوردی . فقط ارض مقدسك استیلاسنه حاضرلاندیغی صیراده صیدا ایله بوفور حصاری خرستیانلرندن بعضیلری موغوللره ویرکو ویرن بعض مسلمان کویلرینی تخریبه کیتمك ایچون طوپلاندیلر . جوارده قوماندان بولونان کربوغانك یکنلرندن بری اغتشاشی تسکین ایچون درحال آتنه بیندی ، مسلمانلرك سربست براقلماسنی طلب ایتدی . خرستیانلر اطاعت ایتمك شویله دورسون ، بالعکس سلاحه صاریلدیلر ، موغوللره هجوم ایتدیلر ، رئیسلرینی اولدیردیلر . کربوغا یکننك وفاتندن حدتلنه‌رك درحال صیدایه کیتدی ، سورلرینی ییقدی . بعض خرستیانلری قتل ایتدیردی ودیکر خرستیانلری حمایه ایتمکدن واز کچدی . دیکر طرفدن ، شام اهالیسی موغولره قارشی یورومك اوزره مصردن بویوك براوردو کلمکده اولدیغنی خبرآلنجه [١] عصیان ایتدیلر . موغوللر

---

[*] الدطاق در . مکرمین

[١] ٦٥٨ سنه‌سی شعبانك ١٥ شنده .

زنجیربند ایتمش اولدقلری شام حصاری قوماندانلك و وکیلنك باشلرینی کسدیرمش اولدقلری جهتله اهالی پك زیاده دلگیر ایدی . موغوللرك حمایه‌سندن دولایی پك کستاخ برحاله کلمش اولان خرستیانلره هجوم ایده‌رك کلیسالرینی یغما ایتدیلر [١] .
مصر عساکری [٢] فی‌الحقیقه مواصلت ایتدی . اردویه بالذات قوتوز قوماندا ایدییوردی. صلاح‌الدین عائله‌سنه منسوب شهزاده‌لردن منصور محمد ایله افضل علی‌ده کندیسنه رفاقت ایتمکده ایدیلر. کربوغا درحال بوتون عسکرلرینی طوپلادی ، مسلمانلره قارشی یورودی . حبیبه ملکی سعیدده [٣] یاننده ایدی . ایکی اردو، طبریه [٤] قربنده‌عین جالوت [٥] موقعنده قارشیلاشدیلر . موغوللر تمامیله مغلوب اولدیلر . قوماندانلری مقتول، اوغلی اسیر دوشدی . سوریه‌ده اوغرادقلری ایلك هزیمت بودر . شرق طرفنه دوغرو قاچدیلر. مسلمانلر متصل پیشلرندن کیدییورلردی. بوهزیمتدن صوکره ، وقتیله موغوللر طرفنی التزام ایتمش اولان حمص ملکی اشرف موسا اونلری ترك ایله مسلمانلر جهتنه کچدی و مسلمانلرله صلح یابدی .

سانوت
ابوالفدا
هایتون

[١] ٢٧ رمضانده .
[٢] رمضان ابتداسنده مصردن حرکت ایتمشلردی .
[٣] ابن عزیز بن عادل (صلاح‌الدین عائله‌سندن) .
[٤] هایتون بوموقعه هریالەق دییور .
[٥] رمضانك ٢٥ نجی جمعه کونی . سانوته نظراً ١٢٦٠ سنه‌سی تشرین اولنك اوچنده .

بو مظفریت سایه‌سنده سوریه‌نك بویوك بر قسمی موغوللرك
الندن آلندی . موغوللر ارمنستانه دوغرو قاچدیلر . فقط
چوق کچمه‌دن تکرار کلدیلر . مصر سلطانی یکی اردو طوپلامق
اوزره مملکتنه‌دونمشدی . موغوللر درحال حلبه یاقلاشه‌رق [١]
شهری اله کچیردیلر . بوتون اهالیسنی دیشاری چیقاره‌رق
اقرنیبا [٢] دنیلن بر موقعده طوپلادیلر وهپسنی قتل ایلدیلر .
جوکندار لقبیله یادایدیلن حلب حصاری قوماندانی حسام‌الدین
قوهٔ محافظه ایله برلکده حما ملکی منصور محمدك یانه چکیلمشدی .
موغوللرك تقربی اوزرینه بو حکمدار ، قاردشی افضل علی وامیر مبارز۔
الدین ایله برلکده حمایی ترك ایده‌رك حمص طرفلرینه کیتدیلر ، اوراده
حمص ملکی اشرف موسا ایله برلشدیلر . هپسی بردن موغوللره
قارشی یورومکه قرار ویردیلر . موغوللر عددجه کثیر اولمقله
برابر فراره مجبور اولدیلر [٣] . مسلمانلر برچوق اسیر
آلدیلر . موغوللر ایلك تلاشلری کچنجه سلمیه قربنده
طوپلانه‌رق اورادن کیدوب حمایی محاصره ایتدیلر . منصور
ایله برادری افضل علی بورایه قاپانمشلردی . موغوللر بر کون
لعه شکاهنده قالدیلر . صوکره اورادن آیریله‌رق افامیه یی
محاصره‌یه آلدیلر . اولجه برمقدار عسکر ایله بورایه چکیلمش
اولان سیف‌الدین [٤] اسمنده بر مملوك او قدر ایی

[١] ٦٥٨ سنه‌سی نهایتلرینه دوغرو .
[٢] مقر انبیاده محرر .
[٣] ٦٥٩ سنه‌سی محرمنك بشنجی جمعه‌ . .
[٤] لقبی دنبلی الاشرفی در .

اوراندی که موغوللر شرقه دوغرو چکیلمك قرارینی ویردیلر . هلاکو بو ایکی محاربه‌نك غائب ایدلمه‌سنه او قدر قیزدی که حلب ملکی ناصر ایله قاردشی غازی‌یی حضورینه جلب ایده‌رك بوتون سوریه اللرنده بولوندیغنی ادعا ایتمك صورتیله کندیسنی اغفال ایتدکلرندن دولایی مؤاخذه‌ده بولوندی . ناصر جواباً تبریزده قاپالی قالدیغی جهتله سوریه اردولری اوزرنده برحکم ونفوذی اولامادیغنی سویله‌دی . هلاکو افراد عائله‌لرینه منسوب شهزاده‌لرك کافه‌سی ایله برلکده بونلری قتل ایتدیردی . یالکز کنجلکی حسبیله ناصرك اوغلی عزیزه دوقونمادی .

سنه ١٢٦١ ابوالفرج

بوایکی بویوك مظفریته رغماً سوریه موغوللرك آقینلرندن قورتولمادی . همان برآز صوکره موغوللر تکرار سوریه‌یه ، حمص جوارلرینه [١] کلدیلر . رئیسلری کوکالکی‌نك فنا اداره‌سنده او طرفلرده برچوق تخریباتده بولوندیلر . جوار قرا وقصبات اهالیسنك قسم اعظمی حلبه قاچیورلر ، اوراده کندیلرینی تحت امنیتده ظن ایدیورلردی . حلب او زمان موغوللرك النده‌ایدی . موغوللر سفردن عودت ایتدکلری زمان بونلرك حلبدن چیقمالرینی امر ایتدیلر . صوکره منسوب اولدقلری کوی وقصبه‌لره کوره خلقی طاقم طاقم آییردیلر . کندیلرینی یرلرینه اعاده ایتمك ایسته‌یور کبی

[١] ٦٥٩ سنهٔ هجریه‌سنده .

داورانیورلردی . فقط بر آز اوزاقلاشیر اوزاقلاشماز ، موغوللره
دوست اولسه‌لردی قاچمازلردی بهانه‌سیله هپسنی اولدیردیلر .
بو صیرالرده موغوللر بو حوالیدن اوزاقلاشدقلری جهتله
مسلمان عسکرلری تکرار سوریه‌یی اله کچیردیلر . فقط
چوق کچمه‌دن موغوللرك مزوپوتامیا طریقیله تکرار کلمکده
اولدقلری خبری آلندی . علم‌الدین سنجر درحال موصلدن
چیقدی . کوردلرده کندیسنه التحاق ایتدیلر . علم‌الدین
موغوللره قارشی یورودی . فقط مغلوب اولدی ،
افراد عائله‌سیله برلکده مقتول دوشدی . برمدت صوکره ،
موغوللرك قوماندانی سامادغو موصله یاقلاشه‌رق
فقط صالحك سوریه‌دن عودت ایتدیکنی خبر آلنجه شهرك
حکمداری اولان بو ملکك ایچری‌یه کیرمه‌سی ایچون موصلی
ترك ایتدی . صوکره همان عودت ایله شهری محاصره آلتنه
آلدی . صالحی [١] آلداتمق فکریله اوکا بعض تکلیفلرده
بولوندی . بو صیراده امیر بارلوا Barloua بر اردو ایله
مواصلت ایدنجه موغوللر چکیلدیلر ، سنجار قربنده امیر ایله
حربه کیریشدیلر . امیری بوزدیلر ، سلاحلرینی و آغیرلقلرینی
اله کچیردیلر . صوکره ، بر چوق مواعد ایله صالحی کندیلرینه
جلب ایتدیلر . صالح بر چوق موسیقیشناس و قایقچی ایله
برلکده کیده‌رك موغوللره تسلیم اولدی . بوملك سامادغونك

[١] موصلده آتا بکاره خلف اولان بدرالدین لوءلوءك اوغلی ایدی .

نزدنده بولوندیغی اثناده موغوللر شهره کیردیلر، یغما ایتدیلر.
صوکره شهرك اداره‌سنی کندیلرینی بو حوالی‌یه دعوت ایتمش
اولان صالحك امیرلرندن یونسك اوغلی شمس الدینه ویردیلر.
صوکره [١] ابوامیره، زکی [*] طرفندن پك چوق ارتکاباتده بولونمقله
اتهام ایدیلدیکندن قتل ایدیلدی، حکومتی زکی Dzaki یه‌ویریلدی.
زکی اوّلجه اربل چارشیسنده دلال ایدی. مؤخراً موصلده
عسکرلك ایدییوردی.

سنه ١٢٦٢

١٢٦٤ هایتون ابوالفدا سیوطی ابوالفرج ابن شحنه مراکشی دربلو

بو تاریخده سوریه‌نك قسم اعظمی، خرستیانلره عائد
بولونان دکیز کنارنده‌کی شهرلر مستثنا اولمق اوزره، مسلمانلرك
تحت حکمنه کیرمشدی. بورالرینی استرداد ایتمه‌یی دوشونن
هلاکو ارمنستان و کورجستان قراللریله سائر خرستیانلره، مصر
سلطانه هجومه کیتمك اوزره حاضرلانمالری ایچون امر ویرمشدی.
فقط مراغه شهری قربنده وفاتی وقوعه کلدی [٢]. حقیقتده،
چینده حکمران اولان برادری قبلایك وکیل عمومیسی ایسه‌ده،
تقریباً اون سنه قدر حکمران اولمشدی. اون بش چوجوق
براقیوردی. هلاکو علمایی پك چوق سوردی. بویوك بر
نفوذ نظری واردی. سوریه فتحندن صوکره مراغه‌ده زمانك
اك مشهور منجملرینی طوپلایه‌رق کندیلرینه یوکسك معاشلر
تخصیص ایتمشدی. بو شهرده بر رصدخانه بنا ایتدیرمش،

[١] ٦٦١ سنه‌سنده.

[٢] ٦٦٣ سنه‌سی ربیع الاولنك ٧ سنده. ابوالفرج ٦٦٤
تاریخنده وفات ایتدیکنی سویله‌یور.

[*] زکی الاربلی – مکرمین

و رصدات فلکیه ایچون بر چوق آلتلر یاپدیرتمشدی . طوس شهرنده مشهور نصرالدین بو هیئتك رئیسی ایدی . هلاکونك زوجه‌لری آراسنده خرستیان مذهبنه منسوب دوقوز خاتونده واردر . خرستیانلره پك بویوك خدمتی دوقونمشدر . هلاکو خرستیانلری حمایه‌دن خالی قالمامشدر . بو زوجه‌سی بوتون سفرلرنده هلاکویی تعقیب ایتدی . احتیاط وبصیرتندن دولایی پك چوق مدح ایدیلمشدر . هلاکودن صوکره آز وقت معمر اولدی و مراغه‌یه دفن ایدیلدی .

هامتون
ابوالفرج
ابوالفدا
پاهیمره
دربلو

اجتماع ایدن بوتون موغول پرنسلرینك موافقتیله آباقا ایلخان پدرینه خلف اولدی . قبلایدن توجیه حکومت فرمانی آلدی . استانبول ایمپراطورینك دیپلوبا تاچیندن پیدا ایتدیکی غیر مشروع کریمه‌سی ماری ایله اولندی . بو قیز قیمتدار هدیه‌لرله هلاکویه کوندرلمشدی . اونکله اولنه‌جکدی . فقط مواصلت ایتدیکی زمان موغول حکمداری وفات ایتمش بولونیوردی . آباقا تخته چیقار چیقماز برادری شاماتی [١] قاپچاق قوملرینك آقینلرینی منع ایچون دربند بوغازینه کوندردی . وه‌سیبا دیلن بر محلده بویوك تحکیمات یاپدیردی . قاپچاق خانلری عن اصل موغول اولمقله برابر مصر سلطانلریله معاهده عقد ایده‌رك ، آباقا نه زمان مصره وسوریه‌یه سفر یاپمغه قالقارسه دربند بوغازی طریقیله تجاوزه کچمکی تعهد ایله‌مشلردی . ایشته بو معاهده

[١] احتمالکه هلاکونك اوغلی یاشموتدر .

يوزندن خرستيانلر مصر سلطاننك قوتلرينه مقاومت ايده‌ميه‌رك آنطاكيه ايله سوريه‌ده متصرف اولدقلری سائر شهرلری غائب ايلديلر . آباقا ، سونجاق نويانه اردولرينك باش قوماندانی وبوتون ايمپراطورلغك‌ده وكيل عموميسی عنوانی ويردی . شمس‌الدين محمد وزير اعظم ورئيس مجلس ، بووزيرك اوغلی بهاءالدين اصفهان وزيری تعيين ايديلدی . علاءالدين عطاء الملك Athalmoulk بغداد وزيری اولدی . آباقانك زمانی سلطنتنده مسلمانلر مسعود اولديلر . بوتون خلق اونك رحم وعدالتندن استفاده ايتدی . موغوللری دها انضباط دائره‌سنده ياشامغه اجبار ايله‌دی . عطاءالملكك همتيله بغداد شهريني تعمير ايتديردی. بغدادی هلاكو تخريب ايتمشدی . هر شيده حكمدارك آرزوسنه مظاهرت كوسترن بو وزير بغداده بر چوق اهالی جلب ايتدی . علوم وفنونك ، صنايع نفيسه‌نك ترقيسنه چاليشدی . چوق كچمه‌دن بغداده اسكی شرف وشعشعه‌سنی اعاده‌يه موفق اولدی . بهاءالدين ايسه بالعكس اصفهان اهاليسنه قارشی كوستردیكی معامله‌ٔ شديده‌دن دولايی هر كسك شكايتنی دعوت ايدی وردی . معصوملرله مجرملر چوق كره عينی فلاكته اوغرايورلردی . خلقك مرجع شكايتی اولان پدرينك نصيحتلرينی‌ده بهاءالدين ديكله‌ميوردی . بهاءالدينك كنج ياشنده وفاتی اصفهان سكنه‌سنی چكدكلری فلاكتدن قورتاردی .

سنه
١٢٦٥

دربلو آباقانك بدايت سلطنتنده [۱] ، قاپچاقده حكمران اولان
بركه خان [۲] دربند طريقيله ايرانه كيرمك ايسته‌دی .
شامات بو كچيدده كنديسنه قارشی قويدی ، پريشان ايتدی .
چكيلمكه مجبور براقدی . بو مغلوبيته رغماً قاپچاق خانی برآز
صوكره اوچ يوز بيك سواريدن مركب براردو ايله تكرار
كلدی . دربندی زورلامش ، قور ياخود سيروس نهری
ساحللرينه مواصلت ايتمشدی . آباقا ، بويوك برفلاكت تهديدی
آلتنده قالان ممالكنی محافظه ايچون درحال ايمپراطورلغك
تكميل قوتلريله سفره چيقدی ، كورجستانك پايتختی اولان
تفليسه كيتدی ، مصادمه‌يه كيريشيله‌جكی صيراده بركه خان
وفات ايتدی . بونك اوزرينه بوتون اردوسی داغيله‌رق
قاپچاقه دوندی .

۱۲۶۷ آباقا صوكره [۳] چغتايده حكمران اولان افراد عائله‌
سندن برنسلره قارشی دورمق مجبوريتنده قالدی . براق
اوغلان ، تبريك بهانه‌سيله مسعود بك نامنده برقوماندانی آباقا
نزدينه كوندردی . فقط وظيفه‌سی كيزليجه تدقيقاتده بولونمق
وايرانه كيرمك ايچون تعقيب ايديله‌جك طريقی استكشاف
ايتمكدی . مسعود بك كافی درجه‌ده ماهرانه حركت ايده‌مدی .

---

[۱] ٦٦٤ تاريخ هجريسنده .

[۲] دربلو بونی چغتای نسلندن كوسترمكله خطا ايتمشدر .
تولی‌نك احفادندن ايدی .

[۳] ٦٦٦ تاريخ هجريسنده .

برعسکر مقصدینك نه اولدیغنی آکلادی و کیفیتی وزیراعظم
شمس الدینه بیلدیردی. اوده بیلمز کبی کورونه‌رك مسعود بکی
اعزاز و اکرام ایله قارشیلادی . توقیف ایتدیرمك ایچون
عودتنی بکله‌یوردی . مسعود بك عرض وداع ایچون آباقادن
ملاقات ایسته‌یه‌رك نهایت یوله چیقدی . دها اول هر طرفده
منزل حیوانلری ترتیب ایتدیرمك کبی برتدبیر اتخاذ ایتمشدی.
بوسایه‌ده اوقدر سریع یول آلدی که وزیرك توقیف ایچون
کوندردیکی آدملرك الندن قورتولدی . ایرانك احوالندن
مسعودبك واسطه‌سیله خبردار اولان براق اوغلان اردولرینك
باشنده ایرانه کیتمکه حاضرلانیوردی . یوز بیك سواری
ایله جیحونی کچدی [١] ، تکمیل خوراسان قطعه‌سنی ضبط
ایتدی . بوراده پك آز برمقاومته مصادف اولمشدی .
آذربیجانه قدر کیردی . فقط آباقانك بوولایتده مالك اولدیغی
عظیم قوتلر موغوللرك پیشدار قوتلرینی دوردیردیلر . آباقا
اونلره قارشی یورودی . هرات قربنده کندیلریله قارشیلا-
شدی [٢] . اوراده بویوك برمحاربه وقوعه کلدی . اوزون
مدت ظفرك هانکی طرفده تجلی ایده‌جکی مشکوك قالدی .
نهایت آباقا احراز غلبه سعادتنه نائل اولدی . دشمنك بوتون
آغیرلقلرینی اله کچیردی . براق اوغلان غایت پریشان برحالده
جیحون نهرندن اوته طرفه کچدی. بوبویوك مظفریتدن صوکره

سنه ١٢٦٨

١٢٦٩

[١] ٦٦٧ تاریخ هجریسنده .
[٢] ٦٦٨ تاریخ هجریسنده .

آباقا بو ولایتلرده بویوك قوتلرله برادری بشینی براقدی
وآذربیجانه دوندی .

برژرون
هایتون
ابوالفدا
ابوالفرج

آباقا بو بویوك سفردن عودتده آرتق یالکز سوریه‌نك
مدافعه‌سیله مشغول اولدی. مصر سلطانی بیبرس [١] سوریه‌یی
تخریب ایدوب دوریوردی. آباقا سوریه‌یی دها موفقیتله مدافعه
ایده‌بیلمك ایچون خرستیان حکمدارلرینه ازجمله فرانسه قرالی
سن لوی‌یه ، سجیلیا قرالی شارله ، آراغون قرالی ژاقه سفیرلر
یوللایه‌رق اونلری اتفاقه دعوت ایتدی . اعزام ایتدیکی سفیر
بوتون بو خرستیان حکمدارلرینی بیبرسك مظفریاتندن عینی
صورتده تلاش ایچنده بولدی . بونلرده سوریه خرستیانلرینه
یاردیم ایچون شرقه کلمکه حاضرلانیورلردی . بیبرس ، موغوللره
تابع اولان آناطولی‌یه‌ده تجاوز ایتمشدی . آناطولی والیسی
بولونان پروانه Brouana ده آباقایه قارشی عصیان بایراغنی
قالدیرمشدی . آباقا اوقدر سرعتله آناطولی‌یه یتیشدی که اون
بش کونده قرق کونلك یولی قطع ایتدی . بیبرسك عسکرلری
درحال تورکیه‌یی ترك ایتدیلر. موغوللر مصر قربنده کندیلرینه
یتیشدیلر . دمدار فرقه‌سندن ایکی بیك کشی‌یی اسیر آلدیلر .
پك چوق غنائم اله کچیردیلر واوراده اقامت ایدن بش بیك

[١] بندقداری لقبیله یادایدیلیردی. بوندن دولایی بزم مورخلرمز
کندیسنه بندقدار دیرلر . اصل اسمی بیبرسدر . دربلو بو حربك
مصر سلطانی قلاون زماننده وقوعه کلدیکنی سویلیور . فقط بوتون
بو حکایه‌سی یا کلشدر .

سنه

١٢٧٠

کرد عائله‌سنی آلدیلر [١] . فقط موغوللر آلیشقین اولمادقلری شدت حرارتدن چکینه‌رك مصره کیرمدیلر . آباقا تورکیه طرفنه کچه‌رك اوراده عاصیلری تحت انقیاده آلدی . پروانه توقیف ایدیله‌رك بلندن دستره ایله کسیلدی . صوکره پارچه پارچه کسیله‌رك خانه واکابر ملته ویریلن یمکلرك ایچنه قاریشدیریلدی . آباقا تورکیه حکومتنی ارمنستان قرالنه ویردی . فقط کندی موقعنده زور دورابیلن ارمنستان قرالی قبول ایتمدیکندن موغول خانی اورالرده تأسیس سکون ایتدکدن

١٢٧١

صوکره کیدوب قیشی بغدادده کچیردی [٢] . بغداددهبویوك بر قیطلق چیقدی . فقط آباقانك اردوسی سوریه‌ده قالدی . عینتاب ، رها Rouh ، وافامیه قربنده قوستون جوارلرینه

١٢٧٢

یایلدیلر ، بر مدت صوکره [٣] موغوللر کیدوب بیره‌یی Bira محاصره ایلدیلر . بیبرس بونلره قارشی یورودی، فرات نهرینی کچمکه حاضرلاندی. موغوللر کندیسنه مانع اولمق ایسترکن نهرك آقینتیسنه قاپلدیلر . مسلمانلر بوتون مانجینیقلری اله کچیردیلر و کندیلرینی بیره محاصره‌سنی ترکه مجبور ایتدیلر. موغوللر بر قاچ سنه صوکره [٤] آقطایك قوماندانسی آلتنده

[١] کندیلرینه بیاض آدم pas blanc دیرلر .
[٢] ٦٧٠ تاریخ هجریسنده .
[٣] ٦٧١ تاریخ هجریسنده .
[٤] ٦٧٤ تاریخ هجریسنده .

سنه ١٢٧٤

تکرار بورالره کلدیلرسه‌ده اوزمان شامده بولونان بیبرس اونلری چکیلمکه مجبور ایلدی .

آباقا نهایت مصرلیلری سوریه‌دن چیقارمغه قرار ویره‌رك خرستیانلرله برلشدی . پاپا غره‌غوار عینی مقصدله لیونده بویوك بر مجلس طوپلامشدی . آباقا خان اورایه سفیرلر کوندردی . بونلر پاپا ایله وبوتون خرستیان حکمدارلرینك سفراسی ایله برمعاهده یاپدیلر . بومعاهده موجبنجه آباقا برادری منکو-تیموره مهم بر اردو ویره‌رك اونی مصر سلطانی ایله حربه کیریشمکه مأمور ایتدی . مصر سلطانی حربدن امتناع ایدرسه بوتون سوریه شهرلرینی ضبط ایده‌رك خرستیانلره تسلیم ایده‌جکدی . آباقا بالذات کیده‌رك رحبه‌یی محاصره ایتدی . قاردشی منکوتیمور ارمنستان قرالی ده کندیسنه التحاق ایتدکدن صوکره سوریه‌یه کیردی ، حلب و حمصه قدر اولان یرلرك کافه‌سنی تخریب ایله‌دی . اوزمان مصرده حکمران اولان قلاون شامده ایدی . علی‌العجله اردولرینی طوپلادی . بر چوق امرا [١] عسکرلریله برلکده کندیسنه التحاق ایده‌رك موغوللره قارشی یورودیلر . حما ملکی منصور صاغ جناحده سنقرالاشقر صول جناحده قوماندا ایدیوردی . سلطانك

١٢٨١
هایتون
ابوالفدا
ابوالفرج
سانوت
ابن شحنه

---

[١] سنقرالاشقرکه صهیوندن کلیوردی ؛ حما ملکی منصور ؛ ایتمش السعدی ؛ الحاج ازدمر ؛ علم‌الدین الدویداری ؛ بدرالدین البیسری ؛ علاءالدین طیبرس الوزیری ؛ ایبك الافرم ؛ بدرالدین بلیك الایدمری ؛ بدرالدین بکتاش .

سوریه‌ده‌کی وکیلی حسام‌الدین لاجین مرکزده بولونان سوریه عسکرلرینه قوماندا ایتمکده ایدی . بر عرب مفرزه‌سی صاغ جناحه ، بر تورکمن مفرزه‌سی‌ده صول جناحه مظاهرت ایلیوردی . موغول اردوسی اوتوز بیك کشی ایدی. ایچلرنده آنجق بش بیك موغول واردی . متباقیسی کورجیلردن ، ارمنیلردن و ایرانیلردن مرکبدی . منکو تیمور مرکزده ایدی . ارمنستان حکمداری ، صاغ جناحی تشکیل ایدن خرستیانلره قوماندا ایدیوردی. حمص قربنده بویوك و کوزل بر صحراده طوپلانمش اولان بوتون بو عسکرلر محاربه‌یه کیریشدیلر [١] . ارمنستان قرالی ابتدا مسلمانلرك صول جناحنه هجوم ایتدی . بر موغول قوماندانی [٢] دیکر بر مسلمان مفرزه‌سنه قارشی یورودی . مسلمانلر فراره مجبور اولدیلر . اوچ کون دشمن کندیلرینی تعقیب ایتدی . مسلمانلرك قسم اعظمی شامه قاچدیلر. موغوللر پك چوق مسلمان اولدیردیلر. بالخاصه هزیمت اثناسنده اله کچن اوردو خدمه‌سنی قتل ایلدیلر. مظفریتك آرتق کندی طرفلرنده تقرر ایتدیکنی ظن یدیورلردی . فقط مسلمانلرك صول جناحی ایله مرکزلرینك عینی موفقیته نائل اولدیغنی وعربلردن قورقان منکو تیمورك میدان محاربه‌یی ترك ایتدیکنی خبر آلنجه چکیلمك طریقنی اختیار

[٣] ٦٨٠ سنه‌ٔ هجریه‌سی رجبنك ١٤ نجی پنجشنبه کونی ساعت درتده.

[٤] هایتون بوکا آلماق دیبور. اغلب احتماله کوره الیناق در .

ایلدیلر . مسلمانلر تکرار طوپلانمش ایدیلر . ارمنستان قرالی ایله منکوتیموری بکله ین سائرموغوللردمقاومت کوسترمشلردی. منکو تیمور فرات ساحلنه واصل اولمش ، اوراده اردوسنك بقایاسنی بکله یوردی . ارمنستان قرالی تکرار مملکتنك یولنی طوتدی. اوتاریخدن صوکره دائما مسلمانلرله حرب مجبوریتنده قالدی . مسلمانلر کندیسنی تعقیب ایدیورلردی . بومحاربه ده بوتون ضابطلرینی و اردوسنك قسم اعظمنی غائب ایتدی . منکو تیمور بومحاربه یی غائب ایتمك یوزندن حس ایتدیکی کدرك تأثیریله أولدی [١] . آباقا بغداده چکیلمك اوزره رحبه محاصره سندن واز کچدی . اورادن همدانه کیتدی . همدانده پاسقالیه کونی کلیسایه کیتدی [٢] وبویورطه یی خرستیانلرله برلکده یایدی . ایرته سی کونی بویوك بر ضیافته دعوت اولوندی . برآز صوکره پك خسته لاندی [٣] و همان عقبنده وفات ایتدی [٤] . وزیری شمس الدین طرفندن زهرلندیکی ادعا اولونیور. بووزیر بعض امرانك انتریقه لری یوزندن حکم ونفوذینی غائب ایتمشدی . حتی برادری عطاءالملك توقیف بیله اولونمشدی . بعضیلری ایسه آباقانك برادری احمدك ، وزیری بوله برجنایتی ارتکابه تشویق ایتمش اولدیغی فکرنده درلر . آباقانك آرغون

سنه ١٢٨٢

١٢٨٣

[١] جزیرة ابن عمرده .

[٢] ٦٨١ تاریخ هجریسنده .

[٣] صالی کیجه سی .

[٤] نیسانك برنجی چارشنبه کونی. ذی القعده نك یکرمیسنده.

وکیخاتو نامنده ایکی اوغلی قالیوردی. مورخ هایتون کندیسنده یالکز ایکی قصور بولیور. برنجیسی پدرینک یاپدیغی کبی خرستیان دینی قبول ایتمه مسیدر. بوندن دولایی برچوق خلق مصر سلطاننک نزدینه التجا ایتمشلردی.

ابوالفرج
هایتون
دربلو
ابوالفدا

آباقانك وفاتندن صوکره براجتماع عمومی عقد ایله ین موغوللر خان عنوانی برادری نکوداره [١] ویردیلر. کنجلکنده وافتیز ایدیلمش ونیقولا اسمنی آلمشدی. رؤسای ملته بویوك هدیه لر ویردی. وزیر شمس الدین مقامنده ابقا ایدیلدی. برادری عطاء الملك بوتون مأموریتلرینی محافظه ایتدی. باشلیجه دشمنلری اولان یزدلی مجدالملکی یکی خان بونلرك آلنه تسلیم ایله دی. صوکره موغول خانی اسلامیتی قبول ایله احمد نامنی آلدی. بو نام آلتنده دها زیاده معروفدر [٢]. اسلامیتی قبول ایتدکدن صوکره خرستیانلره تعدیاتده بولوندی ومسلمانلره محب اولدی. کلیسالرك قسم اعظمی ییقیلدی. خرستیانلر نفی ایدیلدی. موغول خانی بو تحولی او تاریخده بو جوارلرك الك ذی قدرت حکمداری اولان مصر سلطانی قلاونه بیلدیردی. سفیرلری مصر سلطاننه متبوعلرینك صلحدن باشقه بر آرزوسی اولمادیغنی،

---

[١] هایتون بوکا تانغودور دیور. هلاکو ایله قوتای خاتونك اوغلی ایدی. ٦٨١ تاریخ هجریسی حزیرانك اون برنجی بازار کونی تخته چیقمشدر.

[٢] هایتون کندیسنه محمد دیور.

مسلمانلرك قانی دوکمکدن چکیندیکنی ، کندیسی ده خالص بر مسلمان اولدیغنی ، سلطان ده عینی فکرده ایسه ، موغوللرك مجلس عمومیده مصره و سوریه یه بویوك بر اوردو کوندرمك اوزره ویرمش اولدقلری قراره رغماً خانك سلاحه صارلمقدن فارغ اوله جغنی سویله دیلر . قلاون ، ابتدا خانك تخته جلوسنی تبریك ایله مقابله ایده رك اسلامیتی قبول ایتمسندن دولایی تقدیراتده بولوندی .

احمد خانك بو حرکتی بوتون موغوللر طرفندن تقبیح اولوندی . بو قوملر خرستیان اولمامقله برابر خرستیانلرله برابر یاشامغه ، اونلرك مراسم دینیه لرینك اجراسنی کورمکه آلیشمشلردی . مسلمانلردن نفرت ایدرلردی . احمد بوتون تبعه سنك منفوری اولدی . قارداشلرندن بری ایله یکنی آرغون بوندن دولایی قبلای خانه شکایت ایتدیلر ، احمدی اجدادینك اثرینی ترك ایتمش اولمقله اتهام ایلدیلر . احمد ، تاتارستان بویوك خانی طرفندن بر عاصی معامله سی کورمك تهدیدینه معروض قالدی . بوتون ایمپراطورلقده اغتشاشات ظهور ایتدی . ارمنستان قرالی ایله کورجیلر احمدك امرینه اطاعتدن امتناع کوستردیلر . احمد ، قبلایك تهدیداتنه قیزه رق برادرینی اولدیرتدی . یکنی آرغون حقنده ده عینی جزایی تطبیق ایتمکه حاضرلانیوردی . آرغون درحال خوراسان ولایتنه چکیلدی . اوراده عسکر طوپلادقدن

سنه ١٢٨٤

صوكرا دامغانه قدر ایلریله‌دی [۱] . فقط عسکری ، احمدك
کندیسنه قارشی کوندرمش اولدیغی الیناقك شجاعتی سایه‌سنده
داغیلدی . آرغون خوراسانه التجایه مجبور اولدی . اوراده
بورداه urdah [*] حصارینه قاپاندی . چوق کچمه‌دن
بو حصارده محاصره ایدیلدی . الیناقك وعدلرینه آلدانه‌جق
قدر غافل داوراندی . موغول قوماندانی کندیسنی عموجه‌سیله
باریشدیره‌جق وعدنده بولونیوردی . بوندن دولایی دشمنك النه
تسلیم نفس ایتدی .

الیناق آرغونی همان حبس ایتدیره‌رك درت بیك کشی ایله
محافظه آلتنه آلدی . احمد بو عصیانی تمامیله تسکین ایتدیکنی
ظن ایده‌رك نعمت صلحدن استفاده ایتمك اوزره بغداده
کیتدی . بر قاچ کون صوکره آرغونی أولدیرمه‌سی ایچون
امر بوغایه امر ویردی . فقط بوغا ، که‌وشکلکندن ویکی
دینندن دولایی خانك کیزلی دشمنی اولان بعض امرا ایله
برلکده آرغون لهنده بر فرقه تشکیل ایتدیلر واونی تخته
چیقارمغه قرار ویردیلر . آرغونی سربست براقدیلر . الیناقه
هجوم ایله اونی أولدیردیلر . دمدارده قالمش اولان احمدك
سائر بعض ضابطانی‌ده قتل اولوندی . بو عصیانی خبر آلان
احمد درحال اسفراین‌دن چیقدی ، قاچمغه تشبث ایتدی .

---

[۱] ۶۸۳ تاریخ هجریسنده .

[*] میرخونده نظراً بو حصارك اسمی کلات در ـ مکرمین

فقط آرغونك سواريلری یتیشدیلر ، توقیف ایده‌رك آرغونه گوتوردیلر ، آرغون احمدی قاین والده‌سی سلطان قونغورتایه تسلیم ایتدی . احمد بونك چوجوقلرینی أولدیرتمشدی . اوده درحال احمدی قتل ایتدیردی [۱] .

آرغون تخته چیقار چیقماز قبلایدن توجیه حکومت فرمانی ایسته‌دی . خان عنوانی آنجق قبلای طرفندن توجیه ایدیلدکدن صوکره آلدی . احمد زماننده وزیر اعظم بولونان شمس الدین [۲] سرایدن چکیله‌رك هندستانه کچمك نیتیله اصفهانه کیتمشدی . آرغون کندیسنی چاغیرته‌رق مأموریتنه اعاده ایتدی . بو وزیرك مواصلتی اوزرینه بوغا سرایده حائز اولدیغی تکمیل نفوذی غائب ایده‌جکندن قورقدی . وزیر ، وقوف واهلیتی ودرایتی ایله پك ممتاز ایدی . ایلك یاپمقدن ذوق آلیردی . هرکسه الك اول سلام ویرن آدم اودر دیرلردی . حضورینه چیقانلرك آرزولرینی اسعاف ایدردی . آرغونك اوغللری قازان ایله خربنده خوراسان حکومتنه تعیین اولوندیلر . خان کندیلرینه آتابك اولمق اوزره نوروز نامنده باشلیجه امیرلرندن برینی ویردی .

شمس الدینك وفاتندن صوکره امیر بوغا اودرجه صاحب قدرت اولدی که استقلال کسب ایده‌بیله‌جکنه

سنه ۱۲۸۷ دربلو

---

[۱] ٦٨٣ سنهٔ هجریه‌سی جماذی الاولنك ۱۱ نده .

[۲] الجوینی لقبیله یاد ایدیلیردی .

احتمال ویردی . فقط بو حریصانه تصورلری موفقیته اقتران ایتمه‌دن اول سفیلانه قتل ایدیلدی [۱] . مقامی موسوی سعد الدوله‌یه ویریلدی . بو ذات وقتیله موصل چارشیسنده سمسار ایدی . مؤخراً طبیب اولمشدی . غایت خوش صحبت اولان بو موسوی آرغونك او قدر توجهنه نائل اولدی که هرشی النده ایدی . کندی ملتداشلرینی اك یوکسك مأموریتلره چیقاردی . مع مافیه خرستیانلره هیچ بر فنالق ایتمدی . یالکز مسلمانلره تعدیاتده بولوندی . بوتون عدلیه ومالیه مأموریتلرینی اونلرك الندن آلدی . کندیلرینی سرایه کلمکدن بیله منع ایده‌جك درجه‌ده ایلری‌یه واردی . مسلمانلر بك چوق مرلداندیلر وآرغونك خرستیانلره کعبه‌یی کلیسایه تحویل ایتمك وعدنده بولوندیغنی ادعا ایلدیلر . خرستیانلرده آرغونی مسلمانلره قارشی حرب ایتمکه وارض مقدسی اللرندن آلمغه تشویق ایدیورلردی . حتی پاپا دردنجی نیقولا خرستیانلره قارشی کوستردیکی حسن معامله‌دن دولایی ژان دومون قوروه‌ن واسطه‌سیله بیان تشکر ایتدی . فقط خان، مسلمانلره قارشی موفقیتله حربه حاضرلاندیغی صیراده تهلکه‌لی صورتده خسته‌لاندی . هر طرفده دعالر ایدیلدی، عظیم صدقه‌لر ویریلدی . حکم ونفوذینی سؤ استعمال ایتمش اولمقدن اوتانان سعدالدوله فنا صورتده تبدیل ایتدیکی شیلرك حال سابقنه اعاده‌سی ایچون

سنه ۱۲۹۱
ابوالفدا
دربلو
هایتون

[۱] ٦٨٦ تاریخ هجریسنده .

ولايتلره امرلر كوندردی . فقط صوك درجه‌ده نفرت قازانمش اولديغی ايچون آرغون حال احتضارده بولونديغی صيراده قتل ايديلدی . آرغون‌ده همان آرقه‌سندن وفات ايتدی [١] . مسلمانلر بوحكمدارك وفاتنی تضييق ايتديكی اسلاميتك معجزه‌لری ميانده ارائه ايدرلر .

آباقانك اوغلی كيخاتو [٢] ، آرغونك وفاتندن صوكره موغول مجلسی طرفندن خان انتخاب ايديلدی . بوحكمدار آرغونك زمان سلطنتنده، چكيلمش اولديغی آناطوليده عادی برفرد كبی ياشايوردی . كنديسيله برابر دينسزلكی، عهده وفاسزلغی وسائر بوتون سفاهتلری‌ده تخته چيقاردی . مع‌مافيه بوتون عائله‌سنك الك جسوری اولمق شهرتنی حائزدی. فضايحنه رغماً تاريخ تبعه‌سنه تأمين عدالت ايتديكندن وهيچ بربيكناهی قتل ايتديرمديكندن دولايی كنديسنی تقدير ايدر. آناطولی‌يی ترك ايدر ايتمز، اوراده ظهور ايدن اغتشاشاتی تسكين ايچون تكرار عودته مجبور اولدی . آز وقت ايچنده بوتون دشمنلری داغيتدی و پايتخته مظفرانه كيردی [٣] . آرتق امور دولتی تنظيم ايله اشتغال ايتدی.باش قوماندانلغی باقی‌بوقه

سنه ١٢٩٢

[١] ٦٩٠ سنه‌سی ربيع الاولنده .

[٢] هايتون بوكا رغاتو ديور . باشقه‌لری كنجاتو ياخود قايختو نامنی ويريورلر . حقيقی موغول آدی غای‌قاتودركه پارلاق معناسنه‌در . تاتارلرك تاريخ انسابنده ذكری كچن قازه‌يتو بودر .

[٣] ٦٩١ تاريخ هجريسنده .

ویردی . صدرالدین خالدی زنجانی‌یی وزیراعظم تعیین ایله‌دی . فقط صوکره دولتك اداره‌سنی تماماً ناظرلرینه ترك ایتدیکی ایچون بوقدر اخلاقی بوزوقاجنبیلر طرفندن محقر ، تبعه‌سی طرفندن منفور برحکمدار طرفندن اداره ایدیلمکه تحمل ایده‌مه‌ین موغول رؤساسی عصیان ایتمکه قرار ویردیلر . ایچلرندن بری ، طغاچار نویان باشلرینه کچدی . ایمپراطورلغی اوزمان بغدادده قوماندان بولونان هلاکونك طورونی بایدو اوغلی تکلیف ایتدی . بر چوق اصراردن صوکره بایدو اوغله موافقت کوسترەرك بر اردونك باشنده یورودی . کیخاتو ایشدن خبردار اولور اولماز کندیسنه‌قارشی چیقدی . فقط اردوسنك صاغ جناحنه قوماندا ایدن طغاچار درحال کندیسنی ترك ایله بایدویه التحاق ایتدی واحرازاتمك اوزره اولدیغی مظفریتی الندن آلدی . بو صورتله‌خیانت کورن خان ، موغانه قاچدی . وقتیله حبس ایتدیرمش اولوب‌ده‌بایدو طرفندن تخلیه ایدیلمش اولان بعض موغول کبراسی اوراده کندیسنی توقیف ایتدیلر . کیخاتو اخناق‌ایدیلدی [١] . ادعا اولوندیغنه کوره عصیانك باشلیجه سببلرندن بری مملکتنده چینده اولدیغی کبی کاغد پارا احداث ایتمك ایسته‌مش اولماسیدر.

سنه ١٢٩٥

بایدو Baidou خان [٢] کیخاتونك وفاتندن صوکره

دربلو

[١] ٦٩٤ سنه‌سی ربیع‌الاخرنده

[٢] هایتون کندیسنه Baido دیور . هولاغونك اوغلی طرغایك‌اوغلی ایدی .

ابوالفدا
هایتون

همدان شهرنده درحال موغول تختنه چیقدی . صوکره ، ایمپراطورلغك سائر شهرلرنده‌ده خان طانندی . بو حکمدار بر حس شکران اثری اوله‌رق اردولرینك باش قوماندانلغنی طغاچاره ویردی . بونك دوستی اولان جمال‌الدین‌ده‌وزیراعظم یاپدی . پدرینك وفاتندن بری خوراسان حکومتنه متصرف اولان آرغونك اوغلی قازان کیخاتونك قتلندن و بایدونك تختنه جلوسندن خبردار اولونجه آتا بکی نوروزك توصیه‌سی اوزرینه کیخاتونك انتقامنی آلمغه قیام ایتدی . غازی لقبیله یاد ایدیلن بو نوروز وقتیله خوراسان والیسی اولان آرغون آغانك اوغلی ایدی . قازانه آتا بك اولمشدی . صوکره ، امیر بوغانك وفاتی متعاقب ، اونك اوغرادیغی نکبته اشتراك قورقوسیله ، ایرانك شرقی طرفلرینه چکیلمش و اسلامیتی آچیقدن آچیغه قبول ایتمشدی . اسلامیت دشمانلرینه قارشی اعلان حرب ایتمش ، قازان ایله بر چوق مجادله‌لرده بولونمش ، نهایت اونکله باریشمشدی . بونك اوزرینه قازان کندیسنی غایت ایی بر دوست کبی تلقی ایده‌رك خوراسانه فارس وعراق عجم ولایتلرینی الحاق ایتمه‌نك چاره‌سی حقنده استشاره‌لرده بولوندی . نوروز ویردیکی جوابده مسلمانلغی قبول ایدرسه کندیسنی ایمپراطورلغه صاحب قیلاجغنی جسورانه بیان ایتدی . تاجی دینه ترجیح ایدن قازان درحال فیروزکوه شهرنده اسلامیتی قبول ایله‌دی . دها بر چوق موغوللرده کندیسنی تقلید ایلدیلر . صوکره ،

منهم بر اوردونك باشنده ، ری شهرینك یولنی طوتدی .
اورادن بایدویه بر سفیر کوندره‌رك کیخاتونك قاتللرینی کندیسندن
ایسته‌دی . بایدونك ویردیکی جواب رد اوزرینه بو قطعه‌لرده
بر چوق تخریبات یاپدی . اوردوسنك آقینجیلری
بایدونك قوتلرندن برقسمنی پریشان ایتدیلر . آراده محاربه
اعلان ایدیلدی .

معمافیه قازان آچیقدن آچیغه حرکت ایتمك ایسته‌مدی .
احراز ایتدیکی موفقیته رغماً بایدویه یکی بر سفیر کوندره‌رك
جریان ایدن وقایعده هیچ مدخلی اولمادیغنی آکلاتدی . خان بو
معذرتی قبول ایتدیکی جهتله، ایکیسنك طرفیندن انتخاب ایدیلمش
بعض ذوات ایله برلکده بر محلده بولوشوب کوروشمه‌لری
قرار کیر اولدی . ایکیسی ده موعد ملاقاته کیتدیلر ومعتاد اولان
مراسم اکرام واعزازدن صوکره ، قازان عراق عجم وفارس
ولایتلرینك کندیسنه تفویض ایدیلمه‌سنی بایدودن طلب ایتدی .
غایت صلحپرور کورونمك آرزوسنده بولونان بایدوده بو آرزویی
اسعاف ایلدی . ایرته‌سی کونی ایکی حکمدار ینه بولوشه‌جقلر ،
بربرلرینك چادرلرینه کیده‌رك زیارت تعاطی ایده‌جکلر
وباریشمه‌لری شرفنه بویوك شنلکلر یاپاجقلردی . فقط قازان
کندیسنك توقیف ایدیله‌جکنی خبر آلنجه معیتنده کیلرله برلکده
همان حرکت ایتدی ، خوراسانه دوندی . خوراسانده بعض
ضابطانك عصیانی کندیسنی علی العجله حرکته مجبور ایتدیکنی

خانه سویلتدی وفارس ایله عراق عجم ولایتلرینك کندی مأمورینه
تسلیمی ایچون لازم کلن امرلرك کوندرلمه سی رجاسنده بولوندی.
بایدوده ایشی آچیغه وورمق ایسته مدیکندن وزیری جمال الدینه
بوایکی ولایتك تسلیمنی امر ایلدی . فقط قازانك ضابطانی
اورایه مواصلت ایتدکاری زمان هیچ برشی استحصال ایده مدیلر،
عودته مجبور اولدیلر . وزیر اعظم ، خانك اوامرینك اجرا
ایدیلمه مسی ایچون کیزلیجه امرلر کوندرمشدی. بونك اوزرینه
امیر نوروز بایدونك سراینه کیتدی . سیاحتنك رسمی سببی بو
ولایتلرك تسلیمنی طلب ایتمکدی . حقیقتده بایدونك سراینده
قازان لهنده طرفدارلر تأمین ایتمك ایسته یوردی . طغاجاری
قازاندی واونی بایدویی خلع ایتمکه قاندیردی .

بایدو ، نوروزك سیاحتندن شبهه لندیکی جهتله کندیسنی
تحت نظارتده بولوندیریوردی . سراینده چیقماسنه مساعده
ایتمه یوردی . فقط نوروز خوراسانه عودت ایدرسه قازانی اسیر
اولارق کتیره بیله جکنی یمینلرله اوقدر تأمین ایتدی که بایدوده
ایناندی . نوروزك حرکتنه مساعده کوستردی . روایت
ایدیلدیکنه نظراً نوروز خوراسانه واصل اولور اولماز یمینده
دورمق ایچون بایدویه برچوال ایچنده برقازغان کوندرمشدر.
چونکه موغول لساننده قازان ، « قازغان » معناسنه در . بو
استهزا بایدویه النده کی برآدمی براقش اولدیغندن دولایی اسفلر
ویردی . بوندن چیقابیله جك نتیجه لرك نه اولدیغنی صوکره یك

اعلا کوردی . نوروز بوتون فکرلری عصیانه حاضرلامشدی .
سرای مختلف فرقه‌لره آیریلمشدی . بوتون بو قاریشیقلقلری
خوراسانه کلمش اولان شمس الدین نامنده بر ضابطدن خبر آلان
قازان عسکرلرینی یوروتمك زمانی کلمش اولدیغنه حکم ایتدی .
پیشدار قوتنه قوماندا ایدن نوروز صوك درجه‌ده سرعتله
بایدونك قرارکاهنه یاقلاشدی . طغاجار[١] ایله طرفدارلری
اونك مواصلتنی خبر آلیر آلماز بایدویی ترك ایتدیلر . بایدو
نخجوان طرفلرینه دوغرو فرار ایتدی . فقط نوروز اوقدر
سرعتله تعقیب ایلدی که یولده یتیشدی ، قتل ایتدیردی[٢] .
بو خانده آنجق سکز آی حکومت سورمشدی .

دربلو
ابوالفدا
هاتون
مراکشی

قازان ایمپراطورلق تاجنی کییرکن محمود نامنی آلدی .
ایمپراطورلغنده تداول ایدن سکه‌لرك اوزرنده‌کی تاتارستان
بویوك خانلری عباره‌سنی قالدیرتدی . آرتق اونلری متبوع
اوله‌رق طانیمق ایسته‌دی . امیر نوروز وزیراعظم اولدی . بعض
موغول پرنسلرینك تشبثاتنه مانع اولمق اوزره بر اوردو ایله
خوراسانه کوندریلدی . بو موغول پرنسلری قازانك الندن
حکومتی آلمق فکریله جیحون نهرینی کچمشلردی . فقط
چکیلمکه مجبور اولدیلر . بونك اوزرینه قازان ، حکومتك
اداره‌سیله مشغول اولمغه باشلادی . چوق کره دیوان عدالته

---

[١] کندیسنه دوغاجارده دیلیور .

[٢] ٦٩٤ سنه‌سی ذی الحجه‌سنده .

سنه ١٢٩٧

بالذات ریاست ایدییور ، تبعه‌سنك اکابر حکومت علیهنده‌کی شکایاتنی دیکله‌یور ، حقلرینی ویرییوردی . خوراساندن عودت ایدن امیرنوروز والی صفتیله عقبنده‌ینه خوراسانه کوندریلدی . بو اثناده ، عینی والیلکه کوز دیکمش اولان دشمنلرندن بعضیلری اونی مصر سلطانی ایله کیزلی مناسباتده بولونمق و سلطانی قازان علیهنده حربه تشویق ایتمك ایله اتهام ایلدیلر . حتی نوروزك بر مکتوبنی بیله کوستردیلر . ایفا ایتدیکی خدمات عظیمه‌یه رغماً قازان نوروزی عزل ایتدی [١] . قازان تخته چیقوب ده موقعنی تحکیم ایتدکدن صوکره نوروزك قبول ایتدیرمش اولدیغی اسلامیته پك اوقدر مربوط بولونمایوردی . تماميله خرستیانلر طرفنه دونمشدی . حکمدارك بو تحولی نوروزی مسلمانلرله برلشمکه سوق ایتمش اولمق ملحوظدر . کندیسنی اتهام ایتدکلری جرمده بو ایدی . خوراسان امیر نوروزدن آلنه‌رق قوتلوق شاهه ویریلدی . اوده بر اردو ایله خوراسانه کیتدی . نوروز دامادی کرت [*]Kurts سلاله‌سندن فخرالدینك نزدینه التجایه مجبورقالدی . فخرالدین قاین پدرینه قارشی اولان وظائفنی اونوته‌رق ، التجا حقنی چیکنه‌یه‌رك نوروزی قوتلوق شاهه تسلیم ایتدی ، اوده باشنی قازانه کوندردی . بونك اوزرینه قازان خوراسان حکومتنی

[١] ٦٩٧ تاریخ هجریسنده .

[*] کافك فتحیله که‌رت اوقونه‌جقدر . مکرمین

برادری اولجایتویه ویردی . بوده کرتلر حکمداری ایله بر
چوق منازعه‌لرده بولوندی .

قازان او تاریخلرده ، سوریه مسلمانلرینك حرکاتنی دها
ای کوز او کنده بولوندیرابیلمك ایچون همدانده اقامت
ایدییوردی . چونکه ایمپراطورلغنك بو پارچه‌سی الك آزسکونته
نائل اولان قسملردن ایدی . آناطولیده‌کی موغول رؤساسندن
بری اولان سلامشی Selamesch قازان اولدیرتمك ایسته‌مشدی .
بو موغول رئیسی‌ده مصر سلطانی طرفندن سوریه والیسی
بولونان حسام الدین لاجین نزدینه چکیلمشدی . حسام الدین ،
سلامشی مقامنه اعاده ایچون سیف الدین بکتمور [١] قوماندا سنده
آناطولی‌یه بر اردو کوندرمشدی . بو اردو قازان اردوسی
طرفندن تعقیب ایدیلدی . بکتیمور مقتول دوشدی . سلامش
آناطولینك حصارلرندن برنده بر مدت کیزلی قالدقدن صوکره
قازانه تسلیم اولمق کبی بر احتیاطسزلقده بولوندی . اوده
کندیسنی قتل ایتدیردی .

سنه ١٢٩٩ دربلو ابوالفدا هایتون

قازان ، مالیه اموری اداره‌سندن ممنون اولمادیغی وزیری
صدرالدینی [٢] ده قتل ایتدیردی . هر حالده ، صدرالدینك
طوپلادیغی اموال عظیمه‌یی مصادره ایچون کوستردیکی بهانه بو
ایدی . صدرالدینك وظیفه‌سنی ایکی ذات [٣] آراسنده تقسیم

[١] لقبی جلمیدر .
[٢] لقبی زنجمانیدر . صدر جهان عنوانی حائز ایدی .
[٣] رشیدالدین طبیب ایله خواجه سعدالدین ساوجی

ایتدی . صوکره ، مصر سلطاننك تجاوزاتندن انتقام آلمق فکریله سوریه‌یه قارشی حربه حاضرلانمغه‌باشلادی . ارمنستان و کورجستان قراللری و عمومیتله خرستیانلر بو سفر ایچون دعوت ایدیلدیلر . موسم بهارده قازان اردوسیله برلکده یوله چیقدی . بغداده ، اورادن سوریه‌یه کیتدی . مصر سلطانی ناصر ، موغوللرك فراتی کچدکلرینی ، صوکره حلبه ، اورادن‌ده حمایه کلدکلرینی و مجمع المروج [۱] نامنده بریرده طوپلاندقلرینی ، بوراده بر چوق چاپرلر بولوندیغنی خبر آلنجه درحال برچوق امرا ایله برلکده حمص قربنه کیتدی . یانندەکی امرا آراسنده بالخاصه سلار ایله جاشانکیر لقبنی طاشییان بیبرس‌ده واردی . بونلرك عسکر اوزرنده بویوك بر حکم ونفوذی کورولیوردی . کندیلرینی قیصقانان سائر بعض امراعسکرلرینی عدم مرتبه اکمال ایتمدیلر . بو صورتله مصر سلطاننك اردوسنی پك زیاده ضعیف بر حاله صوقدیلر . مصر سلطانی ، حمصك یاریم کونلك شرقنده مجمع المروج قربنده موغوللرله قارشیلاشدی [۲] . قازانك اردوسنده متعدد مصر امراسی ایله قاپچاق [۳] ، وقتیله ارتکاب ایتدکلری بعض جرائم دولاییسیله سلطانك ویره‌جکی جزادن قورتولمق

---

[۱] چاپرلر چمنی معناسنه‌در .

[۲] ٦٩٩ سنه‌سی ربیع الاولنك ٢٧ نجی چارشنبه کونی آقشامی که رومی کانون اول آینك یکرمی اوچنه مصادفدر .

[۳] هایتون کندیسنه قالفاق دیبور .

ایچون حمصدن فرار ایتمش اولان [١] سلحدار بکتمر ایله البکی Oulbeghi واردی . قازان قاپچاغه پك چوق اعتماد ایدییوردی . فقط قاپچاق اونك بو اعتمادینی سوء استعمال ایدییور وموغول اردوسنده ویریلن بوتون قرارلری سلطانه بیلدیرییوردی . یورغوناقلرینی هنوز دیکلندیرمه‌مش اولان موغوللره هجوم ایتمك نصیحتنی کیزلیجه سلطانه‌ویرن قاپچاق اولمشدر . قازان دشمن عسکرینی کورنجه بوتون افرادینی آتلرینه بیندیرتدی وبونلرڭ صف حرب اوزره ترتیب ایلدی . عسکرلرینك اوقلوی مسلمانلرك شدت هجومنی دوردیردی . مسلمانلر کریله‌مکه مجبور اولدیلر . صاغ وصول جناحلری فرار ایتدیلر . فقط سلطانك قوماندا ایتدیکی مرکز اوزون مدت مقاومت کوستردی . بو محاربه غایت شدتلی اولدی ، مسلمانلرك هزیمت قطعیه‌سیله نتیجه‌لندی . موغوللر مسلمانلری آقشامه قدر تعقیب ایتدیلر وبرچوق تلفات ویردیردیلر . بومحاربه‌ده حاضر بولونان راهب هایتون قازانك شجاعتنی پك مدح ایدییور . بوقدر چیرکین ، بو قدر قیصه بویلی بر آدمك اوقدر مزیات ایله مالی اولماسنه حیرتلر ایله‌یور . فی الحقیقه یکرمی بیك آدم ایچنده قازاندن دها چیرکینی ودها کوچوکنی بولمق پك زور ایدی . قازان بوتون غنائمی عسکرلرینه داغیتدی ، یالکز

---

[٢] ٦٩٧ تاریخ هجریسنده، ١٢٩٧ میلادی تاریخنده.

مصره وسلطانك اردوسنك احوالنه تعلق ایدن بعض اوراقی کندیسی آلدی .

قازان قوماندانلرندن بولیاهه [*] وارمنستان قرالنه ناصری قرق بیك کشی ایله مصر چولنه قدر تعقیب ایتمه‌سی ایچون امر ویردی . فقط حرکتدن اوچ کون صوکره ارمنستان قرالی تکرار قرارکاهه کلمك امرینی آلدی . چونکه قازان شامی محاصره ایتمك قرارینی ویرمشدی ، بولیاه یولنه دوام ایتدی . بعض بدوی عربلرله برلکده چیننر اوزرنده فرار ایدن سلطانه یتیشمکه چالیشدی. سلطانك عسا کری راست کله یرلره قاچدیلر . برقسمی طرابلس یولی اوزرنده قتل ایدیلدی. قازان ابتدا سلطانك خزینه‌لری ایله عسکری صندوغنك بولوندیغی برموقعی [۱] محاصره ایتدی. بوخزائن اله کچیریلنجه سلطانك کندیسیله برلکده بو قدر ذی قیمت شیلری طاشیماسنه حیرت ایدیلدی . قازان بش کون استراحتدن صوکره شام اوزرینه یورودی. فقط شام اهالیسی شهرلرینك هجوم ایله ضبط ایدیله‌سندن قورقه‌رق بر طاقم هدایا ایله برلکده شهرك آناختارلرینی یوللادیلر ، امیر قاپچاغك رجاسی اوزرینه کندیلرینی قورتاردیلر. یالکز اردویه ارزاق کتیرمه‌لری طلب ایدیلدی . مع مافیه موغوللر شامك ایچ قلعه‌سنی محاصره ایتمك

---

[۱] هایتون بورایه قازه‌نا [خزینه ؟] دییور .

[*] مولای در ـ مکرمین

مجبوریتده قالدیلر . بوراده امیر علم الدین ارجواش قوماندا ایدییوردی . جسورانه مدافعاتده بولوندی . جوارده‌کی مبانینک کافه‌سنی یاقدی . قازان شامه جوار اولان کنیش چایرلرده قرق بش کون قالدی . بونلره مرج الزنبقیه نامی ویریلیر . صوکره ، ظهورایدن بعض اغتشاشاتی تسکین ایچون همدانه دوندی . اردوسنك بر قسمیله قوتلوق شاهی سوریه‌ده براقدی . بوتون غزه ، قدس و کرك جوارلرینی تخریب ایتمش اولان امیر بولایه قوتلاق شاهه اطاعت ایتمه‌سی ایچون امر ویردی . شام حکومتنی قاپچاغه تفویض ایتدی . هر طرفه مأمورلر تعیین ایله‌دی. ارمنستان قرالنه بومواقعی خرستیانلره تسلیم ایچون اونلرك مواصلتنه انتظار ایتدیکنی سویله‌دی . قازان فرات ساحلنه وارير وارماز قوتلوق شاهی [١] چاغیردی. بولیاهی [٢] یکرمی بیك عسکرله سوریه‌ده براقماسنی واردوسنك قسم متباقیسنك کندیسنه التحاق ایتمه‌سنی امرایله‌دی . قاپچاق، قازانك حرکتنی خبر آلنجه بولیاهی قدس طرفنده یرلشمکه تشویق ایتمشدی . غور تسمیه ایدیلن بر محلده بارکیرلر ایچون پك چوق ییه‌جك بولاجغنی سویله‌مشدی. صوکره مصر سلطانینه شام شهرینی وموغوللرك ضبط ایتمش اولدیغی بوتون یرلری تسلیمه حاضر اولدیغنی بیلدیردی. شامی برچوق پاره وهمشیره‌سی

---

[١] هایتون کندیسنه قوتلوسا دییور .

[٢] هایتون کندیسنه مولای دییور .

ایله برلکده قاپچاغه ویرمکی وعدایله‌ین سلطان در حال سلار ایله بیبرس چاشنکیری بر اردو ایله کوندردی . قاپچاق ، سلحدار بکتمر ، البکی شامی ترك ایله مصره دوغرو چکیلدیلر . تلاش ودهشت ایچنده قالان موغوللر بوتون مواقعی تخلیه ایله شرق طرفنه کچدیلر . یاز موسمی ایدی . بوموسمده موغوللر نه آته بینه بیلیرلر ، نه حرب ایده بیلیرلردی . سوریه‌نك بویوك برقسمیله برلکده شام استرداد ایدیلدی . خائنلر « باب » ه چکیلدیلر . مصر سلطانلرینك سراینه باب دییلیردی .

سنه ۱۳۰۰ هایتون ابوالفدا

قازان سفره چیقمق ایچون یاز صیجاقلرینك کچمه‌سنی بکله‌دی . قیش حلول ایدنجه بوتون عسکرلرینی فرات ساحللرنده طوپلادی . ابتدا اوتوز بیك کشی ایله قوتلوق شاهی کچیردی [۱] واوکا ، آنطاکیه جوارلرینه واصل اولور اولماز ارمنستان قرالنی ، شرق وقبریس خرستیانلرینی امداده چاغیرماسی امرینی ویردی . قوتلوق شاه بو اوامره اطاعت ایتدی . مواصلتی اوزرینه مسلمانلر بوتون حلب قطعه‌سنی ترك ایتدیلر . قرا سنقر حلب اردوسیله برلکده حمایه چکیلدی . مصر سلطانك قوماندانلرندن زین الدین کت بوغا حما اردوسیله برلکده بو شهردن چیقدی [۲] . شام عسکری ده کندیسنه التحاق ایتدی . سلطان ده مصر اردوسنك یاننده عوجایه قدر

---

[۲] ۷۰۰ سنهٔ هجریه‌سی ربیع الآخرنده .

[۱] ۲۲ ربیع الآخرده .

كلدی . او زمان موغوللر سرمین ، معره ، تیزین وآنطاکیه داخلنده عمق الکالرینه داغیلمشلردی . اوراده قبریس خرستیانلرینی بکله‌یورلردی . بونلر تامپل واوپیتال‌شووالیه‌لرینك بویوك مترلریله برلکده آنتارادوس آطه‌سنه مواصلت ایتمشلردی . فقط او صیراده یاغان دائمی یاغمورلر یوللری بوزدی . مصر سلطانی یه‌جك فقدانندن دولایی کری دوندی . موغوللر اوچ آی حلب جوارلرنده قالدیلر ، صوکره فرات نهرینه کیتدیلر [۱] . بوصورتله ، خرستیانلرك ارض مقدسی استرداد ایچون یاپدقلری بویوك ترتیبات عقیم قالدی .

سنه ۱۳۰۲

موغوللر سوریه‌یه تکرار کیرمکده کجیکمه‌دیلر . قازان ارض مقدسی خرستیانلره ویرمك ایچون سوریه‌ده‌کی مسلمانلری تماميله محو ایتمك ایسته‌یوردی . بو حرکتدن خبردار اولان مسلمانلر مواشیلرینی وحبوباتلرینی قلعه‌لره قاپادیلر . قورتارامادقلرینك کافه‌سنی یاقدیلر . بو صورتله قازانی فرات ساحلنده توقفه مجبور ایتدیلر . قازان آتلرینه یم بولابیلمك ایچون قیشك کچمه‌سنی بکله‌یوردی . موغوللر بار کیرلرینه کندی نفسلرندن زیاده دقت ایدرلر . ارمنستان قرالی موغون اردوسنه کیدوب التحاق ایتدی . موغول اردوسی او قدر چوقدی که اوزونلغنه رقه‌دن بیره‌یه [۲] قدر اوچ کونلك مسافه اشغال

[۱] جماذی الآخر صوکارنده . هایتون بو سفرك ۱۸۵۰ تاریخنده وقوعه کلدیکنی سویلیور . فقط ۱۳۰۱ده‌در .

[۲] ظن ایده‌رم ، هایتونك قفابه ولابیر دیدیکی یرلراولاجقدر .

ایدییوردی . فقط قازان کندی ممالکنه عودته مجبور اولدیغی ایچون بو سفری اداره‌یه وبالخاصه شامی ضبطه قوتلوق شاه مأمور اولدی . مسلمان اردولری او زمان حماده زین‌الدین کت بوغا نزدنده طوپلانمشلردی . قریة عین جوارلرینی تخریب ایدن موغوللره هجومه کیتمك اوزره سفره چیقدیلر [١].

مسلمانلر فنیکه ساحللری قوماندانی امیراسندمری حلب عسکرلریله برلکده سوق ایتدیلر. بومیانده شهزاده ابوالفدا [٢] ده‌خی واردی. عرض Aradh قربنده کوم دنیلن بر موقعده موغوللره تصادف ایتدیلر و اونلرله حربه کیریشدیلر [٣]. غلبه اوزون مدت مشکوك قالدی. نهایت موغوللر برچوق ضایعات ویردکدن صوکره فراره مجبور اولدیلر. مسلمان عسکرلری صوکره حمایه دوندیلر [٤] .

سنه ١٣٠٣

بو هزیمته‌رغماً موغوللر تکرار حما جوارلرینه کلدیلر [٥]؛ حمصه قدر ایلریله‌یه‌رك بولدقلری بوتون مسلمانلری کسدکدن صوکره حمصی ضبط ایتدیلر. صوکره شامه دوغرو یورودیلر. فقط شام اهالیسی قوتلوق شاهه اوچ سنه‌لك برمتارکه تکلیف

[١] ٧٠٢ سنه‌سی شعبانك یدیسنده .
[٢] بو کتابده چوق کره ذکری کچن اثرك محرری .
[٣] شعبانك ١٠ نجی جمعه ایرته‌سی کونی .
[٤] شعبانك ١٣ نجی صالی کونی حمایه کیردیلر. ابوالفدایه کوره نیسانك ایکیسنه مصادفدر .
[٥] شعبانك ٢٣ نجی جمعه کونی .

ایتدکاری ایچون موغول قوماندانی بونی قبول ایتدی. آقینجیلری اوصیراده قوتلوق شاهه بعض اسرا کتیردیلر. بونلردن شامدن بر قاچ کونلك مسافه‌ده هر آن سلطانه منتظر بیك ایکی یوز کشیلك بر سواری قوتی بولوندیغنی خبر آلدی. بو، شام خارجنده مرج الزنبقیه‌ده ایلك مصر فرقه‌لریله قرارکاه تأسیس ایتمش اولان بیبرس الجاشنکیر ایدی. صوکره مرج الصفره حکیله‌رك اوراده سلطان ناصری بکله‌مکه باشلامشدی. قوتلوق شاه بو کوچوك فرقه‌یی قولایجه ازه‌بیله‌جکنی ظن ایده‌رك ارمنستان قرالی ایله برلکده یورودی. مرج الصفر مدخلنده شقحب ه کیتدی. اوراده، سلطانك بوتون اردو ایله مواصلت ایتمش اولدیغنی خبر آلدی. مصر سلطانه قارشی بویوك بر حس استحقار بسله‌دیکی ایچون یولنده دوام ایتدی، چوق کچمه‌دن دشمنك قارشیسنه مواصلت ایتدی [۱]. ایکی طرف‌ده صف حرب اوزره دیزیلدیلر. بر طرفدن بر کوله‌دیکر طرفدن بر طاغه استناد ایدن مسلمانلر بو نقطه‌ده قاله‌رق دشمنه منتظر بولوندیلر. دشمن آنجق ضایعات ویره‌رك کندیلرینه هجوم ایده‌بیلیردی. موغوللری ابتدا کوچوك برچای توقیف ایتدی. بونی کچمك ایچون ایجه زمان صرف ایتدیلر. صوکره سلطانك اردوسی اوزرینه صالدیردیلر. صاغ جناحنی پریشان

---

[۱] ۷۰۲ سنه‌سی رمضاننك ایکنجی جمعه ایرته‌سی کونی. نیسانك یکرمیسنه مصادفدر.

ایتدیلر . سلطان مرکزده ایدی. متانتله مقاومت کوستردی.
صاغ جناحده مقاومت ایتدی . کیجه‌نك حلولی محاربلری
بربرندن آییردی. موغوللر مرج الصفرك شمالنده کائن اولان داغ
قرینه چکیلدیلر ، اوراده آتشلر یاقدیلر . بو فرقه امیرچوبانك
قومانداسی آلتنده ایدی. بولیاهك قوماندا ایتدیکی فرقه ایسه
قاچدی. ایرته‌سی کونی مسلمانلر امیرچوبان فرقه‌سی اوزرینه
یورونجه محاربه تکرار باشلادی . چوبان غایت پارلاق آثار
شجاعت ابراز ایتدی ایسه‌ده منهزم بر حالده شام اوواسنه
چکیلمکه مجبور اولدی . یاغمورلر بوراسنی کچیلمز بر حاله
کتیرمشدی . موغوللر هر طرفده چامورلره صاپلانیورلردی.
رطوبت تأثیریله کوشه‌ین یایلری قوللانیلماز بر حاله کلدی .
مسلمانلر ایسته‌دکلری قدر موغول اتلاف ایتدیلر واسیر آلدیلر.
حیوانلر ، سلاحلر آغیرلقلر چامورلرك ایچنده قالدی .
کونش طلوع ایدنجه ، قاچه بیلنلر فرات نهری ساحللرینه
کیتدیلر. فرات غایت شیشکین اولدیغی ایچون برچوغی بوراده
بوغولدی . فراتی کچه‌مینلر دشمن النه اسیر دوشدی. قوتلوق
شاه قزوین قربنده قازانه التحاق ایتدی . قازان امیر چوبانه
کوستردیکی شجاعتك مکافاتنی ویردی ، وظیفه‌سنی یاپمامش
اولانلری جزایه چارپدیردی. ارمنستان قرالی‌ده قازانك نزدینه
کیتدی . قازان اونك ضیاعنی تلافی ایتمك وهجومدن کری
دورمایه‌جق مسلمانلره قارشی کندیسنی مدافعه ایده‌بیله‌جك

بر حاله صوقمق ایچون مصرفی قازانه عائد اولمق اوزره بیك موغولدن مرکب بر قوت ویردی. عینی زمانده، سوریه‌یه تکرار کلمه‌سنه انتظاراً حکومتنی محافظه ایچون آناطولیده‌کی موغوللردن ده بو مقدارده بر قوت طوپلایه‌بیلمه‌سنه مساعده ایتدی.

سنه ١٣٠٤
ابوالفدا
ابن شحنه
دیاربکری
دربلو
پاهیمره

مسلمانلرك احراز ایتدکلری بو مظفریت قازانی او قدر مکدر ایتدی که خسته‌لاندی وری جوارنده شنب غازان یعنی قازانك شامی دنیلن بر محلده ترك حیات ایتدی [١]. بو قازانك بنا ایتدیردیکی بر شهر ایدی. بوکا کندی اسمنی ویرمش ایدی. کذلك سائر بعض شهرلری ده ناصره، حلب دیه تسمیه ایتمشدی. قازانك وفاتی خرستیانلر ایچون غیرقابل تلافی بر ضیاع تشکیل ایتدی. استانبول ایمپراطوری میشل پاله‌ئولوغ مملکتنك معروض اولدیغی مصائبه چاره‌ساز اولمق ایچون بو حکمدار ایله بر اتفاق عقد ایتمشدی. اوکا آندرونیقك ولد طبیعیسی دیه معروف اولان بر قیزی کوندرمشدی. قازان بو قیز ایله اولنمش ایدی. بو اتفاقدن صوکره، قازانك اردوسی طرفندن توقیف ایدیلن باربارلر روم ایمپراطورلغنه دها آز آقین یاپیورلردی. قازان نمونه‌ٔ حرکت اوله‌رق کوزی او کنده کیخسروی، دارایی، اسکندر کبیری بولوندیریوردی. بونلرك تاریخلرینی صیق صیق اوقوردی. اونلری تقلید مقصدیله‌درکه متعدد اردولر طوپلامشدی. بو اردولرده جسارتلریله تمیز ایدن بر

[١] ٧٠٣ سنه‌سی صوکلرنده.

کورجستان مفرزەسی بولونوردی و بایراقلرنده بر صلیب طاشیرلردی . قازان بومطالعەدن باشقه هرشیئی بالذات طاتمق آرزوسیله مختلف صنعتلر اجرا ایدردی . یرینه برادری خربنده [١] کچدی. بوده اولجایتو سلطان [٢] عنوانني آلدی. ایرانیلر کندیسنه غیاث الدین محمد خدابنده نامنی ویریرلر. هایتون بو حکمدارك وافتیز ایدیلدیکنی ، اسمنك نیقولا اولدیغنی ادعا ایدییور . هایتونك افادەسنه نظراً والدەسنك[٣] وفاتنه قدر خرستیانلغنی محافظه ایتمشدر . والدەسی کندی دائرەسنده کوجوك برکلیساده خرستیان آیینی اجرا ایتدیریردی. والدەسنك وفاتندن صوکره مسلمانلغی قبول ایتمشدر [٤] .

دربلو خربنده، برادرینك وفاتی خبر آلیر آلماز خوراسانی ترك ایله ارجانه کیتدی . اوراده تاج کیدی . اردو قوماندانلغی وظیفەسنی قوتلوقشاهه ویردی. وزیراعظملق رشیدالدین[٥]

---

[١] هایتون بوکا قارباغاندا دییور. باشیمره ایسه قارمپانتاس نامنی ویرمکدەدر .

[٢] تاتارلرك تاریخ آثارنده بوکااولسەیتو دنیلمکدەدر. بعضیلری ایسه اولجایتو یاخود اولجیایتو دیمکدەدرلر .

[٣] هایتون بونك اسمی اروق قاتون اولدیغنی سویلیور .

[٤] ٧٠٣ سنەسی جماذی الاولنك ٢٣ نده تخته چیقمشدر.

[٥] بووزیر بر مجموعة الرشیدیه نامیله براثر یازمشدر. اثر قرالك کتبخانه-سندەدر .

ایله سعدالدین آراسنده تقسیم اولوندی . فقط سعدالدین بعض اختلاساتدن دولایی اعدامه محکوم اولدی . یرینه علی شاه کچدی . اولجایتو صوکره سلطانیه شهرینی بنا ایتدیردی [١] و بونی کندیسنه پایتخت یاپدی . قوتلوق شاهی کیلان ولایتنی تحت اطاعته آلمق ایچون سوق ایتدی [٢] . فقط بو ولایتك کوچوك حکمدارلری آراسنده حکمسورن اتفاق تام موغوللره غلبه چالدی . قوتلوق بوسفرده معیتنده کیلرك بویوك برقسمیله برابر مقتول دوشدی. آناطولیده قوماندان بولونان بورلغی [٣] نامنده برموغول قوماندانی خانك امریله اعدامه محکوم اولدی. بوقوماندان، ارمنستان قرالی هایتونی اوامرینه سرعتله اطاعت ایتمدیکی بهانه‌سیله قتل ایتدیرمش وحائز اولدیغی حکم ونفوذی سوءاستعمال ایلمشدی. هایتونك برادری اوشین خانه بوندن دولایی شکایت ایتدیکندن اوده قوماندانی تأدیب لزومنه قانع اولمشدی.

ابوالفدا ١٣٠٥ ١٣٠٧ سانوت ابوالفدا

اولجایتو سلطانیه شهرنده بولوندیغی صیراده غیر ممنون متعدد مصر امراسی کندیسنك نزدینه التجا ایله سوریه یه اردو کوندرمسی ایچون تشویقاتده بولوندیلر. اولجایتو فراتی کچدی، [٤] شام قربنده رحبه‌ده قرارکاه قوردی. ایکی اردو آراسنده متعدد کوچوك مصادمات وقوعه کلدی . فقط وزیر اعظم رشیدالدین افکاری او قدر

١٣١٢ دربلو

[١] ٧٠٤ تاریخ هجریسنده .
[٢] ٧٠٥ تاریخ هجریسنده .
[٣] سانوت کندیسنه بالارغون دیور .
[٤] ٧١٢ تاریخ هجریسنده .

كوزل اداره ايتمك يولنى بولدى كه طرفينى عقد صلحه اقناع ايلدى . اولجايتو پايتخته عودت ايدر ايتمز چغتايده حكمران اولان كپك خان ايله بيسور اوغلانك خوراسانى استيلا ايتمك اوزره جيحونى كچدكلرينى ، او ولايتك باشليجه قوماندانلرى بولونان يساول ايله على قوشجى يى مغلوب ايلدكلرينى خبر آلدى . فقط بو حواليده اولجايتونك حضورى چغتايليلرى درحال چكيلمكه مجبور ايتدى . خان خوراسانده بويوك اوغلى ابو سعيدى امير سوينج ايله برلكده بويوك بر اردو باشنده براقدى . استيلا تقديرنده بو اوردو حركته مهيا ايدى . يساول ايله على قوشجى جبانتلرندن دولايى جزاديده اولديلر . خوراسانده صلح وسكون وتجارت تكرار تقرر ايتدى . برآز صوكره ، كپك خان طرفنى ترك ايتمش اولان بيسور اوغلان ابوسعيدك نزدينه كيدهرك معاونتنى استرحام ايتدى . بو مناسبتله كپك خان ايله اولجايتو آراسنده بويوك بر محاربه چيقاجقدى . فقط اولجايتونك وفاتى [١] اختلافه نهايت ويردى . اوتوز آلتى ياشنده ايدى . اون ايكى سنه حكمدار اولمشدر . تأمين عدالته اعتنا ايتمك واسلاميت مدافعى اولمق ايله شهرت آلمشدر . علوى مذهبنه منسوبدى . ضرب ايتديكى سكه لرك اوزرينه اون ايكى امامك اسملرينى قويديرمشدى .

سنه ١٣١٦

[١] ٧١٦ تاريخ هجريسنده.

بو کون سلطانیه‌نك خرابه‌لرینه باقه‌رق ، اولجایتونك یاپدیرمش اولدیغی شهرك نه قدر بویوك و محتشم اولدیغی تقدیر ایدیله‌بیلیر. شهر تیمورلنك طرفندن تخریب ایدیلمش اولمقله برابر اولجایتونك قبرینی احتوا ایدن جامع نظر حیرت ایله تماشا ایدیلمکده‌در. جامعك غایت مجلا چینیکدن اوچ محتشم قاپیسی واردر . چینیکلرك اوزرینه شام ایشی ایشلر یاپیلمشدر . بالخاصه میدانه ناظر اولان اورته‌ده‌کی قاپی صوك درجه‌ده معظم و محتشمدر. اولجایتو خانك مزارینك اطرافنه چه‌ویرلمش اولان پارمقلق عینی معدندن معمولدر . او قدر کوزل ایشلنمشدر که پارچه‌لری قول قالینغنده اولمقله برابر بربرلرینه ربط ایدیلن نقطه‌لری فرق ایتمك قابل دکلدر . ایرانلیلر بونك یکپاره اولدیغنی ادعا ایدییورلر • اعمالی ایچون یدی سنه چالیشلدیغنی و حالیله هندستاندن کتیریلدیکنی سویله‌یورلر .

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

ابو سعید بهادر خان ، اون ایکی یاشنده اولدیغی حالده پدرینه خلف اولدی و سلطانیه شهرنده تخته جلوس ایتدی • سولدوس قبیله‌سی رئیسی امیر چوبان حکمدارك چوجوقلغنده نائب حکومت اولدی [۱] . رشیدالدین ایله علی شاه وزیر اعظملغی محافظه ایتدیلر . علی شاه آز وقت ظرفنده هدیه قوتیله امیر چوبانی کندینه جلبه موفق اولدی. رشیدالدینی عزل ایتدیردی• صوکره رشیدالدین قتل ایدیلدی .

۱۳۱۷ دربلو تاتارلرك تاریخ عمومیسی

[۱] ۷۱۷ تاریخ هجریسنده .

عینی تاریخده ، بیسور اوغلان ابوسعیده قارشی عصیان
ایده‌رك خوراسان عساکریله مازندرانه کیردی . کلوب
سلطانیه‌یی محاصره ایتمك تهدیدینی کوستریوردی . فقط
امیر حسین کرکان کندیسنی چوق کچمه‌دن دائرهٔ اطاعته
ادخاله موفق اولدی. بو اغتشاشات هنوز تسکین ایدیلمه‌دن
بحر خزرك شمالنده‌کی اووالرده حکمران اولان شاه اوزبکك
دربندی ضبط ایتدیکی و ایرانك مرکزینه قدر نفوذه
حاضرلاندیغی خبر آلندی . ابوسعید علی العجله طوپلایه
بیلدیکی برمقدار عسکرله ولایتلرینك امدادینه قوشدی .
قور یاخود سیروس نهری ساحللرنده قرارکاه قوردی .
امیر چوبان اوزمان بولوندیغی خوراسانی ترك ایله علی العجله
عسکریله برلکده حکمدارك نزدینه کلدی . اووقته قدر شاه
اوزبکك عسکرلری مملکتی تخریب ایله اکتفا ایتمشلر
و برموقعده تحصن ایدوب تحکیمات یاپمغی اهمال ایله‌مشلردی .
ایچه ضایعات ویرمش اولان اوزبك ابوسعیدك اردوسنك
کتساب ایتدیکی قوته قارشی برحربه کیریشمکی کوزینه
آلدیرامادیغندن چکیلمك طریقنی اختیار ایتدی . فقط
بونی کیزلیجه اجرایه موفق اولدی . ابوسعید مقصدینی
خبر آلدی . امیر چوبان تعقیبه باشلادی و دمدار
فرقه‌سنی پریشان ایتدی .

ابوسعید سلطانیه‌یه عودت ایتدیکی صیراده امیر چوبان

وظیفه‌لرینی تمامیله ایفا ایتمه‌مش بعض ضابطانی موغوللرك اوشدتلی انضباط عسکریسی موجبنجه قامچی ایله تأدیب ایتدکدن صوکره کورجستانه دوغرو یورومکه باشلادی. اوزمان بوقدر شدتلی تأدیب ایدیلن ضابطان بر فرقه تشکیل ایتدیلر. دها سائر غیر ممنونلرده کندیلرینه التحاق ایتدی. هپسی زدن، اولدقجه مهم برقوت ایله کیدوب امیر چوبانی باصدیلر. امیر جوبان کورجیلره قارشی حرکته حاضرلانیوردی. قرارکاهنی یغما ایتدیلر. صوکره اردوسنه هجوم ایلدیلر. چوبان مغلوب اولدی. بوتون حرب خدعه‌لرینی استعمال سایه‌سنده قاچه‌بیلدی. بویوك دولامباجلر یاپه‌رق سلطانیه شهرینه مواصلت ایتدی. پایتختده آرتق کندیسنی تحت امنیتده کورمه‌ین ابو سعید علی العجله عسکر طوپلادی، عاصیلره قارشی یورودی. عاصیلر حکمداره قارشی حربه کیریشمکه جرأت ایتدیلرسه‌ده محاربه‌یی غائب ایلدیلر. ابو سعید بومحاربه‌ده کوستردیکی پك بویوك آثار شجاعتدن دولایی بهادر لقبنی قازانمشدر. ابو سعید خوراسانده‌ده موفقیاته نائل اولدی. حسین کرکان اردوسیله یسور اوغلانی بو ولایتی ترکه اجبار ایتدی [١]. یسور اوغلان جیحون نهرینك اوته طرفنه چکیلدی. جغتایلیلر اوراده برمدت صوکره کندیسنی اولدیردیلر.

سنه ١٣١٩

١٣٢١

بونك اوزرینه امیر چوبانك سرایده اوقدر نفوذی

[١] ٧١٩ تاریخ هجریسنده.

آرتدی که ابو سعیدك همشیره‌سی ساتی‌بك Sati begh ایله أولندی [١] . حکمدارك ، پرنسسك و امیرك شرفلریله متناسب محتشم بر دوکون یاپلدی . فقط بو ازدواجك چوبانه ویردیکی نشئه ، مؤخراً اوغلی آناطولی والیسی تیمور طاشك عصیانی [٢] یوزندن مختل اولدی . تیمورطاش تماميله مستقل اولمق ایستیوردی. چوبان بو عصیانی خبر آلیر آلماز قیش اورته‌سنده قوتلی بر اردو ایله اوغلنی دائرهٔ اطاعته آلمق ایچون آناطولی‌یه کیتدی . اوغلی درحال ترك سلاح ایده‌رك باباسنه عرض تسلیمیت ایدنجه اوده کندیسنی اسیر حالنده سلطانه کتیردی . باباسنك یاپدیغی خدمات عظیمه اوغلنك عصیانی اونوتدیردی. تیمور طاش عفو ایدیله‌رك مأموریتنه اعاده اولوندی. علی اهك وفاتیله [٣] منحل قالان وزیراعظملق چوبانك وکیل عمومیسی صاین Saïn ه ویریلدی . امیر چوبان آناطولینك الك کوزل قادینی اولان قیزی بغداد خاتونی امیر حسن ایله [٤] أولندیردی . بو ازدواج باشنه کان فلاکتلرك منبعنی تشکیل ایتمشدر. امیر سعید بغداد خاتونه عاشق اولدی و دست ازدواجنی باباسندن طلب ایتدی . حکمدار ازدواج

سنه ١٣٢٢

١٣٢٣

---

[١] ٧٢١ تاریخ هجریسنده .

[٢] ٧٢٢ « «

[٣] ٧٢٣ « «

[٤] شیخ حسینك اوغلیدر .

ایتمك ایسترسه قاریسنی بوشامق موغوللر نزدنده عادت ایدی.
ابو سعید ایکی امیری بوطلاقه طرفدار کورمدی. بغداد
خاتونی کندیسندن اولدقجه حرمتسز برصورتده دریغ ایتدیلر.
قانون کندی طرفنده اولمقله برابر ابو سعید استعمال نفوذ
وقوت ایتمك ایستهمدی. چوبان مرور زمان ایله بو عشقك
کچه جکنی امید ایده رك دامادی ایله قیزینی قاره باغه یوللادی.
ابو سعیدی، کندیسی هیچ ایستهمه مکله برابر، بغداده
کوتوردی. ابو سعیدك بغداد خاتونه قارشی حس ایتدیکی
عشق، آیریلغه رغماً هر کون آرتیوردی. وزیر صاین
یا کلش معروضات ایله حکمداری امیر چوبان علیهنه تحریك
ایدیوردی. سرایده بویوك بر مأموریتی اولان چوبانك
اوغلی دمشق خواجه وزیرك انتریقه لرندن باباسنی خبردار
ایتدی. بونك اوزرینه چوبان جرئتکارانه برقرار ویردی.
خوراسانده ظهور ایتمش اولان بعض اغتشاشاتی تسکینه
کیتمك بهانه سیله بردن بره بغداددن چیقدی، سلطانیه یه
چکیلدی. سرایده براقدیغی اوغلنك یرینه رهینه مقامنده
اولمق اوزره وزیر صاینده برلکده کوتوردی. اوغلی
سرایده تکمیل مأموریتلرینی محافظه ایتدی. صوکره لری
دمشق حکم و نفوذینی استعمال ایله ابو سعیده یالکز سلطان
عنوانی براقدی. سلطان بوندن دولایی بعض محرملرینه
شکایتلرده بولوندی. ناظرك دشمنلری حکمدارك بو حدتنی

بر فرصت بیله‌رك دمشقی متوفا سلطان اولجایتونك زوجه‌لرندن
بریله کیزلیجه مناسبتده بولونمقله اتهام ایلدیلر . دمشقك حرکاتنی
یقیندن تعقیب ایتدیرن ابو سعید اونك یاپدیغی انتریقه‌یی
آکلادی ، قتلنه قرار ویردی . فقط کیمسه بوقدر جرئتکارانه
بر حرکته جسارت ایده‌مدی . نهایت نا مأمول بر وقعه ابو
سعیدی قورتاردی . بو تاریخده [۱] سرایك قاپیسنه بعض عاصی
عسکرلرك کله‌لرینی کتیردیلر . بونلرك چوبان ایله طرفدارلرینك
کله‌لری اولدیغنه دائر بر شایعه چیقدی . قورقویه دوشن دمشق
بو روایتی تعمیق و تحقیق ایتمه‌دی ، کندی نفسنی تهلکه‌ده
کوره‌رك کیجه‌لین یاننده یالکز اون کشی اولدیغی حالده
سرایدن چیقدی و اونلرله برلکده قاچدی . آرقه‌سندن تعقیب
ایتدیلر . یتیشدیلر ، باشنی کسدیلر . آرتق دمشقك باباسنی‌ده
اورته‌دن قالدیرمقدن باشقه بر شی دوشونمه‌ین ابو سعید چوبانی
و هر ولایتده‌کی بوتون طرفدارلرینی قتل ایتمه‌لری ایچون
خوراسان والیسنه امر کوندردی . فقط بو امری آلانلر
و چوبانی سونلر اونی اجرا ایتمك شویله دورسون ، بالعکس
چوبانی خبردار ایتدیلر . چوبان اونلرك حسن نیتندن
استفاده ایله آلتمش بیك کشیلك بر اردو طوپلادی ، بو
اردو ایله قزوین طرفلرینه کیتدی . ابو سعید طوپلایه بیلدیکی
عسکرله قزوینه چکیلمشدی .

سنه ١٣٢٦

---

[۱] ۷۲۷ تاریخ هجریسنده

چوبان ، بو اغتشاشاتك سببی كبی تلقی ایتدیكی وزیر
صاینی اولدیردكدن صوكره سمنان شهرینه كیتدی . بوراده
مظنه‌دن بر ذاتی زیارت ایتمك ایستەیوردی . بو ذاتك قبرینه
مسلمانلر الآن حرمت كوسترمكده‌درلر . ركن الدین علاءالدوله
نامنی طاشیيان بو ذات ایله چوبان بر خیلی كوروشدی . امیره
ویره‌جكی نصیحتلرك كافه‌سنی دیكله‌یه‌جكنی وعد ایتدی
و صمیمیتنی اثبات ایچون سلطانه كیدوب اوغلنك قاتللرینی
ایسته‌مسنی و صلح یاپماسنی رجا ایله‌دی . ابو سعید بو شیخی
بویوك بر حرمتله قبول ایتدی . فقط شیخ ایسته‌دكارینك هیچ
برینی استحصال ایده‌مدی . بو جواب رددن چوبان او قدر قیزدی كه
آرتق هیچ اعتدال كوزه‌ته‌میه‌رك ایمپراطورك قرار كاهندن بر كونلك
مسافه‌ده بولونان قوهاموقعنده‌اردوسنی قوردی . چوق كچمه‌دن
بوكا نادم اولدی . چونكه آرقه‌سندن كلمش اولان ضابطلردن
قسم اعظمی بو عصیانده مظاهرت ایتمكدن استنكاف كوستردیلر .
حكمدارلرینه قارشی قیلیچ چكمكدن اوتاندیلر واوتوز بیك
كشی ایله چوباندن آیریلدیلر . اونلرك بو حركتی چوبانك
متباقی عسكره قارشی بوتون اعتمادینی سلب ایتدی . هپسنك
سلطان طرفنه كچمه‌سندن قورقه‌رق علی العجله اوزاقلاشدی
وخوراسانه كیلمك اوزره نوبجان چولی طریقنی طوتدی .
بو مناسبتله غایت اوزون وزحمتلی بر سیاحت اختیارینه مجبور
قالماسی معیتنده كیلردن برقسمنك دها داغیلماسنی انتاج ایتدی .

اردوسی او قدر ضعیف دوشدی که تورکستانه ابوسعیدك دشمنی اولان موغول حکمدارلرینك نزدینه التجا ایتمك لزومنه قانع اولدی . فقط مرغاب نهری ساحللرینه وارنجه یه قدر بره تبدیل فکر ایله کیدوب ملك کرت لقبیله یاد ایدیلن غیاث الدینك قوللری آراسنه آتلدی . اونی کندیسی بیوتمشدی و بیوك ایلکلر یاپمشدی . فقط چوق کچمه‌دن ادباره اوغرامش بر آدمك دوستی اولمایه‌جغنی آکلادی . کوچوك بر حکمدار مستقل اولان غیاث الدین سلطانك وعدلرینه قاپیله‌رق چوبانك باشنی ایمپراطوره کوندرمکه قرار ویردی . امیر چوبانك نزدینه کوندردیکی ایلك آدم جلال اولمشدر . چوبان اوله‌جکنی آکلاینجه باشی کسیلیر کسیلمز پارماقلرندن برینك ابو سعیده کوندرلمه‌سنی ، نعشنك مدینه‌یه دفن ایدیلمه‌سنی ، سلطانك همشیره‌سی ساتی بکدن اولان اوغلی جلاوك سرایه کوتورولمه‌سنی رجا ایتدی . بو آرزولرینك یاپیله‌جغی وعد ایدیلدی ، باشی کسیلدی [١] .

غیاث الدین چوبانك باشنی سلطانه کوندرمکه مسارعت کوستردی . بیوك مکافاتلره انتظار ایدیوردی . فقط یکی وقایع سرایده بیوك تحولات حصوله کتیرمشدی . شیخ

---

[١] چوبانیان سلاله‌سنك رئیسیدر . بو عائله‌نك تاریخی موغول حکمدارلرینك تاریخی آراسنده‌در . چونکه حقیقتده اونلرك اوردو قوماندانلرندن باشقه برشی دکلدیلر .

حسن ، سلطانك عاشق بولونديغى زوجه‌سنى بوشامش ، بغداد
خاتونى سلطان آلمشـدى . بو جميله‌سى اوزرينه شيـخ حسن
تكرار سلطانك نائل التفاتى اولمش ، غياث الدينك كوز ديكديكى
مناصبه او كچمشدى . سلطان اولان چوبانك كريمه‌سى بغداد
خاتون حكمدار اوزرنده بويوك بر نفوذه مالكدى. بو تحولات
غياث الدينك اميد ايتديكى مكافاتلره مساعد برشى دكلدى .
بولده توقف ايتدى . سـلطانك اوامرينه رغماً حياتنه قصـد
ايتمه‌مش اولديغى جلاوك وجـودينى اورته‌دن قالديرمه‌سنى
مناسب كوردى. كنديسنك قتلى ايچون خوراسانه امر كوندردى.
بو اجرا ايديلدكدن صوكره او زمان سلطانك بولونديغى قاره
باغه كيتدى. بغداد خاتون كنديسنك مدهش بر دشمنى ايدى.
پدرينك انتقامنى آلمق ايسته‌يوردى. چوبان ايله جلاوك نعشلرى خو-
راساندن اوجانه نقل ايديلنجه‌يه قدر ايجاب ايدن مدت ظرفنده
غياث الدينى قرارگاهنده بكلتديلر . اوجانده نعشلر ، سلطانك
امريله، مكه‌يه كيدن حاجيلره تسليم ايديلدى. سلطان نعشلرك مدينه‌يه
كوندرلمه‌سى ايچون قرق بيك آلتون ويرمشدى . غياث الدينك
استحصال ايتديكى بوتون مكافات مملكتنه عودت مساعده‌سنى
آلابيلمكدن عبارت اولمشدر .

سنه ١٣٣١

بر مدت صوكره [١] شيخ حسنده بر سرايده پك بويوك
نفوذ واقتدار صاحبى اولمانك نه قدر تهلكه‌لى برشى اولديغى

---

[١] ٧٣٢ تاريخ هجريسنده .

تجربه ایتدی . اطرافنده بر طاقم حسودلر پیدا اولمشدی که
بونلر بغداد خاتونك حکم ونفوذینی‌ده قیصقانیورلردی . بو
آدملر شیخ حسنی ، وقتیله زوجه‌سی اولان بغداد خاتون ایله
کیزلی مناسباتده بولونمقله اتهام ایتدیلر . سلطانك نزدنده شیخ
حسنی محو ایتمك ایچون بوندن فضله بر شیئه لزوم یوقدی .
سلطان شیخ حسنی کماخ حصارینه سوردی و بغداد خاتونه
قارشی باردانه معامله کوسترمکه باشلادی . فقط جلوهٔ طالع
شیخ حسنی تکرار سرایه کتیردی . چونکه معصومیتی تحقق
ایتدی ، تکرار سلطانك کوزینه کیردی وآناطولی والیلکنه
تعیین اولوندی .

سنه ۱۳۳۴ — صوکره‌لری [۱] قاپچاقده حکمران اولان اوزبك خان
ابو سعیدك ممالکنه یکی بر آقین یاپدی . سلطان درحال دشمننه
قارشی یورومکه باشلادی . فقط شیروانه واصل اولدیغی زمان
هوانك حرارتی وفنالغی کندیسنی تهلکه‌لی صورتده خسته

۱۳۳۵ — دوشوردی . حمامده ایکن وفات ایتدی [۲]. اوتوزایکی یاشنده
ایدی . اون‌دوقوز سنه حکومت سورمشدی . نعشی سلطانیه‌یه
نقل ایدیله‌رك اجدادینك مقبره‌سنه دفن اولوندی . بعض محررلر
بغداد خاتونی ابو سعیدی زهرله‌مش اولمقله اتهام ایدرلر .
چونکه کندیسنه قارشی ابو سعیدك دکیشمش اولدیغی

[۱] ۷۳۵ » »
[۲] ۷۳۶ » »

کورمشدی دیرلر . ابو سعید ایران موغوللرینک صوك خانی عد ایدیله‌بیلیر . وفاتندن صوکره ایمپراطورلغنك ولایتلری اکابر دولت طرفندن اشغال ایدیلدی . خلفلری حکم ونفوذدن محروم قالدیلر . ابو سعیدك وفاتی مشهور تیمورلنکك تولدینه تصادف ایتدیکی نظر دقته چارپمشدر . عربلر بو سنه‌یه «لوذ» Loudh دیرلرکه ملجاء معناسنه‌دره . انسانلرك بو قدر بویوك بر فلاکتده صیغینه‌جق بر یره محتاج اولدقلرینی کوسترمك ایسترلر . بو کلمه ابجد حسابیله ۷۳۶ تاریخ هجریسنی کوستریره

ابو سعیدك خلفی آرپا یاخود آرپه خان اولمشدر . جنکیز خانك اوغلی تولینك احفادندن ایدی [۱]. چوبان عائله‌سنك حکم ونفوذی سایه‌سنده خان اعلان ایدیلدی . فقط چوق کچمه‌دن باشقه سلطنت دعواجیلری چیقدی . بغدادده بویوك بر حکم ونفوذی اولان اویراتلر عشیرتی رئیسی علی اوشهرده خان عنوانی ، هلاکو احفادندن موسایه [۲] ویردیردی . موسا ، درحال سفره چیقه‌رق آرپا خانه هجوم ایتدی و بوتون ولایتلری الندن آلدی ، کندیسنی قتل ایتدیردی . بغدادده موسانی سلطان اعلان ایتدیردکاری اثناده بزرك[۳] لقبیله یاد

---

[۱] تولینك اوچنجی اوغلی آریغ بوغا یاخود آورتوق بوغا واسطه‌سیله .

[۲] ابن علی ابن بایدو خان ابن طرغای ابن هلاکو .

[۳] روایت اولوندیغنه نظراً ابو سعیدك اوغلی آرغون ایلخان نسلندندر. تغری بردی حسین ابن آق بوغا ابن ایلخان اولدیغنی سویلیور ، آباقانك اوغلی آرغون نسلندن کلدیکنی ادعا ایلیور . بودها محتملدر .

ایدیلن شیخ حسن جلایر، محمد خانی [١] تخته چیقارمشدی. محمد خان بویوك بر اردو طوپلایه‌رق ایران اوزرینه یورودی. تبریز قربنده موساخانی بوزدی واو براتلر نزدینه قاچمغه مجبور ایله‌دی. موسا بو سفرده کندیسنی تخته اجلاس ایتمش اولان امیر علی‌یی غائب ایتدی. مغلوبیتی خبری خوراسانده انتشار ایدنجه او ولایتده والی بولونان ینه علی [٢] اسمنده بر امیر درحال بستانه کیتدی و اوراده طوغای تیموری [٣] خان اعلان ایتدیردی. طوغای تیمور مازندران شهرنده اقامت ایدییوردی. موسا خان کندیلرینه التحاق ایله‌دی. هپ بردن محمود خانه قارشی یورودیلر. جغار موسی تعبیر ایدیلن بر محلده محاربه‌یه طوتوشه‌رق مغلوب اولدیلر. موسا مقتول دوشدی. طوغای تیمور ایله امیرعلی خوراسانه قاچدیلر. تیمور طاشك [٤] اوغلی کوچوك حسن بوخبری دویونجه براردو طوپلادی، بزرك لقبیله یاد ایدیلن حسن جلایرك مظاهرت ایتدیکی محمدخانه قارشی یورودی. برقاچ کوچوك مصادمه‌دن صوکره نخجوان قربنده قطعی بر محاربه‌یه کیریشدیلر. کوچوك حسن مظفر اولدی. محمدخان میدان محاربه‌ده مقتوللر آراسنده قالدی. حسن جلایر

[١] ابن یولقوتلوق ابن تیمور ابن آنبارجی ابن منکو ابن هلاکو.

[٢] علی قوشجینك اوغلی.

[٣] جنکیز خانك قارداشی جوجی قسار نسلندن.

[٤] چوبانك اوغلی.

سلطانیه‌یه قاچدی . کوچوك حسن تبریزك محافظه‌سنی ساتی بکه براقدی ، دشمنلرینی تعقیب ایدرك هیسنی داغیتدی . صوکره ، جلایر طلب عفو ایده‌رك تسلیم اولدی . کوچوك حسن تبریزه عودتنده ، بر سنه بو شهری اداره ایتمش اولان ساتی بکی هلاکو نسلندن سلیمان [١] نامنده برذاته تزویج ایتدی.

بر مدت صوکره ، حسن جلایر دشمننك الندن قاچمق یولنی بولونجه بغداده کیده‌رك اوراده خان عنوانی جهان تیموره [٢] ویردی . فقط کوچوك حسن کندیسنی تکرار مغلوب ایتدیکندن بغداده چکیلمکه مجبور اولدی . اوراده جهان تیموری خلع ایده‌رك بوتون حکم ونفوذی ضبط ایتدی. اوزمانه قدر کوچوك حسن موغول خانلرینی ایسته‌دکلری کبی خلع ایدن امرانك الك صاحب قدرتی ایدی . یعقوب شاه ایله کیزلی مناسبات عاشقانه‌ده بولونان زوجه‌سی نهایت کندیسنی اولدیردی . یعقوب شاه‌باشقه بر مسئله‌دن دولایی امیر کوچوك حسنك امریله توقیف اولونمشدی . قاریسی بونك آرالرنده‌کی مناسبتك کشف ایدیلمه‌سندن ایلری کلدیکنی ظن ایله‌یه‌رك قوجه‌سی سرخوش و اویقوده بولوندیغی بر صیراده کندیسنی قتل ایتدی . وفاتندن صوکره برادری اشرف حکم ونفوذی النه کچیره‌رك خان عنوانی هلاکو نسلندن نوشیروانه ویردی.

---

[١] ابن محمد ابن سنکو ابن یاشموت یاخود آشموت ابن هلاکو.
[٢] ابن آرسلان ابن کیخاتو خان .

فقط چوق کچمه‌دن اونی خلع ایده‌رك کندیسی تخته چیقدی. سقوطی‌ده بو آندن اعتباراً وقوعه کلدی . حیات سفیهانه‌سی تبعه‌سنك موجب نفرتی اولدی . ایلری کلنلر ، قاپچاقده حکمران اولان جانی بك نزدینه کیتدیلر و بویوك بر اردو ایله اشرفك ممالکنه کیرمکه اونی تشویق ایتدیلر . آذربیجانده خوی قربنده بویوك بر محاربه وقوعه کلدی . اشرف هم ایمپراطورلغنی هم حیاتنی غائب ایتدی [١] . کندیسیله قاردشی کوچوك چوبانیان سلاله‌سنی تشکیل ایتمشلردر. بونك تاریخی‌ده ابوسعیده خلف اولان حکمدارلرك تاریخی کبی بزجه پك آز معلومدر .

سنه ١٣٥٥

---

[١] ٧٥٦ تاریخ هجریسنده .

ایلکانیان

ایرانده‌کی موغول ایمپراطورلغی امرا وبالخاصه بوتون حکم ونفوذی اله کچیرن چوبانیان سلاله‌سی طرفندن تماملیه محو ایدیلمش، بوعائله‌نك صوکنجیسی اولان اشرف برخان اعلانندن صرف نظر ایله‌مش اولمقله برابر بوایمپراطورلق بوعاصینك وفاتندن صوکره اسکیسندن دها پارلاق برصورتده تکرار تأسس ایتدی . یاخود دها دوغروسی اسکی موغول ایمپرا- طورلغنك انقاضندن یکی برایمپراطورلق وجوده کلدی . آباقا خانك اوغلی آرغونك نسلندن بولونان وچوبانیان ایله اوزون مدت حرب ایتمش اولان حسن بزرك اونلرك بویوك اردولری قارشیسنده چکیلمکه مجبور اولمشدی. فقط جانی بکك استیلاسی کندیسنی دشمندن خلاص ایتدکدن صوکره بغدادی ضبط ایله یکی برایمپراطورلغك مؤسسی اولدی . مع مافیه مطلق بر نفود واقتداره مالك اولامادی . سائر امرا ایله حکم ونفوذ

ابوالفدا
دربلو
تغری بردی

مجادله‌سنه کیریشمکه مجبور قالدی . اوغلی سلطان اویس Avis کندیسندن دها بختیار چیقدی . بو دیندار بر حکمدار ایدی، عدالتی سوردی ، پك چوق جسارتی واردی . خلقه کندیسنی پك سودیرمشدی . ایشته اشرفدن بر آز صوکره وفات ایتمش [۱] اولان حسن بزرکك خلفی بویله بر حکمدار ایدی .

سنه ۱۳۵۶

سلطان اویس ایمپراطورلغنی توسیع ایتمکی ، آذربیجانی فتح ایله‌مکی دوشوندی . آذربیجان اوزمان اخی جوقك النده ایدی. اخی جوق مغلوب اولدی [۲] ،تبریزه چکیلمك مجبوریتنده قالدی . فقط بوراده نفسنی تحت امنیتده کورمدیکندن بوتون مملکتی دشمنه ترك ایله نخجوانه کیتدی . اویسك غایت شدید حرکتی چوق کچمه‌دن کندیسنه یکی دشمنلر پیدا ایتدی . قتل ایتدیرمش اولدیغی باشلیجه اکابردن قرق قدر ذاتك طرفدارلری اخی جوقی بولدیلر ، آذربایجانه تکرار کلمه‌سنه یاردیم ایتدیلر واویسی پریشان بر حالده بغداده دوغرو چکیلمکه مجبور ایلدیلر . فقط بو مغلوبیت اویسك جسارتنی قیرمادی . تصوراتندن واز کچمه‌سنه سبب اولمادی . تکرار بر ازدو طوپلادی. تبریز طرفنده اخی جوقه هجوم ایتدی. اونی اله کچیره‌رك باشنی کسدیردی . اویس آذربایجانك ضبطی ایله مشغول اولدیغی صیراده اثنای غیبوبتنده بغداد عسا کرینك قوماندانلغنی تودیع ایتمش

دربلو ۱۳۵۸

---

[۱] ۷۵۷ تاریخ هجریسنده .

[۲] ۷۵۹ تاریخ هجریسنده .

سنه
١٣٦٣

اولدیغی خواجه مرجان عصیان ایتدی . بو عاصی‌یه قارشی یورومکه [١] مجبور اولان اویس اونی چارچابق دائرهٔ اطاعته صوقدی . بغداد قاپیلرینی آچدی ، خواجه‌مرجان عرض انقیاد ایتدی . اویس بغدادده بر سنه دیکلندکدن صوکره کیدوب موصل ایله ماردینی ضبط ایله‌دی . صوکره [٢] ، مازندرانده طوغاتیمور خانی خلع و قتل ایتمش اولان امیر ولی ایله حرب ایتمکه قرار ویردی . اویس ، ری قربنده ولی‌یه قارشی بویوك بر مظفریت قازاندی . اونی خوراسان حدودلرنده سمنان شهرینه قدر قوولادی . بغداده مظفرانه دوندی . فقط برقاچ

١٣٧٠

سنه صوکره [٣] خسته‌لاندی . خسته‌لغی هر کون اشتداد ایتدیکی جهتله ناظرلری بر ولی‌عهد تعیین ایتمه‌سنی رجا ایتدیلر . حسن ، حسین ، احمد ، بایزید نامنده درت اوغلی واردی . حسینی ولی‌عهد اوله‌رق انتخاب ایتدی . بغدادك اداره‌سنی الك بویوك اوغلی حسنه ویردی . حسنك بوندن ممنون اولمایاجغی بعض طرفلردن کندیسنه احساس ایدیلنجه نه یاپمه‌لری لازم

دربلو
ابن‌شحنه
عربشاه

کله‌جکنی کندیلرینك بیله‌جکنی سویله‌دی . ناظرلر مناسب کوردکلری شیئك اجراسنه صلاحیت ویریلدیکی ظنیله حسنی توقیف ایتدیردیلر . برآز صوکره اویس لاقیردی سویله‌مك

---

[١] ٧٦٥ تاریخ هجریسنده .
[٢] ٧٧٢ » »
[٣] ٧٧٦ » »

قابليتنی غائب ايتدی، اوغللری حقنده نه ياپيلاجغنی آكلاتمادی .
وفات ايدنجه حسين تخته اجلاس ايديلدی . حسن قتل اولونه رق
پدريله برلكده عينی مزاره دفن اولوندی .

جلال الدين لقبيله ياد ايديلن حسين، اويسك چوجوقلری
آراسنده حكمدار اولمغه الڭ لايق ، فضيلتكار برشهزاده ايدی .
عاليجناب ، جسور ، جوانمرد ايدی . ذاتاً پدرينك اثرينه اقتفا
ايتدی . حلم وملايمتی حسبيله ، افعال حسنه سيله خلقك محبتنی
قازاندی . فقط بر عرب مورخی قدرك كنديسنه خيانت
ايتديكنی سويليور . عصرك فساد اخلاقی بو قدر ايی بر دور
سلطنتی بوزمشدر . برادری احمد[1] كنديسنه قارشی عصيان ايده رك
تاج وتختی وحياتنی الندن آلدی . قتل ايتديرمه دن اول برسنه حبسده
زنجيربند طوتمشدی . حسين تقريباً يكرمی ياشنده ايدی . قوماندانی
عادل آغايی ری شهرينه ملحق بعض حصارلری محاصره ايتمكه
كوندرمشدی . اردوسنك قسم اعظمی بر طرفده مشغول
اولديغی صيراده برادری احمد برعدم ممنونيت بهانه سيله ، اوزمان
سرايك بولونديغی تبريز شهرينی ترك ايده رك اردبيله كيتدی .
اوراده پايتختی علی الغفله باصمق فكريله بويوك بر اردو طوپلادی .
يانده عسكر بولونمايان حسين كيزلنمكه مجبور اولدی وچوق
كچمه دن برادرينك النه دوشدی . اوده كنديسنی قتل
ايتديردی . بونك اوزرينه احمد ، سلطان عنوانني آلدی .

سنه
۱۳۸۱

---

[1] ۷۸۳ ﻫ هجريسی جماذی الآخرنده .

برادری بایزید ، حسینک عاقبتنه اوغرامقدن قورقه‌رق عادل آغانك نزدینه التجا ایتدی . اوده بایزیدی سلطان اوله‌رق طانیدی . برلکده احمدك اوزرینه یورودیلر . احمد مروانده قاچمغه مجبور قالدی . فقط اله کچه‌جکی اثناده بعض ضابطلر احمد لهنده آیاقلاندقلری جهتله عادل آغا سلطان بایزید ایله برلکده سلطانیه‌یه التجا ایتدی . احمد کیدوب متروك بر حالده بولونان تبریزی اله کچیردی . درحال ، امیر شیخ علی ایله پیر علی کلوب اوراده کندیسنی محاصره ایتمکه حاضرلاندیلر . احمد اونلره قارشی یورودی ، هفت‌روض یعنی یدی نهر دینیلن بر محلده محاربه‌یه کیریشدی . محاربه باشلایه‌جغی صیراده عمر اسمنده بر قایچاق امیری احمدك اردوسنی ترك ایله شیخ علی طرفنه کچدی . اونك بوفراری احمده مظفریتی غائب ایتدیردی . احمد ایچون آرتق تورکمن قاره محمده التحاق ایتمك اوزره نخجوانه علی العجله قاچمقدن باشقه یاپه‌جق برشی قالمادی . قاره محمد بش بیك آتلی ایله احمدی دشمنلرینه قارشی یوروتدی . بر محاربه وقوعه کلدی . بو محاربه‌ده شیخ علی ایله پیر علی مقتول دوشدیلر . احمد تبریزه مظفرانه کیردی . مع‌مافیه عادل آغا[۱] بایزید ایله برلکده سلطانیه‌ده مقاومت ایدیوردی . مظفریه‌سلاله‌سندن شاه شجاع [۲] بوامری شیرازه کوتورمه‌دن احمد اوندن قورتولامادی .

[۱] شرف الدین کندیسنه صاری عادل دیور .
[۲] شرف الدین ش حرفنك ضمیله شجاع دیور .

عربشاه
شرف الدين

احمد آرتق اوغراشه جق دشمنی قالمایجه شدید و حقسزلغه میال طبیعتی کندیسنی کوسترمکه باشلادی . تبعه سنه ظلم ایتدی، اموالارینی آلدی ، کندیلرینی اعدام ایتدیردی ، تمامیله سفاهته وظلم واستبداده قویولدی . طاش قینلقلری اوقدر آرتدی که بو قدر فنا بر حکمدارك تحت اداره سنده یاشامقدن اوصانان بغداد اهالیسی مدهش اردولری بوتون ایرانه یایلمش اولان تیمورلنکی امدادلرینه چاغیردیلر، بو بویوك فاتح عسکرلرینك برقسمنی

١٣٨٤ استرآباده براقه رق متباقیسی ایله ری اوزرینه یورودی [١]. سلطانیه ده بولونان احمد بوشهرك حصارینی تحکیم ایله اوغلی آق بوغایی بویوك برقوهٔ محافظه ایله اوراده براقدی . تبریزه دوغرو چکیلدی . تیمورلنكك عسکرلری سلطانیه جوارینه واصل اولدیلر. اوراده احمدك بوشهری مدافعه ایچون براردو ایله کوندردیکی امیرسبتانی یی بولدیلر. سبتانی مزیاتنه رغماً دشمن قارشیسنده کریله مکه مجبور اولدی. بوتون اردوسی داغیلدی، سلطانیه ضبط ایدیلدی . احمد بوتون حدتی قوماندانندن آله رق اونی ضرب ایتدیردی، صوکره بوتون بغداد سوقاقلرنده

١٣٨٥ دولاشدیره رق تشهیر ایله دی . احمد، برآز صوکره [٢] تبریز شهرینی ده غائب ایتدی. قابچاقده حکمراراولان توقتامیش خان

---

[١] ٧٨٦ تاریخ هجریسنده

[٢] ٧٨٧ تاریخ هجریسنده .

کلوب بوشهری ضبط ایتمش ویغما ایله‌مشدی . فقط موغوللرك عزیمتندن صوکره احمد تکرار تبریزه کیردی. قابچاق تاتارلری یالکز بر آقین اجراسیله اکتفا ایتمشلردی . اوزمان ، مشهور تیمورلنك ایرانده حرب ایتمك فکریله عظیم بر اردو باشنده جیحون نهرینی کچدی [۱]. اونك بوحرکتندن خبر آلان احمد بغداددن چیقدی وهمان تبریزه کیتدی. تیمورلنك‌ده اردوسیله تبریز پیشکاهنه واصل اولدی. احمد اوشهرده تیمورلنکی بکله‌مکه جسارت ایده‌مه‌یه‌رك بغداده قاچدی . تیمورلنکك تعقیب ایچون کوندردیکی امیر سیف‌الدین چوق کچمه‌دن بغداده یتیشدی . احمد بوتون آغیرلقلرینی ترك ایله قاچدی . نخجوان طریقیله وسواری قوتلری باشنده کلن الیاس خواجه [۲] نامنده دیکر بر امیر نمکزار مملحه‌لرنده احمدی باصدی. پك شدتلی بر محاربه وقوعه کلدی . بومحاربه‌ده الیاس خواجه مجروح دوشدی . بوده احمدك قورتولماسنه سبب اولدی. نخجوان یغما ایدیلدی. بوتون آذربیجان تیمورلنکك النه دوشدی . تیمورلنك یازی تبریزده کچیردی [۳] .

سنه ۱۳۸۶

صوکره [٤] تاتار فاتحی بورالره تکرار کله‌رك بوممالکتلری اوغلی میرزا میران شاهه ویردی. احمد علم وتقواسیله مشهور اولان

شرف‌الدین ۱۳۹٦

[۱] ۷۸۸ تاریخ هجریسنده .

[۲] شیخ علی بهادرك اوغلی .

[۳] بوسفرلرك تفصیلاتنه تیمورلنکك تاریخنده تصادف ایدیله‌جکدر.

[٤] ۷۹۵ تاریخ هجریسنده .

بویوك مفتی‌یی [١] بر طاقم هدایا ایله تیمورلنکه کوندره‌رك فیرطنه‌یی تسکین ایده‌بیله‌جکی امیدینه قاپلدی . هدیه‌لرك هر جنسندن، تاتار عادتی موجبنجه، دوقوز دانه تقدیم ایدیلیوردی . بو هیئت سفارتی اعزامدن مقصد احمدك تیمورلنکه عرض تابعیت ایتدیکنی فقط بالذات کلوب آیاقلرینه قاپانمغه جسارت ایده‌مدیکنی بیلدیرمکدن عبارتدی . تیمورلنك یالکز سفیرك شخصنه حرمت کوستره‌رك احمدك تیمورلنك نامنه خطبه اوقوتماسی وسکه ضرب ایتمه‌سی لزومندن بحث ایتدی . هیچ بر جواب آلامادن مفتی کری دوندی . تیمورلنك بغدادی محاصره ایتمك قرارینی ویره‌رك هر نفره ایکی طولوم صو تدارك ایتمك امرینی ویردی . وصو کره یوله چیقدی [٢] . ابتدا اربل قربنده یان بولاق قریه‌سنده قرارکاه قوردی . کیجه کوندوز یورودی . کندیسی اوکه کچدی . شهرزور قربنده قورا قورغانه کیتدی . اوراده تورکمنلرك حکمداری محمدی بوزدی . بورایه مواصلت ایدن بوتون اردوسیله بو شهری یغما ایتدی . صوکره، یالچین داغلر آراسندن، غایت مشکل ودار یوللردن کچه‌رك ایلریله‌دی . کیجه‌لین کندیسنی مشعله‌لرله بر سدیه‌ده طاشیورلردی . تیمورلنك صوك درجه‌ده سرعت کوستره‌رك

---

[١] نورالدین عبدالرحمن اسفراینی .

[٢] ٧٩٥ سنهٔ هجریه‌سی شوالنك اون اوچنده — تاتارلرك تقویمنه کوره طاوق سنه‌سنه مصادفدر .

بغدادی یکرمی یدی فرسخ مسافه‌ده ابراهیم‌لق دنیلن زیارتگاه
بر محله واصل اولدی . اوراده اهالیدن ، اردوسی کورونور
کورنمز بغداد ضابطانی خبردار ایتمك اوزره کوکرجینلرله
مکتوب اوچورمش اولدقلرینی خبر آلدی. آرقه‌سندن تیمورلنك‌ده
یکی بر مکتوب ایله باشقه بر کوکرجین اوچوردی. مکتوبده
اوزاقدن کورولن توزك بعض تورکمن سواریلرندن پیدا
اولدیغی ، تیمورلنك اردوسنك کلدیکی ، ایلك ظنك یاکلیشلغی
میدانه چیقدیغی بیلدیریلیوردی. کوکرجین بغداده‌کی یوواسنه
واصل اولدیغی زمان بو مکتوبی احمده کوتوردیلر. احمد مستریح
اولدی . فقط الك قیمتدار اشیالرینی دجله‌نك اوته طرفنه
کچیرتمکدن خالی قالمادی . بو فائده‌لی براحتیاط ایدی . چونکه
تیمورلنك بغداده دوغرو سرعتله ایلریله‌یوردی . تیمور بغداده
واصل اولدیغی زمان [١] احمد بغداددن چیقمش ، دجله
نهرینی اوته طرفه کچمش ، کوپرویی ییقمش ، کمیلری
پارچه‌لایه‌رق باتیرمش ایدی . دشمن اردوسنك ایلك مفرزه‌لرینی
کورمك ایچون نهر ساحلنده بکله‌یوردی . پیشدار قوتلرینی
کورنجه حله‌یه قاچدی . تیمورلنکك عسکرلرینك قسم اعظمی
یوزه‌رك دجله‌یی کچدیلر ، احمدك تعقیبنه قویولدیلر .تیمورلنك
بالذات دشمنی تعقیب ایتمك ایسته‌دی . سراینك اکابری مانع
اولدیلر وکمال موفقیتله ضبط ایتمش اولدیغی بغداده چکیلمه‌سی

[١] ٧٩٥ سنه‌سی شوالنك اوتوزنده

ایچون تشویقاتده بولوندیلر . تیمور ، احمدك سراینده اوطوردی .

ابوالفدا

سلطان ، الك قیمتدار اشیاسی ایله برلكده اوغلی طاهری مستحكم ناجیه [١] حصارینه كوندرمشدی . بونك قوماندانی آلتون زمانندك الك جسور عسكرلرندن بری اولمق شهرتنه مالكدی . آلتون ، اوچ یوز كزیده نفردن مركب برقوهٔ محافظه ایله آراده صیراده اوقدر مدهش خروج حركتلری یاپیوردی كه بوقلعه‌یی محاصره ایتدیرمش اولان تیمورلنك قرق بیك كشیلك برقوهٔ امدادیه كوندرمك لزومنی حس ایتدی . بوقوهٔ امدادیه مواصلت ایتدیكی صیراده آلتون قلعه‌دن چیقمشدی . جواره آقینلر یاپیوردی . دشمنلری آراسنده كندیسنه یول آچه‌بیله‌جك وتكرار قلعه‌یه كیره‌بیله‌جك قدر آثار شجاعت وموفقیت كوستردی . تیمورلنك بالذات بومحاصره‌یه عزیمت ایده‌رك اوزون مدت اوراده قالمقدن جانی صیقیلدی . محصور قوماندان متصل آقینلر یاپیوردی . نهایت تیمورلنك اوراده برمقدار عسكر براقمقله اكتفا ایتدی . قلعه آنجق بر قاچ سنه صوكره محصورین آراسنه دوشن نفاق یوزندن ضبط ایدیله‌بیلدی [٢]. آلتونك بر قارده‌شی واردی كه طاهرك والده‌سیله كیزلی مناسباتده بولونیوردی . آلتونك غیبوبتی اثناسنده طاهر بونلرك ایكیسنی ده اولدیرتدی . قاپیلری قاپاتدی . آلتونه آچمقدن امتناع كوستردی .

---

[١] شرف الدین بك بوكا النجق دییور .

[٢] ٨٠٣ هجری و ١٤٠٠ میلادی تاریخنده .

قاردشنك نعشنی سورلرك اوزرندن آشاغی‌یه آتدیردی. آلتون کندیسی‌ده اولسه بویله حرکت ایده‌جکنی بیهوده یره تأمین ایدوب دوردیسه‌ده کندیسنی ایچری آلمادیلر. بونك اوزرینه آلتون تیمورلنکه عائد بولونان مرواندە چکیلدی. اورانك قوماندانی آلتونك باشنی کسدیردی. طاهر آرتق مدافعه ایده‌جك حالده اولمادیغندن کورجیلرك نزدینه التجا ایله حصاری یالکز براقدی، قلعه‌ده تیمورلنکك عسکرلری طرفندن ضبط ایدیلدی.

تاتار فاتحنك اردولری بو اثناده عراق عربه‌یایلیورلر واحمدی بك یقیندن تعقیب ایدییورلردی. احمد فرات ساحللرینه‌واردی، کیجه‌دن بالاستفاده بو نهری کچدی. کوپروسنی‌یقدیردی، کمیلری باتیردی. دشمنلری ایرته‌سی صباح واصل اولدیلر و بر کچید بولمق ایچون بر مدت توقف مجبوریتنده‌قالدیلر. احمد کربلا طریقیله شام یولنی طوتمشدی. کوستردیکی سرعته رغماً بوتون اشیاسی یغما ایدیلدی. چوق کچمه‌دن کربلا صحراسنده بویوك بر مفرزهٔ عسکریه آرقه‌سندن یتیشدی [۱]. معیتنده ایکی بیك سواری بولوندیغی جهتله بونلردن ایکی یوزی درحال کری دوندیلر و تیمورلنك اردوسنك امراسی اوزرینه صالدیردیلر. فقط پوسکورتولدیلر. برقاچ دفعه هجوملرینی تکرار ایتدیلر. صوك مصادمه‌ده تیمور عسکرلری برچوق ضایعات ویردی. مع مافیه

[۱] ۷۹۵ سنه‌سی شوالنك ۲۲ سنده

ینه احمدی تعقیبده دوام کوسترەرك اوغلی علاءالدین ایله دها سائر بعض اولادلرینی وزوجەلرندن بعضیلرینی اسیر آلدیلر. احمد حکومتنی ترکه مجبور اولدی. احمدك عائلەسندن الده ایدیلنلر بغدادده تیمورلنکك بولوندیغی بوتون ارباب علم وهنر ایله برلکده سمرقنده کوندرلدیلر. وقتیله هلاکوخان ایمپراطورلغنی تشکیل ایتمش اولان بوتون بوممالك تیمورلنکك اوغلی میرزا میران شاهه ویریلدی.

دربلو

شرف الدین

میرزا میران شاه تبریزده اقامت ایتدیکی صیرەده احمد بغداده کیردی. بوراده میران شاه کندیسنی محاصرەیه آلدی. فقط قوراقلق، شدتلی صیجاقلر وتبریزده وقوعه کلن عصیان احمدی قورتاردی. میرزا میران شاه علی العجله عودته مجبور قالدی. صوکره [۱] تیمورك طورونی میرزا رستم معیتندە متعدد امرا [۲] اولدیغی حالده بغدادی ضبط ایچون یوله چیقدی. متعدد مواقعی یغما ایتدکدن صوکره، مندلی‌یه کیتدی [۳]. بوراده سلطان احمد طرفندن علی قلندر قوماندان ایدی. مندلی شهری ضبط وعسکرلرك کیفنه ترك ایدیلدی. علی قلندر علی العجله بغداده چکیلدی. اوراده احمدی تیمورلنك اردوسنك مواصلتندن خبردار ایتدی. درحال شهرك قاپولری قاپاندی، کوپرو ییقلدی. بوآراده تیمورلنك طرفندن خوزستان والیسی بولونان شیروان،

۱۳۹۹

۱٤۰۰

[۱] ۸۰۲ تاریخ هجری سنه‌سنده.

[۲] سونجك ویکنی حسن جندار ایله حسن جکداول.

[۳] ۸۰۲ سنه‌سی جماذی الاولانده.

دائرهٔ حکومتندن برچوق پاره‌لر آلدقدن صوکره بغداده التجا
ایله احمده عرض خدمت ایتدی. فقط بغدادده بعض قوماندانلره
اوقدر چوق پاره توزیع ایتدی که حقنده شبهه اویاندی . بر
مقدار عسکر قوماندانسنده کندیسنی سوق ایدن احمد امراسنه اونی
قتل ایتدیردی . باشی بغداده کتیریلدی . سلطان سکز کوندن
آز بر مدت ظرفنده کندی ضابطلرندن ایکی بیک قدرینی
اولدیرتدی . چوجوقلغندن بری احمدی بویوتمش اولان وفا
خاتون واسطه کوندریلدی . اوراده بریاصدیقله بوغولدی. احمد
معیتنده‌کی قادینلردن وضابطلردن برچوغنی کندی الیله اولدیردی.
بونلرك نعشلری دجله‌یه آتلدی . صوکره ، سراینك قاپیلرینی
قاپاتدی. ایچری یه کیمسه‌نك کیرمه‌سنه مساعده ایتمدی . یه‌جکی
قاپی یه کتیریلیوردی . یمکلر بر ضابطه ویریلیور، اوده کندیسنه
کتیریوردی . بو ظالم حکمدار صوکره کیجه‌لین معیتنده
آلتی کشی ایله بر قایق اوزرنده دجله‌یی کچدی وتورکمنلر
رئیسی قاره یوسفك الکاسنه چکیلدی. فراری بغدادده مجهول
قالمشدی . ضابطلری سرایك قاپیسنه یمك کتیرمکده دوام
ایدییورلردی . ایچلرندن بری بونلری سرایه طاشییوردی .
بو اثناده احمد قاره یوسفی بغداده کلمکه اقناع ایتمشدی .
اونی بالذات بغداده کتیردی . وتورکمنلره نهرك اوته طرفنده
اقامتگاه تخصیص ایتدی. سراینه عودت ایتدیکی زمان کندیلرینه
بك چوق هدایا کوندردی. بونلرده نقد پاره ایله قماشلردن،

سلاحلردن ، عرب آتلرندن وسائره‌دن عبارتدی . احمد ، تورکمنلرك اهالی‌یه تجاوز ایتمه‌لرینه مساعده کوسترمدی . صوکره بغدادده والی اولمق اوزره قاروجی[١] براقه‌رق زوجه‌لرینی ، چوجوقلرینی ، بوتون قیزلرینی آلدی ، قاره یوسف ایله برلکده شهردن چیقدی . فراتی کچدیلر وحلبه دوغرو چکیلدیلر . مصر سلطانی طرفندن حلبده والی بولونان تیمور طاش [٢] کچیدی مدافعه ایتمك اوزره قارشیلرینه چیقدیسه‌ده مغلوب اولدی [٣] . بوتون تل باشر وعینتاب الکاسی یغمایه معروض قالدی. نهایت بو ایکی حکمدار آناطولی‌یه چکیلدیلر وبروسه‌ده حکمران اولان عثمانلی تورکلری ایمپراطوری بایزیده التحاق ایتدیلر .

شرف الدین
تاریخ نورالدین

بو یکی استیلا اثناسنده بغداد شهری هنوز هجومه معروض قالمامشدی . تیمورلنك جوار مواقعه حاکم اولور اولماز بغداد اوزرینه بر اردو سوق ایتدی [٤] . بو اردو شهرك شمال طرفنده قرارکاه تأسیس ایلدی . بر چوق تورك وعرب قوتلریله تقویت بولان بغداد قوماندانی بر محاربه‌یه کیریشمکه جرأت کوستردی . مندلی قوماندانی علی قلندر ایله باقودن جان احمد ودها سائرلری کندیسنه التحاق ایتدیلر. فقط میرزا رستم

١٤٠١
شرف الدین

[١] جلایر عشیرتنه منسوب بر موغول .

[٢] تاریخ بدرالدین بوکا تیمور باش دییور .

[٣] ٨٠٢ تاریخ هجریسنده .

[٤] ٨٠٣ « «

ایله امیر سلیمان شاه علی العجله تیمورلنك قوتلرینك باشنه کچه‌رك احمدك اردوسنی دجله‌یه‌دوغرو سوردیلر وبوتون بواردویی داغتدیلر . قاروج بو مغلوبیته رغماً بغدادی تسلیمدن امتناع کوستردی وخلقی مدافعه‌یه تشویق ایتدی . دیدی که : «افندم سلطان احمد بکا بغدادی آنجق بالذات تیمورلنکه تسلیم ایده‌جکمه‌وشهر تیمورلنك قوماندانلری طرفندن محاصره ایدیلدیکی مدتجه صوك درجه‌یه‌قدر مدافعه‌ده بولونه‌جغمه‌یمین ایتدیردی » هرکس سورلره چیقدی . قاروج عمومه‌نمونهٔ امتثال تشکیل ایتدی . بو صیراده تیمورلنك بالذات بغداد اوزرینه یورودی . عقب قاپیسنده قرارکاه تأسیس ایله شهری منتظماً محاصره‌یه آلدی . سورلری ییقمق اوزره مخصوص ایشچیلر تعیین ایتدی . قاروج تیمورلنکك محاصره‌ده بولونوب بولونمادیغنی آکلامق ایچون اعتماد ایتدیکی بریسنی کوندرمشدی . مرخصی تیمورلنکك اردوسنده حسن صورتله قبول ایدیلدی . فقط قاروج بو خبرك شهرده شایع اولماسنه مساعده ایتمدی . اوقدر شدتله مدافعه‌ده دوام ایتدی که تیمورلنك ، اردوسنك قسم متباقیسنی ده جلبه مجبور اولدی . اوزمان بغداد هر طرفندن قوشاتلدی . دوبالردن یاپلمش بر کوپرونك اوزرینه یرلشدیریلن ماهر تیراندازلر نهرك کچیلمه‌سنه مانع اولدیلر . بغداد اهالیسی بو قدر چوق بر اردویی کورمکله برابر جسارتلرینی غائب ایتمدیلر . تاتارلر سورلره بر کدیك آچار آچماز بو کدیك

تعمیر اولونیوردی. فقط شدتلی صیجاقلر و تیمورلنکك آتدیردیغی بویوك طاشلر کندیلرینی ازعاج ایدییوردی . بر چوق دفعه تیمورلنکك ضابطلری کندیسنك آیاقلرینه قاپانه‌رق هجوم ایچون مساعده ویرمه‌سنی رجا ایتدیلر. تیمورلنك محصورینك کندیلکلرندن تسلیم اولاجقلری امیدیله بوكا موافقت کوسترمدی . فقط اهالی قیطلغه وصوك درجهٔ حرارته رغماً مدافعه‌ده ثباته قرار ویرمشلردی . قرق کون محاصره‌دن صوکره ، بغداد اهالیسی اوکله وقتی شدت حرارتدن تحفظ ایچون أولرینه چکیلمش اولدقلری بر صیراده تیمورلنك فرصتدن استفاده ایله سورلره مردیوه‌ن دایاتدی . ابتدا امیرشیخ نورالدین چیقدی. سورلرك اوزرینه تپه‌سنده هلال بولونان برصیریغی رکز ایتدی که بوكا بارکیر قویروغندن بر توغ مربوط ایدی . بوتون عسکر امیر شیخ نورالدینی تعقیب ایتدیلر . چوق کچمه‌دن الده قیلیچ ایچری کیردیلر وبویوك شهری ضبط ایتدیلر [۱] . اهالی اولومدن قورتولمق ایچون هر طرفه قاچیشدیلر وهپ قلیجدن کچیرلدیلر . والی ، قیزیله برابر نهرك آقینتسندن بالاستفاده قاچه بیلدی . فقط تاتارلر آرقه‌لرندن یتیشدکاری ایچون قیزیله برابر صویه آتلادی ، معروض قاله‌جغی حقارتلردن بو صورتله قورتولدی ، باربار تیمورلنك نفراتدن هر برینه بغداد سکنه‌سندن برینك کله‌سنی کتیرمك امرینی ویرمش

[۱] ۸۰۳ سنه‌سی ذی القعده‌سنك ۲۷ سنده .

اولديغندن سكسان ياشنده كی اختيارلره ، ممه ده كی چوجوقلره
بيله آجيماديلر . مقتول دوشمن بيچاره لرك مقداری حساب
ايديله مه مشدر . باشلرينی بيغه رق برر اهرام وجوده كتيرديلر . انسان
كله لرندن ياپيلان اهراملرك مقداری يوزيكرمی يه بالغ اولمشدر .
بو باربارك عادی برمداهنه كاری اولان برايران مورخی « هر
كسك آياغنی حدندن فضله اوزاتماسی لازم كلديكنی كوسترمك
و اخلافه بر عبرت مؤثره تشكيل ايتمك ايچون » بويله حركت
ايتديكنی يازييور . بغداده ده كی بوتون أولر ييقيلدی . يالكز
مدرسه لره ، جامعلره وخسته خانه لره دوقونولمادی . متباقی مبانی
هدم اولوندی . تيمورلنكك آياقلرينه قاپانان بعض علماده تخليص
نفس ايتديلر . تيمورلنك بوقادار مظالمدن صوكرا مشهور امام
ابو حنيفه نك قبرينی زيارته كيتدی . اوغللری و قوماندانلری
حلبه وواسطه قادار بوتون جوار ممالكی تخريب ايتديلر .

احمد ، تيمورلنكك عزيمتندن خبردار اولور اولماز قاپا دوسيا
قطعه سنده قيصريه جوارنده بايزيددن آيريلدی ، عراق عربه
كلدی . قلعهٔ رومدن كچدی ، هيته ، اورادن بغداده كلدی .
بغدادی تعمير ايتديردی . چوللره داغيلمش اولان تبعه سنی
طوپلادی . تيمورلنك درحال طورونی ميرزا ابو بكری يكی بر
اوردو ايله يوللادی . احمد او قدر غافل آولاندی كه اوغلی
طاهر ودها بر قاچ ضابط ايله برلكده كيجه لك كوملكيله
برقاييغه آتلايه رق دوبه يی كچدی . وحله يه قاچدی . جهان شاه

او شهره قدر كنديسنى تعقيب ايتدى . فقط كوپرى‌يى ييقمق احتياطكارلغنده بولونمش اولان احمد فرات طريقيله خالد وملك آطه‌لرينه قاچدى. باشقه بر طاقم مفرزه‌لر كيدوب منددلى‌يى يغما ايتديلر. على قلندر دجله‌نك اوته طرفنده طوپلايه‌بيلديكى عسكرله بر آز مقاومت كوسترمك ايسته‌ديسه‌ده مغلوب اولدى. ايشته بو صورتله احمد پايتختى تكرار ترك ايتمك مجبوريتنده قالدى . مؤخراً ، طاهر ، سلطانى سومه‌ين بعض امرا وامير فيروز ايله برلكده عصيان ايتدى . احمد، توركمنلر حكمدارى قره يوسفدن استمداده مجبور اولدى . برلكده عاصيلرله حربه كيريشه‌رك اونلرى مغلوب ايتديلر. طاهر قاچمق ايسترکن نهرده بوغولدى. صوكرا احمد، كنديسنك خلاصكاريله داريلدى. بغداده چكيلدى. قارا يوسف درحال حله‌دن چيقدى ، كيدوب بغدادى ضبط ايتدى. احمد بغدادده صاقلانمغه مجبور اولدى .قره حسن نامنده بر آدم كيجه‌لين كنديسنى بش فرسخلق مسافه‌يه اوموزلرنده طاشييه‌رق قورتاردى. احمد او كوزلى بر آدمه تصادف ايده‌رك او كوزه بيندى، قره حسن ايله برلكده تكريته چكيلدى. بعض امرا كنديسنه التحاق ايتديلر. احمد بونلرله برلكده، مصر سلطاننه عائد اولان شامه كيتدى . مؤخراً بغدادى انشا ايچون كلن تيمورلنكك طورونى ابوبكر طرفندن طرد ايديلن قره يوسفده سوريه‌يه چكيلدى .

اوزمان سوريه‌يه حاكم بولونان وتيمورلنكك عظيم اردولرينى

کندی مملکتنه صوقمق ایسته مه ین مصر سلطانی بوایکی حکمدارك ورودینی تیمورلنکه بیلدیردی. تیمورلنك احمدك کندیسنه کوندرلمسنی وقاره یوسفك موقوف طوتولماسنی ایسته دی. مهمان نوازلق حقوقنی اخلال ایتمك ایسته مین مصر سلطانی بوایکی حکمداری تحت نظارت ومحافظه ده بولوندیرمقله اکتفا ایده رك احمدی دشمننك النه تسلیمدن امتناع ایتدی. احمد ایله قاره یوسف تیمورلنکك وفاتنه قدر بو حالده قالدیلر [١]. بولوندقلری بوبرنوع اسارت ایچنده آرالرنده صیقی براتفاق عقد ایده رك مصر سلطانه لایزال بر صورتده مربوط قالمغه وحریتلرینی اکتساب ایدر ایتمز بر برلرینه معاونتده بولونمغه عهد ایلدیلر. تیمورلنکك وفاتندن صوکره نائل حریت اولدیلرسه ده قاره یوسف سلطانك ممالکنی ترك ایدر ایتمز تورکمنلرینك باشنه کچدی وآز وقت ایچنده عراق عرب ایله مزوپوتامیانك برقسمنی ضبط ایتدی. سلطان بواستیلادن احمده شکایت ایتدی. چونکه وقوعه کلن فتوحات احمد لهنده یاپلمش کبی کورونیوردی. فقط بو شکایتنه هیچ بر موافق جواب آلامادیغندن احمدی حمایه دن فراغت ایتدی. بو صورتله ترك ایدیلن احمد حیله یه مراجعت ایتدی. فقیر اثوابلری کییه رك کیزلیجه بغداده کیردی. اوراده برآز صوکره براغتشاش چیقاردی. کندیسنی بیلدیردی. اهالی عمر میرزا نامنه بغدادی اداره ایدن قوماندانی قوغدیلر. تیمورلنك بغدادی عمر میرزایه ویرمشدی.

سنه
١٤٠٤

[١] ٨٠٧ تاریخ هجریسنده.

سنه ١٤٠٥

بغداد اهالیسی احمدی سلطان اعلان ایتدیلر . صوکره [١] احمد کیدوب تبریزی ضبط ایله‌دی. بواثناده میرزا ابوبکر اصفهانی محاصره‌سیله مشغولدی. احمد سلطنته صاحب اولور اولماز ذوق وصفایه قویولدی . میرزا وبونلرك قوماندانلرندن امیر ابراهیم کندیسنی تبریزدن طرد ایله علی العجله بغداده چکیلمکه مجبور ایتدی . قاره یوسف تیمورلنکك اولادلری آره‌سنده حکم سورن نفاقدن بالاستفاده آذربایجانی اله کچیردی . بو مملکت وقتیله احمدك حکومتنه تابع اولدیغی جهتله احمدك حرص وحسدی اویاندی. بو کوزل ولایتی تورکمنلرك اشغال ایتمسنی نظر تأسفله کوردی . قاره یوسفه هجوم ایتمکه قرار ویردی . قاره یوسفك ارمنستانده قاره عثمانه قارشی اوغراشدیغی برزماندن استفاده ایله تبریزی باصدی [٢] ومقاومت کورمکسزین شهره کیردی. قاره یوسف بوحیله کارلغی خبر آلیر آلماز یکی دشمننه قارشی یورودی .

سنه ١٤١٠

تبریزدن ایکی فرسخ مسافه‌ده محاربه‌یه طوتوشدیلر . مغلوب اولان احمد بر باغچه‌یه قاچه‌بیلمك ایچون آنجق وقت بولابیلدی . برمدت اوراده صاقلی قالدی. صوکره الده ایدیله‌رك قاره یوسفك حضورینه کوتورلدی. قاره یوسف ، دسیسه کارلغندن دولایی مؤاخذه‌ده بولونمقله اکتفا ایده‌رك کندیسنی حبس ایتدیردی. مؤخراً عراقك باشلیجه اکابری ، ظالم بر حکمدار اولان

[١] ٨٠٨ » »

[٢] ٨١٣ » »

وایلروده بر فنالق یاپماسی ملحوظ بولنان احمدك ازالهٔ وجودینی کندیسنه توصیه ایتدیلر. قارا یوسف اونلرك بو نصیحتنی تعقیب ایله احمدی وچوجوغنی ئولدیرتدی. بو صورتله ایلکانیان سلالەسی سوندی. یرینه «قره قویونلی تورکمنلر سلالەسی» قائم اولدی.

قاره قویونلی تورکمنلری

جنکیز خان عائله‌سنك تاریخنی یاریم براقه‌رق بوراده ،
چوقدن بری غربی آسیاده یرلشمش بولونان وایلخانیلره
خلف اولمش تورکلردن عبارت اولان تورکمنلرك تاریخندن
بحث ایتمه‌یی مناسب کوریورم. بونلرك وقایعندن باشقه طرفده
بحث ایتمش اولسه ایدم هلاکو طرفندن تأسیس ایدیلن
ایمپراطورلغك تاریخی یاریم قاله‌جق ایدی . بو ایمپراطورلغی
ایرانی صوفی عائله‌سنك الینه کچیرمکه سبب اولان انقلابات ایی
آکلاشیلامایه‌جقدی . بو صوفی عائله‌سنك الندن ده زمانمزده
سلطنت مشهور طماس قولی خان طرفندن آلنمشدر . وقتیله
اهل صلیب حکمدارلریله حرب ایتمش اقوامك بقیه‌سی اولان
بو تورکمنلر ایرانده حکمران بولونان موغوللر حکمدارلری
طرفندن تحت اطاعته آلنمشدی. احمدك زمان سلطنتنده قاره محمد
اسمنده بر رئیسلری واردی . بونك بایراغنده سیاه بر قویون

دوبلو

کورولیوردی . بوتون ملته بویله قاره قویونلی کبی غریب برنام ویریلمه‌سی بوندن ایلری کلمشدر [۱] .

تاتارستاندن چیقمش اولان تیمورلنك بوتون بوتورکمنلری محو ایتمك فکرنده ایدی . چونکه بونلر هر کسله حرب ایدن بر اشقیا ایدیلر . تیمورلنك نخجواندن حرکتله [۲] اردوسیله برلکده علی العجله بایزید حصارینه یورودی . وقتیله بوکا آیدین حصاری دیرلردی . جوارده‌کی حوالیی تخریب ایتدکدن صوکره یوقاری ارمنستانده کائن اولان آونیکه یاخود وانه کیتدی . قاره محمدك والدی مصر بوراده اوتوروردی . بوتورکمنلرك کرك داغلرده کرك اووالرده مالك اولدقلری شیلرك کافه‌سی اغتنام ایدیلدی . تیمورلنك چاکور نهری کنارنده قرارکاه قوردی . طهرتی عرض انقیاده دعوت ایچون آذربیجانه برسفیر کوندردی . بوتون بوقوتلره مقاومت ایده‌میه‌جك اولان بوتورکمن بو ویرکو ویرمکه رضا کوستردی . بونك اوزرینه تیمورلنك قاره محمدی تعقیب ایچون اوغلی میرزا میران شاهك قوماندا‌سی آلتنده برمقدار عسکر تفریق ایتدی . بونلر بوتون تورکمن الکالرینی تخریب ایده‌جکاردی . تاتارلر برچوق اسیر آلدیلر . فقط امیر محمد میرکه طرفندن قوماندا ایدیلان دیکر برمفرزه بر بوغاز داخلنده حربه

سنه ۱۳۸۷

---

[۱] روم مورخلری بونلره مارده‌لر پروواناده دیپورلر .

[۲] ۷۸۹ تاریخ هجریسنده .

کیریشمکه مجبور اولدی . بو پك قانلی برمحاربه اولدی . باشقه امراده قاره محمدی تعقیب ایتدیلر ، نهایت یالچین بریرده یتیشدیلر . دیك قایالرله محاط یوکسك برداغ تپه‌سی ایدی . کوستردکاری غیرت بی‌فائده اولدی . برچوق ضایعات ویردیلر. قاره محمد داغك تپه‌سنه چکیلمشدی . تیمورلنك بوتون او حوالی‌یی تخریب ایله اکتفا ایتمك مجبوریتنده‌قالدی . بواشقیانك کندی قوتلرینه تعرض ایتمسنه مانع اولامادی . خلاط و عادلجواز شهرلرینی تحت اطاعته آلدی . صوکره ، وان کولی بوینجه حرکته دوام ایده‌رك آلاداغه کیتدی . اوراده آیارا سرای اوواسنده اردوسنك قسم کلیسی کندیسنی بکله‌یوردی . تیمورلنك تورکمنلر مملکتنه دفعات ایله دونه‌رك تخریباتده بولونمشدر [١].

قاره محمدك وفاتندن صوکره اوغلی قاره یوسف ، سلطان احمدك موافقتیله ملت رئیسی اولدی وسلطان احمدك خدمتنه کیردی . آز وقت ایچنده ارمنستانده ودیار بکرده پك چوق نفوذ وقدرت اکتساب ایتدی . سلطان احمددن کوردیکی ایلیکی اونوتابیله‌جك حاله کلدی . آرتق اوراده فائده‌لی‌صورتده یرلشمکدن واستقلال صاحبی اولمقدن باشقه برشی‌دوشونمدی اوزمانه قدر ایلکانیلرك باشلیجه شهرلرندن بری اولان تبریزی

[١] بو وقایعك تفصیلاتی تیمورلنكك تاریخنده کوروله‌جکدر .

سنه ١٣٩١ ابن شحنه

ضبط ایتدی [١]، آناختارلرینی مصر سلطاننه کوندردی . مصر سلطانندن استحصال ایتدیکی براتده بو شهر کندیسنه ویریلیوردی . تیمورلنکک استیلاسی احمد ایله قاره یوسفی برلشدیردی . بو فاتحک اوکنده قاچمغه مجبور اولدیلر . مصر سلطاننک ممالکنه کچدیلر . فقط تیمورلنکک وفاتندن صوکره [٢] قاره یوسف بوتون تورکمنلرینی طوپلایه‌رق عراق عربی ومزوپوتامیانک برقسمنی اله کچیردی ، تبریزدن تاتار خاننک اولادلرینی قوغدی ، کورجستان ایله حرب ایتدی . بغدادی احمدک الندن آلدی ، ایلکانیان سلاله‌سنی محو ایله‌دی [٣]. بو صورتله عراق عربک ، مزوپوتامیانک ، ارمنستانک وکورجستانک برقسمنک صاحبی اولدی . سوریه‌یه وآناطولی‌یه کیرمک تهلکه‌سنی عرض ایتدیکی بر صیراده تیمورلنکک اوغلی شاه رخ شرقی تسکین ایتدکدن صوکره برادرلرینک انتقامنی آلمق ایچون کندیسنک الکاسنه کیردی [٤]. تحت قوماندا‌سنده حربه آلیشمش متعدد اردولره مالك اولان قره یوسف بوقدر قوتلی بر دشمنک مواصلتندن دهشته دوشمشدی . فقط شاه رخه قارشی یورومکه حاضرلاندیغی

١٤٠٤ دربلو

١٤١٠

١٤١٩

---

[١] ٧٩٤ تاریخ هجریسنده .
[٢] ٨٠٧ « «
[٣] ٨١٣ « «
[٤] ٨٢٢ تار هجریسنده

صيرادە خستەلاندى وتبريزقربندە اوجان قراركاهندە وفات ايتدى
[١] . بونك اوزرينە باشسز قالان بوتون اوردوسى داغيلدى . بالذات
كندى عسكرلرندن بر قسمى چادرلرينى يغما ايتديلر
وكوپەلرينى آلمق ايچون قولاقلرينى كسديلر . حكمدارك وفاتندە
بوملت ايچون بر امر طبيعى اولان بو قارغشەلقلر آراسندە
قارا يوسفك نعشى مزارسز قالدى . نهايت ضابطلرندن بعضيلرى
ارجيشە كوتورەرك اورادە دفن ايتديلر . اون دوقوز سنە
سلطنت سورمشدى . آلتى چوجوغى اولمشدى . بر بوداق
خان ايلە امير سپان دها اول وفات ايتمشلردى . امير
اسكندر كنديسنە خلف اولدى . ديكرلرى دە ميرزا جهان شاە ،
ايران واليسى شاە محمد ، اسكندرك امريلە قتل ايديلن
ابو سعيددر .

سنە ١٤٢٠

اسكندر اجراى حكومتە كوچوك بر شبهە اوزرينە
برادرى ابو سعيدى قتل ايلە باشلادى . صوكرا ايكى دفعە
شاە رخە مغلوب اولدى . شاە رخ رى شهرينى الندن آلدى .
تبريزى قارا يوسفك ديكر اوغلى اولان جهان شاهە ويردى .
شاە رخ طرفندن مظاهرت كورەن جهان شاە برادريلە حرب
ايتدى . النجق ياخود ناحچە حصارندە اونى تحت محاصرەيە آلدى .
بونك اوزرينە اسكندرك اوغلى شاە قباد پدرينى اولديرتدى .

[١] ٨٢٣ تاريخ هجريسندە .

سنه	
۱٤۳۷	
۱٤٥۲	
۱٤٥٦	
۱٤٦٤	
۱٤۹٦	

عمو جه سیله صلح یاپدی [۱] . جهان شاه تخته [۲] چیقدی . کورجستانی تحت انقیاده آلدی . تیمورلنك نسلندن محمودك [۳] وفاتندن صوڭره ایرانك و کرمانك بر قسمنی ضبط ایتدی [٤] . مؤخراً [٥] خوراسانده ، تیمورلنك عائله سندن میرزا ابراهیمه قارشی حرب ایتدیسه ده علی العجله تبریزه عودته مجبور اولدی . چونکه اوغللرندن بری عصیان ایتمشدی . بونی دائرهٔ اطاعته ادخال ایتدی و دار بر محبسه قاپادی . دیکر بر اوغلی پیر بوداق بغدادده عصیان ایتدی . جهان شاه اوراده کندیسنی برسنه محاصره ایلدیسه ده شهری اله کچیره مدی و اوغلی ایله بر معاهده عقد ایتمکه مجبور اولدی [٦] . دیاربکرده یرلشمش دیکر تورکمنلرك رئیسی اولان اوزون حسن ایله محاربه سنده ده بختیار اولامادی . اوزون حسن بش بیك آتلی ایله کندیسنی باصدی ، و بوك اوغلی ایله برابر اولدیردی . دیکر بر اوغلی اسیر دوشدی و کوزلرینه میل چکیلدی [۷] .

بونك اوزرینه جهان شاهك اوغلی حسن علی ایمپراطورلغی

[۱] ۸٤۱ تاریخ هجریسنده

[۲] برذرون کندیسنه بایسه س یاخود چاوسا یاخود مالانونقردیبور .

[۳] بایسنغرك اوغلی

[٤] ۸٥٦ تاریخ هجریسنده .

[٥] ۸٦۱ تاریخ هجریسنده .

[٦] ۸٦۹ تاریخ هجریسنه دوغرو .

[۷] ۸۷۲ تاریخ هجریسنه دوغرو .

ضبط ایده‌رك برادرینه خلف اولدی. کندیسنه بیوك خزینه‌لر براقمش اولان جهانشاهك انتقامنی آلمق ایچون ایکی یوز بیك کشیلك براردو طوپلادی. فقط عسکرینی ایجه بند ایچون برسنه‌لك معاشلرینی پشین ویرمك احتیاطسزلغنده بولوندیغندن بوندن ضرر کوردی. خوراسانده حکمران اولان تیمورلنکك نسلندن ابوسعید کندیسنه هجومه کلدیکی وقت بوتون بوعسکر دشمننك طرفنه کچدی. بونك اوزرینه اردوسنك انقاضیله فراره مجبور قالدی. اوزون حسنك النه دوشدی. اوده قاردشلریله برابر کندیسنی اولدیرتدی. تقریباً اللی سنه قدر حکومت سورن بوسلاله بوصورتله سوندی. مالك اولدیغی مملکتلر آق‌قویونلی تورکمنلرینك النه کچدی.

آق قویونلی تورکمنلری

بو تورکمنلر ، بایراقلری اوزرنده بولونان آق قویون نامنی آلمشلردر. کندیلرینه تورکجه‌ده آق قویونلی نامی ویریلمکده‌در. بایندریلر [۱] نامی‌ده ویرلمشدر . آشاغی ارمنستانده وموزوپوتامیاده حکومت ایتمشلردر . بو سلاله‌نك مؤسسی کبی تلقی ایدیله‌جك طور علی بك موصل و وان شهرلرینه حاکم ایدی . یرینه فخرالدین لقبیله یاد ایدیلن اوغلی قوتلو بك چیقدی . بونك اوغلی وخانی اولان قره یولوك عثمان تیمورلنك آناطولی‌یه کچدیکی زمان اونك خدمتنه کیردی وبایزیدك مغلوبیتندن صوکره تیموردن آناطولیده سیواس ، ارمنستانده ارزنجان وموزوپوتامیاده رها وماردین شهرلرینی آلدی . بو صورتله صاحب قدرت اولونجه قاره قویونلی تورکمنلری حکمداریله حرب ایتدی ایسه‌ده مغلوب اولدی وامیر اسکندر طرفندن

دربلو

---

[۱] یونانلیلر کندیلرینه آسپرو پرووااتاده دیرلر.

سنه

قتل ایدیلدی [١] . یاشی دوقساندن فضله ایدی . اوغلی حمزه
[١٤٠٦] بك مزوپوتامیا وقاپادوسیا طرفلرنده كندیسنه خلف اولدی
وتقریباً قرق سنه حكومتدن صوكره وفات ایتدی [٢] . حكومتی
[١٤٤٤] علی بكك اوغلی یكنی جهانكیره براقدی . بوده برادری
[١٤٦٠] اوزون حسن طرفندن [٣] موقع اقتداردن طرد ایدیلدی .

آوروپا مورخلرینك اوزون قاسان دیدكلری بو حكمدار
بو عائله نك اك مشهوریدر . كندیسنه حسن بكده دیرلر .
قره قویونلی سلاله سی حكمدارلرندن جهان شاهی مغلوب وقتل
[١٤٦٨] ایدن ، بوتون مملكتلرینی ضبط ایله ین اودر . صوكره [٤]
[١٤٧١] بویوك برمحاربه ده سلطان ابو سعیدی [٥] مغلوب وقتل ایتدكدن
صوكره بوتون خوراسان وایران قطعه سنی اله كچیردی . واسع
الكالره بویله صاحب اولوجه قهرمان حكومتدن محروم براقیلان
پیر احمدی تكرار حكومتنه اعاده ایتمكه قالقدی و قرق بیك
كشیلك بر اردو قوماندانسنده ، عثمانلیلرك ایمپراطوری محمد ثانی
ایله حربه كیریشدی . فقط ارزنجان قربنده مغلوب اولدی .
[١٤٧٣] محاربه ده اوغلی زینلی غائب ایتدی [٦] . بوتاریخدن صوكره

---

[١] ٨٠٩ تاریخ هجریسنده .

[٢] ٨٤٨ « «

[٣] ٨٧٢ « «

[٤] ٨٧٣ « «

[٥] تیمورلنك نسلندندر . قونتارینی بوحكمداره uzech دیبورلر

[٦] ٨٧٦ تاریخ هجریسنده .

سطوتنه انحطاط عارض اولدی . مع مافيه بورغونيا دوقه‌سی کندیسنه آنطاکیه پطریقنی کوندردیکی کبی ونديك جمهوريتی‌ده مراجعت ایده‌رك عثمانلیلره قارشی حرب ایتمسی تکلیف اولوندی. حسن ، خرستیانلرك ده عثمانلی اراضیسنه داخل اولمالری شرطیله بوکا موافقت کوستردی . فقط استانبولده تأسس ایدن بو شوکت وسطوته قارشی دوشوندیکی شیلری موقع اجرایه قویمغه موفق اولامادن وفات ایتدی [١].

سنه ١٤٧٨ دربلو قونتارینی

اوزون حسن اون بر سنه حکمران اولمشدی . بو اثناده ، قاره یوسفك وقبیله اجدادندن ضبط ایتمش اولدیغی مرو یوناپیانی استرداد ایتمشدی . تبریزی و بوتون آذربیجانی اله کچیردی . قاره قویونلی حکمداری جهان شاهك اوغلی میرزا یوسفی شیرازدن طرد ایتدی ، کرمانی وبوتون عراق عربی ضبط ایله‌دی . پایتختی تبریز ایدی . ونديك جمهوريتنك سفیری اولان قونتارینی سراینده بولوندیغی زمان اوزون حسن تقریباً یتمش یاشلرنده ، اوزون بویلی ، ضعیف ، آچیق سیمالی بری ایدی . اوغلی اوغورلی [٢] محمد کندیسنه قارشی عصیان ایده‌رك شیرازی اله کچیرمشدی . باباسی اونی بو شهرده کیدوب محاصره آلتنه آلمغه حاضرلانیرکن والیلردن بری تقریباً اوتوز بیك

[١] ٨٨٣ تاریخ هجریسنده باشقه بر روایته نظراً ١٨٤٠ سنه‌سی کانون ثانیسنك بشنده .

[٢] قونتارینی بوکا غورلون مامك دییور .

قدر بر سواری قوتی طوپلایه‌رق بوتون تبریز جوارلرینی تخریب ایتدی. قونتارینینك روایتنه نظراً اوزون حسنك قوتی قرق بیك سوارییه بالغ اولا بیلیوردی . بونك برچوغی حربه صالح دکلدیلر؛ اوزون حسنك متعدد اولادی قالمشدر. الك بویوکلری اوغورلی محمددر که پدریله همان عینی زمانده وفات ایتمشدر [١]. دیکرلری خلیل ، یعقوب بك ، مقصود ، الخ در . طربزون ایمپراطوری قالوژانك برقیزیله اولنمشدی .

دربلو

اوزون حسنك اوغلی خلیل بك تختنده پك آز قالدی. ظالمکی وسفاهتی یوزندن خلقك پك منفوری اولدیغی جهتله آلتی آی سلطنتدن صوکره قتل ایدیلدی . دیاربکر والیسی برادری یعقوب بك ایله مقصود کندیسنه قارشی حرب اعلان ایده‌رك تبریز جوارنده اولدیردیلر . یعقوب بك ایمپراطورلغه صاحب اولدی . اونك زمان سلطنتنده عن اصل اردبیللی شیخ حیدر بر حیات ایدی. نشر ایتدیکی یکی مذهب ایله برچوق مرید طوپلامش وشیروان حکمداری فرخزاده هجوم ایده‌جك برحاله کلمشدی . یعقوب بك شیروان حکمدارینك امدادینه قوشدی . شیخ حیدر اتلاف اولوندی . اوغللری علی میرزا ایله شاه اسماعیل اسیر آلندی . یعقوب بك عثمانلیلرك ایمپراطوری ایله دائما مناسبات دوستانه ادامه ایتمشدر. پدرینك مثالندن قورقدیغی جهتله بومدهش قوتی کندی اوزرینه جلب

---

[١] پدرینك امریله بوغولدیغی ادعا اولونیور .

اتمكدن احتراز ايدييوردى . زوجه‌سى طرفندن أولديرلدى .
زوجه‌سى سرايك اكابرندن برينى سوديكى جهتله عاشقنى تخته
چيقاره‌رق ايچون قوجه‌سنى زهرله‌يه‌رك اوندن قورتولمق ايسته‌دى .
يعقوب بكه زهرلى بر ايچكى ويردى . يعقوب بك براز شبهه‌
لنديكندن ابتدا زوجه‌سنك بوندن طاتماسنى تكليف ايتدى .
زوجه‌سى او قدر متانتله ايچدى كه يعقوب بك اونك معصوميتنه
ايناناه‌رق صوكره كنديسى ده ايچدى . ايكيسى ده عينى كونده
تبريز قربنده قاره باغده أولديلر [١] . يعقوب بك يكرمى
سكز ياشنده ايدى .

سنه ١٤٩٠

اوغلى بايسنغر ميرزايه غايت واسع الكالر براقدى .
بو حكمدار اون ياشنده ايدى . توركمنلر مختلف فرقه‌لره
آيرلديلر . كيميسى بايسنغره مربوط قالديلر . كيميسى اوزون
حسنك اوغلى مسيح بكه ، برقسمى ده خليل بكك اوغلى على
بكه تابع اولديلر . بونلرك اوچى ده بر برلريله حرب ايتديلر .
بونك اوزرينه رستم بك آرالرنده‌كى نفاقدن استفاده ايده‌رك
ايمپراطورلغى ضبط وهپسنى طرد ايتدى . بايسنغر آنجق برسنه
سكز آى حكومت سوردى ورستم طرفندن برداع قربنده
اولديرلدى [٢] . رستم بك ياخود رستم ميرزا تخته چيقنجه
شيخ حيدرك على ميرزا ياخود على پاشا واسماعيل نامنده‌كى

سنه ١٤٩١

---

[١] ٨٩٦ تاريخ هجريسنده .
[٢] ٨٩٧ » »

ایکی اوغلی سربست براقدی. صوکره بو اسماعیل شاه اسماعیل یاخود اسماعیل صفوی لقبیله یاد ایدیلمشدر . بردعده وقوعه کلن محاربه‌ده رستمه بیوك خدمتلر ایتمش اولان علی میرزا وطنی اولان اردبیله دونمك مساعده‌سنه نائل اولدی . فقط رستم چوق کچمه‌دن اوکا بو مساعده‌یی ویرمش اولدیغنه ندامت کتیردی وارد وسنك باشنده اردبیل اوزرینه یورومکه مجبوریت حس ایتدی .

اوراده ایکی قارداشی منهزم ایتدی . بیوکی علی میرزا محاربه‌ده مقتول دوشدی . شاه اسماعیل کیلانه قاچدی . اوradن کندیسنی چیقارمق قابل اولامادی . صوکره [۱] «رستم» اقربالرندن بری اولان احمد بك [۲] طرفندن هجومه اوغرادی . کور - جستانه قاچمغه مجبور اولدی . اوراده اولدیرلدی . بش سنه سلطنت سورمشدی . یرینه الوند میرزا [۳] کچدی . بو حکمدار « شاه اسماعیل ایله فنا بر محاربه‌یه کیریشدی . شاه اسماعیل ایرانك بعض ولایتلرینی اله کچیرمشدی . بو محاربه‌ده الوند میرزا مغلوب اولدی [٤]. صوکره ، برادری محمد میرزا کندیسنی تختندن قوغدی. بر آز صوکره مراده اونی سلطنتدن

سنه ۱٤۹٦

۱۵۰۱

---

[۱] ۹۰۲ تاریخ هجریسنده .

[۲] اوزون حسنك اوغلی اوغورلی محمدك اوغلی .

[۳] اوزون حسنك اوغلی یوسف بکك اوغلی .

[٤] ۹۰۷ تاریخ هجریسنده .

سنه ١٥٠٢

محروم ایتدی . محمد آنجق بر بوچوق سنه حکومت ایتمشدر .

مراد بك یعقوب بکك اوغلی ایدی . شاه اسماعیل بغداددن کندیسنی چیقارمشدی [١] . تورکمنلرك مالك اولدقلری ممالکك بویوك بر قسمی ذاتاً شاه اسماعیلك النه کچمشدی . فقط شاه اسماعیل ایرانده مشغول اولدیغی اثناده مراد بك بغداده تکرار کیردیسه ده ینه طرد اولوندی . آرتق بردها کندیسندن بحث ایدیلدیکی ایشیدیلمه‌دی . حکومتی ایران صفوی سلاله‌سنك النه کچدی . اوتلرده طهماس قولی خان اللرندن آلنجه‌یه قدر بورالره مالك اولدیلر .

---

[١] ٩٠٨ تاریخ هجریسنده

٢

چغتای موغوللری

مرا کشی
دربلو
تاتارلرك تاریخ
عمومیسی

جنکیز خان آسیانك اك بویوك قسمنی فتح وتسخیر ایتدکدن صوکره اویغور الکاسنه وارنجه‌یه قدر ماوراءالنهری ایکنجی اوغلی چغتایه [١] ویرمشدی. ایندوس نهری ایله سمرقنددن جنوب جهتنده ایلی نهرینه [٢] قدر امتداد ایدن بو الکا هندستانك شمالنده کائن بولونان طاغلرله تحدید ایدیلمشدی. او تاریخدن صوکره بورالره چغتای نامی ویرلمشدر. بالخاصه ماوراءالنهر بو نام ایله یاد ایدیلیر. جنکیز خانك اوغلی بیش

[١] هایتون کندیسنه غوهاغاوای دییور. میشو بو تاتارلره زاوولهنسلر دیر. عینی محررك بیاناتنه نظراً تافسی یاخود اك باشلی عشیرت نامی‌ده‌ویریلیردی. خانك لقبی ایرتلیقسی یعنی حر آدم‌واولوغ خان یعنی بویوك خان ایدی.

[٢] مرا کشی الیوم بوکا قاراخواجه دنیلدیکنی سویلیور.

بالغی باشلیجه مقر حکومت اتخاذ ایتدی . مع مافیه همان دائما تاتارستان بویوك خانی برادری اوقتایك یاننده قالمشدر . اوقتایی متبوع دییه تلقی ایدردی . بو حکمدارك وخلفلرینك تاریخی بزجه پك معلوم دکلدر . یالکز شو قدر بیلیورکه چغتای ، ممالکنك اداره‌سنی ، جنکیز خانك وفات ایدرکن توصیه ایتمش اولدیغی قراچار نویانه براقمشدی . بوده بویوك بر اعتدال وعقل وحکمت ایله حرکت ایتدی . مشهور تیمورلنك، جنکیز خانك اقرباسندن سوغوجینك اوغلی اولان بو قراچار نویان نسلندندر .

سنه ۱۲۲۳ دربلو

چغتایك زمان حکومتنده [۱] بخارادن آلتی فرسخ مسافه‌ده کائن بر کوی اولان طارابده دوغمش اولدیغی جهتله طارابی نامیله یادایدیلن محمود ، او طرفلرده بویوك بر عصیان چیقاردی. بو ، معجزه کوسترمك ادعاسنده بولونان بر یالانجی ایدی . کوستردیکی معرفتلره قاپیلان خلق طاقم طاقم یاننه کیده‌رك قوتلی بر اردو وجوده کتیردیلر . بو سایه‌ده محمود بخارایی ضبط ایده‌بیلدی . چغتایك قوماندانلری بو عصیانی دوردورمق ایچون سفره چیقمغه مجبور اولدیلر . یالانجینك قارشیسنه کلدکلری زمان او قدر کثیف بر توز طبقه‌سی ایچنده قالدیلرکه محاربه‌یه کیریشمکه جسارت ایده‌مدیلر . بو صیراده، چغتایلیلر طرفندن راست کله آتیلان بر اوق قرارکاهنك اورته ـ

[۱] ۶۳۰ تاریخ هجریسنده .

سنده محموده اصابتله اونی أولديردی . توزدن اطرافی کوره مز
بر حالده بولونان عسکرلری اونك أولديکنی فرق ايتمديلر .
بو توز قاصيرغه‌لرينی يالانجی حريفك سحربازلغنه حمل ايدن
چغتايليلر قاچديلر . بو هزيمتده اون بيکدن زياده ضايعات
ويرديلر . عاصيلر قرارکاهلرينه عودت ايتدکلری زمان رئيسلرينی
بولامقدن حيرته دوشديلر . ايلری کلنلر اونك برمدت ايچون
کوزدن نهان اولديغنی اعلان ايده‌رك يرينه قارداشلری محمد ايله
علی‌يی چيقارديلر . کنديلرينی اغفال ايچون دينه مراجعت
ايديلديکی زمان دائما آلدانان عوام خلق بوسوزلره ايناندی ،
شوق وغيرت دهازياده آرتدی . قراچار نويان ياشليجه شهرلره
سرايت ايتمکده اولان بويانغينی توقيف ايچون دولتك بوتون
قوتلرينی استعمال ايتمك مجبوريتنده قالدی . طارابيلرك تماماً
کوکنی قازيمغه قرار ويردی . بومذهب اربابنه بونام ويريليه‌ردی .
قراچار نويان بونلری دائما حمايه ايتمش اولان بخارايی اله کچيردی ،
بوتون بخارا حواليسنی تخريب ايتدی . واهالی‌يی حکمدارك
عفوينی استرحامه مجبور ايلدی . چغتای ايی اولماز بر خسته‌لغه
طوتوله‌رق بر آز صوکره أولدی [١] . مالك اولديغی برچوق
زوجه ومستفرشه ايچنده ديکرلرينه نسبتله پك چوق سومش
اولديغی ايکی دانه‌سی واردرکه اسملری بولون ايله ترکان

سنه ١٢٤٢ تاتارلرك تاريخ عموميسی

[١] تاتارلرك تاريخ انسابنه کوره ٦٤٠ تاريخ هجريسنده . دربلويه
کوره ٦٣٨ تاريخنده .

خاتون ایدی . ایکی همشیره ایدیلر . کنکرات عشیرتی رئیسی قایانوویانك قیزلری ایدیلر . بویوکنك وفاتندن صوکره کوچوکیله أولنمشدی [۱] .

بعضیلری یسو منکو خانك پدرینه خلف اولدیغنی ادعا ایدییورلر . بعضیلری ایسه پدرندن اول وفات ایتدیکنی و موتوغانك اوغلی قره هولاغونك چغتای تختنه چیقدیغنی سویلیورلر. بوندن صوکره ایمپراطورلق اوغلی مبارکشاهه کچدی . بونك صغیر بولوندیغی مدتجه والده‌سی آرغا (اورغانا) خاتون نائبهٔ حکومت اولدی . صوکره بایدارك اوغلی آلغو تخته چیقدی . اونك زمان سلطنتنده یاخود وفاتندن صوکره ، قبلاینك تاریخنده پك چوق ذکری کچن قایدو بو ایمپراطورلغی اله کچیردی . قایدو اوقتای خانك اوغلی قاشینك اوغلی اولدیغی جهتله قبلای بوحکمدار موقعنی تحکیم ایده‌جك اولورسه ایمپراطورلغك برقسمنی صورت قطعیه‌ده الندن آلا بیله‌جکندن قورقیوردی . بوندن دولایی یاسونتو [۲] تك اوغلی براقی کوندردی . اوده قایدویی قوغدی وچغتای تختنه چیقدی . حکومتنك اوچنجی سنه‌سنده بوحکمدار اسلامیتی قبول ایتدی

مرا کشی

---

[۱] چغتاینك اوغللری : موتوغان یاخود مه‌توقا ، موزی ، بالداشاه ، سازین لالغا ، سارمانس ، بسومونغا یاخود بیسومنقای ، بایداردر .

[۲] بعضیلرینك روایتنجه بیسون یاخود بایسور توآدر . چغتاینك اوغلی موتوغانك اوغلیدر .

وكنديسنه سلطان جلال الدين ديديرتدی . اسلاميتی قبول ايدن موغول قومنك ايلك حكمداريدر .

تاتارلرك تاريخ عموميسی مراكشی

وفاتندن صوكره ايمپراطورلق نيكبی [١] Beghi يه ويريلدی . بوكا بوغا تيمور [٢] صوكره براقك اوغلی دوا خان خلف اولدی . بونلردن صوكره بربرينی متعاقب، دوانك اوغلی كنجك ياخود كه‌وه‌نجيق ؛ باليغا ياخود باليغو [٣] ؛ دوانك ايكنجی اوغلی يسون بوغا ، يسون بوغانك قارداشی دواتمور خان [٤] حكومت سورديلر . بونك يرينه برادری تيرما شيرين كچدی ، اسلاميتی قبول ايتدی و ايلك دفعه اوله‌رق تبعه‌سنه دين اسلامی قبول ايتملری امرينی ويردی . وقتيله براق خانك اسلاميتندن صوكره موغوللرده آرتق هيچ مسلمان كورولميوردی . برادری بوتون خان بو حكمداری خلع ايله يرينه كچدی . برادری جنكشی [٥] ده كنديسنه عينی معامله‌يی ياپدی . جنكشی قارداشی يسون تيمورك حركاتنه والده‌سی واسطه‌سيله واقف اولونجه حربه چيقدی . فقط مغلوب اولدی و حياتی غائب

---

[١] سارمانسك ياخود سارپانك اوغلی نيقه‌په‌يك اوغلی .

[٢] موتوغانك حفيد زاده‌سی .

[٣] موتوغان نسلندن .

[٤] موسيو پتی باليغودن صوكره‌دويزينك ياخود داواق خانك اوغلی آبيسوقايی ، داواق خان ايله دواتمورك اوغللری كپك خان ايله الجيكدای خانی ذكر ايديور .

[٥] اولو غانك اوغلی .

ایتدی. قاردشنی تختندن محروم براقمقله اکتفا ایده‌مه‌ین یسون تیمور والده‌سنك ده ممه‌لرینی کسدیردی، فقط بوجنایتك جزاسنی چکدی. بو جوارلرده پك زیاده کسب قوت ایتمش اولان اوقتای خان نسلندن علی سلطان کندیسنك الندن ایمپراطورلغی آله‌رق وفاتنه قدر محافظه ایتدی. وفاتندن صوکره حکومت ینه جغتای سلاله‌سنه کچدی. تخته قازان سلطان چیقدی [۱].

سنه ۱۳۳۲

بو حکمدار تخته چیقنجه [۲] بوتون تبعه‌سنی جبر و شدتی ، ظلمی وحقسزلغی ایله عصیانه مجبور ایتدی. اکابر ملت، ملت مجلسنده اجتماعه دعوت ایدیلدکلری زمان أولومه دوغرو کیتدکلرینه اوقدر امین ایدیلرکه قسم اعظمی یوله چیقمادن اول ایشلرینی تنظیم ایدرلردی. غیرممنونلرك عددی هر کون آرتمقدن خالی قالمادیغی جهتله ثابیت [*] عشیرتندن امیر قزغن بونلرك باشنه کچدی ، جیحون نهری اوزرنده کائن سالی سرایده مهم بر اردو طوپلادی. خان بو عصیاندن خبردار اولونجه عاصیلره قارشی یورودی ، قولوغا یاخود دمیر قاپی‌یی کچدی. دره‌زنکی دنیلن بر کوی قربنده کندیلرینه ملاقی اوله‌رق پریشان ایتدی [۳]. میرقزغنی کوزندن تهلکه‌لی صورتده بالذات یارالاندی. بومظفریتدن صوکره نخشبه نام دیکرله قرشی‌یه

۱۳۴۵

[۱] ابن ژاسور یاخود ایسور آغلن ابن ادرك تیمور خان، ابن قوتوغای ابن بوسای ابن موتوغان ابن جغتای

[۲] ۷۳۳ تاریخ هجریسنده.

[۳] ۷٤٦ تاریخ هجریسنده.

[*] امیر قزغن برلاس عشیرتی امراسندندر - مکرمین

كيتدي . اوراده قيشين اوقدر شدتلي بر صوغوق اولدي كه اردوسنده‌كي بار كيرلرك قسم اعظمي ايله مواشيسي تلف اولديلر . بو قضا عاصيلرك جسارتني آرتيردي . آز وقت ايچنده ميرقزغن اك اني عسكرلريني طوپلادي و نخشبده خانه هجوم ايتمك فكريله يوله چيقدي . بوشهر قربنده خان ايله محاربه‌يه طوتوشه‌رق اوني مغلوب ايتدي [١] . خان محاربه‌ده مقتول دوشدي . ماوراء النهر ايله توركستانده اون درت سنه حكومت سورمشدي .

سنه ١٣٤٦

ميرقزغن [٢] بويوك بر اردويه قوماندا ايدييوردي . ايمپراطورلغه خانك ايسته‌ديكي كبي تصرف ايده‌بيله‌جك بر وضعيتده ايدي . حكمدارلغي اوقتاي خان نسلندن دانشمندجه اوغلانه ويردي . فقط بر آز صوكره اوني اولديرتدي ، يرينه بيان قولي اوغلاني [٣] چيقاردي . بو ، عدالتي وجومردلكي حسبيله سنديسني تبعه‌سنه سوديردي . مير قزغن اونك زمان حكومتنده دولتي احتياط وبصيرت ونصفت وعدالت دائره‌سنده اداره ايتدي . احتياجات عموميه‌يه چاره‌ساز اولمق ايچون كوستردیكي اعتنا نامني او مملكتلرده لايموت قيلمشدر . بو تاريخلرده ، ابوسعيدك وفاتندن بري ، ايرانده حكمران اولان موغول حكمدارلري بوتون حكم ونفوذلريني غائب ايتمشلردي . كرت سلاله‌سي حكمدارلرندن

---

[١] ٧٤٧ تاريخ هجريسنده

[٢] اوقتاي خان عائله‌سندن ايدي .

[٣] ابن سورغدو ابن دوا ياخود دويزي كه اسكي بر چغتاي خانيدر .

ملك حسين [۱] وقتيله هرات شهريني ضبط ايتمش وخوراسانده
شيخ حسن يوري ايله سربداری رؤساسندن سعود اوزرنده
بويوك بر مظفريت قازانمشدی . كرك كنديسی كرك اجدادی
هراتده موغول خانلرينك سادهجه بر والی وو كيلی اولدقلری
حالده نهايت بر استقلال مطلقه نائل اولدی وهر دورلو علائم
حاكميتی طاقندی. يعنی سراينك اوكنده كونده بش دفعه نوبت
اورديردی ، چادرينك اوستنه ايمپراطور بايراغنی چكدی .
صوكره ، اوردولريله هر طرفه وبالخاصه اندكودوشبورغان
حدودلرينه آقينلر ياپدی ، هر كس اقربالری بيله حركاتندن
ناخشنود اولهرق ميرقزغنه شكايتلر ايتديلر. اوده، بر حكمدار
مستقل كبی داورانان بوامیره هجومه كيتمك قرارينی ويردی .
هراته دوغرو عسكر يوروتمك اوزره بوتون چغتای ايمپراطورلغی
ولايتلرينه امرلر ويردی . خان بيان قولی وسائر اكابر ايله
برلكده اردولرك باشنه كچدی. حسين دشمنلرينك قوتندن تلاشه
دوشمهيهرك چغتاييلرك جيحون نهرينی كچوب كچمهدكلرينی
آكلامق ايچون امراسندن بريسنی اوچ بوز آتلی ايله استكشافه
كوندردی . بونلرك خوراسانه كيردكلرينی خبر آلنجه مجلس
مشورتنك ايلری كلنلرينی طوپلايهرق اونلره شو سوزلری سويلهدی:
«موغوللر ايرانه اوقدر بويوك بر اردو ايله كيرديلر كه قالديردقلری
توزدن كونش قاراريور . بو اردو هجومده بر داغ كبی متين

سنه ۱۳۵۱

[۱] لقبی عزالديندر . بعضيلری ده معزالدين ديرلر .

آدملردن ترکب ایدیور. بونلر حربه کیردکلری زمان قایالرك تپه سندن سرعتله دوشن سیللره بکزرلر. بو جسور آدملر حکمدارلری ایچون حیاتلرینی فدا ایتمکه قرار ویردکدن صوکره مغفرلرینی باشلرینه کچیرمشلردر » . نه یاپیله جغی حقنده فکرلر اتحاد ایده مدی . چغتاییلرك اوردوسی درت بیك سواریدن وتقریباً اون بش بیك پیاده دن مرکب اولان هرات اوردوسنه فائق ایدی . هم چغتاییلر غایت جنکاور ایدیلر. حسین دشمننی قورقوتمق فکریله هراتده قاپانمایه رق کندیلرینه قارشی یورومك ایسته دی . مع مافیه هرات ایله جوارلرینی تحکیمده اهمال کوسترمدی . پایمورقدن کدستانه قدر بر دیوار چکدیردی . عسکرلرینه بوتون اعتماد وامیدلرینی کندی جسارت وشجاعتلرینه باغلامالرینی سویله یه رك اوراده دشمننه متانتله انتظار ایتدی .

پاشنان کچیدینی کچمش اولان میر قزغن ، اردوسیله کدستانه واصل اولدی . دشمنك قرارکاهنی تفتیش ایچون بعض امرا ایله درحال برتپه نك اوزرینه چیقینجه حسینك تفوق تأمینی آرزوسنه پك چوق قاپیلمق نتیجه سنده مهم خطالر ارتکاب ایتمش اولدیغنی آکلادی . بو خطالر هیچ شبهه سز اونك اردوسنك پریشان اولماسنه سببیت ویره جکدی. بو امیرك حربده کی مهارتی حقنده یوکسك بر فکر بسله مدی . حسینك عسکرلری چوقور وقاپالی بر یرده ایدیلر. کندیلرندن یوکسك برموقعده بولونان دشمنلرینه هجوم ایچون یوقوش چیقمغه

مجبور اولاجقلردی . بوندن باشقه ، کونش دوغدیغی زمان
ضیای شمس کندیلرینی پك چوق راحتسز ایده‌جکدی .
میر قزغن مظفریته امین اوله‌رق عسکرلرینی هلال شکلنده
تنظیم ایتدی وحسینه قارشی یورودی . حسین ایلك صدمه‌یه
قوتله مقاومت کوستردی . هر ایکی اردوده‌ده هیچ اسیر
آلنمامق ایچون منادیلر هایقیریوردی . اورته‌لق آز وقتده
قانلر ، قالقانلر ، اولولرله قاریشیق زرهلر ایچنده قالدی .
فقط حسینك اردوسی هزیمته اوغرادی . محاربه‌دن اول ،
فراریلره مانع اولمق ایچون قرارکاهك آرقه‌سنده صولری
فیضان ایتدیرمك یولنده اتخاذ ایتمش اولدیغی تدبیردن دولایی
اردوسی همان کاملاً محو اولدی . عسکرلرینك قسم اعظمی بوباتاقلره
صاپلاندیلر . متباقیسی‌ده چغتایلیلرك قلیجلری آلتنده مقتول
دوشدیلر . حسین یالکز معیتنده‌کی محافظلرله هراته قاچدی .
چوق کچمه‌دن قزغن اوراده کندیسنی محاصره‌یه آلدی .
دها ایلك کیجه‌دن چغتایلیلر مختلف هجوملرده بولوندیلر .
فقط محصورینك شدتلی مقاومتی محاصره‌یی قرق کون امتداد
ایتدیردی . بویله قاپالی قالمقدن صیقیلان حسین سراینك
اکابرینی طوپلادی ، کیدوب خانك آیاقلرینه قاپانمق فکرنده
اولدیغنی سویله‌یه‌رك اونلرك مطالعه‌لرینی صوردی . هپسی
بو فکری تصویب ایتدکلرندن موغول خانه غایت مزین قوشوملی
آتلر ، قیمتدار قماشلر ، کوزل خالیلر وبرچوق نقد کوندردی .

ومحاصره قالدیریلیر قالدیرلماز بالذات نزدینه کیده‌جکنی یمینله
تأمین ایله‌دی. حلیم طبیعتلی اولان وخلقك چکدیکی اضطرابی
کوره‌رك تأثر دویان میر قزغن صلحه راضی اولدی ، خان
وبوتون اردو ایله برلکده ماوراءالنهر یولنی طوتدی [۱].

حسینك اردوسنده بولونان متعدد غور امراسی بوحرکتی
تقبیح ایله کندیسنی استحقار ایتدیلر ویرینه ملك باقری
کچیرمك اوزره خلع ایتمکه قرار ویردیلر. بارکیره بینه‌جکی
صیراده اونی توقیف ایده‌جکلردی. فقط مقصدلرینی اجرا
ایده‌جکلری صیراده بوندن خبردار اولان حسین ، بر طاقم
تجارلرك بادغیزدن صاتیلق آتلر کتیردکلرینی کورنجه بونلری
کندیلرینه ترك ایتدیکنی غوریلره هایقیردی. یغمادن باشقه
برشی دوشونمه‌ین بوعسکرلر بارکیرلرك اوزرینه آتلدقلری صیراده
حسین درت نعله اسکلجه قلعه‌سنه قاچدی. هرات جوار-
نده‌کی چارلقده اجدادی بوقلعه‌یی بنا ایتمشلردی. ایچنده عظیم
مقدارده پاره ایله پك چوق مهمات واردی. بونك اوزرینه سوء
قصد مرتبلری داغیلدیلر. حسین ماوراءالنهره خانك ومیر
قزغنك یانه کیده‌رك یمینی طوته‌بیله‌جك بر حاله کلدی [۲].
اوراده غایت اعزاز واکرام ایله استقبال ایدیلدی. خانك
حسن قبولنه رغماً حسین اونك سراینده قوتلی دشمنلره تصادف

سنه
۱۳۵۲

[۱] ۷۵۲ تاریخ هجریسنده.
[۲] ۷۵۳ تاریخ هجریسنده.

ایتدی . بونی قتل ایتدیرمه‌سی ایچون قزغنه بیهوده یره رجا ایتمش اولان موغول امراسی بو تصورلرینی کندیلری موقع اجرایه‌قویمق‌اوزره‌یمین ایتدیلر . فقط قزغن حسینی علی العجله هراته کری کوندردی . اورایه سالماً واصل اولدی . درحال ملك باقری توقیف ایتدیره‌رك بر محبسه طیقادی .

ایشته بو اثنالرده‌درکه قزغنك اوغلی میرزا عبدالله خوارزمی فتحه کیتمك اوزره سمرقنددن بیوك بر اردو ایله حرکت ایتدی . میر قزغن اوزمان قیشین سالی سرایده ، بهار موسمنده غایت لطیف بر محل اولان قارانورده ، صوك بهارده‌ده برصیدگاه‌اولان مونقده اقامت ایدیوردی . میرقزغن برکون سالی سرایدن اون بش کشی ایله چیقه‌رق آرهنك اوواسنده آوه کیتمك اوزره جیحون‌نهرینی کچمشدی . کندیسندن غیرممنون‌اولان‌دامادی‌قوتلوق‌تیمور [١] ایله بعض اشقیا کندیسنی باصه‌رق برقاچ اوق آتدیلر . قزغن‌یانندہ‌کی ضابطلرك‌مقاومتنه رغماًقتل ایدیلدی [٢] . بوضابطلراشقیایی تعقیب‌ایله‌قندزقربنده قوتلوق تیموری اولدیردیلر . نعش سالی سرایه کوتورولدی . بوامیرك مزیاتندن وبالخاصه هرکسه قارشی عادلانه حرکتندن دولایی وفاتی باعث تأثر اولدی . ایمپراطورلقده عادتا صاحب مطلق ایدی . خان تماميله کندیسنك نفوذی آلتنده ایدی .

سنه ١٣٥٨

---

[١] ادرنات عشیرتندن بورولدایك اوغلی

[٢] ٧٥٩ تاریخ هجریسنده .

قزغنك وفاتندن صوكره اوغلی میرزا عبداه سالی سرایه كيدەرك حكومتی اله كچيردی . اوراده بوتون پرنسلر كنديسنه بيعت ايتديلر . اوزمان بو مملكتده خانك حكم ونفوذی اوقدر آز ايدی كه ميرزا عبداه كنديسنی بويله اعلان استقلال ايدەبيلەجك بر وضعيتده كوردی . ايمپرا- طورلغك صاحب مطلقی اولونجه آرتق سالی سرايك پايتخت قالماسنی ايستەمديكندن پك چوق سوديكی سمرقندی انتخاب ايتدی و كنديسيله برابر اورايه خانیده كوتوردی . چوق كچمەدن بيان قولی‌نك زوجەسی ايمپراطوريچەيه عاشق اولدی وعشق واحتراصنه دها سربست ترك نفس ايدەبيلمك ايچون خانی أولديرتدی. صوكرەتيمورشاەاوغلانی [١] تختەچيقاردی. بيان قولينك نعشنی بخارايه نقل ايتديردی . بوحركت اكابر ملتك قسم اعظمنی متنفر ايتدی . بالخاصه بيان سلدوز، خانك انتقامنی آلمق ايچون براردو طوپلايەرق سمرقند اوزرينه يورودی . كش حدودلرندەحاجی برلاس‌ده كنديسنەالتحاق ايتدی . ايكيسی بردن عبداللهه هجوم ايله اونی بوزديلر ، قاردشلرينی وخان تيمور شاه اوغلانی اولديرديلر .عبداه،بدخشان ولايتی شهرلرندن اندرابه قاچدی ، وفاتنه قدر اورادەقالدی . پدرينك بوتون دوستلری داغيلديلر . ايمپراطورلغك ادارەسی تماميله بيان سلدوزك وحاجی برلاسك النه كچدی. فقط بيان

[١] بيسون تيمور خانك اوغلی .

سلدوز حلیم طبیعتلی اولمقله برابر شرابه اوقدر دوشکون ایدی که شخصنی پك سومه‌ین اکابر بوقارغشه‌لقلردن بالاستفاده بولوندقلری محللرده صاحب مطلق کسیمکی دوشوندیلر . حاجی برلاس ایله یکنی تیمور – که مشهور تیمورلنك بودر – کش شهرینی وملحقاتنی کندیلرینه تخصیص ایتدیلر . بایزید جلایر خجنده‌یی آلدی . قزغنك طورونی میر حسین [۱] کابلی ضبط ایتدی . اولجای بوغای سلدوز بلخده یرلشدی . قبیله‌سی رئیسی محمد خواجه ابردی شبورغانی اله کچیردی . بدخشان بزنسلری داغلرنده تأسس ایتدیلر . کیخسرو ایله اولاجایتو ابردی ختلان وارهنکه صاحب اولدیلر. سرپول وتانغوت قبیله‌لری رئیسی خضر یسوری ملك عنواننی طاقندی . ایشته صوك خانك وفاتندن ومیرزا عبدالله‌ك مغلوبیتندن صوکره چغتای ایمپراطورلغنك حالی بویله اولدی . سلطنته کوز دیکن بوتون بو مختلف رؤسا دائمی محاربه‌لرله خلقی یوردیلر وایمپراطورلغه اجنبیلری جلب ایتدیلر . بوده قاریشیقلغی برقات دها آرتیردی .

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

بو صیراده ، قهستان حکمداری ستلمش ایله محمد خواجه ، دشمنلری بولنان هرات حکمداری ملك حسینی تماميله محو ایتمکه قرار ویرمشلردی . فقط کیریشدکلری محاربه‌ده مغلوب اولمشلر ، مقتول دوشمشلردی . سائر بعض رؤساده بربرلرینه قارشی آچدقلری محاربه‌لرده ترك حیات ایتمشلردی . ایمپراطورلق

[۱] قازغانك اوغلی مسلانك اوغلی .

باشسز قالنجه ، كاشغرده حكمدار بولونان وچغتاى سلالەسنه منسوب اولان توغلوق تيمورخان ايمپراطورلغى ضبطه حاضرلاندى. وقتيله كاشغر، يارکند، آلاطاش وايغورسكنەسى آرالرندە تخته چيقاجق چغتاى سلالەسندن كيمسه بولونمادیغندن — چونکه بوممالکتلر شيمدى بحث ايتديكمز ايمپراطورلقدن آيرى برحكومت تشكيل ايديیورلردى — ماوراءالنهره حكمران اولان يسون بوغايه نام ديكرله امل خواجەيه تابع اولمشلردى. زوجەسى صاتلمتامشدن چوجوغى اولمايان بوحكمدار مانلاجى نامنده برجاريه آلمش وبوجاريه گبه قالمشدى . فقط ايسان بوغا آوده بولونديغى صيراده صاتلتامش برموغول معرفتيله بوجاريەيى قاچيرتمش، يسون بوغا اولاد براقمادن ترك حيات ايتمشدى . جريان ايدن وقايعدن خبردار اولان اميرجلاوزى Jalaouzi جاريەيى چوجوغيله برابر ميدانه چيقاردى . چوجوغك اسمى توغلوق تيمور ايدى . امير بوچوجوغى كاشغر خانى اعلان ايتديردى. توغلوق تيمور جلوسنه ممانعت ايتمش اولان فرقەلرى تماماً داغيتدقدن صوكره ، چغتاى سلالەسنك سونەسى حسبيله كنديسنه عائد اولماسى لازم كلن ماوراءالنهر قطعەسنى تحت تسخيره آلمغه قرارويردى. بوولايتلرەدوغرويوله چيقدى [١] . سيحون قربنده طاشكند صحرالرنده چاناق بلاق نامنده برچشمەيه واصل اولديغى زمان كرايتلرك رئيسى اولوغ تيمور ايله آرقتوت

سنه ١٣٥٩

[١] ٧٦١ تاريخ هجريسنده .

عشیرتندن حاجی بکی وقانغلی عشیرتندن بیکیجکی ایلری‌یه
کوندردی . بوامیرلر خجنده‌ده سیحونی کچدیلر. بایزید جلایر
اوراده بونلره التحاق ایتمکی منفعتی اقتضاسندن بولدی .
هپ بردن سبز شهری اوزرینه یورودیلر .

شرف‌الدین

بونلرك ورودندن خبردار اولان، حاجی برلاس ابتدا
بونلره قارشی یورومك فکریله ممکن اولدیغی قدر عسکر
طوپلادی . فقط بردن بره تبدیل فکر ایله‌خوراسان طرافنه
چکیلمك طریقنی ترجیح ایتدی.بواحوال آراسنده ، اوصیراده
پدری طرغایی غائب ایتمش اولان یکنی تیمورلنك بوتون
مملکتك دشمن تخریباتنه معروض قاله‌جغنی ومملکتی مدافعه
ایده‌بیله‌جکلرك قسم اعظمنك فرار ایتدیکنی کوره‌رك جیحون
ساحللرنده عموجه‌سی حاجی برلاسك یانه کیتدی ومملکتنی
قورتارمق ایچون کیدوب خانك آیاقلرینه قاپانمغه قرار ویرمش
اولدیغنی سویله‌دی . درحال یوله چیقدی ، قوزاره کیتدی .
اوراده کاشغر اردوسنك پیشدار قوتلرینك بر قسمیله حاجی
محمود شاه یسوری‌یه راست کلدی . بوقوماندان‌ایله، سائر
رؤسا ایله کوروشمك اوزره برتعطیل مخاصمات قراری
ویره‌رك کشه کیتدی واوراده‌کی قوماندانلره خانه‌عرض انقیاد
ایتمش اولدیغنی سویله‌دی . بوخبر اونلری پك ممنون ایتدی .
آرتق کندیسنی خانك برتبعه‌سی کبی تلقی ایده‌رك وقتیله
جنکیزخان زماننده اجدادلرندن بویانك قوماندا ایتدیکی اون

بیك کشیلك برقوتك قومانداسنی اوکا ویردیلر وکش ولایتی
ایله ملحقاتی اوزرنده‌کی حقوقنی تصدیق وابقا ایله‌دیلر .
بوصورتله تیمورلنك الندن کیده‌جك بوممالکتی محافظه‌یه
موفق اولدی . سبز ایله جیحون آراسنده عسکر طوپلادی
وکیدوب خضر یسوری‌یه التحاق ایتدی . فقط برآز صوکره
کاشغر عساکری آراسنه نفاق دوشدیکندن کری دونمکه
مجبور اولدیلر . ایشته او زمان بایزید جلایر تیمورلنکه التحاق ایتدی .

سائر رؤسانك قسم اعظمی بر فرقه تشکیل ایتدیلر و -
بر برلرینی محوه چالیشدیلر . خان هیچ برینی کندی طرفنه
جلبه موفق اولامقسزین الك قوتلیسنك آرقه‌سی صیرا یورومکه
مجبور ایدی . میر قزغنك حفیدی امیر حسین بیان سلدوزه
هجوم ایتمك اوزره کابلدن چیقدی ، تیمورلنکدن ، بایزیددن
وخضر یسوریدن امداد ایسته‌دی . بواوچی بوتشبثده اوکا
یاردیم ایتمکه آرالرنده قرار ویردیلر . فقط بوتصوری تصویب
ایتدیرمدن اوزره بایزیدك کاشغر خانی نزدینه کیتمه‌سنی ایسته -
یورلردی . کاشغر خانی خجنده‌ده توغلوق تیمور خانك بوتون
عسکرلریله برلکده چکیلمش اولدیغنی اوکره‌نجه دها ایلری‌یه
کیتمکی مناسب کورمدی . بواثناده دیکر ایکیسی امیر حسین
ایله برلکده شادمان قلعه‌سنه دوغرو یورودیلر . بیان سلدوز
بوزاده ایدی . درحال قاچدی ، بدخشانه چکیلدی . بوراسنی‌ده
ترکه مجبور اولدی . بوممالکتده حکمران اولان وطرفداری

بولونان شاه بهاءالدین ده بدخشانی ترکه مجبوریت حس ایتدی.
بوتون بوولایت امیر حسینك اداره‌سی آلتنه كیردی . امیر
حسین صوكره كیخسروك برادری وختلان حکمداری کیقبادی
اولدیرتدی . بومظفریتدن صوكره تیمورلنك ایله سائر امرا
مملکتلرینه دوندیلر . تیمورلنك كشه كیتدی . اورادن كچن
امیر خضری غایت مطنطن برصورتده قبول ایتدی .

برمدت صوكره ، چغتای ایمپراطورلغی نائب حکومتی امیر
حسین ، عصیان ایتمش اولان توغلوق سلدوزه قارشی حرب
ایتمك مجبوریتنده قالنجه تیمورلنك ایله امیر بایزید وحضری امدادینه
چاغیردی . بونك اوزرینه توغلوق قاچدی. صوكره تیمورلنك ،
خوراسانه چکیلمش اولان عموجه‌سی حاجی برلاسك كشه
عودت ایتمش اولدیغنی وبایزید ایله برلکده خضر یسوری‌یه
هجومه قرار ویردیکنی خبر آلدی . بونك اوزرینه اسکی متفقی
خضره التحاق ایتمك اوزره كش حدودلرینه علی العجله عزیمت
ایتدی . برلکده كش اوزرینه یورودیلر ، حاجی برلاسی
بوزدیلر . حاجی برلاس بایزید ایله برلکده سمرقند طرفلرینه
قاچدی . تیمورلنك بونلری تعقیب ایتمك ایسته‌یوردی . فقط
عسکرلرندن قسم اعظمنك فراری دولاییسیله بردن بره بو آرزوسی
عقیم قالدی . بو وقعه ایکی امیر اوزرنده فنا بر تأثیر یاپدی
واونلره شبهه تلقین ایتدی . بربرلرندن ممنون اولمایه‌رق آیریلدیلر .
تیمورلنك كش الکاسنه عموجه‌سی حاجی برلاسك نزدینه دوندی .

اونکله باریشدی . آرتق اخذ انتقامدن باشقه برشی دوشونمدی . بایزید ایله برلشدی ودرحال خضر اوزرینه یورودی . بویوك برمظفریت قازاندی . بوتون بورؤسا کندی مملکتلرینه آرتق تمامیله صاحب اولا بیلدیلر . فقط تیمورلنکك خضر ایله مناسباتنی تخطر ایدن حاجی برلاس ایله بایزید اونك حرص جاهنه برحد قویمق اوزره آرالرنده قرار ویردیلر . تیمورلنك بونلرك الندن قاچمق بختیارلغنه نائل اولدی . فقط چوق کچمه‌دن یکی بر دشمن ایکی امیری تیمورلنکی امدادلرینه چاغرمغه مجبور ایتدی . تیمورلنك عسکرلرینی طوپلادی ، مشترك دشمنه قارشی یورودی . علمادن اولدیغی حالده سلاحه صارلمش اولان علی غورغوری‌یی پریشان ایتدکدن صوکره قدیم ترمد شهرنده قرارکاه تأسیس ایتدی .

سنه ١٣٦٠

بو اثناده ، کاشغرده حکمران اولان وچغتای قطعه‌سی اوزرنده صاحب حقوق بولونان توغلوق تیمور بویوك براردو طوپلایه‌رق خجند الکاسنه کیرمشدی [١] . بوشهرك صاحبی بولونان میر بایزید ، بیان سلدوز وحاجی برلاس عرض انقیاده مجبور اولدیلر . فقط خان میر بایزیدی قتل ایتدیرنجه حاجی برلاس قورقه‌رق قاچدی ، کشده برمقدار عسکر طوپلادی وجیحون نهرینی کچدی . کاشغر عسا کرینك بر مفرزه‌سی بونهر جوارنده کندیسنه یتیشدی . شدتلی برمصادمه وقوعه کلدی . بونده حاجی برلاس مغلوب اوله‌رق خوراسان

[١] ٧٦٢ تاریخ هجریسنده

داخلنده شیروانه دوغرو چکیلدی . اوراده اشقیا کندیسنی
باصه‌رق قتل ایتدیلر . خان ، خوراسانه کیردی وتماماً تحت
تسخیرینه آلدی . تیمورلنك کیدوب عموجه‌سنك قاتللرینی
تأدیب ایتدی ، خانك یاننه دوندی . اوندن یکی بعض یرلر
آلدی. کش ولایتنده مستقل اولدی . عموجه‌سنك مالك
اولدیغی اون بیك کشیلك قوتك قوماندانلغی کندیسنه
توجیه ایدیلدی .

خان صوکره ، چغتای ایمپراطورلغنك الك قوتلی امیری
اولان امیر حسین اوزرینه یورودی. ایکی اردو قارشیلاشدقلری
زمان حسینك عساکرندن برقسمی خان طرفنه دونجه امیر
قاچدی ، جیحونی کچدی قندزه چکیلدی . کاشغر خانك
اردوسی هندو کوه طاغنه قدر کیتدی ، بوتون مملکتی
تخریب ایتدی . بهاری ویازی بوحوالیده کچیردی . صوك
بهارده خان سمرقنده کیتدی. اوراده آمالندن شبهه‌یه دوشدیکی
کیمسه‌لری اولدیرتدی ، بعضلرینه مکافاتلر ویردی . بوصورتله
جغتای ایمپراطورلغنی تحت انقیاده آلدقدن صوکره حکومتی
بیکیجیکك تحت نظارتنده اوغلی الیاس خواجه اوغلانه براقدی.
تیمورلنك الیاس خواجه اوغلانك سراینده بویوك موقعلره
کچدی . خان کندی جتلر یاخود کاشغر الکاسنه دوندی .
اونك حرکتندن صوکره بیکیجك کندیسنه تودیع ایدیلن
نفوذ واقتداری سوء استعمال ایده‌رك برچوق ظلمده بولوندی.

حتی خان علیهنده عصیانه قالقدی . تیمورلنك بو اغتشاشاتك ایمپراطورلغی یکی بر طاقم فلاکتلره اوغراته‌جغنی تخمین ایده‌رك چوله قاچمش اولان امیر حسین نزدینه چکیلمك اوزره سرایدن چیقمغه قرار ویردی . امیر حسین ایله برلکده کیدوب خیوق والیسی تکلی کوردیلر . والی بونلری توقیف ایتدیرمك ایسته‌یوردی . یانلرنده آلتمش کشی ایله لاپایه‌دوغرو قاچدیلر . اوراده، تکلك قوماندا ایتدیکی ایکی بیك کشیلك بر سواری قوتی بونلری باصدی . غایت شدتلی بر چارپیشمه وقوعه کلدی . تیمورلنك ایله طرفداری امیرلر خارقه عداد اونه‌بیله‌جك آثار شجاعت کوستردیلر . تکلك وفاتی محاربه‌یه نهایت ویردی . نه تیمورلنك نه حسین احراز غلبه ایتمه‌مشدی . تیمورلنك یدی عسکر ایله چکیلدی، بونلرکده اوچی قاچدی . مع مافیه تیمورلنك بو فلاکتدن هیچ فتور کتیرمدی . رفقای فلاکتنی تسلیه ایتدی . چولده کوزه چارپمامق ایچون بر برلرندن آیرلمغه قرار ویردیلر . صوکره تیمور زوجه‌سی ترکان آغا والك صادق آدملرندن بر قاچی ایله بویی سه‌یی دوغرو کیتدی . بر تورکمن عشیرتی کندیسنه کچیدی قاپامق اوزره طوپلاندیغی جهتله تیمورلنك ترکان آغایی قویو کبی بر یره صاقلادی . خدمتجیلریله برلکده قیلیج الده تورکمنلره دوغرو یورودی . فقط تورکمنلردن بری کندیسنی طانیدی و کورولتو یاتیشدی . تورکمنلر کوستردکاری معامله‌دن متأثر و متأسف

اولەرق او كيجه تيمورلنكى اعزاز ايتديلر . تيمور كنديلرينه
بعض هديەلر ويردى. اونلردن اوچ باركير ايله بر رهبر آلدى.
بو رهبر تيمورى امير حسينه كوتوردى . على بك بونلرك
برلشدكلرينى خبر آلنجه آلتمش سوارى كوندردى. كنديلرينى
طوتديردى. ماخانه كتيرلديلر واوراده دار بر محبسه طيقيلديلر.
على بكك قارداشى محمد ، برادرينك بو حركتى بر كون
اونك ايچون بك ضرر ويرەبيلەجكنى تخمين ايدەرك ايكى اميره
هديەلر كوندردى وعينى زمانده برادرينه بر مكتوب يازەرق
احتياطسزلغندن دولايى مؤاخذاتده بولوندى ، محبوسلرى همان
تخليه وناز كانه معاملات ايله خطاسنى تعمير ايتمەسنى رجا ايلدى.
على بك تيمورلنك ايله حسينه عائد اولان هديەلرى كنديسنه
آليقويدى واونلرى آنجق ايكى آى صوكره سربست براقدى
وكنديلرينه فنا بر باركير ايله اختيار بر دوەدن باشقه برشى
ويرمدى . بولوندقلرى شوضرورت وفلاكتدن آنجق بر اميرك
معاوتى سايەسنده قورتولديلر . امير تيمورلنكه كوزل باركيرلر
كوندردى . اوده حسينه ويردى . عينى امير كنديلرينه دها
بعض هديەلرده كوندرمشدى . حسين ايله برلكده ويردكلرى
قراره كوره حسين قيشى هيرمنده كچيرەجكدى. تيمورلنكده
كشه كيدەجك، اورادن دونوب حسينه التحاق ايدەجكدى .
درحال بوقرارلرينى اجرا ايتديلر. تيمورلنكه كشده اون بش كشى
التحاق ايتدى . بونلرله قوزار داغنه كيتدى . اورادن ،

چوله كيرمك اوزره جيحونه ياقلاشدى . بو نهر ساحللرنده
براى قالدى . زوجه‌سى تركان آغانك ورودينه انتظاراً
يازك اك صيجاق زمانلرينى اوراده كچيردى . زوجه‌سى ،
تيمورك بولونديغى كوچوك قورويه هنوز مواصلت ايتديكى
صيراده بر سوارى قوتنك قالديرديغى توزلرى اوزاقدن
كورديلر . تيمورلنك نهرك سرعتلى جريانينه رغماً باركير
اوزرنده جيحونى همان كچمكده استعجال كوستردى .
تركان آغا تخت روان اوزرنده اوكا رفاقت ايتدى . بر-
قاچ كون چولده دورديلر. تيمورلنك صوكره سمرقنده بويوك
همشيره‌سى قوتلوق تركان نزدينه كيتدى، اوراده صاقلاندى .
فقط طوتولمقدن قورقه‌رق كش چايرلرينه كيتدى . برمدت
بر كويده اوتوردى . صوكره تكرار جيحونه كلدى . بعض
امرا ايله برلكده قندهاره وصوكره هيرمنده كيتدى .

بوراده امير حسينه التحاق ايتدكدن صوكره برلكده
كيده‌رك سيستان ياخود سجستان حكمدارينه ياردم ايتديلر .
اونك دشمنلرينى بوزديلر ، وعوتلرنده كنديلرينه هجومه كلمش
اولان بر سجستان مفرزه‌سنى مغلوب ايله‌ديلر. تيمورلنك بومصادمه‌ده
تهلكه‌لى صورتده يارالاندى. حسين دوقسان كشى ايله بلخه
كيتدى. اوراده بيكيجكك قاردشى اجونى Ajouini يه‌راست
كلدى. بو كنديسنه كچيدى قاپادى. يانده يالكز اون‌ايكى كشى
اولديغى حالده شيرتويه قاچمغه مجبور اولدى . تيمورلنك ياره‌سى

انی اولدقدن صوکره کندیسنه برمقدار مفرزه‌لر التحاق ایتدیلر.
ایکی امیر بونلرله جتلر اردوسنه قارشی یورودیلر. فقط تیمورلنك
ایله حسین بونلرك ترمد نهرینی کچدکدن صوکره چکیلدکلرینی
خبر آلنجه کیدوب بعض امرایه هجوم ایتدیلر، اوفاق تفك
متعدد موفقیاته نائل اولدیلر. بوصورتله طرفدارلری چوغالدی
وقوت بولدی. مملکته تکرار تجاوز ایدن جتلر یاخود کاشغر
اردوسنه قارشی یورویه‌بیله‌جك حاله کلدیلر. کاشغر اردوسنك
فائقیت عددیه‌سنه رغماً تیمورلنك ایله منفقلری محاربه‌یی کمال
جرأت ایله قبول ایتدیلر. حرب صباحدن آقشامه‌قدر سوردی.
تیمورلنك احراز غلبه‌دن امیدینی کسه‌رك بر حیله‌یه مراجعت
ایتدی. برکوپرونك یاننه اك جسور عسکرلرندن بش یوزینی
برلشدیردی وبیك بش یوز کشی ایله جیحونك اوته‌سنده
برتپه‌یه دوغرو یورودی. دشمنك کشاف قوللری عسکرك
جیحون نهرینی کچدیکنی کورونجه امیرلره یکی قوۀ معاونه ورود
ایتدیکنی جت اردوسنه خبر ویردیلر. بونك اوزرینه جتلر
عساکری تکرار محاربه‌یه باشلامقدن امتناع کوستردی.
ایرته‌سی کیجه تیمورلنك تپه‌لرك اوستنده آتشلر یاقدیردی.
دشمن هرطرفدن احاطه ایدیلدیکنی ظن ایده‌رك قاچدی.
قرارکاهلری قارمه قاریشیق برحال آلدی. کوپرو طرفنه کیتمکه
جسارت ایده‌میورلردی. اوراده دها پك چوق عسکر بولوندیغنی
ظن ایدییورلردی. بوصیراده تیمورلنك داغدن اینتدی. النده

قیلیج، دشمن اوزرینه صالدیردی. امیر حسین‌ده هجوم ایتدی. بو مظفریت تیمورلنکه اوالکاده بویوك بر شهرت تأمین ایله‌دی. هر کس اطرافنه قوشیوردی. تیمورلنك کش طرفلرینه ایکی‌یوز کشی کوندردی. بونلره بارکیرلرینك قویروغنه پك چوق توز قالدیرمالری ایچون بویوك آغاچ داللری باغلامالرینی امر ایتدی. کش والیسی بو حیله‌یه آلدانه‌رق بویوك بر اردونك هجومنه اوغرادیغنه ذاهب اولدی، شهری براقدی. تیمورلنك‌ده اسکی مملکتنه کیردی.

بو صیراده، توغلوق تیمور خانك وفات ایتدیکی، بویوك بر اردو ایله کش جوارلرنده بولونان اوغلی الیاس خواجه‌نك کاشغره عودت قرارینی ویردیکی خبر آلندی. بوندن دولایی هر کس پك چوق سویندی. برچوق امرا عسکرلریله برابر کلوب تیموره التحاق ایتدیلر. تیمورلنك حسین ایله برلکده کیدوب طاش آریغی‌ده قرارکاه قورمش اولان الیاس خواجه‌نك اردوسنه هجوم ایتمکه حاضرلانیوردی. تیمورلنکك وحسینك شجاعتی فائقیت عددیه‌یه غلبه چالدی. کاشغر اردوسی پك بویوك مساعیدن صوکره منهزم ایدیلدی [۱]. خان، قوماندانی بیکیجك ایله یالکز باشنه قاچدی. فراریلری تعقیب ایدن تیمورلنك بونلرك برچوغنی اولدیردی. امراسندن بعضیلرینی سمرقندی ضبطه کوندردی. صوکره حسین وشیر بهرام ایله خجنده

سنه ۱۳٦۳

[۱] ۷٦۵ تاریخ هجریسنده.

قدر ایلریله‌دی، اوراده سیحونی کچدی. فقط خسته‌لق امرایی
توقفه مجبور ایتدی. بالضروره کری دوندیلر. تاتار عادتی
وجهله بویوك بر آوپایدقدن صوکره سمرقنده کیردیلر. بوقدر
مسعودانه تخلیص ایدیلان چغتای الکاسنك حالی حقنده اوراده
بویوك بر مجلس طوپلاندی. مظفریته الك زیاده خدمت ایتمش
اولان امرادن بعضیلری کندی مملکتلرنده صاحب مطلق ومستقل
اولمغی آرزو ایتدکلری جهتله بربویوك خان انتخاب ایتمکه قرار
ویردیلر. مملکتی دشمنك تشبثاتنه قارشی مدافعه ایتمه‌نك وداخلده
سکونی تأمین ایلمه‌نك یکانه چاره‌سی بوایدی. بویوك خانلغه
اوزره قبول شاهی [١] انتخاب ایتدیلر. قبول شاه، چغتای
ایمپراطورلغنك معروض اولدیغی انقلاباتدن مصون قالمق ایچون
درویش حیاتنه کیرمشدی. آرقه‌سندن درویش اثوابلرینی
چیقارارق ایمپراطورلق خلعتنی کیدیردیلر. سمرقنده بویوك
شنلکلر یاپلدی. بوتون قبیله رئیسلری بویوك خانك حضورنده
دوقوز کره یره قاپاندیلر. مجلس تیمورلنکك الکاسنده
طوپلانمشدی. ضیافت و هدیه اوغورنده عظیم مبالغ صرف
ایتدی و صاحب قران عنوانی آلدی. وقتیله کندیسنك
دوستلری بولونان کاشغر خانك قوماندانلرندن امیر حمید ایله
اسکندر اوغلانی تخلیه ایتمکی دوشوندی. بونلری تخلیه
ایده‌جکلری صیراده، کندیلرینی محافظه‌یه مأمور اولانلر

[١] ابن دورجی ابن ایلجیکدای ابن دویزی یاخود داوا خان.

اعداملری حقنده امر کلیور ظنیله حمیدی اولدیردیلر . بوحرکتی
حسین تصویب ایتدی . چونکه دشمنی فنالق یاپه‌ماز حاله
کتیرمك فرصتنی هیچ برزمان قاچیرمامق لزومنه قانع ایدی .
خصوصی دشمنی اولان اسکندراوغلانك کندیسنه تسلیمنی ایسته‌دی
واونی قتل ایتدیردی .

سنه ۱۳٦٤

ایرته‌سی سنه بهارده جتلر[۱] ك ییکی براردو ایله ماوراءالنهر
اوزرینه یورودکلری خبر آلندی . تیمورلنك کندی عسکرلرینی
وسائر امرانك عسکرلرینی طوپلادی ، خجندده جیحون
نهرینی کچدی وطاشکند ایله چیناز آراسنده بونهر ساحللرنده
قرارکاه قوردی . دشمنك کشف قوللری کورونديکی صیراده
امیر حسین عسکرلریله مواصلت ایتدی . بادامده قرارکاه
قورمش اولان جتلرك اوزرینه یورودیلر . امیر حسین صاغ
جناحك ، تیمورلنك صول جناحك قومانداسنی آلدیلر .
الیاس خواجه خان اردوسنه بالذات قوماندا ایدیبوردی . ایکی
امیرك عساکری وقتیله اونی کندی اردوسندن دها آز براردو
ایله مغلوب ایتمش اولدقلری ایچون استحقار ایدیبورلردی .
بو دفعه ایسه عددجه فائق اولدقلرندن مظفریتدن هیچ شبهه‌لری
یوقدی وهیچ احتیاطلی داورانمایورلردی . محاربه‌دن اول
اوقدر شدتلی بریاغمور ایله مترافق برفیرطنه ظهور ایتدی که
بوتون قیرلر صو آلتنده قالدی . بارکیرلر ایله صیغیرلر صو

[۱] کاشغر خانك تبعه‌سنه بواسم ویریلیردی .

ایچنده یوزییورلر ، باتاغه صاپلانیورلردی. بو بویوك رطوبت
شرقلیلرك استرخا تعبیر ایتدکلری برخستەلغه سبب اولدی .
بوخستەلق بوتون اعصابی کەوشەتیر ، اعضایی فلجه اوغراتیر ،
اتلری بوزار وقوروتور . اوصورتدەکه کمیك ایله سیکیردن
باشقه برشی کورونمز . بوفبرطنه، یدهGedi دنیلن بر طاشه
عطف اولونیوردی . بوطاش کونك بروقت معیننده صوده
ایصلاتیلەجق اولورسه هوایی دکیشدیرمك ، روزکار ، یاغمور
چیقارمق ومدهش کوك کورولتولرینه سبب اولمق خاصەسنه
مالك ایدی. جتلرك بوطاشلری قوللاندقلری ادعا اولونیوردی.
ینه ادعا اولوندیغنه کوره نەاولاجغنی اولدن تخمین ایدەرك
قرارکاهلرینی ، کندیلرینی وبارکیرلرینی لجه ایله اورتمشلر
وصولرك جریانی ایچون جدوللر آچمشلردی . ایلك مصادمەده
تیمورلنکك عسکرلری چکیلمکه مجبور اولدیلر . کندیلرینی
محاربەیه سوق ایتمك ایستەین تیمورلنك درت برطرفدن
قوشاتلدی وغایت بویوك تهلکەلره معروض قالدی . جتلرك
قوماندانی جامکونوبان تیمورلنکه برقلیج ضربەسی ایندیرەجکی
صیراده جاکو برلاس برمیزراق ایله اونی دلدی . بو وقعه
الیاس خواجه خانی چکیلمکه مجبور ایتدی . عسکرلری ده
کندیسنی تعقیب ایتدیلر. تیمورلنك اردوسی بونلری قوغالامق
ایستەدیسەده بارکیرلری یورغونلقدن ییقیلدیلر . صول جناح،
امیر حسین طرفندن قوماندا ایدیلن قوتلری پریشان ایتمشدی.

حاجی بك هنوز ثبات ایدیوردی . فقط امیرشمس الدینك کندیدیکی برقوۀ معاونه مظفریتی جتلر طرفنه تأمین ایده جك کبی کورونیوردی . تیمورلنك برمقدار عسکرله یتیشه رك حاجی بکه یاردیم ایتدی وامیرحسینك عسکرینی طوپلاماسنه زمان تأمین ایلدی . امیر حسین ایلریله مکدن امتناع ایتدیکی جهتله تیمورلنك حربی دوردیردی . هرایکی طرف بولوندیغی یرده قرارقیلدی .

ایرته سی کونی شفقدن اول بوری چالدیرلدی . سسی ایشیدنجه تکمیل عسکر سلاحه صارلدی . ایکنجی دفعه اوله رق حرب باشلادی . ابتدا جتلر قاچدیلر . فقط صوکره تکرار طوپلاندقلری وماوراءالنهر عساکری شمس الدین طرفندن قوماندا ایدیلن برفرقه یه هجوم ایتمك ایسته دیکی ایچون مظفریت تماميله جتلر طرفنده قالدی [١] تیمورلنك ایله بوتون طرفدارلری کشه قاچدیلر . بوزاده کندیلرینی تحت امنیتده کورمدکلرندن برچوغی ، ازجمله امیر حسین جیحون نهرینك اوته طرفنه کچمکه قرار ویردیلر . تیمورلنك جانلری نه ایسترسه یاپه بیله جکلرینی ، فقط کندیسی دشمنه قارشی یورومك اوزره یکی اردو طوپلامغه قرار ویردیکنی سویله دی . حسین هندستانه کیتمك فکریله شیرتویه قاچدی . تیمورلنك جتلره قارشی مختلف مفرزه لر کوندردی . فقط ضابطلرندن بعضیلری یولده سرخوش اولدیلر . تیمورلنکك قتل ایدیلمك اوزره کندیلرینی حسینه تسلیم ایتمك

سنه ١٣٦٥

[١] ٧٦٦ سنه سی رمضانك برنده

فكرنده اولديغنى سويله‌يه‌رك سائرلرينه امنيتسزلك القا ايتديكلرندن بونلرده كيدوب جتلره التحاق ايتديلر. بر قسمى‌ده مغلوب اولديلر. بو صورتله تيمورلنك بو فيرطنه قارشيسنده اكيلمك وجيحون نهرينى اوته طرفه كچمك مجبوريتى قارشيسنده قالدى. اوراده اردوسنك انقاضنى طوپلامغه چاليشدى.

جتلر سمرقند پيشكاهنه واصل اولديلر. بوشهرك اوزمان ايچ حصارى بولونمامقله برابر اهاليدن ايلرى كلنلر، حتى علما بيله حكومت مستبدانه‌سندن قورقدقلرى بوبازبارلره قارشى شهرى مدافعه ايتمكه قرار ويرديلر. سوقاقلره زنجيرلر كريلدى. اون ايكى ياشنده‌كى چوجقلردن اختيارلره وارنجه‌يه قدر هركس سلاحلاندى. جتلر ضايعات ايله هپ طرد ايديلديلر. حتى خلقك يايديغى خروج حركتلرنده اقامتكاهلرينى تركه بيله مجبور اولديلر. مع مافيه شهرده يه‌جك آزالمغه باشلايوردى. اهالى بويله‌يورغونلقله آليشقين اولمادقلرندن تسليم اولمق مجبوريتى حاصل اوله‌جق كبى كورونيوردى. جتلرك باركيرلرينه عارض اولان برخسته‌لق باركيرلرك درتده اوچنى اتلاف ايتديكى جهتله بوحال سمرقندليلرى قورتاردى. آرتق محاصره‌يه دوام ايده‌بيله‌جك حالده اولمادقلرندن همان كاملاً كرى دونديلر. حالبوكه اونلرك عودتى شهر ايچون محاصره‌دن دها مدهش اولدى. چونكه ايلرى كلنلردن هربرى مدافعه شرفنى نفسنه حصر ايده‌رك حكم ونفوذى اللرينه كچيرديلر، بربرلرى عليهنده مختلف فرقه‌لر

تشکیل ایتدیلر. بو یوزدن برچوق نفاق چیقدی، قان دو کولدی.
تیمورلنك جتلرك یرلرینه دونمکده اولدقلرینی خبر آلنجه
کش یوانی طوتدی و بو خبر عظیمی حسینه تبلیغ ایتدی.
اوده سالی سرایه کیتدی. بقلان چایرنده بر ملاقات ایتدیلر.
دها صیقی، دها صمیمی بر اتفاق عقد ایده‌رك عهدو پیمان
ایلدیلر. بهارده سمرقنده کیتمکه قرار ویردیلر. تیمورلنك
قیشی قارشی[٢]ده کچیردی که نخشب یاخود نسف شهری ایله
عینی شیدر.

بهار کلنجه، تیمورلنك، حسین وامرا سمرقنده کیتدیلر.
اوراده اغتشاشاتی تسکین ایله اك بویوك مناصبی اشغال ایدن
و خلقه برچوق تعدیاتده بولونان سربدارلرا حفادینك کستاخلقلرینه
سد چکدیلر. هپسنك باشی کسیلدی. فقط بو شهرده تأسیس
سکون ایدیلوب ده ایمپراطورلق بر دورهٔ راحت ایچنه کیرمش
کبی کوروندیکی صیراده امیر حسین تمامیله احتراصاتنه ترك
نفس ایتدی. اویله بر خستی واردی که کندیسی ایچون باعث
خجالت بر نقصان تشکیل ایتمشدر. آرتق اك حقسز، اك
ظالمانه واسطه‌لرله تسب ثروت ایتمکدن باشقه برشی دوشونمدی.
بویوك ویرکولر قویدی. اك عاجز اولانلر بیله بونی تأدیه‌یه

[٢] قارشی موغول لساننده سرای دیمکدر. کیك خانك شهردن
ایکی بوچوق فرسخ مسافه‌ده انشا ایتدیردیکی بر سرایدن دولایی نخشب
شهرینه بو اسم ویرلمشدر.

اجبار ایدیلدی . صوڭ محاربه‌ده بوتون مالك اولدقلری شیلری غائب ایدن امیرلر حسینڭ حرص وطمعنی تسکیندن عاجز قالدقلری ایچون تیمورلنکه مراجعت ایتدیلر . تیمورلنك حسینڭ همشیره‌سی اولان زوجه‌سنك کوپه‌لرینه وارنجه‌یه قدر هرشیئی ویردی . حسین اونلری بیله قبول ایتمك ذلتنی کوستردی . معمافیه اوچ بیك دینار اکسیك قالیوردی . تیمورلنك کندی بارکیرلرینی کوندردی . حسین بوندن اوتانه‌رق ، سالی سرایه کیتدیکنی ، اوراده مهم برمبلغه احتیاجی اولدیغنی سویله‌دی ، بارکیرلری آلمادی . معمافیه تیمورلنك اکسیك پاره‌یی کندیسنه کوندردی . تیمورلنك ایله حسین بربرلرینه غایت مربوط اولدقلری جهتله حسینڭ حرکاتنی تقبیح ایدن امرانڭ قسم اعظمی بونی آچیقدن آچیغه سویله‌مکه جسارت ایده‌میورلردی . معمافیه بعضیلری نفوذ واقتدار مطلقی تیمورلنکه ویرمکی قرارلاشدیردیلر . بو ایکی امیرك آراسنی آچمق لازم کلدیکی جهتله حسینه برمکتوب کوندردیلر . بونده تیمورلنکڭ خائن وحسیندن انتقام آلمقدن باشقه برشی دوشونمدیکنی ، کندیلرینه هجوم ایچون تدارکات لازمه‌ده بولوندیغنی بیلدیردیلر . تیمورلنك درحال ایضاحات ویرمك اوزره سمرقنده جلب ایدیلدی . معصوم اولدیغی ایچون سمرقنده کیتدی . فقط بو حیله‌یه مراجعت ایدنلر سویله‌دکلری سوزلرڭ صحتنی ادعا ایچون تیمورڭ قارشیسنه چیقمغه جسارت

ایده‌مدكلرندن خوراسانه قاچدیلر . حسین ، تیمورك هیچ برفنا مقصدی اولمادیغنه قناعت كتیردی .

مع‌مافیه ، عقیم قالمش كبی كورونن بوحیله امید ایدیلن تأثیری حصوله كتیرمكدن خالی قالمادی . تیمورلنك حسینك طبیعتی موسوس ووهملی اولدیغنی بیلیوردی . بویله براتهامه بوقدر قولایجه اینانمش اولدیغنی كوره‌رك اونكله دائما آرالرنده براختلاف چیقابیله‌جكنی دوشوندی . حسینك یاپه‌جغی شیلردن اندیشه‌یه دوشمكدن قورتولمق ایچون تدبیر اتخاذینه لزوم كوردی . بعض امرایه ایشی آچدی . اونلرده حسینی حكم ونفوذدن محروم براقه‌رق بونی تیمورلنكه ویرمك یولنده‌كی تصورلرندن بحث ایتدیلر وقبول ایتمه‌سی ایچون تیمورلنكه پك چوق رجا ایلدیلر . بوبابده آرالرنده عهد و میثاق ایتدكدن صوكره ، تیمورلنك عسكر طوپلامغه باشلادی . امراده عینی صورتله حركت ایدییورلردی . تیمورلنك بوتشبثك مقدمه‌سنده بویوك مشكلاته معروض قالدی . بعضیلری كندی طرفنی ترك ایتدیلر . فقط تیمورلنك فكرنده ثبات كوستردی . حسینك همشیره‌سی اولان زوجه‌سی وفات ایتمشدی . حیاتده ایكن آرالرنده حسن مناسبتك محافظه‌سنه پك چالیشیوردی . زوجه‌سنك وفاتیله حسیندن بوتون بوتون اوزاقلاشان تیمور ، اردوسنك باشنه كچدی [١] . بعض امرایه قارشی مراجعت ایتدیكی حیله‌لرده پك موفق اولمش اولان حسین عینی شیئی تیمورلنكه قارشی‌ده اجرا ایتمك

سنه
١٣٦٦

[١] ٧٦٧ سنهٔ هجریه‌سی صوك بهارنده .

قالقدی . بر معاهده‌یی حاملاً ایکی ضابطی تیموره کوندردی .
بو معاهده آرالرنده حسن مناسبات تأسیسنه دائر ایدی. فقط
تیمور رد ایتدی. صلحی قبول ایتمه‌یه جکندن اوقدر قورقولیوردی که
عسکرلرندن بعضیلری کندیسنی ترك ایتدیلر. بر اردو باشنده
سفره چیقمش اولان حسین قرآن و بر مکتوب ایله برابر
خزینه‌دارینی کوندردی . مکتوبده حقیقتی سویله‌مك ایچون
قرآن اوزرینه یمین ایتمش اولدیغنی بیان ایدییوردی: «آرامزده‌کی
اختلاف دولتك باعث اضمحلالی و خلقك موجب فلاکتی
اولاجقدر . سز حلیم طبیعتلیسکز . مسلمانلری سورسکز ،
تبعه‌کزی سورسکز . بویله بر طبیعتکز وارکن بو جریان
ایدن احوالی تصویب ایده‌مزسکز . بناءً علیه بنم اردومك
جغانیان‌ده ، سزك اردوکزك خزارده قالماسی دها مناسب
اوله‌جغنی ظن ایدییورم. ایکیمزده معیتمزده یالکز یوز کشی
ایله چکجك چیدنده بولوشه‌رق اسکی دوستلغمزی تجدید ،
یکی میثاقلرله تأیید ایده‌لم . آرامزه نفاق ویرنلری یانمزدن
اوزاقلاشدیرالم ، ایمپراطورلغك بوتون مصائبنه چاره‌ساز
اولالم ». تیمورلنك بو سوزلره ایناننمقله برابر صلحی ترجیح
ایتدی . اردوسنی خزارده براقه‌رق اك جسورلرندن اوچ
یوز کشی آییردی. بر تهلکه احتماله قارشی ایکی یوز کشی‌یی‌ده
بر طرفه یرلشدیردی و موعد تلاقی‌یه کیتدی . ایتدیکی یمینلره
هیچ اهمیت ویرمه‌ین حسین اوچ بیك کشی ایله یوله چیقدی .

صلحك مذاكره ايديله جكى ملاقات محلى برميدان حرب اولدى. حسينك مقصدندن خبردار اولان تيمورلنك يوكسك نقطه لرى طوتمشدى. اورادن دشمنى اوق آلتنده بوكالتيوردى. تيمورلنك يوز كشى ايله فرار ايتدى. بو ايشده اوكا اك چوق ضرر ويرن شى دشمنله چارپيشديغى صيراده اردوسنك كنديسنى محو اولمش ظن ايده رك داغيلماسى اولمشدر. تيمورلنك بوموقعه دوشونجه نخشبه كيتدى. اوراده باشليجه امرا اسيله مشورتده بولوندى. سرايى امين برموقعه كوندرمسى وامرانك عسكرلرينى طوپلامالرى قرار كير اولدى. فقط حسين بوكا وقت براقمادى. نخشبه كلدى. تيمورلنك جيحون نهرندن اوته يه، چوله چكيلمك اوزره نخشبدن چيقدى. خوراسانده هراته كيتمكده اولديغنه دائر برشايعه چيقارتدى. دشمنلرى بوطوزاغه دوشدكلرى ايچون اوزكند وسائر نقطه لر اوزرينه يورومكه باشلاديلر. بونك اوزرينه تيمورلنك ايكى يوز قرق اوچ كشى ايله نخشبه دوندى. بوشهر جوارنده متعدد امرا ايله اون ايكى بيك سوارى الآن موجود ايدى. تيمورلنكك بوحركتى پك جرئتكارانه تلقى ايديله بيلير. فقط نائل اولديغى موفقيت بونى معذور كوستريور وپك بهادرانه برحركت شكلنه صوقيور. تيمورلنك كوچوجك اردوسيله جيحون ساحلنه كيتدى. اك ابتدا كنديسى آتيله نهره كيردى. آرقه سندن قرق كشى يوزه رك كنديسنى تعقيب ايتديلر، برقاچ قاييق ضبط ايتديلر. عسكرك قسم

متباقیسی بونلرله نهری کچدی . تیمورلنك ایجاب ایدن
تدابیری اتخاذ ایتدکدن صوکره معیتنده کیلری شیر کندده
براقدی . رفاقتنده مباشر وعبدالله اولدیغی حالده کیجه‌لین
نخشبه دوغرو یورودی. صو ایله دولو هندکك کنارنده ایدی.
مباشر بارکیرلری محافظه ایچون بوراده قالدی . جرئتکار
تیمورلنك عبدالله ایله برلکده برصو یولنه کیردی . بوراده
صو دیزلرینه‌قدر چیقیوردی. شهرك قاپیلرندن برینه‌یاقلاشدی.
قاپی‌یه خفیفجه اورونجه دیوار اورولمش اولدیغی کوردی .
سورلری دولاشدی. برنقطه‌ده‌دیوارك آلچاق‌اولدیغی کورونجه
مردیوه‌نی آتمق ایچون بوراسنی مناسب بولدی . صوکره ،
درت نعل ، عسکرلرینه دوندی . اونلری‌همان شهره دوغرو
کتیردی. قرق اوچ کشی بارکیرلری محافظه‌یه مأمورا‌ولدی.
یوزی عبداللهك قوماندا‌سنده صویولنه کیردیلروایپ مردیوه-
نلرله تیمورلنکك کشف ایتمش اولدیغی سور نقطه‌سنه کیتدیلر.
تیمورلنك دیکر یوز کشی ایله شهرك قاپیسنه‌دوغرو یورودی.
عبدالله معیتنده‌کی عسکرله سوردن آشدی . النده قیلیج ،
قاپی‌یه دوغرو قوشدی. اویقوده‌کی محافظلر قتل ایدیلدی .
قاپی قیریلدی ، تیمورلنك شهره کیردی . هپسی آواز آواز
هایقیرمغه باشلادیلر . بورولر چالندی . حصاره دوغرو
قوشدیلر . نوبتجیلری طوتدیلر . بوصورتله عسکرلر واهالی
کندیلرینه هجوم ایدن دشمنك کیم اولدیغنی دها آکلامغه

وقت بولمادن اونلر بوتون شهره صاحب اولدیلر . تیمورلنك
جوارده بولونان عساکری تلاش ودهشته دوشورمك ایچون
بعض کیمسه‌لرك قاچماسنه مسامحه کوسترمشدی . جوارده‌کی
دشمن عسکرینك بونی دویونجه همان قاچه‌جقلرینی امید
ایدییوردی . فقط امیدی بوشه چیقدی . بو عسکر هپ
طوپلاندیلر اون ایکی بیك سواریدن مرکب برقوت حالنده
وقت ظهرده دوغرو شهر پیشکاهنه کله‌رك شهری محاصره‌یه
آلدیلر . ضابطلردن بری برخروج حرکتی یاپه‌رق آلتمش
بارکیر ضبط ایتدی . عینی زمانده دشمنلردن بعضیلری قاچه‌رق
تیمورلنك طرفنه کچدیلر . تیمورلنك اوکون برخروج حرکتی
یاپمغه حاضرلانیوردی . فقط برمنجم بونی ایرته‌سی کونی
ساعت دوقوزه تعلیق ایتمه‌سی دها مناسب اوله‌جغنی سویله‌دی .
بوتون کیجه متیقظ بولوندی . شفق سوکمکه باشلارکن
الچی بوغا ایله آق تیمور کوپروی ایندیردیلر . اللی کشی ایله
محاصرین اوزرینه یورودیلر . یکرمی سواری کندیلرینه مظاهرت
ایدییوردی . بو مصادمه‌ده طرفیندن بوتون امیرلر جسارت و
شجاعتلریله تمیز ایتدیلر . محاصرین ضایعات ایله خارجی محلاته چکیلمك
مجبوریتنده قالدیلر . بونك اوزرینه دشمن ضابطلرندن توکل
نامنده بری یوز کشی ایله سورلری آشدی و تیمورك عسکرینی
تضییق ایتدی . تیمور اون بش سواری ایله بونلرك امدادینه
قوشدی . عقیم قالان متعدد هجوملردن صوکره ، دشمن اردوسی

رؤساسندن بری اولان موسا ، قوماندانسی آلتنده‌کی یدی بیك سواری ایله چکیلدی. ملك بهادر، معیتنده قالان بش بیك سواری ایله قاپیلردن برینه هجوم ایتمك ایسته‌دیسه‌ده اوته کیلرك فرارندن و تیمورلنكك شدتلی مقاومتندن جسارتلری قیریلان عسكرلری قاچدیلر. تیمورلنك چكجك داغنه قدر اونلری تعقیب ایتدیردی. براقدقلری بوتون اشیا اله كچیریلدی. دشمن برقاچ حمله‌ٔ غیرت دها كوسترمك ایسته‌دیسه‌ده مغلوب اولدی. رؤسادن قسم اعظمنك زوجه‌لری آز قالدی اسیر دوشه‌جكلردی. آنجق بارگیرلرك سرعتی و بینیجیلكده مهارتلری سایه‌سنده قورتولابیلدیلر. تیمورلنك بویوك مظفریتدن صوكره قیشی نخشبده كچیردی. حربك تولید ایتمش اولدیغی مصائبی تعمیر ایله مشغول اولدی. اراضی‌یی زرع ایندیردی. صنایعی تكرار احیا و تأسیس ایله‌دی. اورته‌لغه رفاه و بوللق ویردی. بخارا والیلكنی محمود شاهه تودیع ایله‌دی. دها اول بخارایی تحت انقیاده آلمق لازم كلیوردی. نیكپی شاه آمویه ولایتنه تعیین اولوندی. بوتون بو ممالك كندیسنه عرض اطاعت ایله‌دیلر.

موسا عسكرلریله برلكده امیر حسینه دوغرو چكیلدی. امیر حسین درحال سالی سرایدن حركتله تیمورك اوزرینه كلدی. موسانك معیتنه قراوناس [*] لردن اون بیك كشی ویردی.

[*] كویلی و خلق عسكری دیمكدر. مؤلف بو عبارەیی آ كلامیه‌رق (قورونا) شكلنده براسم خاص ظن ایتمشدر. مكرمین

بونلر چکجك داغنده قرارکاه قوردیلر. تیمورلنك بوتون کیجه ایکی یوز کشی ایله قارلر آراسنده یورودی، یوکسك نقطه‌لری اله کچیردی. فقط موسایه هجوم ایتمکی مناسب کورمدیکندن نخشبه دوندی. اورادن بخارایه کیتدی. امیرلرینك بوقدر عظیم دشمن قارشیسنه چیقمغه جسارت ایتمدکارینی کوره‌رك بخارایی ترك ایتمکه قرار ویردی. چونکه اوراده مقاومت ایده‌میه‌جکدی. خوراسان داخلنده ماخانه‌چکیلدی. سرای خلقی اوراده ایدی. حسین کیدوب بخارایی آلدی. محمود شاه بورا-نی ترکه مجبوراولدی. محمود شاه فرار اثناسنده معیتنده کیلرك همان کافه‌سنی غائب ایتمش برحالده تیمورلنکه التحاق ایتدی. اوصیراده، نیقه‌بی شاهك آموی‌ده عصیان ایتدیکی خبر آلندی. تیمورلنك آلتی یوز کشی ایله بوشهرك یولنی طوتدی. جیحون نهری هر طرفدن فیضان ایتمش برحالده بولمقله برابر صباحك ساعت دوقوزنده یکرمی کشی ایله نهره کیردی، قارشی ساحله آنجق اون ایکیده چیقابیلدی. آمویه پیشکاهنده کورولور کورولمز والی اوزرینه سلاح آتمق ایسته‌دی. فقط ایلك اوقده یای قیریلدی. اوق خطای بهادرك قالقانه چارپدی. خطای بهادر کمال حدتله والی اوزرینه یورودی، اونی توقیف ایله تیمورلنکك النه تسلیم ایتدی. اوزمان بوشهر جوارنده بر قراوناس عسکری بولوندیغی ایچون تیمورلنك بوفرصتدن استفاده ایله اونلره هجوم ایتمکی مناسب

كوردى . دشمنى پريشان ايتدى . صوكره ماخانه دوندى .
اوراده ، هراتده حكمران اولان ملك حسين ايله براتفاق
يابمه‌يى دوسوندى. هرات ملكى تيمورلنكك كوندرديكى سفيره،
تكليف ايتديكى اتفاقى دها صاغلام صورتده تأسيس ايچون
بعض شيلر كوروشمك اوزره تيمورك سرخسه كلمه‌سنى سويله‌دى.
هرات ملكنك حيله‌كارلغنه پك اعلا واقف اولان تيمورلنك
برتهلكه‌يه عرض نفس ايتمك ايسته‌مدى . مع‌مافيه اوكا قارشى
حرمتده قصور ايتمش اولمامق ايچون دوستلغنك وصميميتنك
نشانه‌سى اولمق اوزره بويوك اوغلى جهانكيرى يوللادى ،
صوكره اسكى الكاسنك يولنى طوتدى .

اوزمان بوتون ماوراءالنهر كنديسنك دشمنى اولان امرا
النده ايدى . هر طرفده عسكر واردى . تيمورلنك ايچون
بوالكاده كورونمك مشكل وتهلكه‌لى ايدى . مع‌مافيه تيمورلنك
آلتى يوز كشى ايله بورالردن كچمكه تشبث ايتمكدن كرى
دورمادى. نخشب جوارلرينه سالماً واصل اولدى. شهرى درحال
احاطه ايتديردى. فقط جوارلرده برقراوناس اردوسى بولونديغنى
خبر آلنجه بونلره هجوم ايتمكه قرار ويردى. دشمن قارشيسنه
كلدكلرى زمان معيتنده كيلردن بعضيلرى كنديسنى ترك ايتديلر.
تيمورلنك دشمن اوزرينه يورومكدن واز كچمه‌دى وبويوك
برمظفريت احراز ايله‌دى . فراريلرى شادمان قلعه‌سنه قدر
تعقيب ايله عسكرنده‌كى اكسيكلرى تلافى ايتمك وامير حسينه

قارشی یورومك اوزره اوراده دوردی . فقط بوتشبثك بوتون
مشکلاتنی بیلن ضابطلرینك قسم اعظمی آیاقلرینه قاپاندیلر .
مقصددن واز کچمه‌سنی وسمرقند اوزینه یورومه‌یی ترجیح
ایلمسنی رجا ایتدیلر . تیمورلنك اردوسیله درحال سمرقند یولنی
طوتدی . سمرقند عسا کرنی مغلوب ایدرك اونلری پریشان
برحالده شهره عودته مجبور ایله‌دی . صوکره سغد وادیسنه
کیره‌رك اوراده توقف ایتدی . اوراده امیر حسینك نخشبه
دوغرو کلدیکنی خبر آلنجه بوفیرطنه قارشیسنده اکیلمك
طریقنی طوتدی . آلتی یوز کشی ایله جیحون نهرینك اوته
طرفنه چکیلدی . متباقی قوتی کشه کوندردی . معیتنده‌کی
کوچوك قوت ایله سمرقند نهرینك آشاغی طرفلرینه دوغرو
یورودی . اوراده دشمنلرینك کندیسنك یولنی کسمکه
حاضرلاندقلرینی کورنجه اونلره هجوم وکندیلرینی سمرقنده
چکیلمکه مجبور ایتدی. صوکره طاشکنده کیتدی. اوراده جت
قولنه قوماندا ایدن اسکی متفقی بهرام جلایردن امداد آلمق
امیدنده ایدی . تیمورلنکك اتمش اولدیغی ایلکه رغماً بهرام
نانکورلکدن باشقه برشی کوسترمدی . تیمورلنك دشمنلری
طرفندن تعقیب اولونیوردی . بونلر کندیسنی طوتمق ایچون
هر طرفه عسکر اقامه ایتمشلردی . فقط متوفا کاشغر خانك
دامادی کیخسروك امداد کتیردیکی ایکی بیك جت سایه‌سنده
بوتون بومختلف قوتلری پریشان ایتدی . حسین اونلرك

برایش تورەمەملرندن قیزارق اون بیك کشی قومانداسنده وخان
ایله برلکده سفره چیقدی . فقط تیمورك فعالیتی وجسارتی
بو قوتی داغیتدی .

بوتون بوموفقیتلر تیموری دشمنلرینه قارشی مدافعەدن
باشقه برشیئه خدمت ایتمیوردی . ایشلری دوزەلمه‌یوردی .
فلاکتك بری بیترسه آرقەدن دیکری چیقیوردی . تیمورك بوتون
آغیرلقلری، أشیاسی بهرام جلایرك اردوسنده ایدی. بهرام
بردن بره ، کندیسنی خبردار ایتمکسزین، جتلرله برابر سیرامه
کچدی . تیمورلنکك آلتی یوز کشیدن باشقه کیمسه‌سی قالمامشدی.
بوقوت ایله قیشی کیدوب طاشکندده کچیرمکدن باشقه یاپه‌جق
برشی یوقدی . بوصیراده امداد ایستەمك اوزره جتلره
ایکی امیر یوللادی . بوامدادی استحصال ایتدی وموسم بهارده
اونلرك ماوراءالنهره دوغروحرکته باشلادقلرینی خبر آلدی .
بونك اوزرینه ، تیمورلنکه بردورلو غلبه ایدەمەمش اولان
حسین قوتلی برادرونك کندیسنه مظاهرت ایتدیکنی کورمکدن
تلاشه دوشدی وخجند ایله طاشکند امامری واسطه‌سیله صلح
طلب ایتدی . تیمورلنك حربدن یورولمش اولدیغی ایچون بوکا
مع الممنونیه رضا کوستردی . دیکر طرفدن جتلر کلیرلرسه
مملکتی کندی حسابلرینه اله کچیرملرندن‌ده قورقیوردی .
صلح امضا ایدیلدکدن صوکره تیمورلنك کشه چکیلدی .

چغتای خانی ایله امیر حسین بودورۀ صلحدن استفاده ایله،

عصیان ایتمش اولان بدخشان ملکلریله حربه کیتدیلر . هرات حکمداری ملك حسین ، امیر حسینه عائد اولان بلخ ولایتنی تخریب ایچون اورایه عسکر کوندردی . تیمورلنك ، امیر حسین ایله عقد ایتمش اولدیغی معاهده نامه موجبنجه بلخ شهرینك امدادینه کیتدی . اونك تقربی اوزرینه ، هرات عساکری شبورغان ایله بلخ وقولمه وارنجه‌یه قدر بوتون حوالی‌یی تخریب ایتدکدن صوکره چکیلدیلر . خان ایله امیر حسین بدخشان ملکلریله صلح یاپدیلر وتیمورلنکی قندزده بولدیلر . اوراده بیوك شنلکلر ترتیب ایدیلدی . تیمورلنك بوتون عائله‌سنی ماخاندن کتیره‌رك کشه کوندردی . صوکره‌دد حسین ایله برلکده ، کابلده عصیان ایتمش اولان بعض امرا اوزرینه یورودی . بوشهری مانجنیقلرله محاصره ایتدیلر . محاصره قانلی اولدی . فقط نهایت شهر ضبط وامیرلر اسیر ایدیلدی . بونك اوزرینه حسین تیمورلنکك وصایاسنه رغماً کیدوب بلخده اوتورمغه [١] وبلك مستحکم هندوان قلعه‌سنی تکرار بنا ایتدیرمکه قرار ویردی .

سنه ١٣٦٧

بوصیراده جتلرك قوتلی براردو ایله ماوراء النهره دوغرو ایلریله‌دکلری خبر آلندی . اوزمان حسین دشمنی طرد ایچون هروقتدن زیاده معاونته محتاج قالدی . بوتون امرا

---

[١] ٧٦٩ تاریخ هجریسنده .

عسکرلریله کش صحراسنده طوپلاندیلر . فقط جتلر اردوسنه
عارض اولان نفاق اونلری عودته مجبور ایتدیکندن تیمورلنك
ایله حسین بوتون قوتلرینی بدخشان طرفنه چه‌ویردیلر .
اوراده‌کی ملکلر ینه‌عصیان ایتمشلردی . بوالکانك بوتون
عساکری تیمورلنکك شجاعتی سایه‌سنده پریشان ایدیلدیلر .
تیمورلنك بدخشانه کیردی. چوق کچمه‌دن بدخشاندن چیقه‌رق،
حسینه هجومه حاضرلانان محمد بیان سلدوز ایله کیخسروه
قارشی هجومه کیتدی . بوامرا وقتیله تیمورلنکك دوستی
اولدقلری واونکله مصادمه‌یه کیریشمکدن قورقدقلری جهتله
امداد ایسته‌مك ایچون کندیسنه مراجعت ایلدیلر . مکتوب
حسینك النه کچدی . بونك اوزرینه تیمورلنکه قارشی بویوك
شبهه‌لربسله‌مکه باشلادی . حتی اونی اولدیرمکی بیله تصور
ایتدی . بوندن خبردار اولان تیمورلنك حسیندن بالذات
ایضاحات آلمق ایسته‌دی. فقط قونوشه‌جقلری صیراده دشمنك
یاقلاشدیغی خبر ویریلدی . تیمورلنك هر شیئی اونوته‌جق قدر
عالیجناب داوراندی. حسینی مدافعه‌دن باشقه برشی دوشونمه‌دی.
دشمنلره قارشی یورودی . اونلرده درحال فرار ایتدیلر .
صوکره تیمورلنك معتاد مقری اولان کشه چکیلدی. اوراده ،
چوق کچمه‌دن ، ایمپراطورلق نائب حکومتنك فنا مقصدلرینه
واقف اولدی. نائب حکومت حریص‌جاه ، خسیس، مغرور،
ثباتسز، خلقك منفوری برآدمدی. تیمورلنك برفرقه تشکیلنده

مشکلاته اوغرامادی . حسینك هر کون یاپدیغی تعدیات نهایت
تیمورلنکی ایلری کلن بوتون امرایی طوپلایوب اوکا
مقاومت چاره‌لرینی آرامغه سوق ایتدی. هپسی تیمورلنکه صادق
قاله‌جقلرینه یمین ایتدیلر . عسکر طوپلاندی . تیمورلنك
سید برکه نامنده مظنه‌دن برذاتك رأیی آلدی . بوذات اوکا
برطبل ایله علم ارائه ایتدی که بونلر علامت استقلال ایدیلر .
بر کون دنیایه صاحب اوله‌جغنی تیموره بوذات خبر ویردی .
لطف الهینك بوعلامت تجلیسی تیمورلنکه برچوق تبعه قازاندیردی .
تشبث ایتدیکی حرکت غاصبانه‌یه برعدالت ظواهری ویردی .
بویورویش برمشی مظفرانه‌دن عبارت اولدی . جوارده‌کی
بوتون امرا عسکریله کلوب کندیسنه التحاق ایتمکه مسارعت
کوستریورلردی . بیوك براردو قومانداسنده تیمورلنك
دشمنیله حربه کیریشدی وعظیم برمظفریت قازاندی . بونك
اوزرینه سیورغتمش اوغلانه خان عنوانی ویردی . چونکه
قانونلرك کندیسنه منع ایتدیکی بوعنوانه کوز دیکمه‌مشدی .
صوکره بلخ اوزرینه یورویه‌رك بوراسنی محاصره ایتدی .
حسین دها زیاده مقاومت ایده‌مدیکندن عرض انقیاد ایتدیکنی خبر
ویرمك ایچون اوغلی ایله خان عادل سلطانی [١] کندیسنه کوندردی .
حسین قلعه‌دن چیقدی . برمغاره‌ده صاقلانمق ایسته‌دی .

---

[١] بوخان اوزمان چغتای قطعه‌سنده حکمران ایدی . دور
سلطنتنك هانکی تاریخنده باشلادیغی مجهولدر .

فقط طوتولدی . تیمورلنکه کوتورلدی . اونك حضورنده ایمپراطورلقدن استعفا ایتدی. صوکره، حسیندن مشتکی اولان بعض امیرلر تیمورلنکك موافقتیله کندیسنی اولدیردیلر[۱] .

سنه ۱۳۶۹

بوحادثهٔ عظیمه تیمورلنکی چغتای ایمپراطورلغنه صاحب قیلدی. معمافیه دائما جنکیز خان عائله‌سندن برخان بولوندیرمق سیاستنی تعقیب ایتدی. بوخانك هیچ بر نفوذوقدرتی یوقدی. اوصورتده که تیمورلنك برآمر مطلق اولمقله برابر اساس اعتباریله برنائب حکومتدن باشقه برشی دکلدی . وفاتندن صوکره اوغللری خان تعیین ایتمه‌یی اهمال ایله‌دیلر. چغتای ایمپراطورلغی ده تماماً منقرض اولدی .

---

[۱] ۷۷۱ تاریخ هجریسنده .

کاشغر موغوللری

یاخود کوچوك بخارا موغوللری

تاتارلرك تاریخ انسابی

کاشغرده حکمران اولان چغتای احفادی دائما اورادە ادامهٔ موجودیت ایتمشلردر. فقط تاریخلری برجه مجهولدر. بو ایمپراطورلغك نه صورتله توغلوق تیمور خانه کلدیکنی کورمشدك. توغلوق تیمور ماوراءالنهرده حرب ایتمشدی. کاشغرده جنکیز خان احفادندن اسلامیتی ایلك قبول ایدن حکمدار بودر. تبعه‌سندن یوز التمش بیکی ده کندیسنه امتثال ایتدیلر. بالوزی اسمنده بر وزیری واردی که حین وفاتنده یدی یاشنده وخدا داد اسمنده بر چوجوق براقدی. باباسنك خدمات عظیمه‌سنه مکافاةً بوتون مناصبی اوغلنك عهده‌سنده محافظه ایلدیلر. خدا دادك عموجه‌سی قمرالدین بو مقاملره کچمك امیدیله توغلوق تیموره بر چوق مراجعتلرده بولوندیسه‌ده بوکا آنجق اوندن صوکره‌کی

حكمدار زماننده يعنى توغلوقك اوغلى الياس خواجه اوغلان[١]
دورنده موفق اولا بيلدى . بو خانى بوتون عائله سيله
برابر قتل ايتديره رك ايمپراطورلغه صاحب اولدى. خانك كبه
بولونان آغا خاتون نامنده بر زوجه سى بر شهزاده دوغوردى .
بوكا خضر خواجه نامى ويريلدى . والده سى بو چوجوغى
خداداده توديع ايتدى. اوده كنديسنى كيزليجه بدخشان
داغلرينه كوندردى .

قمرالدين تيمورلنكه قارشى اوزون اوزون محارباتده بولونمق
مجبوريتنده قالدى. تيمورلنك اونك ممالكنى استيلا ايتمك آرزوسنى
بسله يوردى. بش بويوك محاربه وقوعه كلديكى حالده غلبه نك
هانكى طرفده قاله جغى تعين ايتمه مشدى . نهايت قمرالدين
خسته لانجه تيمورلنك قوتلى برار دو ايله تكرار تجاوز ايتدى .
قمرالدين كاشغرك شرقنده كى چوللره قاچدى. تيمورلنك چكيلد-
كدن صوكره خداداد شهزاده خضر خواجه يى كتيره رك
كاشغر تختنه چيقاردى. بو مملكت حكمدارلرى بونك نسلندندرلر.
فقط تاريخلرى وحتى اسملرى بيله بزجه معلوم دكلدر[٢].

---

[١] بو حكمدارك ٧٣٠ هجرى و١٣٢٩ ميلادى تاريخنده تولد ايتديكى ١٨ ياشنده تخته چيقديغى، ٣٤ ياشنده وفات ايتديكى سويله نيور.

[٢] سكزنجى جلدده كى جدوللره باقمق اقتضا ايدر .

هونلرك تاريخ عموميسی

اون سکزنجی کتاب

۱

قاپچاق موغوللری

جنکیز خان ایمپراطورلغنك انقاضندن واسع ایمپراطورلقلر وجوده کلدی . بونلرك قدرت وشوکتیلك جنکاور ملتلری بیله دهشته دوشوردی. چین ، تورکستان، ایران وهندستانك برقسمی بوفاتحك احفادینه تابع ایدیلر . هیچ برایمپراطورلق موغوللرك حکومتی قدر واسع اولمامشدر وبوقدر سرعتله تشکل ایتمه‌مشدر. فقط چوق کچمه‌دن اسکندر ایمپراطورلغنك عاقبتنه اوغرامشدر. یالکز شوفرقایله که‌ما کدونیالی فاتحك ایمپراطورلغی یابانجی اللره کچدیکی حالده موغول ایمپراطورلغی عائله‌سندن خارجه هیچ چیقمادی . جنکیز خان کندی آمال وتصورات حریصانه‌سنی تعقیب ایتمکه قابلیتلی اولادلر براقیوردی . بونلرك

آراسنده دائما حكم سورن اتحاد واتفاق ، بربرلرينه قارشى كوستردكلرى معاونت متقابله ، تعقيب ايتدكلرى سياست ، پدرلرينك تشكيل ايتديكى ايمپراطورلغى پارچه پارچه تقسيم ايتمكله برابر بونى حقيقى اولمقدن زياده موهوم برتك حكمداره تابع بر ايمپراطورلق كبى تلقى ايتمك سايه‌سنده آسيايه اوزون مدت صاحب قالديلر .

تاتارلرك تارخ عمومیسی پەتیس

جنكيز خان الك بويوك فتوحاتيله مشغول اولديغى زمانلرده اوغلى توشى‌يه شمال مملكتلرينى يعنى قاپچاق قطعه‌سنى تسخيره كيتمك ايچون مهم براردو ويرمشدى . توشى [١] ، جنكيز خان ايله بورتا قوجينك ايلك چوجوقلرى ايدى . والده‌سى كبه ايكن مركيتلر كنديسنى قاچيرمشلردى . بونلر برتاتار عشيرتى ايديلر . يغماجيلق حرصى ايله اوزمان ساده‌جه برعشيرت رئيسى اولان جنكيز خانك قرارگاهنه هجوم ايتمشلردى . بورتاقوجين اسير ايديله‌رك مركيتلر خانه كوتورلدى . اوده كرايتلرله اولان دوستلغنه بناءً كنديسنى تكرار جنكيز خانه اعاده ايلدى . يولده براركك چوجوق دوغوردى . جنكيز بوكا توشى يعنى مسافر اسمنى ويردى . توشى بويوديكى زمان بعض وقايعده جسارتى ايله تميز ايتدى . جندشهرينى بالذات ضبط ايتدكدن صوكره

---

[١] پیشو كنديسنه ژوقو هام ديیور . هايتون ژوشى اسمنى ويريور . پلانقارپن ايسه توسوشخان تسميه ايتمكده‌در .

جنكيز خان كنديسنه بوتون قاپچاق الكاسيله توركستانی [١]
ترك ايتدی . بونك فتحی ايچون آرتق سربستجه اوغراشه
بيليردی . كنج حكمدار بوتون بوواسع الكالری ضبط ايتدی .
موغول نامنی ، مغلوب ايتديكی روسلر ايچون بيله قورقوله جق
برشی ديه تلقی ايتديردی . فقط برقاچ چوجوق [٢] براقه رق
برآز صوكره وفات ايتدی . اولادلرينك ايچنده الك مهمی
باتو ايدی .

سنه ١٢٢٣ — جنكيز خان ، اوغلنك وفاتنی خبر آلير آلماز باتويه خان
عنوانی ويرمك ايچون برادری بلغتای اوتزكيمی قاپچاغه
كوندردی . توشی عائله سنك بوتون شهزاده لری جنكيز خانك
مرخصنك اطرافنه طوپلانه رق اوچ كون پدرلرينك وفاتنه
آغلاديلر . صوكره شنلكلر ترتيب اولوندی . باتو بوالكالره
صاحب اعلان اولوندی . بومراسم بيتر بيتمز جنكيز خانك
وفاتی خبری كلدی . بلغتای اوتزكيم درحال قاره قوروم‌ه متوجهاً
١٢٢٧ — يوله چيقدی . اوراده بوتون ملت يكی بويوك خانك انتخابی ايچون
طوپلانه جقدی . باتو قاپچاقده وچوك قارده شی توغای تيموری
اثنای غيبوبتنده مملكتی اداره ايچون براقه رق بوتون برادرلريله
برلكده حركت ايتدی . بوشهزاده لر اوقتای خانك بويوك خان

---

[١] بوموغوللره بيزانس مورخلری توشارلر ديورلر .

[٢] پلانقارپنه نظراً توشينك چوجوقلری باتی ياخود باتوايله
اوردو ، بارا ، برقوتاندر .

سنه ١٢٣٥

اعلانی مراسمنده حاضر بولوندیلر وچینده‌یاپدیغی سفره اشتراك
ایلدیلر . باتونك خدماتندن ممنون اولان اوقتای اونی قوتلی
بر اردو باشـنده قاپچاق قطعه‌سنه کوندردی . آوروپانك شمال
مملکتلرینك ضبطنی امر ایتدی . بوموغوللر روسیه‌یه، اورادن
لهستانه ، مجارستانه ، بلغارستانه یاییلدیلر ، بوتون بوقراللقلری
تخریب ایله‌دیلر وبالخاصه، اوقتای خانك تاریخنده تفصیل ایدیلدیکی
اوزره، روسیه‌یی تسخیر ایتدیلر. بومملکتلرده اون سنه‌دن زیاده
قالدقدن صوکره باتو کمال مظفریتله قاپچاغه دوندی . اورادن
ینه آراصیرا [١] شمال مملکتلرینه ته‌له‌بوغانك [٢] ودها سائر
بعض قوماندانلرك اداره‌سی آلتنده اردولر کوندردی . بونلر
روسیه‌ده بوتون سوسدال حوالیسنی تخریب ایلدیلر . ولادیمیر
قربنده آندره‌یاروسلاویچی مغلوب ایله‌یه‌رك زوجه‌سیله برلکده
اسـوه‌چه قاچمغه مضطر براقدیلر. صوکره کیدوب پرسلاوی
[پرسلاو ؟] شهرینی ضبط ایتدیلر وبوراده اوشهرك پرنسـی
ایله چوجوقلرینی اسیر آلدیلر. برقاچ سنه صوکره ینه بوته‌له‌بوغا
ایله نوغایا لوبلین طریقیله سـاندومیر [٣] الکاسنه کیردیلر .
بوراده شهرلری ، کلیسالری، شاتولری یاقدیلر. بونلره رهبرلك

١٢٥٢
آنال روسیه‌ن

١٢٥٤

---

[١] روسلره کوره خلقت عالمك ٦٧٧٠ نجی سنه‌سنده .

[٢] له‌زانال روسیه‌ن بوکا اولابوغا دییور . دیکرلرینه نه‌برینی
ایله قالوآد اسمنی ویریر.

[٣] قروس بوسفرك ١٢٦٠ ، میشو ایسه ١٢٥٤ تاریخنده‌وقوعه
کلدیکنی سویلیور .

ميشو قرومه

ایدن روسلر ساندومیر قلعه‌سی قوماندانی پیه‌ردو قره‌میایی تسلیم اولمغه دعوت ایتدیلر. او بو نصیحتی قبول ایتدی. فقط موغوللر کندیسنی اللرینه کچیریر کچیرمز اولدیردیلر. صوکره قلعه‌یی ضبط ایده‌رك ایچنده بولدقلرینی تماماً قتل ایتدیلر. یالکز ذوق وصفالری ایچون کوزل قادینلرله قیزلره دوقونمادیلر. اهالینك قسم متباقیسنی ویستول نهرینه آتدقدن وقلعه‌یی یاقدقدن صوکره قاراقووی اوزرینه یورودیلر. بوراسنی ترك ایدیلمش برحالده بولدیلر. بوتون اهالی اورمانلره وشاتولره قاچمشلردی. شهرده یالکز خسته‌لر قالمشلردی. موغوللر بونلری قتل ایتدیلر. فقط پالاتن قله‌مان ایچ قلعه‌ده مقاومت کوستردی. بو باربارلر اوپول قطعه‌سنده بیتومی‌یه قدر کیردکدن صوکره بر چوق غنائمی حاملاً روسیه‌یه دوندیلر. عینی زمانده برقسم موغوللر مجارستانه کیرمشلر، پشته‌یه قدر ایلریله‌مشلردی. حتی استانبول ایمپراطورلغی اراضیسنه بیله داخل اوله‌رق بویوك تخریبات یاپدیلر. صوکره [١]، بوتون روسیه تماماً تحت حکملرینه کیردیکی جهتله، بورایه مفتشلر کوندردیلر. بونلر تحریر نفوس یاپدیلر. بو معامله‌دن یالکز راهبلر استثنا ایدیلدی. ایشته بو تاریخلرده باتو [٢] برجه مجهول اولان

---

[١] روسلره کوره خلقت عالمك ٦٧٦٣ نجی سنه‌سنده.

[٢] اسمی موغول لساننده قوت وخشونت معناسنه‌در. قارپن بونی باتی دییه تلفظ ایدییور وولغا ساحللرنده اقامت ایتدیکنی سویلیور.

قوقوردا شهرنده وفات ايتدى . صاين ياخود ساجين خان عنوانى طاشيوردى .

بو حكمدارك وفاتندن صوكره برادرى بركه [١] بوتون اكابر ملتى طوپلايه‌رق بونلره بويوك بر ضيافت چكدى ، قيمتدار هديه‌لر داغيتدى . اولجه باتونك براوغلنى أولديرتمشدى . بو شهزاده مهم بر اردونك باشنه كچه‌رك حكومتى ضبط ايتمك ايسته‌يوردى . ايشته بركه بو معاملهٔ شديده‌دن صوكره كنديسنى رؤساى ملته قبول ايتديردى وتاتارستان بويوك خانى قبلايدن بو مملكتلر حكمدارلغنك برات توجيهنى آلدى . بركه خان شان وشرفله حكومت سوردى . موغوللرك بو قولنده ابتدا اسلاميتى قبول ايدن حكمدار اودر . تبعه‌سنده ده اسلاميتى قبول ايتديرمشدر . زمان سلطنتنده [٢] موغوللر بوتون ليتوآنيا قطعه‌سنى تخريب ايتديلر . بركه خان بالذات نوووغورووده كيتدى [٣] . اوراده روسيه نفوسنى تعداد ايتديردى . صوكره ، ايران جهتنه كيده‌رك سوريه‌ده مشغول اولان موغول حكمدارلريله حربه كيريشدى .

١٢٥٨

بو اثناده شمالده اويله بر فيرطنه حاضرلانيوردى كه بو ايمپراطورلقده بويوك بويوك اغتشاشاته سبب تشكيل ايده‌جكدى .

---

[١] بعضيلرى كنديسنه برغا ياخود بركاى ديورلر .
[٢] روسلره كوره خلقت عالمك ٦٧٦٦ نجى سنه‌سنده .
[٣] خلقت عالمك ٦٧٦٧ نجى سنه‌سنده .

پاخیمره

خانك اردو قوماندانلرندن بری اولان نوغایا شمال قوملرینی دائرۂ اطاعتده طوتمق اوزره سوق اولونمشدی .

۱۲٦۱

حائز اولدیغی نفوذ وقدرت ایله مست اوله‌رق خانی آرتق طانیمامق و اداره ایتدیکی ولایتلرده بر حکمدار مستقل صفتیله یرلشمك ایسته‌دی . استانبول ایمپراطوری میشل پاله‌ئولوغ بو عصیانده کندیسنه مظاهرت کوستردی . میشل پاله‌ئولوغ اونکله معاهده عقد ایتمك خصوصنده هیچ مشکلات چیقارمادیغی کبی غیر مشروع قیزی افروسینی‌یی‌ده

آناروسیه‌ن

زوجه اوله‌رق کندیسنه ویردی . بو صهریت نوغایانك کبر وحرصنی پك آرتیردی. اونك عصیانی خانك ایمپراطورلغی پك ضعیفلاتوردی . روسلر بو سایه‌ده متعدد مصادماتده موغوللری مغلوب ایده‌بیله‌جك بر حاله کلدیلر [۱] . متعدد شهرلردن

۱۲٦۲

کندیلرینی قوغدیلر . بو بابارلر او شهرلرك اهالیسنه پك ظالمانه تعدیاتده بولونیورلردی . بوکاده کندیلرینی زوزیم اسمنده مرتد بر پاپاس تشویق ایدییوردی . فقط بوده نهایت خرستیانلره قارشی دفعات ایله تحریك وتسلیح ایتمش اولدیغی موغوللرك اسریله قتل اولوندی .

هایتون
۱۲٦٥

او زمان ایرانده آباقا حکمران اولیور ، تبعه‌سنی ویرکولر آلتنده ازییوردی . بویوك مقدارده غیرممنونلر عن اصل قاپچاقلی بولونان وممولوکلردن بری اولان مصر سلطانننك نزدینه چکیلمشلردی .

---

[۱] حلقت عالمك ٦٧٧٠ نجی سنه‌سنده .

مصر سلطانی برکه خان ایله برانفاق عقد ایتدی . بو اتفاق موجبنجه آباقا نه وقت سوریه‌یه کیرمکه تشبث ایدرسه قاپچاق موغوللری‌ده دربند بوغازی طریقیله ایرانه کیره‌جکلردی . بو معاهده موجبنجه‌درکه برکه عظیم براردو طوپلایه‌رق [۱] دربند اوزرینه یورودی . فقط آباقانك برادری یشموت کندیسنی دوردیردی ، اونکله حربه کیریشدی وضایعات ایله چکیلمکه مجبور ایتدی . برکه مملکتنه عودت ایدر ایتمز اوچ یوزبیك سواریدن مرکب یکی براردوطوپلادی ، بونکله کلدی وبوتون ایرانی تخریب تهدیدینی کوستردی . بحر حزرك شمالنده‌کی واسع اووالری آشمش ، دربند بوغازینی کچمش ، قورنهری ساحللرینه‌قدر ایلریله‌مشدی . ایکی اردو کورجستانك پایتختی اولان تفلیس قربنده حربه طوتوشه‌جقلری صیراده برکه‌وفات ایتدی [۲] . اردوسی بو وقعه‌نك باعث اولدیغی تشوش وتلاش آراسنده قاپچاق یولنی طوتدی . برکه‌خان سرای شهرینك مؤسسی تلقی ایدلمکده‌در . اسلامیتی قبول ایتدکدن صوکره بونی بنا ایتدیرمشدی . اسمی او الکالرده اوقدرمشهوراولدی که اووالره دشت برکه یعنی برکه اووالری نامی ویرلمشدر . سرای شهرینی اتل یاحود وولغا نهرینك قوللرندن بری اوزرنده

ابوالفدا
دیاربکری
عربشاه
۱۲۶۶

[۱] ٦٦٤ تاریخ هجریسنده

[۲] ٦٦٥ تاریخ هجریسنده . روسلره کوره خلقت عالمك ٦٧٧٤ نجی سنه‌سنده .

یاپدیرمشدی . بو شهر غایت بویوك وغلبه‌لق اولمشدی . هر طرفدن بوقابا وباربار قوملری دائرهٔ مدنیته ادخال ایچون بورایه کیدن علما خان طرفندن بویوك مکافاتلره نائل اولیورلردی . برکه خان واضع قانون وحامیٔ علم وادب شهرتنی قازانمشدر . کندی زمان حکومتنی تعقیب ایدن پارلاق دورلری آراسنده‌ده بوشان وشرفی اوزون مدت محافظه ایتمشدر .

ابوالفدا
دیاربکری
عبدالله بن
رضوان پاشا
عربشاه

برکه خانه برادری منکو تیمور [۱] خلف اولدی . تخته چیقنجه ولایتلرك برچوغنی عائله‌سندن شهزاده‌لره تقسیم ایتدی . شیبانی‌نك یاخود سیبانك اوغلی بهادر خانه آق اردویی ؛ توغای تیمورك اوغلی اوراق تیموره کفه وقریم شهرلرینی ویردی . قریم شهری اوزمان آسیانك الك محتشم مملکتلرندن بری ایدی . اوقدر بویوکدی‌که ایی برسواری یاریم کونده چوره‌سنی دولاشامازدی . مصرده حکمران اولان وعن اصل قپچاقلی بولونان بیبرس اسمنی ومحل ولادتنی لایموت قیلمق ایسته‌یه‌رك اوراده خانك موافقتیله غایت محتشم برجامع انشا ایتدیردی . دیوارلری غایت کوزل بربیاض مرمرله قاپلی ایدی . طاوان یورفیردن ایدی . بوشهرده تقدیر وحیرتله تماشایه لایق مبانیٔ سائره‌ده واردی . ازجمله هردورلو علوم وفنون تدریس ایدیلن

---

[۱] ابوالفدا بالعکس بوحکمدارك توشینك اوغلی توغایك اوغلی اولدیغنی سویلیور . بن بوراده ابوالغازینك روایتنی قبول ایدییورم . بعض مورخلر کندیسنه مموقوتم دییورلر . لقبی کیلك ایدی .

مدرسه‌لر غایت کوزل ایدیلر. اوتاریخلرده خوارزم قطعه‌سندن
کاربانلر قالقه‌رق قریمه کیدرلردی. اوچ آیلق بر سیاحتدن
صوکره هیچ تعرضه اوغرامایه‌جقلرینه امین برحالده قریمه
واصل اولورلردی. بوممـلکتده حکم‌سورن بوللق برلکده ارزاق
طاشیمغه احتیاج براقمازدی. هرطرفده خانلره تصادف ایدیلیردی.
حالبوکه‌شیمدی بویرلرده جیلاندن ویبان کچیسندن باشقه برشی
کورولمیور. اهالی تجارت یوزندن زنکینلاشمشدی. فقط
اوقدر خسیس ایدیلرکه اللرینه آلتون کچر کچمز بونلری
قوانوزلرده صاقلارلردی. فقرایه هیچ معاونتده بولونمازلردی.
بومغرور خلق غایت محتشم جامعلر وسائرمبانی انشا ایتدیریرلردی.
فقط بوحسیات دیندارانه‌لرینك آبداتی براقمق آرزوسندن
زیاده کبر وغرورلرینی، ثروتلرینی لایموت قیلمق آرزوسندن
ایلری کلیردی. ایشته اوزمان قریم شهرینك حالی بویله ایدی.
حالبوکه بوکون آلتی یوز قلبه‌دن عبارت برکویدر. تاتارلر
ویهودیلرله مسکوندر. دها آز مزین اولان کفه شهری قاره
ده‌کیز کورفزلرندن بری‌اوزرنده‌بولونمق دولاییسیله وضعیت
جغرافیسی یوزندن عینی درجه‌ده شهرت بولمشدی. اودورده
ده‌کیزلرده غایت صاحب قوت اولان وبویوك برتجارت یاپان
جنویزلیلر بوموقعك اهمیتنی تقدیرده کچیکمدیلر واوراسنی
برمرکز تجارت یاپدیلر. بونی توغای تیمورك النده براقمایه‌رق
کندیلری ضبط ایله‌دیلر.

سنه
۱۲٦۹
ابوالفدا

منکوتیمور استانبول ایمپراطورلغیله حرب ایتدی . بیوك براردو کوندردی . بوندن مقصد میشل پاله ئولوغك امریله تراکیاده موقوف طوتولان قونیه سلطانی عزالدین کیکاوسی قاچیرمقدی . بوتشبث موفقیتله نتیجه‌لندی . سلطان ، روملرك الندن قورتاریله‌رق قاپچاغه کوتورلدی . اوراده اولندی . بوتاریخلرده ، موغوللرك تحت تابعیتنده بولونان روس پرنسلری منکو تیمورك سراینده اثبات وجود ایتمکه مجبور ایدیلر . بوخان یازی Jazii لره نام دیکرله یازیجیلره Iagyges قارشی یورومکه حاضرلاندیغی [۱] صیراده‌ده سراینده ایدیلر . بوقوملر لیتو-

آمال روسیه‌ن
۱۲۷۷
قروم

آنیانك جنوبنده کائن اورمانلرده ساکن ایدیلر . بوریس ، روستوف پرنسی غلیه‌ب واسیلوویچ ، یاروسلاو پرنسی ته‌ئودور روتیسلاویچ ودها سائر قنازلر بوسفرده خانه رفاقت ایتدیلر . بو یازیلرك چکیلدکاری ده‌دیاقوق شهری ضبط ایدیلدی [۲] . روس پرنسلری خانك ویردیکی هدایایی حاملاً مملکتلرینه دوندیلر . خان ، بولغارستانه کچدی . اوراده او تاریخلرده قونستانتین حکمران اولیوردی . بو ، آیاغی قیرلمش اولدیغی جهتله آته بینمکده مشکلات چکیوردی . موغوللر بوتون ممالکنی تخریب ایتدکلری ایچون روملرك مؤخراً لاخانی نامنی ویردکلری قورت‌وقوبا نامنده اسکی دوموز چوبانی برماجرا پرست باشنه

پاخیمره

---

[۱] روسلره کوره خلقت عالمك ٦۷۸۵ نجی سنه‌سنده .
[۲] شباط آتیده .

نیسه‌فور — بر مقدار آدم طوپلادی، بو باربارلرله چارپیشه‌رق بعض موفقیتلره نائل اولدی . ایشته عظمت وشهرتنك مبدأنی بو وقعه تشکیل

١٢٧٩ — ایتمش ، صوکره بلغارستان تختنه چیقمشدی . قونستانتیندن دول‌قلان ماریه‌ایله أولنه‌جك قدر اعتبار کسب ایتدی و کندیسنی قرال اعلان ایتدیردی . بوقراللق اوزرنده‌کی حقوقی غیرقابل انکار اولان آسان کندیسنی درحال تختدن قوغدیسه‌ده اوده اوزون مدت تختنی محافظه ایده‌مدی . برالتجاگاه آرامغه مجبور اوله‌رق موغوللره، توغایا نزدینه کیتدی. اوده کندیسنی

١٢٨٠ — قتل ایتدیردی. بوتاریخلرده موغوللر ، رس ولیتوآنیا کابری ایله برلکده ، پولونیا قرالی بولسلاسك وفاتندن بالاستفاده لوبلین وساندومیرحوالیسنده آقینلر یاپه‌رق تخریباتده بولوندیلر. صوکره لهلیلر بوراده کندیلرینی مغلوب ایتدیلر .

١٢٨١ — روسیه‌ده ظهورایدن اغتشاشات بوباربارلری درحال‌اورایه جلب ایتدی . ولادیمیر ونوووغورود غران دوقه‌سی بازیل - یاروسلاویچ وفات ایتمشدی . پره‌یاسلاوی پرنسی دمه‌تریوس آلکساندرویچ‌خانك موافقتی‌اولمقسزین نوووغورودی ضبط ایله - مشدی. روس پرنسلرینك قسم اعظمی ملته برچوق ضرری موجب اوله‌جق برحرکته‌امتثال ایده‌میه‌رك خانك سراینه کیتدیلر. بوراده بولونان دمه‌تریوسك قارده‌شی آندره‌آ بومناسبتله ، برادرینك ضررینه‌اولمق اوزره‌غراندوقه‌عنوانته‌نائل‌اولدی. موغوللر دمه - تریوسه‌قارشی عسکر سوق ایتدیلر. برعسکر موروم اراضیسنه

واصل اولدیغی زمان قنازته ئودرروتیسلاویچ، میشل ایوانوویچ ، قونستانتین بوریسویچ اردویه التحاق ایتدیلر . پره‌یاسلاوی اوزرینه یورودیلر. فقط موغوللر، تعیین ایتدکلری غران دوقه‌یه یاردیم ایتمکدن ایسه غنائم الده ایتمکه دها زیاده اهمیت ویردکلرندن هر طرفه یاییلدیلر ، پك چوق تخریباتده بولوندیلر . صوکره ایکی قارده‌شی دعوالرینی بیلدکلری کبی فصل ایتمکه براقه‌رق کری دوندیلر .

روسلر داخلی محاربات ایله بویله ضعیفلادقلری صیراده خان ایرانه قارشی برتجاوز فکرینه دوشدی . فقط قوماندانلری قاراباغده مغلوب اولدقلرندن برآز صوکره کدردن اولدی . ایمپراطورلغی قارده‌شی تودان منکویه [١] براقدی. ده‌مه‌تریوسی طرد ایچون غران دوقه آندره بوخانه مراجعتده بولوندی [٢] . خان اوکا برموغول اردوسی ویردی. بواردو سوسدال الکاسنه کیردی. فقط ده‌مه‌تریوس احتیاطکارداورانه‌رق خانك نزدینه کیتمش وبرادری آندره ایله صلح عقد ایتمش اولدیغندن روسیه معروض اولدیغی تهلکهٔ فلاکتدن قورتولدی . بوکا بکزر بر نفاق بوبابارلری روم ایمپراطورلغنه جلب ایتدی. استانبول ایمپراطوری میشل پاله‌تولوغ توغایایی ژان سه‌باستوقراتور علیهنده حربه

تاتارلرك تاریخ عمومیسی
ابوالفدا
دیاربکری
١٢٨٢
پاخیمره

[١] بعضیلری بونك باتونك اوغلی اولدیغنی سویلیورلر پتی کندیسنه قزاز نامی ویریور .

[٢] خلقت عالمك ٦٧٩٠ نجی سنه‌سنده .

تشویق ایتمشدی. بو آراده میشل وفات ایتدیکی و کندیسنه خلف اولان اوغلی آندرونیق بو باربارلره ایفا ایتدکاری خدماتدن دولایی مکافات ویره‌جك پاره‌دن محروم بولوندیغی ایچون کندیلرینی تریباللرك الکاسنه کوندردی ونه‌بولورلرسه آلمالرینه مساعده ایتدی.

سنه ١٢٨٣ آنال روسیه‌ن

او تاریخده [١] روسیه‌ده قورسق الکاسنده احمد اسمنده بر موغول واردی که ریسقا ایله وولغا آراسنده ایکی حصار بنا ایتمشدی. بورایه برچوق اشقیا اونك حمایه‌سی آلتنه صیغینیورلردی. بوحصارلردن چیقه‌رق بوتون قورسق و وورلوغ الکاسنی تخریب ایدییورلردی. اوله‌غ ایله لیپوویچ پرنسی سیویاتوسلاس ملت آراسنده بویوك بر نفوذی اولان اکابردن تولابوغا نامنده برموغوله شکایت ایتدیلر. بوموغولده خان عنوانی طاشیوردی. بوخان اوحصارلری هدم ایتدیردی، اوراده موقوف طوتولان کیمسه‌لری سربست براقدیردی. فقط بوتون او والی‌یه حاکم بولونان و بو هدم کیفیتندن پك چوق ضرر کورن احمد، نوغایا سراینده‌کی نفوذندن استفاده ایله روس پرنسلرینی اشقیا کبی تلقی ایتدیردی. وتوغایایی بونلره قارشی عسکر سوق ایتمکه قاندیردی. اوله‌غ تولابوغا نزدینه قاچدی. سیویاتوسلاس‌ده وورونه‌چ اورمانلرینه چکیلدی. بویوك یوللرك کافه‌سنی طوتمش اولان موغوللر فراریلرك قسم

[١] خلقت عالمك ٦٧٩١ سنه‌سنده

اعظمنی توقیف ایتدیلر. اولەغ ایلە سیویاتوسلاسك ودها برچوق
بویارلرك قیزلری اسیر ایدیلدی ونوغایانك اردوسنە کوتورولدی.
اورادە بونلری قتل ایتدیلر . بوبازبارلردە اجنبیلرە قارشی
ابرازی پك نادر کورولن براثر عدالت اولەرق ، موغوللر
روس ملتنك فقیرلرینە بویارلرك اثوابلرینی ویردیلر واونلری
مملکتلرینە اعادە ایدەرك باسقاقلرە [۱] تجاوز ایدنلرك جزاسی
بو اولدیغنی اعلان ایتمەلرینی سویلەدیلر . صوکرە ، حصارلری
تعمیر ایدەرك محافظەسنی احمدك ایکی قاردشنە ویردیلر .
سیویاتو سلاس آرتق بوحصارلردە بولونان عسکرلرە پوصو
قورمقدن باشقە برشیلە مشغول اولمادی . عسکر آراسندە
اوتوز قرق روس ایلە برمقداردە مسلمان واردی. روسلردن
یکرمی بشی اولدیردی [۲] . احمدك ایکی قاردشنی قورسقایە
چکیلمکە مجبور ایتدی . تولابوغانك سراینەن عودت ایدن
اولەغ بوحرکتی تمامیلە تقبیح ایتدی. سیویاتوسلاسە موغوللر
نزدندە تمامیلە اعتبارینی غائب ایتمکدە اولدیغنی ، کندیسنە
براشقیا ، نظریلە باقلمغە باشلادیغنی سویلەدی . سیویاتوسلاس،
اولەغك سوزلرینی دیکلەمك ایستەمدیکندن اولەغ قباحتسز
اولدیغنی کوسترمك ایچون سرایە دوندی ، صوکرە برقوة

سنه
۱۲۸٤

[۱] بوکلمەنك معناسنی بیلمەیورم . اکابر، رؤسا معناسنی افادە ایتدیکنی ظن ایلیورم . [باسقاق ، مغولجەدر شحنە ومحافظ معناسنەدر ـ مکرمین]

[۲] خلقت عالمك ۶۷۹۲ نجی سنەسندە .

عسكريه ايله عودت ايتدی . بونلر سيوياتوسلاسی أولديرديلر.
فقط براز صوكره اولهغ ايله ايكی چوجوغی، سيوياتوسلاسك
اوغلی آلكساندر طرفندن قتل ايدلدی .

باخيمره

بو تاريخلرده، بوموغوللرك طونه جوارلرنده ساكن اولانلری
بلغارستانی كچهرك بويوك براردو ايله تراكيا وماكدونيايه
كيرديلر. مسمبری واليسی كنديلرينی پوسكورتدی. بوصيراده،
يك صاغلام اولمايان وباشلیجه قوماندانلرينك حرص جاهی
يوزندن متصل تزلزله اوغرايان برتختده اوتورمقدن جانی
صيقيلان خان يكنی تولابوغا لهنده حكومتدن فراغت ايتدی

ابوالفدا
١٢٨٧
غروس

وطاعات وعباداته حصر نفس ايتدی [١] . اولكی دورسلطتنك
صوك سنهلرنده بوتون حكم ونفوذی الده ايتمش اولان يكی
خان براكسيكی اولان عنوانی آلمقدن باشقه برشی قازانمش
اولمادی. بدايت سلطنتنده خلقی مستغرق مصائب ايتمش اولان
بويوك بر قيطلق كنديلرينی پولونيايه آقينلر ياپمغه مجبور
ايتدی . روسلرك سوق و دلالتيله لوبلين قطعهسنه ،
صوكره ماسووی قطعهسنه كيرديلر . بورادهٔ هر شيئی قان
وآتش ايچنده براقديلر . اورادن ساندومير الكاسنه كچديلر .
بونیده عينی صورتله تخريب ايتديلر . فقط شهری ضبط ايده‌-
مديلر. بو صورتله قاراقووی‌يه قدر ايلريلهديلر [٢]. لهستان

---

[١] ٦٨٦ تاريخ هجريسنده .

[٢] نوئل يورطيلرينه دوغرو .

قرالی لسقوسی مجارستانه قاچمغه مجبور ایتدیلر . مهم مقدارده غنائم آلدقدن صوکره ولادیمیره دوندیلر . اوراده لهستانك غنائمنی آرالرنده پایلاشدیلر . یکرمی بیك قیز ذوق وصفالرینی تأمین ایچون آیریلدی . متباقیسی قادین ، ارکك ، چوجوق هپ قتل ایدیلدی . روستوف الکاسنه چوق مقدارده یاییلمش اولان بو موغوللری دەمەتریوس بوریسوویچ علی الغفله باصدی. شهری ضبط ایتدی [۱]. اهالینك یاردیمیله کندیلرینی قوودی .

سنه ۱۲۸۹

بر قاچ سنه صوکره [۲] تولابوغا، ناغایا [۳]طرفندن قتل ایدیلدی . ناغایا قاپچاق تختنه تولابوغانك قاردشی توغتاغو [٤] = توقتویی چیقاردی. بو حکمدار تودان منکونك زمان سلطنتنده حیاتی قورتارمق ایچون مملکتی ترکه مجبور اولمشدی . موقعنی تحکیم ایدر ایتمز کندیسنه خانلغی تأمین ایتمش اولان نوغایا علیهنه دوندی . نوغایا ایمپراطورلقده پك بویوك بر نفوذ وقدرت صاحبی اولیوردی . امری آلتنده متعدد اوردولر واردی . خاندن تماميله مستقل اولەرق یاشایورلردی . توغتاغو اونك آمال حریصانەسنه سد چکمك لازم

۱۲۹۱
ابوالفدا
تاتارلرك تاریخ عمومیسی
باخیمره

[۱] خلقت عالمك ٦٧٩٧ نجی سنەسنده .

[۲] ٦٩٠ تاریخ هجریسنده .

[۳] نوغایا موغولك اوغلی ایدی . اوده توشی خانك اوغلی تاتارك اوغلیدر . نوغایلر نامی احتمالکه اوندن قالمشدر .

[٤] باخیمره کندیسنه توقتاییس ؛ هایتون هوقتای ؛ پتی توقتا یاخود بلغابا دیور . لەزانال روسیەنده توشوآ دیه محرردر .

كلديكنه حكم ايده‌رك كنديسنه قارشى يورودى ، بويوك بر محاربه وقوعه كله‌رك بونده نوغايا [۱] مغلوب اولدى ومقتوللر آراسنده نعشى بولوندى . تبعه‌سنك قسم اعظمى خانه عرض تابعيت ايتديلر . كوچوك بر قسمى نوغايانك اوغلى چاقايه صادق قالديلر . او تاريخده روس پرنسلرى آراسنده پك چوق نفاق واردى . بونلر موغوللرك حمايه‌سنى الده ايتمك ايچون پك چوق اوغراشيورلردى . آندره آلكساندرووويچ بر چوق پرنس ايله برلكده ، برادرى ديمه‌تريوس عليهنده شكايت ايتمك وخانك روسيه‌يه عسكر كوندرمه‌سنى رجا ايله‌مك ايچون خانك سراينه كيتدى [۲] . يغمادن وتخريبدن باشقه‌بر شى دوشونمه‌ين موغوللر بوفرصتدن استفاده ايده‌رك ، روسيه كنديلرينك تحت تابعيتنده اولمقله برابر خانك برادرى دودنى بر اردو ايله اورايه كوندرديلر . موغول اردوسى آز وقت ايچنده ولاديمير، سوسدال، موروم، پره‌ياسلاوى، قولومنا، موسقوود، موژلاسق، وولوق ، ديميترو ، پولو ، اوغليچ شهرلرينى تخريب ايتدى . نوووغورود پاره قوتيله كنديسنى قورتاره‌بيلدى . بو بارباللر لهستانه كيرديلر ، ساندومير حواليسنى تخريب ايتديلر . ديكر

آنال روسيه‌دن

۱۲۹۳

---

[۱] ابوالفدا بونك وفاتى ۶۹۹ تاريخنده كوستريور . جدوللرده بنده‌بونى قبول ايتدم . فقط پاخميره‌يه نظراً دها مقدمدر . يعنى بوراده يازديغم تاريخده وقوعه كلمشدر .

[۲] خلقت عالمك ۶۸۰۱ نجى سنه‌سنده .

طرفدن ، پدرینك حین وفاتنده اوغرادیغی ضایعاتی تلافی ایتمش اولان چاقا بولغارستانه کیردی . بولغار قرالی ترتره‌س دها اول مملکتی ترك ایله ادرنه‌یه قاچمش ، اوراده صاقلانمشدی . استانبول ایمپراطوری کندیسنی آچیقدن آچیغه نزدینه قبوله جسارت ایده‌میوردی . چونکه هنوز برحیات اولان نوغاییك اعاده ایچون اصرار ایده‌جکندن قورقیوردی . چاقا ترتره‌سك قیزیله اولنمشدی . فقط بو صهریت اونلرك برلشمه‌سنه هیچ یاردیم ایتمه‌مشدی . بالعکس موغول بوندن استفاده ایله بولغارستانه صاحب اولمق ایسته‌دی . قاین برادری اوقندیسلاس ایله برلشدی ، اونکله برلکده ، پایتخت اولان طرنوه‌یه کیتدی ، اوراده اونی بولغارستان قرالی اعلان ایتدی .

قروم

۱۲۹٤
یاخیمره

موغوللر بربرلریله حال حربده بولنان ایکی برادر آراسنده‌کی کچیمسزلکدن متولد اغتشاشاتدن استفاده ایله روسیه‌یی تخریبده دوام ایتدیلر . آندره موسقووه ایله توه‌ر شهرلرینی ضبط ایتمك ایسته‌دیکندن [۱] موسقووه پرنسی دانیه‌ل ایله توه‌ر پرنسی میشل برلشدیلر و کندیسنی دوردیردیلر . موغوللرك صیق صیق یاپدقلری آقینلر کیه‌ف پرنسی ماقسیم متروپولیته‌یی بوتون هیئت رهبانیله برلکده ولادیمیره چکیلمکه مجبور ایتدی [۲] . خان ، چاقا و تاقا قارداشلر آراسنده‌کی نفاقدن‌ده استفاده ایتدی . تاقا

آنالروسیه‌ن

۱۲۹٦

۱۲۹۷
یاخیمره

[۱] خلقت عالمك ٦٨٠٤ نجی سنه‌سنده .
[۲] « ٦٨٠٥ « « «

ابوالفدا
۱۳۰۰

برادری طرفندن قتل ایدلمشدی. صوکره توغتوز چاقایه هجوم ایده‌رك صوك برمحاربه‌ده مغلوب اولونجه کیدوب توغتاغو = توقتودن امداد استرحام ایتدی. بونك اوزرینه چاقا بولغارستانه، کندیسنه تابع اولان اوقندیسلاسك نزدینه قچدی. چاقا، بولغارستان قرالنك امریله طرنوده‌ده محبوس بولوندیغی صیره‌ده خان اونك بوتون ممالکنی ضبط ایتدی. بولغارستان قرالی مؤخراً چاقایی بعض یهودیلره بوغدیرتمشدر. اونك وفاتی قاپچاق ایمپراطورلغنده سکونی اعاده ایتدی. قاپچاق قطعه‌سی تماماً خانك تحت حکمنه کیردی. عینی زمانده، ایستر نهرینك اوته طرفنده

نیسه‌فور
پاخیمر

اقامت ایدن آلانلر بواقوامك تجاوزات وتعدیاتنه آرتق تحمل ایده‌مدکلرندن استانبول ایمپراطوری آندرونیق پاله‌ئولوغه مراجعتله، کندیلرینه باشقه بریر تخصیص ایتمه‌سنی رجا ایلدیلر. بونلر نوغایایه مربوط بولوندقلری وایی عسکر اولدقلری جهتله ایمپراطور آلانلری موغوللره برسد تشکیل ایتمك اوزره آسیایه یرلشدیردی.

۱۳۰۱
آنال روسیه‌ن

ایرته‌سی سنه توغتاغو (توقتو) روسیه‌ده مهم برمغلوبیته اوغرادی [۱]. اردوسی پره‌یاسلاوی قربنده موسقووه پرنسی دانیه‌ل طرفندن پریشان ایدیلدی. دانیه‌ل موغول عسکرلرینك برچوغنی اولدیردی وموغول اردوسنده بولونان ره‌زان پرنس قونستانتینی اسیر آلدی. برآز صوکره غراندوق آندره

[۱] خلقت عالمك ۶۸۰۹ نجی سنه‌سنده.

آلکساندرووویچ وفات ایدنجه [۱] میشل یاروسلاوویچ ایله ژورژ دانیه‌لوویچ خانك سراینه کیتدیلر. ایکیسی ده بو عنوانی کندیسی الده ایتمك ایسته‌یوردی . میشل غراندوق اولدی [۲] .

۱۳۰۵ مؤخراً [۳] خان وفات ایتدی . خان، نوغایا ایله حرب ایتدیکی صیراده ایمپراطور آندرونیفك طبیعی کریمه‌سی ماریا ایله اولنمك

۱۳۰۸ فکرینه دوشمشدی. بو حکمدار ماریایی کندیسنه یوللامشدی. مع‌مافیه بو ازدواجك عقدینی تأخیر ایتمش، آنجق حربدن صوکره موافقت کوسترمشدی . وفاتندن صوکره یرینه اون اوچ یاشنده اوغلی اوزبك خان [٤] کچدی . بو ، شرقده پك مشهور برحکمداردر . تبعه‌سی کندیسنی اوقدر سودیلر که اسمنی طاشیمق ایسته‌دیلر. اوتاریخدن بری کندیلرینه اوزبکلر دنیر . فقط بو اسم یالکز ماوراءالنهر طرفلرینه دوغرو یرلشمش اولانلره اطلاق ایدیلمکده‌در. اوزبك خان اسلامیتك حامیسی اولمش وممالکتنده اسلامیتی اعاده ایتمشدر. پایتختی او ن سرای شهرنده محتشم برجامع یاپدیرمشدر . غراندوق میشل یاروسلاوویچ ایله مترو پولیته‌ن پیه‌ر تخته جلوسندن صوکره عرض

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

تبریکات ایچون سراینه کیتدیلر [٥] . اورادن امداد آله‌رق

[۱] خلقت عالمك ۶۸۱۲ نجی سنه‌سی تموزینك ۲۷ سنده
[۲] » ۶۸۱۳ نجی سنه‌سنده
[۳] » ۶۸۲۱ »
[٤] « له‌زانال روسیه‌ن »ده اسمی اوزیاقدر . سیتریسموند دربشتاین آسیك ؛ پتی ایسه ارنك دیيور .
[٥] خلقت عالمك ۶۸۲۱ نجی سنه‌سنده .

مراکشی آتغال روسیەن

۱۳۱۵

۱۳۱٦
۱۳۱۷

دونديلر [۱] . بوقوۀ امداديەيی نوووغورود شهرینه قارشی قوللاندیلرو بونکله مذکورشهرك پرنسی اولان آتاناسی توزسەسق شهری قربنده بوزديلر . بوشهری ضبط ايتديلر ، آتاناسی توده‌ه کوتورديلر .

روسیه اوزمان الیم براسارت آلتنده ايکله‌يوردی . اکثریا روسیەنك ايلری کلنلری اللرنده کی محافظه‌ایتمك ودشمنلرینی محو ایله‌مك ايچون موغوللری جلب ايدرلردی . بونلرده مملکتده برچوق فنالق یاپارلردی . بازیل قونستانتینوویچك کتیردیکی موغوللر بوزندن [۲] روستوف قطعەسی دورلو دورلو تعدیات وتجاوزاته معروض قالدی . ایرتەسی سنه [۳] ژورژ دانیلوویچ غراندوقەلغی ضبط ایتمك ایستەيەرك برموغول اردسیله کلدی ، تودرك قرق ودرست مسافه‌سنده میشل یاروسلاویچ ایله بویوك برمحاربه‌یه کیریشدی . خانك خرستیان دینی قبول ایتمش اولان همشیره‌سیله [٤] أولنمشدی . مغلوب اولدی . اسیر دوشن برادریله زوجەسی توده‌ه کوتورلدی . بوراده پرنسس تسمیم ایدیلدی ، دفن اولونمق اوزره روستوفه نقل اولوندی . ژورژ نوووغورودده قاچدی . اوراده ، خانك سرایینه کیدەرك غراندوقەلق اوزرنده‌کی حقلرینی ایضاح ومناقشه ایتمکه میشل ایله برابر

[۱] خلقت عالمك ۶۸۲۳ سنه‌سنده
[۲] « ۶۸۲٤ »
[۳] « ۶۸۲۵ نجی »
[٤] اسمی قولقزاقا ایدی . وافتیز ایدیلیرکن اسمی آغات قونلمشدر .

قرار ویردیلر . بو اثناده خان روسیه‌یه قوماندانلرندن برینی کوندردی. بوقوماندان برچوق تعدیاتده بولوندی، کلیسالرك قسم اعظمنی یغما ایتدی [۱] . صوکره میشل یاروسلاویچ سراینده اولدیریلدی . ژورژ دانیلوویچ غراندوقه‌لغی ضبط ایچون روسیه‌یه کچدی . فقط بونی خاندن آنجق اوچ سنه صوکره استحصال ایده‌بیلدی . یالکنز اوچ سنه غراندوق اولابیلدی. بوعنوانی کندیسنه ویردیرمش اولان دمه‌تریوس میخایلوویچ طرفندن قتل ایتدیرلدی . خانده اونك انتقامنی آلمق ایچون صوکره دمه‌تریوسی اولدیرتدی [۲] .

سنه ۱۳۱۸

۱۲۳٦

آناروسیه‌ن ۱۳۲۷

اسلامیته غایت مربوط اولان وبودینی بوتون روسیه‌ده نشر ایتمك فکرینی بسله‌ین اوزبك خان روسیه‌یه بویوك براردو کوندردی [۳] . بواردوتوه‌ره‌ده آلکساندرمیخایلوویچه هجوم ایده‌جك ، بوبرنسلکی اله کچیره‌جك وبوتون شهرلری موغوللر آلاجقدی . قوماندان ، توه‌ره کیردی . بریورطی کونده بوراتك تکمیل اهالیسنی قتل‌عام ایتدیره‌جکدی . فقط آلکساندر کیفیتدن خبردار اولونجه تبعه‌سنه سلاح توزیع ایتدیره‌رك اونلری آیاقلاندیردی. بوتون کون بوشهر داخلنده حرب ایدیلدی . موغوللر مغلوب اولدیلر . معیتنده‌کی بعض کیمسه‌لرله میشل یاروسلاویچك سراینه قاچمش اولان

[۱] خلقت عالمك ٦٨٢٦ نجی سنه‌سنده .

[۲] » » ٦٨٣٤ »

[۳] » » ٦٨٣٥ »

قوماندانلری اوراده احراق اولوندی . خان درحال غراندوق ایوان دانیەلوویچی توەری محاصره ایچون یکی براردو ایله اعزام ایتدی . موغوللر بوشهری وصوکره قوزین شهرینی ضبط ایلدیلر . سائر شهرلرك كافەسنی تخریب ایدرك سكنەلرندن بر قسمنی اولدوردیلر . آلكساندر میخایلوویچ ایله قاردەشی پلەسقوفەقاچدیلر . دیكر برموغول قولی نووغورود اوزرینه یورودی . اهالیسی حیاتلرینی بویوك بر مقدار پاره ویرەرك قورتاردیلر . آلكساندر چكیلدیكی یرده اون سنه قالدی .

سنه ١٣٣٥

نهایت ، سرایه كلمك مساعدەسنه نائل اولدی [١] . بو اثناده خان ایران طرفنده حرب ایله مشغولدی . بو سفردن عودتنده روس پرنسلرینك قسم اعظمی سراینه كیتدیلر یاخود اوغللرینی كوندردیلر . او زمان تولو بك ، رفاقتنده رەزان پرنسی ژان قروتوپول اولدیغی حالده كیدوب روسیەده ویركو طوپلامغه مأمور اولدی . غران دوق ایران عسا كرینی كندیسنه كوندرمك اضطرارنده قالدی . روس اكابرندن برخیلیسی موغول قرالنك امریله اعدام ایلدیلر . موغول قرالی صوكره سرایه عودت ایتدی . ایرتەسی سنه غران دوق ایوان وفات ایتدیكی جهتله

١٣٤٠

[٢] اوغلی سیمەئون خانك نزدینەعزیمتله غراندوق عنواننك كندیسنه توجیهنی استرحام ایتدی . بوكا نائل اولدقدن صوكره

---

[١] خلقت عالمك ٦٨٤٨ نجی سنەسنده .
[٢] » ٦٨٤٩ »

سنه ۱۳٤۱

ولادیمیره عودتله غران دوقه‌لغه صاحب اولدی [۱] . بو اثناده اوزبك خانده وفات ایتمشدر .

اوغللری تختی اله کچیرمك ایچون منازعه ایتدیلر . فقط جانی بك Djianibek ایکی قارده‌شی، تین بك ایله قیدیربکی، اولدیره‌بیله‌جك درجه‌ده صاحب قدرت اولدیغندن حکومته صاحب اولدی. بو حکمدار غایت آتشین براسلامیت طرفداری ایدی. غایت فضیلتکار ودیندار اولمقله مشهوردر . ایمپراطورلق

سنه ۱۳٤۲

تختنه جلوس ایدنجه غراندوق سیمه‌ئون ایله مترو پولیته‌ن ته‌ئوغنوست عرض تبریکات ایچون سرایته کیتدیلر . بو صیراده خان په‌یاسلووی‌بی محاصره ایتدیریور، کرك اورادن کرك بوتون ره‌زان قطعه‌سندن ایوان قروتوپولی طرد ایتمك ایسته‌یوردی . موغول قوماندانی قیندیاق اوزون بر محاربه‌دن صوکره شهری ضبط ایتدی، اهالیدن برچوغنی اولدیردی وعظیم مقدارده اسیر آلدی . صوکره، لهستان قرالی قازیمیر سیلیزیاده مشغول اولدیغی صیراده بعض غیر ممنونلر طرفندن دعوت ایدیلن بو

سنه ۱۳٤۳

موغوللر لهستانه کیردیلر . فقط قازیمیر مملکتنك امدادینه قوشدیغی جهتله بو باربارلره ساندومیر اووالرنده راست کلدی، ویستول نهرینك کچیدنده اونلری دوردیردی. موغوللر لوبلن طریقیله عودت وکچدکلری یرلری تخریب ایتدیلر .

آنال روسیه‌ن

او تاریخده لیتوآنیا قطعه‌سی آیریجه پرنسلره تابع ایدیلر.

[۱] تشرین اولك برنجی کونی .

بونلر روسلرك دشمنی اولدقلرندن جانی بك خانك حمایه‌سنه طالب
بولونیورلردی . باتو بوتون روسیه‌یی تخریب ایتدکدن صوکره
سمولنسقوده حکمران اولان روستیلاف مستیسلاوویچك عائله‌سندن
بر پرنس ساموژتی‌یه قاچمش ، اوراده آرنجیلقله اشتغال ایدن
بر آدمك قیزینی آلمش واولاد براقمقسزین وفات ایله‌مشدی .
طول قالان زوجه‌سی ژه‌دیمین اسمنده بریله اولنه‌رك بوندن
یدی اوغول صاحبی اولدی [1] . ١٣٢٧ تاریخنده دوغرو
ژورژ دانیه‌لوویچ ، خان سراینه عودت ایدنجه ، داغیلمش
اولان بوتون اهالی‌یی طوپلامق وخراب اولمش شهرلری
تعمیر ایتمك ایسته‌ه‌دی . برچوق کشی بو ژه‌دیمینك اطرافنه
طوپلاندیلر . ژه‌دیمین وولینیی ووراپی قطعه‌سنده یوره‌ق اسمنده
بریله یاپدیغی محاربه‌لرده بویوك برشهرت قازانمشدی . جوار
ملتلردن آلدیغی غنائم حسبیله عظیم برثروت صاحبی اولمشدی .
ایشته طرفدارلری اونی ایلك لیتوآنیا دوقه‌سی اعلان ایتدیلر ،
روسلر بوکا ممانعت ایده‌مدیلر . ١٣٤٠ تاریخنده وفات ایتدی .
یرینه ایکنجی اوغلی قاریمانتیق کچدی . موغوللره قارشی یاپدیغی
محاربه‌ده اسیر دوشدی . صوکره غراندوق ایوان اونی پاره
مقابلنده موغوللردن آلدی . بونی وافتیز ایتدیردی و کندیسنه

---

[١] ١ — مونتوویتیق ؛ ٢ — قاریمانتیق ، ٣ — أونوتیق ؛
٤ — شاجردیق ؛ ٥ — قستوتیق ؛ ٦ — قورنادیق ؛ ٧ —
ایوبورندیق .

غلیەب اسمنی ویردی . بونك اوزرینە اسکی تبعەسی اونی طانیمق ایستەمدکلرندن نووغوروده قاچدی . بوصیراده ، برادری اولدیغی سویلەنن اولژەرد لیتوآنیایی ضبط ایتدی . بو پرنس اوسنه [١] برادری قوروآدی غراندوق سیمەئونه قارشی امداد طلب ایتمك اوزره خانه کوندردی. فقط جانی بك قوروآدی سیمەئونك سفیرلرینەتسلیم ایتدی . اونلرده کندیسنی موسقووایه کوتوردیلر . موخراً اولژەرد موغوللری پودولیا نامی ویریلن آشاغی روسیەیی تخریبه کلمکه تشویق ایتدی . بوراسی اوزمان لهستان قرالی قازیمیرك تحت حکمنده ایدی . براز صوکره غراندوق سیمەئون وفات ایتدی [٢] . ایوان ایوانوویچ درحال خانك سراینه کیدەرك غراندوق عنوانینه نائل اولدی . خان ، بعض روس پرنسلری آراسنده چیقان منافرتی یاتیشدیردی ، صوکره ایوان ایله حربه کیتدی . اوراده ، تیمور طاشك اوغلی ملك اشرف آذربیجانی ودهاسائر بعض ولایتلری ضبط ایتمشدی. خان بوغاصبی مغلوب واتلاف ایتدی . اورالردن عظیم غنائم ایله عودت ایلیەرك بونلری عسکرلرینه داغیتدی . یکی فتح ایتدیکی بوممالکی اوغلی بیردی بکه براقدی . فقط مملکتنه عودت ایدر ایتمز خستەلاندی وترك حیات ایتدی [٣] .

سنه ١٣٤٩

قروموس آنال روسیەن ١٣٥١

تاتارلرك تاریخ عمومیسی ١٣٥٥

١٣٥٧

---

[١] خلقت عالمك ٦٨٥٧ نجی سنەسنده .

[٢] » ٦٨٦١ » سنەسی حزیرانده .

[٣] ٧٥٨ تاریخ هجریسنده .

ایرانده بك مشغول اولان بیردی بك تخته تصرف ایتمك
اوزره درحال قاپچاغه کیده‌مدی . تختی کندی عهده‌سنده
تأمین ایچون عائله‌سندن بوتون شهزاده‌لری قتل ایتدیردی
وسفاهتی یوزندن بوتون تبعه‌سنك نفرتنی قازاندی . محمدخواجه‌یی
روسیه‌ده رەزان الکاسنده تخریبات اجراسنه کوندردی [۱] .
فقط ایوان ایوانوویچ بوقوماندانی کری پوسکورتدی . محمد
خواجه خانك بك توجهی اولان برینی اولدیرتمش اولدیغندن
دولایی صوکره سرایده قتل ایتدیرلدی . بیردی بك اوزون
مدت حکومت ایده‌مدی . سوردیکی حیات سفیهانه باعث موتی
اولدی [۲] . کندیسیله منکو تیمورخان نسلی سوندی . برادری
قیلدی بك [۳] هیچ صایلمایور . چونکه تخته چیقماسی ایله
وفات ایتمه‌سی براولدی . نوروز خان کرك کندیسنی کرك ایکی
اوغلنی أولدیرتدی . نوروز خان جانی بکك اوغلی اولمق ادعا-
سنده ایدی . بونی‌ده چوق کچمه‌دن حضر خان [٤] اولدیرتدی .
حضر خان ولادیمیر غران دوقاسی عنوانی قناز دەمتریوس
قونستانتینوویچه ویردی [٥] .
قاپچاق خانلرینك سرایی اوتاریخده نفاق واغتشاش ایچنده

سنه
۱۳۵۸

۱۳۵۹

۱۳٦۰

---

[۱] خلقت عالمك ٦۸٦٦ نجی سنه‌سنده .
[۲] « ٦۸٦۷ نجی سنه‌سنده وهجرتك ۸۹٦ نجی یلنده .
[۳] روسلر کندیسنه آسقالپا دیرلر .
[٤] « شیدار یاخود شیدیر دیرلر .
[٥] خلقت عالمك ٦۸٦۸ نجی سنه‌سنده .

ایدی . شهزاده‌لر تختی اله کچیرمك ایچون غوغا ایدییورلر ، تخته چیقیورلر ، چوق کچمه‌دن سلطنتدن محروم ایدیلیورلردی. بعضیلرینك روایتنجه حضر خان اوغلی تیمور خواجه طرفندن قتل ایتدیرلمشدر . اوده انجق یدی کون حکومت سورمشدر. صوکره آمارات — که اغلب احتماله کوره مرادا * اوله‌جقدر — خواجه خان اسمنده برخان کورولیورکه غراندوق عنوانی دەمه تریوس ایوانوویچه ویردی . دیکر بر روایته نظراً تیمور خواجه تمنیك مامای طرفندن تختدن ایندیرلمشدر. بواغتشاش زمانلرنده‌کی شو جلوس کیفیتلری قدر مشکوك وغیر محقق برشی یوقدر . بوتمنیك مامایك حقیقی اسمی نه اولدیغنی بیلمه‌یورم . بوایمپراطورلغك برقسمی اونك عهده‌سنده قالمشدرکبی کورونیور. هرحالده اوروس حقیقی قاپچاق خانی تلقی ایدیلمکده‌در. جنکیز خان نسلندن کلمش باداقول اوغلانك [۱] اوغلی ایدی . اوروس، دەمه تریوس ایوانوویچك غراندوقه‌لق عنوانی تأییدایتدیکدن صوکره [۲] توغای اسمنده برقوماندانی رەزان الکاسنه کوندرمکدن خالی قالمادی [۳]. پره‌یاسلاوی شهری موغوللر طرفندن احراق اولوندی. صوکره بعض روس پرنسلری موغوللری مغلوب ایتدیلر. بایرام هوسی طرفندن سرایدن کوندریلن حسن نیثرنی نووو-

سنه ۱۳۶۱

تاتارلرك تاریخ عمومیسی آنال روسیه‌ن

۱۳۶٤

۱۳٦٥

---

[۱] ابن خواجه ابن اوز تیمور ابن توغای تیمور ابن توشی خان.

[۲] خلقت عالمك ۶۸۷۲ نجی سنه‌سنده .

[۳] خلقت عالمك ۶۸۷۳ نجی سنه‌سنده .

[*] میرداد.

غورود پرنسلکنی بوریس قونستانتینوویچه ویردی . برقاچ سنه صوکره ینه سرای طرفندن کوندریلن [١] بولوق تیمور وولغا ساحلنده‌کی حوالی‌یی تخریب ایتدی. فقط دمه‌تریوس قونستانتینوویچ ایله برادری بوریس کندیسنه‌قارشی عسکرچیقاردقلرندن اونی پیانا نهرینك اوته‌طرفنه چکیلمکه مجبور ایتدیلر. صوکره بوموغوللر حاجی خواجه‌نك قوماندا‌سی آلتنده ، سوسدال پرنسی قنازدمه‌تریوس قونستانوویچ طرفندن کوندریلن بوریس وبازیل ایله برلکده بولغار قنازی یاخودقرالی اوسان اوزرینه یورودیلر [٢] . بولغار قرالی عرض انقیاد ایتمك وموغوللره برچوق هدایا ویرمك ایله برابر موغوللر ینه کندیسنی خلع ایتدیلر ، یرینه اوغلی سلطان باقی‌یی چیقاردیلر . بواثناده دیکربرموغول مرخصی اولان صاری‌خواجه روس پرنسلری یعنی غراندوق دمه‌تریوس ایوانوویچ ایله میشل آلکساندرویچ آراسنده حکم سورن اختلافی تسکین وازاله‌یه چالیشدی . میشل آلکساندرویچ لیتوآنیاده‌بولوندیغی صیراده دمه‌تریوس کندیسنك بعض شهرلرینی ضبط ایتمشدی. آرالرنده‌کی اختلافك سببی بوایدی . میشل ، خانك سراینه التجا ایدرك غراندوق عنوانی استحصال ایله‌مشدی . فقط دمه‌تریوس کندیسنی ایکنجی دفعه لیتوآنیایه قاچمغه مضطر براقمشدی . بونك

سنه ١٣٦٧

١٣٧٠

---

[١] خلقت عالمك ٦٨٧٥ نجی سنه‌سنده

[٢] « « ٦٨٧٨ «

اوزوینه ، لیتوآنیا دوقه‌سی اولژه‌رد طرفندن مظاهرت
کورن میشل دهمه‌تریوسی صلحه ارضا ایده‌بیله‌جك حاله
کلدی وصوکره خانك سراینه کیتدی . اوراده غراندوق
عنوانی استحصال یولنی بولدی ، تکرار روسیه‌یه کچدی .
فقط ولادیمیر سکنه‌سی کندیسنی قبول ایتمدیلر. دهمه‌تریوس
روستوف پرنسی قناز آندره ایله برلکده سرایه کیتدی .
سنه ۱۳۷۱
اوراده عینی موقع کندیسنه ویریلدی [۱] .

ایشته روسیه‌ده بوموغوللرك بوقدر حکم ونفوذی واردی .
غراندوق عنوانی ایسته‌دکلری کبی توجیه ایده‌بیلیرلردی .
روس پرنسلری اونلرك امرلرینی اجرا ایتمك مجبوریتنده ایدیلر.
فقط چوق کره ایچلرنده بوامرلره مقاومت ایتمك وویرکو
طوپلامغه کلن موغول قوماندانلرینی اولدیرمك جسارتنی
کوسترنلرده بولونوردی . ایشته نیژنی نوووغورود سکنه‌سی
بویله یاپدیلر ، معیتلرنده‌کی بیك موغول ایله برابر بعض
موغول ضابطانی اولدیردیلر [۲] . ایرته‌سی سنه موغوللر
۱۳۷٤
۱۳۷٥
کله‌رك قازنی یاقدیلر . تکرار غراندوق عنوانی استحصال
ایدن میشل ، دهمه‌تریوس علیهنده عسکر طوپلادی .
بوتون بونفاقلر موغوللر ایچون پك فائده‌لی ایدی .
چونکه روسلر آلتنده ازلدکلری بویوندوروغی سیلکمك

[۱] خلقت عالمك ٦٨٧٩ نجی سنه‌ده
[۲] « ٦٨٨٢ «

ایچون قوللانه بیله‌جکلری قوتلری بربرلرینه قارشی استعماله مجبور اولویورلردی. روسلر بوندن باشقه برچوق اشقیایه قارشی حرب ایتمك مجبوریتنده ایدیلر. بونلر موغوللر طرفندن مظاهرت کوره‌رك هر طرفه آقینلر یاپیورلردی. نیژنی نووغوروودده برچوق اشقیا واردی. بونلر یکرمی سفینه‌یه راکباً کیدوب قوستروم شهرینی یغما ایتدیلر. اورادن بولغارستانه کچدیلر، صوکره آستراقانه کلدیلر. او شهرده حکمران اولان سالزره‌ی کندیلرینی محو ایتدی. بو قراللقدن ایلك دفعه اوله‌رق بحث ایدیلیور. آرتق قاپچاق ایمپراطورلغندن آیریلمش کبی کورونمکده‌در. بو اقوام آراسنده‌کی اغتشاشات بویله انقساملر تولید ایتمك ضروری ایدی.

تاتارلرك تاریخ عمومیسی شرف‌الدین

جنکیزخان عائله‌سی شهزاده‌لرندن توقتامیش اوغلان [۱] اوروس خانی سلطنتندن طرد ایتمك تشبثنده بولونمشسه‌ده، مغلوب اولمش، ماوراءالنهرده حکمران اولان تیمورلنك نزدینه قاچمغه مجبوریت حس ایتمشدی [۲]. تیمورلنکی سمرقندده بولدی. اوراده شرفنه بویوك شنلکلر یاپلدی. تیمورلنك بر چوق هدیه‌لر ویردی. کندیسنه شابران، اوترار، صغناق سرای الکالریله قاپچاق ایمپراطورلغنك دها سائر بعض شهرلرینی

---

[۱] ابن تولی خواجه اوغلان، ابن صارتیسا، ابن اوز تیمور، ابن توغای تیمور، ابن توشی، ابن جنکیز خان.

[۲] ۷۷۷ تاریخ هجریسنده.

توجیه ایتدی. توقتامیش بورالرده یرلەشیر یرلشمز اوروس خانك اوغلی قوتلوق بوغا کلوب کندیسیله حرب ایتدی. براوق اصابتیله مجروح دوشدیکی ومؤخراً وفات ایتدیکی حالده ینه توقتامیشی بوزدی. توقتامیش قپچاق الکاسنی ترك ایله ایکنجی دفعه اولەرق تیمورلنك نزدینه قاچدی. تیمورلنك اوکا ییکی قوۀ امدادیه ویردی وتکرار بو مملکته عودت ایدەبیلەجك حاله کتیردی اوروس خانك دیکر اوغلی توقتای، کندیسنك قپچاغی یکیدن استیلا ایتمك فکریله شابرانه عودتنی خبر آلنجه بعض امرایی طوپلادی. بونلر برادرینك انتقامنی آلمغه عزم ایتمشدیلر. ایکی اردو آرەسنده بر محاربه وقوعه کلدی. توقتامیش اردوسی مغلوب اولدی. توقتامیش بیك زحمتله سیحون ساحلنه واردی. صوکره یالکز باشنه، چیپلاق و مجروح بر حالده بر اورمانه قاچدی. اوراده تیمورلنکك ایدکو برلاس اسمنده بر امیری کندیسنه راست کلەرك بخارایه کوتوردی.

تیمورلنك توقتامیشه یکیدن عسکر ویرلەسنی امر ایلدی. اونی قپچاغه کوتورمك ایچون هرشیئ حاضرلامش اولدقلری صیراده اوروس خان سراینك و آق موغوللر عشیرتندن ایدکو منکاب اسمنده بر امیر کلدی. بو، توقتامیش طرفنی التزام ایدییوردی و اوروس خانك توقتامیشی آرامق، تیمورلنکك اردوسنه هجوم ایتمك ایچون عسکرلرینك باشنه کچمش اولدیغی خبرینی کتیرییوردی.

عینی زمانده کبت منکور وتولوجان اسمنده ایکی سفیر مواصلت ایتدی . بونلر خانك اوغلنی اولدیرمش اولان توتامیشی نزدینه قبول ایتدیکندن دولایی تیموره شکایت ایچون کلیورلردی . توقتامیشك تسلیمنی ایسته یورلر وبوندن امتناع ایدرسه حرب اعلان ایده جکلرینی سویله یورلردی . تیمورلنك حربی قبول ایتدیکنی ، جسور عسکرلریله برابر دشمنه قارشی یوروم‌که حاضر اولدیغنی مغرورانه بیان ایتدی . بو جوابی ویردکدن صوکره سیحون نهرینی کچدی ، اوترار صحراسنده اردوقوردی [١] . اوروس خان بورادن آنجق یکرمی درت فرسخ مسافه‌ده بولونان صغناغه کیتمشدی . اوچ آی دوام ایدن قار ویاغمور ، شدتلی صوغوقلر همان محاربه‌یه کیریشمك اوزره بولونان ایکی اردویی بربرلرندن آیری طوتدی . بویله حرکتسزلك ایچنده رخاوته دوشمکدن صیقیلان تیمورلنك ختای بهادر ایله محمد سلطان شاهی بش یوز کشیلك بر مفرزه ایله اطرافی تخریبه کوندردی . بو امیرلر اوروس خانك اوغلی تیمور ملك اوغلانه اوچ بیك سواری قوتیله راست کلدیلر واونی بوزدیلر . تیمور ملك اوغلان بو مصادمه‌ده آیاغندن یارالاندی . دیکر طرفدن ختای بهادر مقتول دوشدی . مظفر عساکری محمد سلطان شاه کری کتیردی . درحال استکشافه چیقمق امرینی آلدی . بر قاچ اسیر طوتولدی . بونلردن اوروس خانك تیمورلنکه

سنه ١٣٤٩

---

[١] سنه‌نك نهایتنه دوغرو .

مقاومتدن امیدینی کسه‌رك چکیلدیکنی، اردونك باشنده قاره کسل براقدیغنی خبر آلدیلر . تیمورلنك بوکا قارشی یورودی . قاره کسل تیموری بکله‌مکه جسارت ایده‌مدی . تیمور عودت ایده‌رك قیش موسمنی کشده کچیردی . حربه چیقمق اوزره موسمك عودتنه انتظار ایدیوردی . بو صیراده توقتامیشه پیشدار قوتلرینك قوماندانلغی ویریلدی ورهبر خدمتنی کوردی . کشدن چیقدی . اون بش کون یولدن صوکره جیرام قامیشه واصل اولدی . بورا‌سی قاپچاق شهری ایدی . بوتون اهالی اویقوده بولونیورلر ، اونك مواصلتنی عقللرینه کتیرمیورلردی . بو شهرك یغماسی اردوسنه بر چوق بارکیر ، دوه ، قویون واسرا تأمین ایتدی .

عینی تاریخده اوروس خان ایله اوغلی توقتا قایانك وفاتی خبر آلندی . بوخبر تیمورلنکی قاپچاق خانی عنوانی توقتامیشه ویرمکه وبر اردو ایله اونی او الکاده براقمغه سوق ایتدی . کندیسی سمرقنده دوندی [۱] . بو اثناده اوروس خانك اوغلی تیمور ملك قاپچاق ایمپراطورلغنی النه کچیرمش وبویوك بر اردو طوپلامشدی . توقتامیشی مغلوب ایتدی . توقتامیش تکرار تیمورلنکك سراینه قاچدی . تیمور اونی درحال بعض امرا ایله [۲] برلکده صغناغه کوندردی . بونلر او شهرده کندیسنی

---

[۱] ۷۷۸ تاریخنده .

[۲] تومن تیمور اوزبك ، یخشی خواجه ، اوزبکتمور ، غیاث الدین ترخان ، بیکی قوجین .

قاپچاق خانی اعلان ایتدیلر وموغول خانلرینك جلوسنده جاری اولان عادته توفیقاً اوزرینه آلتون ومجوهرات سرپدیلر . تیمورلنك بر آز صوكره ، تیمور ملك طرفندن اسیر وبعده تخلیه ایدیلن توقتامیشك ضابطلرندن اورق تیموردن تیمور ملكك سفاهتی وامر اداره یه عدم دقتی حسبیله تبعه سنك نفرتنی قازاندیغنی ، تبعه سنك توقتامیشی ایستهدكلرینی خبر آلنجه حربه چیقماسی ایچون توقتامیشه امر ویردی . توقتامیش قارتال قربنده تیمور ملكك عساكرینه تصادفله اونلری بوزدی ، یولنه دوام ایدەرك سرای شهرینی ، مماق الكاسنی ضبط ایتدی وآز زمان ایچنده قاپچاق الكاسنه صاحب اولدی . معمافیه بوتون قپچاق زیر حكمنه كیرمه مشدی . تمنیك مامای شمال طرفنده كی بعض ولایتلرده الآن طوتونیوردی . بوموغول رئیسی قوماندانلرندن برینی [١] روسیه یه كوندردی [٢] . عسكرلرینی طوپلایان غراندوق دەمەتریوس ایوانوویچ موغوللره قارشی یوروردی ، دوزا نهری قربنده اونلری مغلوب [٣] وقاچمغه مجبور ایتدی . موغوللر بوتون آغیرلقلرینی غائب ایدەرك تمنیك مامایك یاننه قاچدیلر . بو ، نائب حكومت یاخود وزیر اعظم كبی تلقی ایدیلیوردی . اودرجه صاحب حكم ونفوذ ایدی كه عادتا مستقل

سنه ١٣٧٧

١٣٧٨ آتال روسیەن شیریسموند دربلو

---

[١] اسمی بیهجیزدر .

[٢] خلقت عالمك ٦٨٨٦ نجی سنه سنده .

[٣] اغستوسك ١١ نده .

صایبلا بیلیردی . بو هزیمتدن غایت حدتلندیکی جهتله رەزان الکاسنه یکی بر اردو کوندردی . بو مملکتك دوقەسی اولەغ، شهری ترك ایتمکه مجبور اولدی. شهردەاحراق ایدیلدی .

سنه ۱۳۸۰

صوکره [۱]، اولەغ تمنیك مامای ایله صلح یاپمق یولنی بولدی . لیتوآنیا پرنسی یاکالون ایله یاپدیغی معاهدەده کندیسنه خدمت ایتدی . بو معاهدەنك برشرطی تمنیك مامایك روسیەیه یکی برآقین یاپماسی ایدی . غراندوق دەمەتریوسه موغوللرك کلەجکنی خبر ویرن دساس اولەغ اولمشدر . غراندوق ایکی یوز بیك کشی طوپلادی . بو قدر بویوك براردو تمنیك ماماینی قورقوتدی یاکالونك کوندردیکی قوۀ امدادیەنك ورودینەقدر وقت قزانمق ایچون روسلرك جانی بك زماننده تأدیەایتدکلری ویرکونك عینی دەمەتریوسەده ویرمك شرطیله صلحه راضی اولدیغنی سویلەدی. فقط غراندوق صوك معاهده نامەدن آیرلمق ایستەمدی . بونك اوزرینه اولەغ تمنیك مامای طرفنی التزام ایتدی. روسلرله موغوللر آراسنده بویوك برمحاربه وقوعه کلدی ، بو محاربەدن صوکره غراندوق کیدوب رەزانی ضبط ایتدی .

۱۳۸۲

برآز صوکره تمنیك مامای توقتامیشه مغلوب اولدی . توقتامیش قوماندانلرندن بعضیلرینی مظفریاتی پرنسلره خبرویرمك اوزره روسیەیه کوندردی. فقط بو وقعه روسیەدەیکی فلاکتلره سبب اولدی. توقتامیش صوکره بویوك براردو باشنده روسیەیه

[۱] خلقت عالمك ۶۸۸۸ نجی سنەسنده .

کیردی ، اوقا نهرینی کچدی [۱] . غراندوق دەمەتریوس کندیسنە قارشی دورمق اوزرە یولە چیقمشدی . فقط روس پرنسلرینک قسم اعظمی کندیسنی تعقیبدن امتناع ایتمش اولدقلری جهتلە یاروسلاوی یە چکیلمکە مجبور اولدی . بوتون موسقووە شهری اغتشاش ایچندە قالدی . شهر اهالیسی کیمسەنک دیشاری یە چیقماسنە مساعدە ایتمك ایستەمیورلردی . لیتوآنیا پرنسی اوستە بورایە کیتدی . سکوتی اعادە ایتدی واهالی یی مدافعەیە امالە ایلەدی . توقتامیش سرپوخوف شهرینی یاقدقدن صوکرە نهایت موسقووە پیشکاهنە واصل اولدی [۲] . قورقو شهردە ینە قاریشیقلقلرە سببیت ویردی . سرخوش اولان بعض کیمسەلر کیدوب روس اکابرینک اولرینی یغما ایتدیلر . معمافیە اوستە موسقووەیی اوچ کون مدافعە ایتدی . فقط دردنجی کونی توقتامیش کلوب کندیسنی کورمەسی ایچون مساعدە ایتمش وکندیسنە دوقونولمایەجغنە سوز ویرمش اولدیغندن شهرك قاپیسندن دیشاری چیقار کن خانك امریلە قتل ایدیلدی . صوکرە ، غراندوقك اوغللری وسوسدال پرنسلری بازیل ایلە سیمەئون خلقی اوکلرندە صلیب وامانات مقدسە اولدیغی حالدە توقتامیشك حضورینە کیتمکە تشویق ایلەدیلر . موغول خانی درحال شهرە کیردی . شهری یغما ایتدکدن صوکرە یاقدی . اورادن ولادیمیر

---

[۱] خلقت عالمك ٦٨٩٠ نجی سنەسندە .

[۲] ۲٦ اغستوسدە .

سویه‌نوغورود ایله موسائیش اوزرینه یورویه‌رك اونلری ده یغما واحراق ایتدی. اردوسنك دیكر بر قولی په‌ره‌یاسلاوی‌یی باقمغه كیتدی. فقط بعض موغول مفرزه‌لری وولوق قرینده برازدوسی بولونان ولادیمیر آندره‌یوویچ طرفندن قلیجدن كچیرلدیكی ایچون توقتامیش قوتلرینه اعتماد ایده‌مه‌مكه باشلایه‌رق قولومنا شهرینی یاقدی، ره‌زانی تخریب ایتدی وچكیلدی. سرایه عودت ایدنجه سیمه‌ئونی غراندوقه كوندردی وبازیلی یاننده آلیقویدی. دیكر طرفدن، ده‌مه‌تریوس موسقووه‌یه كیردی. بوتون أولولری دفن ایتدیردكدن صوكره كیدوب دساس اوله‌غه عائد اولان رزان الكاسنی یغما ایلدی. اوزمان روس پرنسلری آراسنده اوقدر عدم امتزاج واردی كه توه‌ر پرنسی میشل آلكساندروویچ غراندوق عنواننی استحصال ایچون خانك نزدینه كیتدی. ده‌مه‌تریوس بو عنوانندن محروم قالمق قورقوسیله روسیه‌یه عودت ایتمش اولان اوغلی بازیل ایله دیكر اوغلی ولادیمیری خانه كوندردی [۱]. دها بعض روس پرنسلری ده خانك مظهر لطف وعاطفتی ارلمق اوزره سرایه كیتدیلر. بوریس قونستانتینوویجه خان سراینده نیثرنی نووغورود پرنسلكی توجیه ایدیلدی. سرایدن قاچمغه تشبث ایتمش اولان بازیل بوباربارلر طرفندن توقیف ایدیلدی [۲] ویك سوء معامله‌یه معروض قالدی.

سنه ۱۳۸۳

۱۳۸۵

[۱] خلقت عالمك ۶۸۹۱ نجی سنه‌سنده و ۲۳ نیسانده.
[۱] خلقت عالمك ۶۸۹۳ نجی سنه‌سنده.

شرف الدين

عینی تاریخلرده [١] توقتامیش دربند طریقیله ایرانه کیرمک اوزره دوقسان بیک کشیلک بر اردو کوندردی . بوکا بیق پولاد ایله دها سائر بعض امرا قوماندا ایدییورلردی . بو موغوللر آذربیجانه کیردیلر ، کیدوب تبریزی آلدیلر . اوراده مسلمانلره هیچ ایشدیلمه‌دک مظالمده بولوندیلر ، مملکتی تخریب ایلدیلر وبوتون ثروتلرینی آلدیلر . بو حرکت تیمورلنکک هیچ خوشنه کیتمدی . بو ایکی حکمدار آراسنده‌کی نفاقک باشلانغجی بو وقعه اولمشدر . فی الحقیقه ، توقتامیش ، عاقل امیرلرینک مطالعه‌لرینه رغماً ، یکی بر اردو طوپلایه‌رق تکرار دربند طرفنه کوندردی .

١٣٨٧

احتیاطکارلقلری وعقل وتدبیرلری ایله تمیز ایتمش اولان علی بک ، اوروتق تیمور وآق بوغا بوتشبثدن خانی واز کچیرمکه بیهوده یره اوغراشمشلر و کندیسنی تخته چیقاران تیمورلنکه مربوط قالماسنی توصیه ایلمشلردی . مطالعه‌لری شو ایدی : «حس شکران سزی بو حرکته سوق ایتمزسه ، هیچ اولمازسه طالعک برعکسیلکی کندیسنه بر کره دها مراجعته سزی مجبور ایده‌بیله‌جکنی دوشونکز . کوردکلری ایکلری اونوتمامق حکمدارلرک شاننددر . تیمورلنک ایسه سزه پک چوق لطفده بولونمشدر » . توقتامیشه عظمت واقتدارندن بحث ایدن بعض مجرم امیرلرک فنا نصیحتلری توقتامیشده‌کی صولت بر تردد فضیلتکارانه‌یی ده امحا ایتدیلر . انسانلرک قسم اعظمی کوردکلری

[٢] ٧٨٧ تاریخ هجریده .

ایلنکی اونوتمغه طبعاً میالدرلر . چونکه بونلر ضعیف ومحتاج بولوندقلری زمانی کندیلرینه تخطر ایتدیرر . هله‌صو کره‌دن اکتساب ایتدکلری عظمت وقدرت آرتق باشقه‌لرینک معاونتنه مفتقر اولمایه‌جقلری ظنی ویریرسه‌ماضینک خاطره‌سنی قلبلرندن پك قولایلقله سیلرلر .

اوتاریخلرده تیمورلنك ارمنستانده بردع جوارلرنده اولدیغی جهتله چوق کچمه‌دن توقتامیش عساکرینك تشبثاتنه مقاومت کوستره‌جك برموقعده بولوندی . توقتامیش اردوسی قور یاخود سیروس نهری یقینلرینه قدر ایلریله‌مشدی . تیمورلنك اردوسی بونهری کچدی . کندیلری هجومه‌باشلامق امرینی آلمشلر-دی . محاربه‌یه‌مجبوراولورلرسه مظاهرت ایده‌جك ایکنجی برفرقه موجودایدی . بواحتیاط بواردویی قورناردی . چونکه توقتامیش اردوسی همان کلوب‌اوزرلرینه صولت ایتمشدی . صیق براورمان تیمورلنك اردوسنك دشمنه قارشی سربستجه یورویه‌بیلمه‌سنه مانع اولیوردی . بوندن دولایی کوستردکلری مقاومته رغماً مغلوب اولدیلر . فقط دیکر فرقه ایله میرزا میران شاهك مواصلاتی هرشیئی تعمیز ایتدی . دشمن طرد ودربنده قدر تعقیب اولوندی . تیمورلنك حضورینه کتیریلن اسرایه توقتامیشك فناحرکتندن دولایی مؤاخذاتده بولوندی . دیدی‌که : «اوغلم کبی تلقی ایتدیکم ، کندیسیله معاهده‌لریاپدیغم برحکدار بلاسبب بورالره کیرمه‌مك واوقدر مسلمانك وفاتنه سبب اولمامق ایجاب ایدردی .

استقبالده بو کبی حرکاتدن توقی ایتسون ، برلکده عقد ایتدیکمز معاهده‌نامه احکامنه رعایت کوسترسون ، آرامزده تأسس ایده‌جك کبی کورونن اتحاد تام بوصورتله تکرار تأسس ایدر وقوت بولور » . تیمورلنك بو اسرایی سربست براقدی ، مملکتلرینه قدر عودت ایچون لازم کلن معاونتده بولوندی .

تیمورلنکك بو حسن معامله‌سی هیچ برتأثیر حصوله کتیرمدی . تیمورلنکی چغتای ایمپراطورلغنك برغاصبندن باشقه برصورتله تلقی ایتمه‌ین توقتامیش عائله‌سنك انتقامنی آلمق ایسته‌یوردی . اونی طرد ایچون برصوك غیرت دها ابراز ایتمکه قرار ویرمش اولدیغندن ممالکتك هر طرفندن یکی براردو طوپلادی . بواردو روسیه ، چرکستان ، بولغارستان ، قاپچاق وقریم عسکرلرندن ترکب ایدییوری . عسکر اوقدر چوقدی که شاعرلر اردویی الك صیق آغاجلرك یاپراقلرینه والك شدتلی فیرطنه‌لرك یاغمور داماله‌لرینه بکزه‌تیورلردی . دشمنك یورویشندن خبردار اولان تیمورلنك پایتختندن چیقدی [١] . سمرقنددن آلتی فرسخ مسافه‌ده برکوی اولان ساغروجده قرارکاه تأسیس ایتدی . موسم قیش ایدی . صوغوق اوقدر شدتلی اولدی ، اوقدر چوق قاریاغدی که یوله دوام ایتمك امکان خارجنه چیقدی . مع مافیه ایلتغمش اوغلان توقتامیش اردوسنك پیشدار قوتلرینك قوماندانسنده خجند شهری قربنده سیحون نهری

---

[١] ٧٩٠ تاریخ هجریسنده .

کچدی و عجوق زرنوق قریه‌سی قربنده قرار قیلدی. تیمورلنك
اردوسی هنوز تماماً تحشد ایتمه‌مش اولمقله برابر تیمور، بار کیرلرك
کوکسنه قدر چیقان قارلر آراسنده یالکز معیتنده‌کی عسکرله
ایلری یورودی . یولده میرزا عمر شیخ اندکان عسکرلریله
کندیسنه التحاق ایتدی . دشمنك آرقه‌لرینه دوشن برموقعه
اونلرك خط رجعتنی کسمك ایچون برقوت اقامه ایتدی .
ایرته‌سی کون طلوع شمس ایله برابر تل‌عنبر تپه‌سنی کچه‌رك
دشمنك قارشیسنه کلدی. درحال محاربه باشلادی. توقتامیشك
عسکرلری مغلوب اوله‌رق سیحون نهرینه آتلدیلر ، یاخود
تیمورلنکك یوصویه یاتیرمش اولدیغی عسکرك اوزرینه دوشدیلر.
یك آزی قوتولدی . کیمیسی قلیجدن کچیریلدی ، کیمیسی
تپه‌لندی . بو بویوك مظفریتدن صوکره تیمورلنك بهاره
انتظاراً پایتخته دوندی [١] .

سنه ١٣٨٩

موسم حرکات عسکریه اجراسنه مساعد اولور اولماز میرزا
میران شاهك قومانداسی آلتنده‌کی خوراسان اردوسی قندز ،
بلخ ، بقلان ، بدخشان ، ختلان ، حصار شادمان ودها سائر
ولایات عسکرلری تیمورك قرارکاهنه کلدیلر . تیمور عسکرینك
مروری ایچون، سیحون اوزرنده دوبه‌لردن متعدد کوپرولر
یاپدیردی. بو بویوك نهری اوغللری شهزاده‌لرله برابر کچدکدن [٢]

[١] ٧٩١ تاریخ هجریسنده.
[٢] ٧٩١ سنه‌سی ربیع‌الاولنده .

صوکره ، پیشـدار قوتلرینك قوماندانسنی امیر تیمور قوتلوق اوغلان ایله سونجك بهادره وعثمان بهادره: ویردی . بونلر توقتامیشك کشافلرینی غافل یاقهلایهرق قتل ایتدیلر . توقتامیش اوصیراده شـابران شهرینی محاصره ایدییوردی . محاصرهیی رفعه مجبور اولدی. یاش شهرینی یغما ایتدکدن صوکره کلوب جوارلرده کائن اولان کنیش صحرالرده قرارکاه قورمشدی . بوراده اوزون مدت قالمادی. تیمورلنکك تقربی حوادثی بوتون اردوسنی داغیتدی . توقتامیش مملکتنه دوندی . تیمورلنك چغتای الکاسی کویلرندن آق صوماده قرارکاه قوردی. اورادن ایرتیش نهرینك اسقا ایتدیکی ممالکه کیدهرك حرب ایتدی .

بوسفر نهایته ایرر ایرمز تیمورلنك قپچاقه کیرمك قرارینی ویردی. ایجاب ایدن ارزاقك کافهسنی تدارك ایتدکدن صوکره سمرقنددن حرکت ایله [١] طاشکندده قیشك صوکنی بکلهمك اوزره خجندده سیحون نهرینی کچدی . بوصیراده معجزه کوسترمکله قادردیه شهرت بولمش اولان شیخ مصاحتك تربهسنی زیارت ایلدی . تهلکهلی برخستهلق اوسنه تیمورلنکی اوراده آلیقویدی . فقط اکتساب عافیت ایدر ایتمز طاشکنددن حرکت [٢] ایدهرك بوتون اردوسیله برلکده قراسمانه کیتدی. اوراده صلح عقدی ایچون توقتامیشك کوندردیکی سفیرلری بولدی .

سنه ١٣٩٠

١٣٩١

---

[١] ٧٩٢ تاریخ هجریسنده

[٢] ٧٩٣ تاریخ هجریسنده .

سفرا توقتامیش طرفندن تیمورلنکه برشونقار تقدیم ایتدیلر. بو برآو قوشیدر. بوندن باشقه دوقوز آت هدیه ایتدیلر وتوقتامیشك مکتوبنی ویردیلر. تیمورلنك مکتوبی لاقیدانه آلدی. مآلی شو ایدی: «دائما پدرم مقامنده بولونان ذات حشمتپناهیلرینك حقمده‌کی لطف وانعامی اوقدر چوقدرکه بونلری برربرر تعداده قدرتم یوقدر. کوستردیکم فنا معامله‌لری وبدخواهانه نصیحتلره قاپیله‌رق کیریشدیکم حربك خاطره‌سنی اونوتمق قابل اولورسه، حس ایتدیکم ندامت ودعوت ایتدیکم عار وحجاب سزی مرحمته کتیره‌بیلیرسه منتدارلغم برقات دها تضاعف ایده‌جکدر. بوصورتله حرکاتمك فنالغنی بوتون بوتون تقدیر ایده‌رك کندیمك نه‌اولدیغمی آکلایه بیله‌جکم. بوندن بویله ذات حشمتپناهیلریله عقد ایده‌جکم معاهده نامه احکامنه مخالف حرکتده بولونمق شویله دورسون اونلری اجرا ایتمکی، ذات حشمتپناهیلرینك اوامرینه اطاعت واظهار شکران ومنت ایله‌مکی اقدم وظائفدن عد ایله‌یه‌جکم».

تیمورلنك توقتامیشه کرك کندیسنی سراینه قبول ایتمك واوراده اوکا بر اوغل معامله‌سی یاپمق کرك قپچاق الکاسنده کندیسنی برلشدیرمك ایچون عسکر ویرمك صورتیله کوستردیکی بوتون ایلکلری سفیرلرینه ایضاح ایتدکدن صوکره بوایلکلره مقابل نانکورلك کوردیکنی، تجاوزه معروض قالدیغنی، خصمانه معامله‌یه اوغرادیغنی آکلاتدی ونهایت توقتامیش صمیمی

صورتده آرزو ایدییورسه صلح عقدینه مهیا بولوندیغنی
ومعاهده نامه‌یی قرارلاشدیرمق اوزره وزیر اعظمی علی بکی
کوندرمه‌سنی تبلیغ ایتدی . سفیرلر اردویی تعقیب ایتمك
امرینی آلدیلر . اردو یولنه دوام ایله سابرانی کچدی . قاپچاق
اووالرنده اوچ هفته‌لق بر یولدن صوکره بارکیرلر یولك
اوزونلغندن وصویك فقدانندن او قدر یورغون دوشدیلر که
صوك درجه‌یه کلدیلر . صارق اوزانده قرار قیلدیلر [١] .
اوراده فیضان ایتمش بر نهره تصادف ایتدیلر . بونی یوزه
یوزه کچمك لازم کلیوردی . اردو چولده یورومکده دوام
ایتدی وقویو بولونان محللرده قرارکاه قورمغه اعتنا کوستردی .
کنجك طاغ دنیان داغه مواصلت ایدیلدی . ایکی کیجه بر
کون دها یولدن صوکره اولوغ طاغه کلدیلر . تیمورلنك بونك
تپه‌سنه چیقارق بو واسع چولی تماشا ایتدی . چایرلرله
دولو بو بی پایان صحرالره حیران قالدقدن صوکره بو داغ
اوزرنده بر دیکیلی طاش انشا ایچون عسکرلرینه ملازمه
کتیرتدی . طاشك اوزرینه اورادن کچدیکی کونك تاریخنی
حك ایتدیردی . صوکره ایلانجق شهرینه ، اورادن‌ده قراغویه
کیتدی . درت آیدر یولده ایدیلر . یه‌جك بیتمکه باشلامشدی .
چونکه بو چوللرده نه طرفه کیدلسه بر آدمه تصادف ایتمه‌دن
آلتی یدی آی سیاحت ممکندی . اراضی هیچ مزروع دکلدی .

---

[١] جماذی الاولك برنده .

قرارگاهده هرشی آلتون آغیرلغنه صاتلدیغندن تیمورلنك رؤسانك معتنا یمكلر یمكدن اجتناب ایله یالکز بر دورلو یمك یملرینی امر ایتدی . بوده بر نوع کوفتەدن عبارتدی . عسكرك یەجكنی دەتیمورلنك تنظیم ایلدی . بوندن آکلاشیلیور که تاتار فاتحنك عسكرلری پك معتنا یمكلر یمكه آلیشغین ایدیلر . رؤسانك مكلف صورتده یمك یملری عسكرلری الزم غدالرندن محروم براقیوردی . بوتدابیراحتیاطیەیەرغماً چوللك وسعتی بعض قوش یومورطەلری ایله اوت یمكه كندیلرینی مجبور ایتدی . تاتارلر ایچون معتاد اولان بویوك آولربیله ترتیب ایدیلدی . بوتون اردو بر دائره تشکیل ایتدی . غایت واسع برقطعهٔارضك اطرافنی چویردیلر . بودائره ایچنده پك چوق حیوان قالدی . بونلری صیقیشدیره صیقیشدیره بالنسبه دار برساحه ایچنده كندیلرینی اورمق امكانی حاصل اولدی [١] . بوآو سایەسنده مبذولیت اعاده اولوندی . تیمورلنك عساكری بوحیوانات آراسنده ماندادن دها بویوك برنوع كییكه تصادف ایتمكدن حیرتلره دوشدیلر . موغوللر بوكییكه قانداغای ، قاپچاقلیلر ایسه بوقن دیرلر .

تیمورلنك تكمیل عساكرینەرسم گچید یاپدیردقدن صوكره اوغلی میرزا محمدەمنقلای یاخود كشافلر نامی ویریلن عسكرك قوماندانسنی توجیه ایتدی . بوكنج شهزاده غایت یوروجی برقاچ كوناك حركتدن صوكره ، ایرتیشه منصب اولان توبل

[١] جماذی الآخرك برنجی بازار كونی .

نهری ساحللرینه واصل اولدی . بونی کچدی . آتش کورنجه
تیمورلنکه خبر کوندردی . اردو علی العجله توبل ساحللرینه
کلدی . هر طرفه جاسوسلر کوندره‌رك توقتامیشدن خبر
آلدی . برقاچ کون یورود کدن وبعض کوللرله نهرلرد تصادف
ایتد کدن صوکره تیمورلنك اتیك نهری ساحلنه واصل اولدی [۱].
دشمنك پوصوسنه دوشمکدن قورقدیغی جهتله معتاد اولان
یرلردن بونهری کچمك ایسته‌مدی. باشقه برطرفدن یوزه یوزه
کچمکی ترجیح ایتدی [۲] . اردو نهری کچمك ایچون ایکی
کون اوغراشدی . آلتی کون یولدن صوکره سمور یاخود
سامارایه مواصلت ایله‌دی . کشافلر دشمنك سسلرینی ایشیتد-
کلرندن تیمورلنك صف حرب ترتیبیله یاییق نهرینه دوغرو
یورودی . اردو نهری قسماً بر کوپرودن قسماً یوزه‌رك
کچدی [۳] . اوراده بعض جاسوسلردن توقتامیشك تیمورك حرکتنی
خبر آلنجه هر طرفدن عسکر طوپلادیغنی واتیك نهرینك
کچیدلرینی محافظه ایچون بعض مفرزه‌لر کوندردیکنی اوکرندیلر.
اوصیراده توقتامیشك برقسم قوتی شمالده مشغولدی [٤]. قازانك
شمالنده کائن دیانقاالکاسنی فتح ایچون اوغراشیوردی. بوکاچارویچ

آنال روسیه‌دن

[۱] ۲٤ جماذی الآخرده.
[۲] اوچ کچید واردی : آیغیر یالی ، بوزا کچید، چاپا کچید .
اتیك نهری اغلب احتماله کوره قاما نهرینك برآیاغیدر .
[۳] رجبك برنده .
[٤] خلقت عالمك ٦۹۹۹ نجی سنه‌سنده .

بقتوقوماندا ایدییوردی. روسلر خانك اوغلنه چاروبچ دیرلردی. تیمورلنك اردوسنك بعض كشافلری بر دشمن مفرزه‌سنه تصادف ایده‌رك اونی بوزدیلر. بونلردن توقتامیش اردوسنك قرق كول قربنده تحشد ایتمك اوزره امر آلمش اولدیغنی، كندیلری ده اورایه كیتمشلرسه ده كیمسه‌یی بولمادقلرینی اوكرندیلر. بواسرا آراسنده مماق پرنسنك اوغلی ده واردی. صوكره، ایكی اردونك ایلك قوللری آراسنده بویوك محاربه اولدی. اردونك قسم اصلیلری ده بر آز صوكره قارشی‌قارشی‌یه كلدیلر. تیمورلنك كندی اردوسنی یدی قوله آیردی. پیشدار خدمتنی كورن برنجی قولك قوماندانی محمود خانه ویردی. بو، چغتای ایمپراطوری اولمقله برابر عادی بر قوماندان كبی تیمورك معیتنده خدمت ایدییوردی. آرتق كندیسنه عائد اولمایان دولتنده هیچ بر حكم نفوذی یوقدی. میرزا محمود ایكنجی قولك قوماندانی اولدی. اك غلبه‌لغی بو ایدی. واصل حرب ایده‌جك قوتی تشكیل ایدییوردی. تیمورلنك امداد قوتی یرینی طوتان اوچنجی قولك باشنه كچدی و بو ایكی قولدن صوكره اخذ موقع ایتدی. احتیاج تقدیرنده بونلرك هر ایكیسنه ده معاونت ایده‌بیله‌جكدی. تیمورك اوغلی میرزا میران شاه صاغ جناحی تشكیل ایدن دردنجی قولك قوماندانی ایدی. بشنجی قول بوكا پیشدار خدمتنی كورییوردی. كذلك یدنجی قول ده صول جناحی تشكیل ایدن آلتنجی قولك پیشداری ایدی. عسكرك كیمنده قالقان، قیلیج واوق واردی. كیمی جوبلر

ومزراقلرله مسلحدیلر. رؤساده بوتون یاخود یاریم زرهلر بولونیوردی. غایت مجلا بردمیردن مغفر کییورلردی. توقتامیش اردوسنی اوچ قوله آیرمشدی. برنوع یاریم آی شکلنی عرض ایدن مرکزایله ایکی جناح واردی . عائلەسنه منسوب بوتون شهزادەلر باشده ایدیلر .

تیمورلنك هر طرفه امرلر ویردکدن صوکره سواریسنی یره ایندیردی . چادیر قورمالرینی امر ایتدی . بو صورتله توقتامیشه قارشی استخفافکارداورانیوردی . حالبوکه حقیقتده ایچندن، فائق بر دشمنه قارشی کیریشەجکی محاربەنك نتیجەسی حقنده پك اندیشناك ایدی . تیمورلنك نمازینی قیلدی . امام سید برکه قرآندن بعض سورەلر اوقودی. بونلرله کندیسنه ظفری تبشیر ایتدی . تیمورلنك درحال « سورون » تعبیر اولونان بر آواز ایله عسکرلرینی هایقیرتدی. و کرانەدیلن بوروبی چالدیردی. موغوللرده حربه باشلامەنك معتاد علامتلری بونلردی. توقتامیشك صول جناحی ابتدا بوزولدی . بوتون قوللر بربرلرینه قاریشدیلر. تیمورلنك عساکری هر طرفی قاریشقلغه ویردیلر . توقتامیش دشمنلرینه هجوم ایتدی ، هرطرفدن صالدیردی ، تیمورلنك اردوسنی یاردی واردونك آرقەسندە منتظم صورتدە موقع آلدی. قورقویه دوشن تیمورلنك فراریلرك تعقیبندن واز کچدی . اردوسنك اك جسور عسکرلریله کری دوندی . توقتامیش درحال فرار ایتدی . اردوسنك قسم متباقیسی ده کندیسنی

تقلید ایله پریشان برحالده قاچدیلر . تیمورلنك بواردونك
تعقیبی ایچون متعددقوللر كوندردی . كندیسی ده بالذات اورتوپا
صحراسنده وولغاساحلنه كیتدی . بوتون غنائمی اورایه كتیره‌رك
عسكرینه داغیتدی . قاپچاق ایمپراطورلغنك پایتختنه كیردی .
بو مملكتلر خاننك تختنه چیقدی . بو چوللردن وولغانهرینك
آطه‌لرندن بوتون دشمنلرینی طرد ایتدكدن صوكره سمرقند
یولنی طوتدی . برلكده غایت عظیم مقدارده اسیر كتیردی .

شرف الدین
تاتارلرك تاریخ عمومیسی
عربشاه

او زمان تیمورلنكك اردوسنده قاپچاق ایمپراطورلغنك اوچ
ایلری كلن امیری واردی كه بونلر كندیسنك یانینه التجاایتمشلردی.
بونلرده توشی خان نسلندن كونجه اوغلان ، تیمور قوتلوق
اوغلان ، ایدكو منكاب ایدیلر . توقتامیشی پك دوشوندیرن
ایكنجی امیرتیمورلنك نزدینه قاچمغه مجبور اولمشدی. آرقه‌سندن،
خانك اولدیرتمك ایسته‌دیكی ایدكوده كلمشدی. بوبویوك محاربه‌دن
صوكره قاپچاق ایمپراطورلغنك تماميله منقرض اوله جغنی كوردكلری
زمان تیمورلنكدن اسكی تبعه‌یی طوپلامق اوزره مملكتده قالمق
مساعده‌سنی رجا ایتدیلر ویوله چیقدیلر . فقط صوك ایكی امیر
كندیلرینی قوتلی بر اردو باشنده كورونجه آرتق كلوب تیموری
بولمادیلر ومملكتده یرلشمك چاره‌سنی دوشوندیلر .

شرف الدین

صوكره‌لری ، تیمورلنك كورجستانده محاربه ایله مشغول
اولدیغی صیراده توقتامیشك دربند طریقیله بویوك بر اردو
كوندرمش وشیروانی تخریب ایتمش اولدیغنی خبر آلدی . بو

موغوللری طرد ایچون درحال یورودی . فقط اونلر ذاتاً قاچمش اولدقلری ایچون ایرته‌سی بهارده اورادن قاپچاقه کیره‌بیلمك اوزره قیشی او حوالیده کچیرمکه قرار ویردی . بوصیراده توقتامیشه‌شومکتوبی‌یازدیردی: « بسم الله الرحمن الرحیم ورب العالمین ؛ ای کبر وغرور شیطانه اویه‌رق طریق حقدن انحراف ایدن حکمدار ، مملکتکزك حدودلرندن خارجه چیقمقله نه مقصد تعقیب ایدییورسکز ؟ ذهنکزده بو قدر واهی تصورات بسله‌مکه سزی سوق ایدن قوت نه‌در ؟ صوك محاربه‌ده‌باشکزه کلنی‌اونوتدیکزمی؟ مملکتکزك ، اموالکزك توز حالنه کلدیکنی کورمدیکزمی ؟ بکا قارشی نه جرأتکارانه بر خط حرکت تعقیب ایدییورسکز. بکا دوستلق کوسترنلرك دوستانه قبول ایدیلدکلرینی ، کندیلریله یاپدیغم معاهداتدن فوائد عظیمه الده ایتدکلرینی ، بو معاهداته حرفیاً صادق قالدیغمی خاطرلامامه‌کز قابلمیدر ؟ بالعکس بکاقارشی اعلان خصومت ایدنلر ایسه دائمی صورتده خوف واندیشه ایچنده اضطراب چکدیلر. بونلرك پیشلرینی هیچ براقمادم. دکزلرك دیبنه‌صاقلانمش اولسه‌لر بیله انتقاممدن قاچه‌مازلردی . کیریشدیکم محاربه‌لرك موفقیاتنی بیلیرسکز . ظفرلرمدن خبردارسکز . سزکه حرب ویا صلحك نجه مساوی اولدیغنی بیلمه‌کز اقتضا ایدر . بن بونلرك ایکیسنه‌ده راضی‌یم . سزکه بنم ایلکمی و برقرار اتخاذایتمکده‌کی قطعیتمی بیلیرسکز ، نه‌قرار ویردیککزی

سنه ١٣٩٤

بکا بیلدیریکز » . بو مکتوبی توقتامیشـه کوتورمکه آلمالیغلی شمس الدین مأمور اولدی . بو تجربه دیده ، بلیغ ، قاپچاق حکمدارلرینك احوالنه واقف بر عالم ایدی . دربند طریقیله توقتامیشك پایتختنه کیتدی . مکتوبی اونك النه ویردی . ممانعت ایدن باشقه مقربین اولماسه ایدی توقتامیشی صلحه اماله ایده جکدی . فقط توقتامیش اونلرك نصیحتنی دیکله یه رك حربی ترجیح ایتدی و تیمورلنکه مغرورانه جواب ویردی . سفیر عودت ایده رك ، بحر خزره دوکولن سامارە نهری ساحللرنده تیمورلنکی بولدی .

سنه ١٣٩٥

تیمورلنك یوله چیقـدی [١] و دربنده کیتدی . اوراده آلبرز داغنك اتکنده قایتاق اسـمنده و توقتامیش طرفداری بر تاتار عشیرتی بولندیغنی خبر آلدی . روسلر بونلره خایتاق دیرلردی . قوره نك شمالندن بو مملکته کلمش اولان اسکی خیتانلرك بقایاسی ایدیلر . بونلرك بوتون کویلری آتشه ویرلد کدن صوکره تارقویه کیدلدی . تیمورلنکك قرارکاهنه متوجهاً یولده بولنان توقتامیشك بر سفیری دشمنلرك تقربندن اوقدر خوف و دهشته دوشدی که کری دوندی . چوق کچمه دن ، توقتامیشك قازانجی قوماندا سنده بولونان آقینجیلرینك قوری نهری سـاحللرنده قرارکاه قورمش اولدقلری خبر آلندی . بونلر علی الغفله باصـدیریلدی . قلیجدن کچیریلدی . تیمورلنك سه‌وه‌نجه نهرینی کچدی . اوراده لازم اولان عسـکرینك قسمی

[١] ٧٩٧ سنه‌سی جماذی الاولنك بدیسنده .

متباقیسنی بکله‌دی. چونکه توقتامیش مدهش بر اردو ایله ترك
نهری ساحللرنده قرارکاه تأسیس ایتمش وتحصن ایلمشدی.
تیمورلنکك تقربی اوزرینه خان، قواری نهری ساحلنه چکیلدی
ودشمنه ترك نهرینی کچمك وفقدانتی حس ایتمکه باشلادیغی
ارزاق بولمق اوزره قولات الکاسنه کیتمك قولایلغنی ویردی.
فقط توقتامیشك آرقه‌لره دوشدیکی واورادن کلمکده اولدیغی
حقنده شایع اولان روایت اوزرینه تیمورلنك توقف ایتدی
واردوسنی صف حرب اوزره ترتیب ایلدی. ایکی حکمدار
قارشیلاشدیلر [۱] ومحاربه‌یه حاضرلاندیلر. محاربه ایرته‌سی صباح
شفق سوکرکن باشلادی. توقتامیشك صاغ جناحی تیمورلنکك
صول جناحنه هجوم ایتدی و اصل مرکز فرقه‌سنه قدر کری
بوسکورتولدی. صوکره قوهٔ اصلیه هجوم حرکتی یاپه‌رق تیمور
اردوسنه قاریشیقلق ویردی. تیمورلنك قورتولمق ایچون پك چوق
زحمت چکدی. الك جسور افراد کندیسنك امدادینه قوشدی.
کذلك تیمورك صاغ جناحی‌ده احاطه ایدلدی. مظفریته توقتامیش
لهنده تجلی ایتمك اوزره ایدی. نهایت تیمورلنك عساکرینك
غیرتی توقتامیشی فراره مجبور ایتدی. تیمورلنك عسکرلرینی
طوپلادی. وفراریلری تعقیبه باشلادی. صوکره قورا نهری
ساحلنه قدر ایلریله‌دی. اوراده آغیرلقلرینی براقه‌رق الك ایی

---

[۱] ٧٩٧ سنه‌سی جماذی الاخرینك ٢٢ سنده. موغول تقویمنه
کوره دوموز سنه‌سنه تقابل ایتمکده‌در.

عسكرلريله توقتاميشك تعقيبنه دوام ايتدى. وولغا نهرى ساحلنه واصل اولونجه خانك نهرى كچمش اولديغنى كوردى. بونهر ساحلنده ، توراتو دنيلن بر كچيد محلنده توقف ايتدى. اوردوس خانك اوغلى قويرېچاق اوغلانى حضورينه كتيره‌رك اردوسنده بولونان جسور بر اوزبك فرقه‌سنى اوكا ويردى ، صيرمالى بر خلعت كيديردى ، آلتون برقوشاق باغلادى و كنديسنى قاپچاق خانى اعلان ايتدكدن صوكره تبعه‌سنى طوپلامغى امر ايده‌رك وولغا نهرندن اوته طرفه كچيردى.

تيمورلنك فراريلرى تعقيب ايله مشغول اوله‌رق «اوقه‌ق» ه قدر ايلريله‌دى . اوراده برچوق اسير آلدى . شماله دوغرو قاچمقده اولان توقتاميشى تعقيب ايتمك فكرنده اولديغندن وولغانك غربنده‌كى چوله كيردى وآقينجيلريله برابر امير عثمانى ايلرى يه كوندردى . اميرعثمان ، خان قيرمن دنيلن ، بوكون قورمان اسميله ياد ايديلن برموقعه‌قدر نفوذ ايتدى. اوراده بيكياروف اوغلانى بر اوزبك مفرزه‌سيله برابر بوله‌رق هپسنى قيليچدن كچيردى . توقتاميشك ضابطلرندن باش تيمور اوغلان ايله آقتائو عسكرلريله برلكده بوريسته‌نه [۱] نهرينك اوته طرفنه ، هرمداى صحراسنه قاچديلر . اوراده اهاليدن پك سوء معامله كوردكلرى جهتله آقتائو قومانداسى آلتنده بولونان افراد ايله آناطولى يه كچدى ، ايسراياقه صحراسنده يرلشدى .

---

[۱] تاتارلر بونهره اوزى ديرلر .

اوز بکلر اوتاریخدن بری هپ اوراده قالمشلردر. تیمورلنك تانائیسه یاقلاشدی. اوراده بیکیاروق اوغلانی بولدی و بر روس شهری اولان قاره صویه قدر تعقیب ایتدی. قوماندانلرینی متعدد مفرزه‌لرله بو مملکتك مختلف نقطه‌لرینه کوندردی. کندیسی موسقوه‌یه کیده‌رك کرك موسقوه‌یی کرك جوار مواقعی تماماً تخریب ایتدی. بو مملکتدن غایت عظیم غنائم، آلتون و کوموش کولچه‌لر، پك چوق مقدارده آنطاکیه کتنی، روس بزلری، قوندوز دریلری، سمورلر، قاقملر، بنکلی اینك دریلری، سنجاب و قرمزی تیلکی کورکلری آلدی. اوغلی میرزا محمد، موغول عشیرتلری بولونان سائر بعض ولایتلری تخریب ایلدی. تیمورلنك بالچیمقین یاخود مه‌ئوتید طریقیله عودت ایده‌رك آزاق یاخود آزوفه کلدی، اورادن چرکستانه کیردی. فقط بر آز صوکره حاجی ترخان یاخود آستراقانه کیتمك اوزره بو مملکتی ترکه مجبور اولدی. آستراقانك اداره‌سنی محمدی‌یه ویرمشدی. اونك ده فنا فکرلر بسله‌مکده اولدیغی آکلاشیلیوردی. تیمورلنك قیش اورته‌سنده قارلر آراسنده یوله چیقدی. بو شهر وولغا اوزرنده کائن ایدی. نهرك صولری قلعه‌نك هندکارینی دولدیریوردی. سورلرندن باشقه اهالینك قیشین بوزدن بر سور دها یاپماسی عادتدن ایدی. بو ده طوغله قدر سرت اولوردی. کیجه‌لین صودوکه‌رك بو سوری یاپارلردی. دوکولن صو دوناردی. تیمورلنك بو شهر قربنه واصل اولدیغی

زمان کندیسنی استقباله کلمش اولان محمدی‌یی توقیف ایتدیردی وسرای جهتنه کوندردی . اوراده بوزلرك ایچنه آتلدی . صوکره بوتون شهر سکنه‌سنی دیشاری چیقارتەرق آستراقانی خاك ایله یکسان ایتدی. قوماندانلری کیدوب قاپچاق ایمپراطورلغنك پایتختی اولان سرای شهرینی‌ده هدم ایتدیلر وبوتون سکنه‌سنی اسیر آلدیلر . بونلر وقتیله ماوراءالنهرده نخشبدن ایکی فرسخ مسافه‌ده کائن قپچاق خاننك «زنجیرسرای»نی تخریب ایتمشلردی. اوغرادقلری معامله اونك جزاسی ایدی .

سنه ۱۳۹۸ قروص آنان روسیه‌ن دربلو

تیمورلنکك عزیمتندن صوکره ، اوکا قارشی عصیان ایتمش اولان وعینی زمانده توقتامیشك‌ده دشمنی بولونان تیمورقوتلوق اوغلان سرای شهرینی اله کچیردی وتوقتامیش خانی ایکی چوجوغیله برلکده لیتوآنیایه ویتودك نزدینه قاچمغه مجبور ایتدی. ویتود قوماندانی اولژه‌ردی موغوللره قارشی یوللادی. بوقوماندان اونلری مغلوب ایتدی. ، رؤسادن اوچنی اولدیردی. بودولیا قطعه‌سی بونلره یرکو ویریرلردی .ویتود رئیسلردن بر قسمنی لهستان قرالنه هدیه ایتدی . متباقیسنی ویلنا قربنده یرلشدیردی . اوتاریخدن بری اوراده قالمشلردر . بو موغوللر اوراده عادتلرینی محافظه ایلدیلر . فقط ویتودك کندیلرینی روسیه تسوواليه‌لرینه مقاومت ایچون چاغیردیغنی ، بو یرلرك کندیلرینه خدمتلرینه مکافاةً ویریلدیکنی ادعا ایدیورلر[۱] .

[۱] بعضیلری موغوللرك لیتوآنیایه بوهجرتی ۱۳۹۱ تاریخنده وقوعه کلدیکنی سویلیورلر .

دیکر طرفدن سوسدال پرنسی قناز سیمه‌ئون دمه‌تریوویچ چارویچ یاخود خانك اوغلی جنتای ایله برلکده کیدوب نیژنی نووغورودی محاصره ایتدی [۱] .اوچ کون محاصره‌دن صوکره موغوللرك کندیلرینه هیچ برفنالق یاپمایه‌جقلرینه دائر ویردکلری وعد اوزرینه اهالی قاپیلری آچدیلر . بوباربارلر سوزلرینی طوتمادیلر واهالیدن پك چوغنی اولدیردیلر.ایکی هفته‌صوکره، غراندوق بازیلك براردو ایله کندیلرینه قارشی یورودیکنی خبر آلنجه اورادن چکیلدیلر .

سنه ۱۳۹۹ آنال روسیه‌ن

لیتوآنیا دوقه‌سی اولوب توقتامیش خانی تحت حمایه‌سنه آلمش اولان ویتودبوحکمداری قاپچاق تختنه اعاده‌ایتمك مقصدینی تعقیب ایتدیکندن کیه‌فده بویوك براردو طوپلادی .لهستانك، آلمانیانك الك ایلری کلن اصیلزاده‌لری وسفردن صوکره کندیسنه غراندوق عنوانی ویرمکی وعد ایدن توقتامیش ایله برلکده تیمور قوتلوق اوغلانك اراضیسنه کیردی . وورسقلا نهرینه قدر هیچ برمقاومته معروض اولمقسزین ایلریله‌دی . اوراده ایدکو منکایه راست کلدی . بعضیلری بوموغول قوماندانیله صلح یاپمق فکرنده ایدیلر . فقط بعضیلری بوکا ممانعت ایتدیکی جهتله لیتوآنیالیلر حربه کیریشدیلر وحربی قازانه‌مادیلر . موغوللر اون سکز پرنس اولدیردیلر ،لوش

آنال روسیه‌ن قروص

۱۴۰۰

---

[۱] خلقت عالمك ۶۹۰۷ نجی سنه‌سنده .

[۲] « « ۶۹۰۸ «

Lusc شهرینه قدر بوتون لیتوآنیایی تخریب ایتدیلر . کیەف شهری اوچ یوز روبله مقابلنده یغمادن کندیسنی قورتاردی . ایرتەسی سنه تیمور قوتلوق اوغلانك وقوع وفاتی توقتامیشـك ایشلرینی هیچ دکیشدیرمدی. خان تختنه تکرار چیقامادی . تیمور قوتلوقك اوغلی شادی بك قاپچاق خانی اعلان اولوندی. تیمورلنك طرفندن قاپچاق تختنه اجلاس ایدیلن قویریچاقده خان عنوانی طاشیوردی .اوغلی بوراق کندیسنه خلف اولدی. بوندن صوکره ، ابوسعید لقبیله یاد ایدیلن اوغلی جانی بك خان تختنه چیقدی . سیبریایه التجا ایتمش اولان توقتامیشی بوحکمدار اولدیرمشدر [۱]. عینی تاریخده کندیسیده شادی بکك اوغلی پولاد سـلطان طرفندن تاج وسلطنتدن محروم ایدیلمشدر .

سنه ۱٤۰۱ ۱٤۰٦

بویکی خان موسقووەیی محاصره ایتمك اوزره [۲] ایدکونك قوماندەسی آلتنده روسـیەیه بویوك براردو کوندردی [۳] . غراندوق بازیل قوستروق قاچمغه مجبور اولدی . موسقووەیه قاپانمش اولان بعض قنازلر موغوللرك غیرتنه قارشی مدافعەده بولوندیلر . ایدکو [٤] بوشهری اله کچیرەمەنجه توەر پرنسی ایوان میخایلوویچی چاغیردی . اوده قورقوسندن ، امداده کیتمك اوزره اردوسیله برابر سفره چیقدی . فقط او، قلەیه واصل اولدیغی زمان ایدکو کری دوندی . ایدکو یکرمی بر

آنال روسیەن ۱٤۰۸

[۱] خلقت عالمك ٦۹۱٤ نجی سنەسنده .
[۲] » ٦۹۱٦ »
[۳] برکانون اولده .
[٤] روسلر کندیسنه ادەجی یاخود ادیغا دیرلر .

کون محاصره‌دن صوکره ، خان سراینده پك چوق قاریشقلق
اولدیغنه دائر آلدیغی خبر اوزرینه چکیلدی. کیدرکن موسقووه
شهرندن اوچ بیك روبله آلدی. کوتوردیکی اسیرلرك مقداری
اوقدر چوقدی که هر موغوله قرق دانه اصابت ایدییوردی .
اوتاریخده تخته کوز دیکمش اوقدر موغول شهزاده‌سی واردی که
بونلرك هپسنی آکلاتمق پك زوردر . برتیمور خاندن [۱] بحث
اولونیور که بوتاریخلرده لیتوآنیا دوقه‌سی ویتور، لهستان قرالی
ولادیسلاس پروسیه شوالیه‌لرینه قارشی اوندن استمداد
ایتمشلردر . بوخان محاربه‌ده مقتول دوشدی . باشقه بر طاقم
موغوللر برمقدار روس ایله برلکده کیدوب ولادیمیر شهرینی
یاقدیلر [۲] . توقتامیشك اوغلی بردی سلطانده واردی که
ذی‌قدرت ایدی . بازیل دمه‌تریوویچ ایله تودر پرنسی ایوان
بونك سراینه کیتمشلردی [۳]. بوتاریخلرده موغوللر بوراده
بولونان لهستان قرالی ولادیسلاسه تکلیف معاونت ایچون
مشهور بر هیئت سفارت کوندردیلر . باشقه بر طاقم موغوللر
الهك قطعه‌سنی یغما ایتدیلر [٤]. پروسیه شوالیه‌لری طرفندن
دعوت ایدیلن ایدکو بوتون کیه‌ف قطعه‌سنی تخریب ایتدی ،
صوکره ویتود ایله برمعاهده یاپدی .

سنه ۱٤۱۰ آنال روسیه‌ن ۱٤۱۲ قروس
۱٤۱۵
۱٤۱۸

[۱] میتو بوکا تیمور خان دیبور .
[۲] خلقت عالمك ۶۹۱۸ نجی سنه‌سی حزیرانده .
[۳] « ۶۹۲۰ نجی سنه‌سنده .
[٤] « ۶۹۲۳ نجی سنه‌سنده .

اوزمان محمد[١] قاپچاق خانی ایدی . روسیه‌ده صاحب حکم ونفوذ ایدی . کوز دیکدکلری غراندوق عنوانی الده ایتمك ایچون بازیل بازیلوویچ ایله ژورژ دمه‌تریوویچ اوبك نزدینه کیتدیلر . غراندوق عنوانی بازیله ویریلدی . محمد ژورژه زوه‌نی غورود ایله دیمتروفی و دها سائر مواقعی تخصیص ایتدی . دیکر طرفدن سوئیتریجیلون بو موغوللره کندیلرینی سیژیسموندە عائد اولان روسیه اقسامنی تخریبه تشویق ایچون بویوك هدیه‌لر کوندردی . فقط موغوللر بو پرنسك لهستان قرالنك دوستی اولدیغنی خبر آلنجه سوئیتر یجیلون علیهنه دوندیلر واوکا عائد اولان کیه‌ف ایله چرنوویچی تخریب ایلدیلر . شمالده صاحب قدرت اولان بو باربارلر باله‌قوده روسلرله بر حربه کیریشدیلر [٢] . موغوللره محمد قوماندا ایدییوردی . باشقه مفرزه‌لر پودولیایی تخریبه کیتدیلر وعظیم غنائم آلدیلر . پودولیالیلر بونلری اثنای وضعیتلرنده تعقیب ایتمك ایسته‌دیلرسه‌ده باتاقلق اراضی‌یه دوشدکلرندن مغلوب اولدیلر . بو محاربه‌ده روس اصیلزاده‌لرندن بر چوغی تلف اولدی . موغوللر دفعات ایله بو الکانی تخریبه کلدیلر . ایرته‌سی سنه محمدخان موسقووه‌نك طیش محله‌لرینی یاقدی [٣].

سنه ١٤٣٠ آنال روسیه‌ن

١٤٣٣ قرومر

١٤٣٨ آنال روسیه‌ن قرومر

١٤٣٩

---

[١] تیمور خانك اوغلی ایدی .

[٢] خلقت عالمك ٦٩٤٦ نجی سنه‌سنده .

[٣] « ٦٩٤٧ نجی سنه‌سی حزیرانده .

قاپچاق ایمپراطورلغی شمال قوملرینك هپسنه قارشی مدهش اولمقله برابر تیمورلنككك آقینندن صوکره آرتق اسکی شوکتنی غائب ایتمشدی . بر چوق شهزادهلر خان عنوانی الده ایتمك ایچون مبارزهیه باشلامشلردی ... بونلر مختلف ولایتلرده یرلشمشلردی . مهم مهم قراللقلر وجوده کتیرمشلردی که او تاریخدن صوکره پایدار اولمشلردر . ایشته قازاق ، آستراقان وقریم حکومتلری بو قبیلدندر . قریم حکومتنك مؤسسی حاجی کرایدر [۱] . ترا کیا بوسفوری طرفنده بولونان موغوللرك باشنه کچمشدر . توقتامیش نسلندن کلمش کبی کورونیور . روایت اولوندیغنه کوره ، موغول ملتنی قاریشدیران تذبذبات آرهسنده کرای اسمنده بر کویلی اون یاشنده بر موغول شهزادهسنی قورتاردی . سکز سنه صوکره بعض موغول جماعتلری جنکیز خان نسلندن بر حکمدار آرامغه باشلادقلرندن کویلی بویوتدیکی شهزادهیی کندیلرینه کوستردی . بوشهزاده حکمدار اولدقدن صوکره هیچ بر مال وعنوان قبول ایتمهین ولی نعمتنه بر مکافات اولمق اوزره کرای نامنی آلدی وبوتون احفادینك بو اسمی طاشیمالرینی امر ایتدی . بوتون بو موغول قوملری، تاریخلرینی یازان محررلر طرفندن اوقدر آز تفریق ایدیلمشدر که

---

[۱] آوروپا محررلری کندیسنه آچی کری ، آچی کیرهی ، آچی کیرای ، آچی کرهس دییورلر . ابوالغازی کندیسنك ابن تیمور طاش تیمور ابن محمد خان ابن حسن اوغلان ابن زابینا ابن تولاق تیمور ابن صاریچه ابن اوز تیمور ابن توغای تیمور اولدیغنی سویلیور .

بزجه دها ایی معلوم زمانلره کلنجه‌یه قدر بونلری هپ بردن حکایه ایتمك دها مناسب اوله جغنی ظن ایدییورز. اسکی قپچاق حکمدارلرینی تشکیل ایدن قومك انقراض تامندن صوکره‌کی وقایع بزجه بالنسبه دها ایی بیلنمکده‌در. حاجی کرای ابتدا جنویزلرك قریمده مالك اولدیغی الکایه حرب ایتمکه کیتدی واونلره عائد اولان کفه شهرینی یغما ایتدی. صوکره، بورانك امدادینه قوشان جنویزلری منتظم برمحاربه‌ده مغلوب ایلدی.

سنه ١٤٤٢

موغوللر، آرالرنده‌کی نفاقه رغماً خرستیانلرك اراضیسنه یعنی روسیه وپودولیا قطعه‌لرینه آقینلر یاپمقده دوام ایتدیلر وبرچوق اسرا آلدیلر. صوکره سوسدال قطعه‌سنی تخریب ایلدیلر. اوراده موغوللرله روسلر آراسنده برمحاربه وقوعه کلدی [١]. موغوللرك برقسمی پودولیایه‌ده کیردیلر، اوراده هرشیئی قان وآتش ایچنده براقدیلر. کندیلرینی لیتوآنیالیلرك چاغیرمش اولدقلرندن شبهه ایدیلمکده‌در. وولغا نهرینك بوطرفنده یرلشمش موغوللرك رئیسی اولان سیدی احمد پودولیا وروسیه قطعه‌لرینی یغمایه کیده‌رك غرووده‌ق شهرینه قدر ایلریله‌دی. اوراده آز قالدی ماسوودی دوقه‌سی ولادیسلاسی اسیر آلاجقدی. بورادن غنائم ایله دوندی. ایرته‌سی سنه [٢] موسقوه‌نك واروشلرینی یاقدی. اورادن پودولیایه عودتله روف حصارینی ضبط

قروم ١٤٤٥
آنال روسیه‌ن،
قروم ١٤٤٨
١٤٥٠
١٤٥١
١٤٥٢

[١] خلقت عالمك ٦٩٥٣ نجی سنه‌سنده.
[٢] » ٦٩٥٩ نجی سنه‌سی حزیرانك ٢٩ نده.

ایتدی . عینی سنه ایچنده یاپدیغی ایکنجی برآقینده لەئەپول شهرینه قدر ایلریلەدی. لهستان قرالنك كنديسنه قارشی عسکر کوندردیکنی خبر آلنجه چکیلدی. فقط قریم موغوللری خانی حاجی کرایه راست کلدی . حاجی کرای کندیسنی بوزارق دوقوز اوغلی وباشلیجه میرزالری یعنی قوماندانلری ایله برلکده متفقلری لیتوآنیالیلرك نزدینه قاچمغه مجبور ایتدی . لیتوآنیالیلر کندیسنی توقیف ایتدیلر . صوکره فرار چارەسنی بولدیغندن کیەفه کیتدی . اوراده تکرار طوتولدی وقون قلعەسنه کوتورلدی.حاجی کرایك رجاسی اوزرینەوفاتنەقدراوراده محبوس قالدی . حاجی کرای لهستان قرالی قازیمیرك دوستی ایدی . بواتفاقه رغماً باشقه موغوللر لهستانده لوق واولەسق طرفلرینه دوغرو آقینلر یاپمقدن خالی قالمایورلردی . بورالردن دوقوز بیك اسیر آلدیلر . صوکره ترەبوفل الکاسنی یغما ایتدیلر . فقط لهلیلر کیجەلین کندیلرینی باصدقلری جهتله بوتون غنائم اللرندن کیتدی ومفرزەلرندن بری مغلوب اولدی. صوکره پودولیایەیکی آقینلریاپدیلرو برلشمش اولان روسلرلهپودولیالیلری مغلوب ایلدیلر . ظواهره نظراً بوتون بوآقینلر ذیشوکت برحکمدار اولان محمدخانك امری اوزرینه یاپیلیوردی . محمد خان رەزان الکاسندەیرەسلاو شهرینی محاصره ایتدیسەده [۱] ضایعات ایله چکیلمکه مجبور اولدی .

سنه
۱٤٥۳

۱٤٥۷

۱٤٦۰

[۱] خلقت عالمك ٦۹٦۸ نجی سنەسندە .

سنه‌ ١٤٦٥

حاجی کرای بو خان ایچون قوتلی بر دشمن ایدی. حاجی کرای، لهستان قرالی قازیمیرك بك صیقی بر متفق ایدی. حتی مؤخراً پاپا کندیسنه آنطاکیه پطریقی لوی‌یی کوندره‌رك محمد خانی خرستیانلره قارشی محاربه‌دن واز کچیرمه‌سنی و محمد خان علیهنده حرکت ایتمه‌سنی رجا ایتدی. حاجی کرایه ایمپراطور و پاپا طرفندن معاونت وعد اولونیوردی. حاجی کرای آنجق متفقی لهستان قرالی قازیمیرك وصایاسنه کوره حرکت ایده‌جکنی بیلدیردی. فی الحقیقه، خرستیانلرك نقطهٔ نظرینی قبولده کچیکمه‌دی.

آنال روسیه‌ن

محمد روسیه‌یه کیرملك اوزره تانائیس نهرینی کچمکه تشبث ایدنجه [۱] حاجی کرای بو حرکتنه ممانعت کوستردی.

قروم ١٤٦٧

حاجی کرای برمدت صوکره قریمده وفات ایتدی [۲]. سکز اولاد براقدی [۳]. بونلر حکومتی اله کچیرملك ایچون

١٤٦٨ آنال روسیه‌ن

بر برلریله غوغا ایتدیلر. بدرینه خلف اولان نوردولت [٤]. لهستان قرالی قازیمیر ایله اسکی معاهداتی تجدید ایتدی و کندیسنه

---

[۱] خلقك عالمك ٦٩٧٣ نجی سنه‌سنده.

[۲] بعض شرق مورخلری ١٤٧٥ تاریخنده وفات ایتدیکنی سویلیورلر. فقط صوکره‌کی وقایعه نظراً دها مقدم اولماسی لازم کلیور. بن بوراده قرومرك روایتنی قبول ایتدم.

[۳] ۱ ـ دولت یار؛ ۲ ـ نور دولت خان؛ ۳ ـ حیدرخان؛ ٤ ـ قوتلوق صامان، ٥ ـ قیلدیش؛ ٦ ـ منکلی کرای خان؛ ۷ ـ یامغورزی؛ ۸ ـ عوض تیمور.

[٤] قروم کندیسنه نور دوالد دییور.

قوهٔ امدادیه تکلیف ایله‌دی. فقط ایرته‌سی‌سنه برادری منکلی
نور دوله‌یی خلع ایتدی. اوده لهستان قرالنه مربوط قالدی.
عینی تاریخلرده، وولغا نهرینك اوست طرفنده ساکن اولان
موغوللر [۱]، مانیاقك قومانداسی آلتنده خرستیان الکالرینه
کیردیلر. اوراده متعدد قوللره آیریلدیلر. کیمیسی ره‌زان
الکاسنه یاییله‌رق یغما ایتدیلر. کیمیسی لیتوآنیایه، پودولیایه،
مولداویایه کیتدیلر. قره‌مه‌نچ، زیتومیر، قوسمین، زودووی
و ولادیمیر شهرلری یغما ایدیلدی. اون بیك اسیر آلدیلر.
منکلی کرای بو آقیندن لهستان قرالنی خبردار ایتمشدی.
فقط لیتوآنیالیلر بوباربارلره مقاومت ایده‌جك درجه‌ده کافی
عسکر طوپلامامشلردی. موغوللر پودولیا وبالخاصه اولاجه
قطعه‌سنده او قدر موفق اولامادیلر. پالاتن أتیه‌ن، کندیلرینی
مغلوب ایتدی و پوسکورتدی. مانیاقك اوغلی اوراده اسیر
دوشدی واتیه‌نك امریله قتل ایدیلدی. اتیه‌ن بونی ایسته‌مك
ایچون کلمش اولان بعض موغول سفیرلرینی قازیغه کچیرتدی.
سفیرلردن یالکز برینی، قولاقلرینی وبورنینی کسدکدن صوکره
اوغلنك وسفیرلرینك وفاتینی حکایه ایتمك ایچون مانیاقه کوندرلدی.

آنال روسیه‌ن منکلی کرای ایله لهستان قرالی قازیمیرك اتفاقلرندن اندیشه

---

[۱] بیشوا ایله قروص وسائرلری بونلری دولانی کندیلرینه زاوولهشلر دیرلر وچغتای موغوللریله قاریشدیریرلر. له‌زانال روسیه‌ن کندیلرینه بویوك اردو تاتارلری دییور. حالبوکه اصل قاپچاق خانلرینك دوامنی تشکیل ایدن موغوللردر.

ایتمسی لازم کان قاپچاق خانی محمد روسیه‌یه قارشی تصور ایتدیکی بر سفرده ازعاج ایدیلمه‌مك و مضاد اوله‌رق محتاج اولدیغی معاونتی لهستاندن آلا بیلمك ایچون لهستان قرالی ایله بر معاهده یاپمق لزومنی حس ایتدی [١] . بو معاهده‌یی عقد ایتدکدن صوکره تانائیس نهرینه یاقلاشدی . اوراده ، لهلیلرك وعد ایتمش اولدقلری عسکری بیهوده یره بکله‌یوب دوردی . لهستانی قاریشدیران داخلی محاربات معاهده‌نك اجراسنه مانع اولمشدی. قوهٔ امدادیه‌نك کلمه‌مسندن جانی صیقیلان محمد حرکتنه دوامدن واز کچدی. ابتدا کیدوب آلکسینا شهرینی عرض تسلیمیتدن امتناع ایله‌ین بوتون سکنه‌سیله برلکده یاقدی [٢] . صوکره اوقایه یاقلاشدی. عسکرلرندن بر قسمی بو نهری کچمش بولوندقلری بر صیراده قناز بازیل، میخایلوویچ وه‌رایسکی ایله ژورژ بازیلوویچ مختلف طرفلردن اردو ایله یتیشدیلر . ابتدا کوپرویی ییقدیلر. صوکره، قارشی یه کچمش اولان موغوللری اولدیردیلر. محمد مباقی قوتی ایله مملکتنه دوندی. ایرته‌سی سنه باشقه موغول قوللری کیه‌ف قربنده مشنه‌نك اراضیسنی تخریب ایتدیلر . صوکره ، حاجی کرایك اوغلی حیدر خان پودولیایه وجوار ولایتلره کیردی. اوراده قاره‌بچ، غالیچ، غلین، دونایووی، غولوغارس، اسباراس جوارلرینی یغما ایتدی. اسپاراسده‌دوق ایوانی یاقدی،

سنه ١٤٧٢

قروم ١٤٧٣ ١٤٧٤

[١] خلقت عالمك ٦٩٨٠ نجی سنه‌سنده .
[٢] ٢٥ تموزده .

قاریسی ایله چوجقلرندن برینی اسیر آلدی ، لیتوئینوف حصارینی
کول حالنه کتیردی. له‌ئوپول پسقپوسی غره‌غوار دونایووی
شهرینی مدافعه ایتدی . سوئیتقا آلتی کشی ایله پولوزانی
محافظه ایلدی. لهلیلر بو موغوللری بیهوده تعقیب ایلدیلر .
هیچ برشی یاپمایان لیتوآنیالیلر بوحرکتلریله باربارلری کند-
یلرینك چاغیرمش اولدقلری قناعتنی ویردیلر.

سنه ١٤٧٥

بو بویوك سفردن صوکره منکلی کرای کفه ومانکیوب
شهرلرینه صاحب اولان جنویزلر نزدینه چکیلدی . مقصدی
قریم سلطنتنی کندیسنك الندن آلمق ایسته‌ین قاردشلرینه قارشی
اونلرك معاونتنی تأمین ایتمکدی . استانبول ایمپراطوری محمد
ثانی قریم شهزاده‌لرینك بربرلرینه قارشی آچدقلری داخلی
محاربادن خبردار اولونجه وزیر اعظمی احمد پاشایی اوچ یوز
پارچه‌دن مرکب بر دونما ایله کفه محاصره‌سنه کوندردی .
وزیر اعظم بوراسنی ضبط ایتدکدن صوکره مانکیوب اوزرینه
یورودی جنویزلر بوراسنی ممتنع التسخیر بر یر کبی عد ایده‌رك
اورایه چکیلمشلردی . متانتی حسبیله بوموقعی چلیکه بکزه-
تیورلردی. حتی چلیك اسمنی طاشیان بو شهر غایت یوکسك
بر تپه اوزرنده مبنی ایدی . طوپ ایله بوراسنی دوکه‌مه‌ین
وزیر اعظم آچلق تأثیریله ضبط ایده بیلمك امیدینه دوشدی
و محاصره آلتنه آلدی . بر قاچ کون محاصره‌دن صوکره
قوماندان آره کیتمك اوزره شهردن چیقمق احتیاطسزلغنده

عبدالله

رضوان پاشا
قروم

بولونديغندن توركلر طرفندن على الغفله باصلدى . بوتون اهالى منكيوب شهرينى ترك ايله فرار ايتديلر . چوغى كنديلرينى تعقيب ايدن توركلر طرفندن اتلاف ايديلدى . ديكرلرى اسير ايديله‌رك استانبوله كوندرلدى . دربند داغلرنده كائن اولان و كنديلرينك فرانق اولديغنى سويله‌ين قبه شاه سكنه سنك بوقديم جنويزلو بقاياسى اولماسى محتملدر . اسرا آراسنده بولونان منكلى كراى استانبوله كوتورلدى . اوراده پادشاه كنديسنى اوقدر حرمت واكرام ايله قبول ايتدى كه هدايايه غرق ايتمكله اكتفا ايده‌مه‌يه‌رك اسمنه سكه ضرب ايتديردى ، تاتارلر خانى عنوانى ويردى و مملكتنه اعاده ايلدى .

قريم اهاليسى محمد ثانى‌يى كندى خلاصكارلرى كبى تلقى ايدرلر . منكلى كراى محمد ثانيدن آلديلر . منكلى كراى بو مملكتده تأسيس آسايش وانتظامه چاليشدى . بونك قريمدن قوودیغى نور دولت ايله حيدر لهستان قرالى قازيميرك اتفاقنه طالب اولديلر . دها صوكره نوووغورودده روسيه غراندوقه‌سى ايوان واسيلوويچك يانده چكيله‌رك اوكا تسليم اولديلر [١] . غراندوق منكلى‌يى پودولياده حرب ايتمكله تشويق ايله‌دى . چونكه لهستان قرالى ، اوغرانهرى طرفندن اوصيراده روسيه‌يه برآقين ياپمش اولان قپچاق خانى احمدك متفق ايدى . منكلى پودوليايى تخريب ايتدى ، وراتيسلاوويايى ياقدى . ديكر بر

قروس
١٤٧٨
آنان روسيه‌ن

---

[١] خلقت عالمك ٦٩٨٨ نجى سنه سنده ١٤٨٠ تاريخ ميلاديسنده

سنه

سفرده‌ده کیه‌فی آلدی [١] . برآز صوکره ، قاپچاق خانی

١٤٨٣ احمدك اوغلی مرتضی ، مملکتنده حکمفرما اولان قیطلق حسبیله

١٤٨٥ قیشی کچیرمك ایچون قریمه کیتدیکندن [٢] منکلی بونی توقیف

ایتدیره‌رك کفه‌یه کوندردی . صوکره بو شهزاده‌نك برادرینه

قارشی یوروردی . بوتون اردوسنی داغیتدی . فقط بهارده

احمد اوغللرینك امدادینه کلدی . منکلی کرایی مغلوب ایده‌رك

اونلری قورتاردی . منکلی بیك زحمتله قورتولا بیلدی . کیدوب

استانبول پادشاهنك معاونتنی استرحام ایتدی . نوغایلری خانه

١٤٨٨ قارشی حربه تشویق ایله‌دی ، روسیه وپودولیایی یغمالادی .

١٤٨٩ لهستان قرالی قازیمیر بوباربارلرك بوریسته‌نه نهرینی کچدکارینی

خبر آلنجه ژان آلبری اونلره قارشی سوق ایتدی . بو

تاتارلری مغلوب ایتدیسه‌ده پودولیایه تکرار کلمه‌لرینه

١٤٩٤ مغلوبیت مانع اولمادی . برقاچ سنه صوکره وولهینی قطعه‌سی داخلنده

ویسنو وه‌چباده تاتارلر لهلیلری مغلوب ایلدیلر . بورایه قدر

ایلریله‌مشلردی . روسیه غران دوقه‌سنك مولداویا قرالی آتیه‌نه

١٤٩٦ کوندردیکی سفیرلرك اشیالرینی تاتارلر یغما ایتدیلر . آتیه‌ن

بونلری ایسته‌دیسه‌ده متفقلری اولمق واونلرله برابر پودولیایه

آقین یاپمق ایله برابر آنجق برقسمنی استرداد ایده‌بیلدی .

ایرته‌سی سنه‌لرده بو موغوللر ویستول نهرینه قدر بالس

[١] خلقت عالمك ٦٩٩١ »

[٢] » » ٦٩٩٣ »

سنه ١٥٠٠

قراسنیستاوی ، توردین ، قراسنی ، لوبلن جوارلرینه قدر نفوذ ایتدیلر، بورالردن برچوق اسیر آلدیلر. مختلف دفعه‌لرده بوتون ولایتلری ، جنوبی روسیه‌یی ، لیتوآنیانك برقسمنی لاندیسهوت ، لزیچ ، زاویهوست ، اوپاتوف جوارلرینی چیکنه‌دیلر .

١٥٠١ قروصه میشو

منکلی کرایك قوت و سطوتی نهایت قاپچاق خانی احمدی [١] تلاش واندیشه‌یه دوشوردی . پتریقوفده انعقاد ایدن لهستان دیه‌تنه سفیرلر کوندره‌رك قریم خانه‌قارشی حرب ایتمك اوزره لهستان قرالی آلکساندر طرفندن دعوت ایدیلدیکی جهتله یوز بیك سواری ایله وولغا وتانائیس نهرلرینی کچدیکنی ، بوریستنه نهرینه قدر ایلریله‌دیکنی ، مشترك دشمنه قارشی یوروملك ایچون اوراده لهستانك ولیتوآنیانك قوهٔ امدادیه‌لرینه منتظر اولدیغنی بیلدیردی . منکلی کرایك تجاوزاتندن ده‌قورقان دیه‌ت بومعاهده‌یی تجدید ایتدی وقوهٔ امدادیه کوندرمکی یمین ایله وعد ایلدی . فقط ایش بویله اولدیغی صیراده منکلی کرایك اوغلی محمد کرای غلبه‌لق براردو ایله احمده هجوم ایتدی . مع مافیه مملکتنه دوغرو پوسکورتولدی . موغوللرك بربرلرینی محو ایتمه‌لرندن پك ممنون اولان لهلیلر احمده التحاق ایچون استعجال کوسترمدیلر . احمد سفیرلر کوندردی . بونلر آلکساندرك مراسم تتوجیه‌سی ایله مشغول اولدقلری صیراده قراقوویه‌یه مواصلت ایتدیلر . لیتوآنیالیلر ایله لهلیلرك کندی

[١] افروصه بوکا Sachmet ، باشقه‌لری ایسه Scheahmed دیيور

امدادلرینه کلمك خصوصنده کوستردکلری بطائتدن شکایت ایدیورلردی . مراسمك اجراسندن ودیه‌تك انعقادندن صوکره امداده کیده‌جکی وعد اولوندی ، فقط بو، بوغوللر بیه‌جك بولونمایان صوغوق برقطعه‌ده اولدقلری جهتله صوغوقه واجلغه بوقدر اوزون مدت معروض قالمقدن بیقان احمدك فاریسی عسکرك برقسمیله قریمه کچدی . منکلی کرای بالذات کله‌رك احمده هجوم ایتدی . احمد اوچ یوز سواری ایله بیه‌لغراده قاچدی . اوراده تورکلرك کندیسنی قریم خانه تسلیم ایتمك ایچون طوتمق ایسته‌دکلرینی حس ایدنجه بودولیا صحرالرندن کچه‌رك کیه‌فه قاچدی . فقط بوراده‌ده نفسنی تحت امنیتده کورمدیکندن بوشهرك پالاتنی اونی ویلنایه کوتوردی . اوراده لهستان قرالنك مواصلتنی بکله‌مك امرینی آلدی . بوصورتله لهلیلرك النه تسلیم نفس ایتمش اولماسنه چوق کچمه‌دن نادم اولدی . قاچمق ایسته‌دی . فقط کندیسنی تحت نظارت ومحافظه‌یه آلدیلر .

سنه ١٥٠٢ قروص

دیکر طرفدن ، منکلی کرای لهلیلردن انتقام آلمغه قالقه‌رق بودولیانی ، روسیه بی وره‌سوفی جوارلرنده ساندومیر حوالیسنی ، یاروسلاوی بی ، رادیمیری ، بالاسی تخریب ایتدی . ویستولی کچدی ، اوپاتوف ، لاغوف ، قوتوف شهرلرینی یغما ایلدی وپاسیاتوفه قدر ایلریله‌دی . بوراده بعض مقاومته تصادف ایتدی وبوندن

١٥٠٣ دولایی غایت عظیم غنائمله کری دوندی . ایرته‌سی سنه ، ظن

اولونديغنه كوره مولداويا پالاتنى اتيه‌نك تشويقى اوزرينه پودوليا قطعه‌سنه كيردى.

سنه ۱۵۰۵

او وقته قدر ويلناده موقوف طوتولمش اولان احمد نهايت لهستان قرالنك امريله رادومير ديه‌ننه كوتورلدى. موغول خانى كنديسنك بحر خزر طرفلرندن كتيريلوب دشمنلرينك قارشيسنده يالكز براقلماسندن وصوكره توقيف ايدلمسندن دولايى آجى صورتده شكايت ايتدى وهيچ اولمازسه عودتنه مساعده ايدلمه‌سنى ايسته‌دى. لهليلر باشنه كلن فلاكتك مسببى كنديسى اولديغنى جواباً بيان ايتديلر. چونكه دشمنلرينك اردوسنه فائق ايى بر اردونك باشنده ولديغى حالده دشمنلرينى مغلوب ايتدكدن صوكره قريمى ضبط ايده‌جك ياخود هيچ اولمازسه روسيه‌يه آقين ياپه‌جق يرده هيچ برشى ياپمه‌دن عاطلانه اوتورمشدى. عطالتى وعسكرلرينك فرارى سببيله لهستانك دشمنلرى قوت بولمشلردى. بومؤاخذاتدن صوكره، قاپچاق خاننك لهليلر عليهنه دونمه‌سندن قورقولديغى ايچون، برادرى قزان سلطانى تاتارستانه كوندرمكه قرار ويرديلر. بوشهزاده خانه نوغايلرله برابر برقوۀ امداديه كتيره‌جكدى. خان صوكره بوقوتله كيدوب قريم تاتارلرينه هجوم ايده‌جكدى. فقط بوقوتك ورودينه انتظاراً خانى تروفوسه كوندرديلر و ويرديكى سوز اوزرينه كنديسنى برآز سربست براقديلر. فى‌الحقيقه برآز صوكره نوغايلر رؤساسى طرفندن ليتوآنيايه سفيرلر كلدى. بونلر احمدى ايستيورلر واوكا بويوك

قروص ميشو

معاونتلر وعد ایدییورلردی . فقط عینی زمانده منکلی کرای
احمدك صالیو برلمه‌مسنی لیتوآنیالیلر درجا ایتدیرمش وپولونیالیلرله
لیتوآنیالیلره صلح تکلیفنده بولونمشدی . حکومتنك اوزاقلغی
حسابیله کندیلرینه معاونت ایده‌مه‌ین احمد ایله اتفاق ایتمکدن
ایسه کندیسی ایله ائتلاف ایتمك منفعتلرینه دها موافق
اوله‌جغنی سویله‌مشدی . لیتوآنیالیلر لهستان قرالنك وزودیی بکله‌مکه
قرار ویردیلر . نوغای سفیرلرینی کورمك صلاحیتنه مالك اولان احمد
برطاقم وعدلر ایله کندیسنك آووتولمقده اولدیغنی آکلایجه
قاچمغه تشبث ایتدی . لیتوآنیالیلر طرفندن یاقه‌لاندی ، دهاصیقی
صورتده تحت محافظه‌یه آلندی . صوکره لهستان قرالی آلکساندر
منکلی کرای ایله برلشمکه قرار ویردیکندن بوتون معیتیله
احمدی ویلنایه کتیردی وآدملرینك کافه‌سنی لیتوآنیانك مختلف
شاتولرینه داغیتدقدن صوکره کندیسنی قوون قلعه‌سنه حبس
ایتدیردی . احمد منکلی کرایك دوست اولمایه‌جغنی آکلاتمغه
چالیشه‌رق اعتراضلرده بولوندیسه‌ده برفائده‌سی اولمادی .

آنالروسیه‌ن

قاپچاق ایمپراطورلغی بو حکمدارك واهلیلرك اخلافیله
نهایت بولمشدر . آرتق احمده خلف اولان خانلره تصادف ایدیلمز .
قاپچاق خانلرینك تبعه‌سی اولان نوغایلر عشیرت رئیسلری
طرفندن اداره‌ایدیلمکه باشلاندی . الآن‌ده نده بویله‌در . مع مافیه
اویله کورونیور که اسارتندن اول ، بو اقوامك بعض پارچه‌لری
احمدك تحت حکمندن چیقمشلردی . ایوان اسمنده بر رئیسلری

واردی که احمدی ١٤٨٠ تاریخنده روسیه‌ده بر سفردن حین عودتنده مغلوب ایتمشدی . اوتاریخدن صوکره نوغایلر [١] آستراقانه صاحب قالدیلر. بوراسی ده اوبجه‌قپچاق خانلرینه تابع ایدی. صوکره‌لری [٢] قریم خانی محمدکرای آستراقانی نوغایلرك الندن آلدی. فقط اهالی‌یه قارشی کوستردیکی مظالم وتعدیاتدن دولایی محمد کرای آستراقانده قتل ایلمشدر . ١٥٣٢ تاریخنده آستراقانده کاظم اسمنده برحکمدار واردی که روسیه غراندوقه‌سنه چرکسلرك آستراقانی یغما ایتدکلری خبرینی کوندرمشدی. ارته‌سی سنه بونوغایلر ینه غراندوقه سفیرلر کوندره‌رك سربستیٔ تجارت طلبنده بولوندیلر . آستراقان حکمداری اوزمان عبدالرحمن اسمنده ایدی . غران‌دوق ایله دوست کچینمك آرزوسنی کوسترمشدی . برآز صوکره [٣] یمش نوغای میرزاسی یکی غران‌دوق ایوان واسیلوویچه یمش سفیر کوندردیلر. بونلرك یانی صیرا دزت بیك یدی یوز تجاروالتی بیك دوه واردی.

بوقوملر روسلرله بالذات کندیلرینك آرزو ایتدکلری وفاق ومسالمتی اوزون مدت محافظه ایتدیلر . میرزالردن بعضیلری مشرا وره‌ران الکالرینه کیره‌رك یغما ایتدیلر [٤] روسلر انتقام آلمق ایچون

سنه ١٥٣٢

١٥٣٣

١٥٥١

---

[١] میشو ، خانك قوماندانلرندن بری اولوب ١٥١٠ تاریخلرینه دوغرو سرای شهرینه چکیلن اوقاس دولاییسیله بونلره اوقاسی نامی‌ده ویریر .

[٢] خلقت عالمك ٧٠٣١ نجی سنه سنده .

[٣] « « ٧٠٤٢ « «

[٤] « « ٧٠٥٩ نجی سنه‌سی کانون اولنك ٢٦ سنده

نوغایلرك مملکتنی یغما ایتدیلر وته‌لیاق اسمنده‌کی میرزالرینی
اسیر آلدیلر . باشقه روس قوتلری آرسلان میرزا ایله اوفای
میرزایی بوزدیلر . بومخاصماتدن صوکره نوغایلر چاردن صلح
طلبنده بولوندیلر . بوده کندیلرندن سائر سفرا ایله برلکده
میر علی نامنده‌کی برمیرزانك اعزامنی ایسته‌دی. نهایت، آستراقان
حکمداری،امغورچی چاره عرض تابعیت تکلیفنده بولوندی.
فقط بومملکتك میرزالری وبالخاصه امغورچیدن غیر ممنون اولان
میرزا اسماعیل حکمداری قوغمق ویرینه دربیسی اجلاس ایتمك
ایچون آستراقانه براردو کوندرمه‌سنی چاردن رجا ایتدیلر .
بوشهری اله کچیرمکی دوشونن چار ، ایسته‌نیلن شیئی قبول
ایچون مشکلات کوسترمدی . ژورژایوانوویچ پروسقینك
قوماندای آلتنداوچ اردو کوندردی. بوقوماندان پره‌وولوقه
واصل اولدیغی زمان قناز آلکساندر و یازه‌مسکی‌یی شهرك
حالندن خبر آلمغه کوندردی . ویازه‌سکی امغور چینك [١]
آستراقان مجلس حکومتنك امریله روسلردن خبر آلمق اوزره
قاییقلرله کوندرلمش بعض آدملره تصادف ایتدی . بونلردن
آلدقلری اسیرلردن آستراقان حکمدارینك شهرك آلتنده بش
ورست مسافه‌ده قرارکاه قوردیغنی ، قلعه‌ده پك آز آدم
براقدیغنی خبر آلدیلر . پروسکی نهر طریقیله آستراقاناوزرینه
یورورکن دیازه‌مسکی آستراقان قرالنی تعقیبه مأمور اولدی .

سنه ١٥٥٤

[١] کندیسنه امورجه‌ده دیورلر .

بروسکی آستراقانی ایکی تموزده هجوم ایله ضبط ایتدی . خان عنوانی دربیسه ویردی وبو بویوك مظفریتدن اسماعیل میرزایی خبردار ایلدی . آرتق خانلرینی روس چارینك تعیین ایتمه‌سنی قبول ایده‌جکلرینه دائر بوتون خلقه یمین ویردیریلدی . چاره بروبرکی ویردیلر . شهرده والی صفتیله قناز آندره‌بوریاتینسکی براقلدی . روسلر اسکی حکمداری آزاق یاخود آزوفه قدر تعقیب ایتدیلر وموشوق قربنده زوجه‌لرینی اسیر آلدیلر .

سنه ١٥٥٥

آستراقان حکمداری شهری استرداد ایچون تشبثاتده بولونمقدن کری دورمادی [١] . یوسف میرزا ، برمقدار یکیچری وقریم قوای معاونه‌سی ایله هجوم ایتدیسه‌ده پوسکورتولدی . صوکره چار کندیسنه مربوط بولونان ویوسفی اولدیرن اسماعیل میرزایه مکافات اولمق اوزره کندیسنه هدیه‌لر کوندردی وصلحی محافظه ایتمه‌سنی توصیه ایله‌دی . بومیرزا ، یوسف ایله بویوك بر محاربه‌یه کیریشمش ، آدملرینی قوغمش ، بوغایلر الکاسنی ضبط ایله‌مشدی . قاسای میرزا ته‌شوویتی ؛ آرسلان میرزا مورادینی اله کچیرمشدی . بونلری چاره خبر ویرنکن آرتق کندیسنك طرفنی التزامدن قطعیاً آیرلمایه‌جقلرینی تعهد ایلدیلر . چار بونلرك سفیرلرینی برچوق هدایا ایله اعاده ایتدی وکندیلرینه اینیاس زاغریاسکی‌یی ترفیق ایله‌دی . عینی زمانده ، وولغااوزرنده بولونان بوتون قوماندانلرینه یوسف

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٦٣ نجی سنه‌سنده .

میرزانك اوغللرینك حرکاتنی کوزدن دور طوتمامالری ایچون امرلر ویردی . روس چاری امغورچینك موسقوووه‌یه کتیریلن زوجه‌لرینه پك حسن معامله ایتدیردی . استقباللرینه کوندردیکی خزینه‌داری واسطه‌سیله کندیلرینه لازم اولان شیلرك کافه‌سنی ویردیردی . بونلردن موزاچه Meusaztza نامنده‌کی بری بولده دوغورمش ایدی. چوجوغیله برلکده وافتیز ایدیله‌رك صوکره زاقاریاس ایوانوویچ بله‌سازه‌فه تزویج ایدیلدی. وقتیله موغوللرك اوقدر تجاوزاتنه اوغرایان روس امپراطورلغی ایشته بوصورتله بوقوملری تحت اطاعتنه آلدی . وقتیله روس غراندوقلری ناصل خانلرك تابعی ایسه ، آستراقان خانی دربیس ده شیمدی غراندوقه تابع ایدی . مع مافیه ، یمینلرینه رغماً ، الآن قریم تاتارلریله کیزلی مناسباتده بولونیوردی . بوندن دولایی استراقان اوزرینه سترلیچ وقازاق عسکرلرینی کوندرمك لزومنی حس ایتدیلر. دربیس ، چارك دشمنی اولان یوسف میرزانك اوغللرینه وولغانك اوته طرفنه کچمکه مساعده ایتمشدی . بونلر اوراده اسماعیل میرزایی مغلوب ایتمشلر وروسیه‌یه صادق اولان قساى میرزایی اولدیرمشلردی . سترلیچلرك تقربی دربیسی آستراقاندن قاچمغه مجبور ایتدی . قریم خانی بوعصیانده اوکا مظاهرت ایتمك اوزره پیاده وطوپجی قوتلری کوندردی . فقط چارك قوماندانلرندن قافتریه‌ف چارك دوستلغنی وعد ایده‌رك کندیسنی دائرهٔ اطاعتنه ادخال ایتدی . دیکر طرفدن اسماعیل میرزا بوتون

عسکرلرینی طوپلامش ، یوسفك اوغللرینه هجوم ایله اونلری
نوغای مملکتندن کاملاً چیقارمشدی .

سنه
١٥٥٦

مع مافیه دربیس دائما قریمله مناسبات خفیه‌ده بولونیوردی.
یوسف میرزا ایله اسماعیله قارشی بر معاهده عقد ایتمشدی .
روس قوماندانلری بو اغتشاشاته مانع اولمق ایچون قازانه اولدیغی
کبی آستراقانه‌ده برقوماندان تعیین ایتمسنی چاره توصیه ایلدیلر.
روس چاری قناز آندره تیچقین ایله غره غوار وه‌لینی نوغای
میرزالری اسماعیل ایله آرسلان وباسایه کوندره‌رك روسیه‌یه
مربوط وصادق قالمه‌لرینی توصیه ایتدی و کندیلرینه معاونت
وعدایله‌دی. بونلردن دربیسك عصیان ایتدیکی؛ یوسف ایله قریملیلره
التحاق ایده‌رك چارطرفداری اولان بوتون میرزالری اولدیردکدن
صوکره بش یوز کشی ایله وولغاقرینده کوچوك برقصبه‌یه قاچدیغی؛
صوکره ، روسلر طرفندن هجومه اوغرایچه قازانه چکیلدیکی
خبر آلندی . چار آستراقانه ستریلچلرك قوماندانی ایوان
چره‌میسینوفی کوندردی . میرزالرك قسم اعظمی نفاق
ایچنده ایدیلر. کیمیسی وطنلرینی مدافعه ایدیورلر و کندیلرینه
طاقلمق ایسته‌یلن بویوندوروغی آتمغه چالیشیورلردی دیکرلری
چار طرفنی التزام ایده‌رك بونلرك علیهنه قیام ایتمشلردی .
اسماعیل میرزا چار طرفدارلغی ایدن قوماندانلرك الك ایلری
کانلرندن ایدی. مملکتلرینی مدافعه طرفداری اولانلر بوتون
غیرتلرینی بوکا قارشی صرف ایدیورلردی. اونك ایچون میرزا

اسماعیل ، شیخ ماما یك اولادلرینك تجاوزاتندن مصون قالمق ایچون قازانك یاخود آستراقانك برالتجاکاه اولمق اوزره کندیسنه ویریلمه‌سنی چاردن ایسته‌دی . بوصیراده ایوان چرد-میسینوف ، دربیسك ترك ایتمش اولدیغی آستراقانه کیرمشدی .[١] بوشهری تحکیم ایده‌رك دربیسی تعقیب ایتدیرمشدی . صوکره اونی دائرهٔ اطاعته کیرمکه تشویق ایله‌مشدی . دربیس متمایل کورونیوردی . فقط چوق کچمه‌دن قریملیلرك تشویقی اوزرینه عصیانده اصرار ایتدیکی خبر آلندی . بواثناده اسماعیل میرزا ، آرسلان میرزایی اولدیردکدن صوکره یوسف ایله صلح عقد ایتمشدی . بوتون بومیرزالر نهایت چاره تابع اولمغه قرارویرمشلردی . بوخبری تبلیغ ایتمك اوزره چاره برسفیر کوندردیلر وعینی زمانده دربیسك کندیلرینی ترك ایتدیکنی ومیقه قاچدیغنی اخبار ایتدیلر . حتی قریمه کیرمك مساعده‌سنی بیله ایسته‌یورلردی . فی‌الحقیقه ، چاره صادق قاله‌جقلرینه یمین ایتدکدن صوکره ، دربیسك تعقیبنه چیقدیلر ، اونی مغلوب ایتدیلر وقریم خانك امداد کوندردیکی طوپچی قوتنی کاملاً اسیر آلدیلر . دربیس آزوفه و اورادن مکه‌یه قاچدی . داغیلمش اولان آستراقان سکنه‌سی بومظفریتدن صوکره کاملاً طوپلاندیلر ، چارك عفوولطفنه دخالت ایتدیلر ، خانلری ایله‌میرزالرینی ، کندیلرینی عصیانه تشویق ایتمش اولمقله

سنه
١٥٥٧

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٦٥ نجی سنه‌سنده .

اتهام ایلدیلر . چار اسماعیله وسائر میرزالره کوندردیکی سفیرلرده چره‌میسینوفه ووولغا اوزرنده قوماندا ایدن سائر ضابطانه نوغایلری قازاقلرك وقریم تاتارلرینك تجاوزاتنه قارشی حمایه ایتمك وکندیلرینه سربستئ تجارت بخش ایله‌مك ایچون امر ویرمش اولدیغی بیلدیردی . بوتون میرزالر بونك اوزرینه آستراقانه کیتدیلر . اوراده یمینلرینی تجدید ایتدیلر . نوغایلر بوشهرك سورلری آلتنه تجارته کلدیلر . دربندن بورایه بر کاربان کلدیکی کورلدی . او سنه بعض میرزالرك آراسنده بر منازعه چیقدی . فقط چاره مطبع قالدیلر . حتی ایچلرندن دوقوزی ابتدا قریم خانی دولت کرایك یانته چکیلدکلری حالده صوکره اوندن ممنون اولمادقلرندن عودت ایتدیلر ، دولت کرای ایله حرب ایلدیلر .

سنه ١٥٩٠

اوزمان بوتون نوغای میرزالری آراسنده حکم سورن وفاق واتحادو چار بوریس غودونوفك خوشنه کیتمدی . بونك آستراقان شهری ایچون مضر اولماسندن قورقیوردی [١] . بو چار ، قوماندانلری واسطه‌سیله میرزالر آراسنه نفاق صوقمق ایسته‌دی وبوکا موفق اولدی . صوکره [٢] ، نوغایلر یالکز اوقرانیایی تخریب ایله اکتفا ایتمه‌یه‌رك اوقا نهرینی کچدیلر ، قولومنا ، سرپوخوف وحتی موسقووه‌یه قدر آقینلر یاپدیلر .

١٦١٣

[١] خلقت عالمك ٧١٠٧ نجی سنه‌سنده .
[٢] « ٧١٢١ «

ایچرك Ystezrk اسمنده بر رئیسلری واردی . میشلك چار اعلان ایدیلدیکنی خبر آلنجه بو آقینی تقبیح ایتدی. نوغایلرك بوندن صوکره‌کی تاریخلرینه دائر المزده وثائق یوقدر . ذاتاً بوندن صوکره نوغایلرك تاریخی موجب مراق بر شکلدن چیقمشدر. روسیه‌یه تابع اولان ومیرزالری طرفندن اداره ایدیلن بو قوملر آرتق عسکری سفرلردن زیاده اتقیالر طرفندن یاپلمش حیدودلقلره بکزه‌ین آقینلردن باشقه برشی اجرا ایده‌مزلر . ایشته شمالی آوروپا ملتلری ایچون اوقدر وحشت آور اولان قاپچاق ایمپراطورلغنك بقایاسی بوحالده‌در .

شیکین صو ژان دولوقا

نوغایلر الآن موجوددرلر . بحر حزرك شمالنده وغربنده کائن اووالره یایلمشلردر. بوزاده عشیرت حالنده منقسمدرلر. بونلرك اسملری بزه حالا قدیم موغوللری خاطرلاتیر [١] .

[١] سابوروپول قلعه‌سی جوارنده بولونان نوغای عشیرتلری شونلردر : ١ ـ قاپچاقلر . ٢ ـ نایمانلر . ٣ ـ آسلر . ٤ ـ دیکر نایمانلر . ٥ ـ دیکر قاپچاقلر . ٦ ـ بوتیکیلر وبوپاتاتاشلر . ٧ ـ چه‌وزه‌لیلر . ٨ ـ ماندزایلر. ٩ ـ قازان قولاقلر . ١٠ ـ قایاسوللر . ١١ ـ دیکر قایاسوللر . ١٢ ـ ایرخان قانغلیلر . ١٣ ـ جه‌دلانلر . ١٤ ـ کلیچیلر و قروتویاقیلر . ١٥ ـ ایغورلر . ١٦ چیجیوتلر . ١٧ ـ قانغلی آرغافلیلر . ١٨ ـ بایاتایلر . ١٩ ـ بوقویلر . ٢٠ ـ ترسقوی قانغلیلر . ٢١ ـ آلاشلر . ٢٢ ـ ترسقوی قاپچاقلر . ٢٣ ـ قانغلی تانشالیلر . ٢٤ ـ درسوناسلر . ٢٥ ـ جغال بولدیلر . ٢٦ ـ دیکر چیجیوتلر . ٢٧ ـ بادراقیلر . ٢٨ ـ قولوپندیلر . بوتون بوعشیرتلر ٢٨٣٥ چادیر تشکیل ایدرلر . ١٧٣٢ده یاپیلان برتحریر

تاتارلرك تاریخ عمومیسی اریکین

بونلر بویوك و كوچوك نوغایلر [۱] دییه ایکی یه آیریلیور. کوچوك نوغایلر دون نهریله قوبان نهری آراسنده اقامت ایتمکده درلر. هر عشیرتك میرزا نامنده بر رئیسی واردر. بو رئیس جانی نرده ایسترسه عشیرته اوراده قرارگاه قوردیریر. بونلرك کوی و قصبه لری یوقدر. أولری آرابه اوزرنده طاشیدقلری چادرلردن عبارتدر. یاییق نهرندن پالوس مه ئوتیده قدر یاییلیرلر. همان همان داغستان تاتارلری کبیدرلر. یالکز یوزلری تماماً یوروشقدر. عمومیتله غایت بچمسزدرلر. یوزلری کنیش و .ولغون، قفالری قوجه مان، بورونلری چوکوك، کوزلری کوچوك و یاناقلری غایت بویوکدر. بوندن دولایی چوجوقلری دوغدقدن صوکره اوزون مدت اطرافی ایی کوره مزلر. بوتون مراسم ازدواجیه لری بر قاچ شاهد تدارك ایتمکه انحصار ایلر. اقربالرده أولنه بیلیرلر. یالکز همشیره، تیزه و خاله لرله ازدواج ممنوعدر. زوجه لرینه بر شی تأدیه ایتمزلرسه ده قاین پدر و قاین برادرلرینه هدیه لر ویریرلر. قادینلری کنجلکلرنده ضررسزدر. فقط یاشلری ایلریله یجه غایت چیرکین اولورلر. جنازه مراسمنده طبقی قریم تاتارلری کبی حرکت ایدرلر. یالکز بر فرقلری نعشك اوزرینه چوق طوپراق قویمالرندن عبارتدر. بوده حیواناتك نعشی طوپراقدن چیقارمامالری ایچوندر. یازیلری

نفوسه نظراً مقدارلری ۳٦٥۸ نفوسدن عبارتدر. بونلرك ۲٤۰۷ سی سلاح طاشیه بیلیرلر.

[۱] روسلر کندیلرینه ناخایسکیلر دییورلر.

وحروفاتلری یوقدر . عدالتی رئیسلری تأمین ایدر . یالکز
تعمداً بر قتل ارتکاب ایدنلری اعدام ایدرلر . بوده غایت نادر
وقوعه کلیر . غایت فنا مسلماندرلر . نه اوروج طوتارلرنه نماز
قیلارلر . امالر طرز معیشتلری اعتباریله اونلرله برابریاشه‌ما-
یورلر . علی العاده ، ایکی کوچوك قلبه‌لری واردر . کوچوکی
زوج وزوجه ایچوندر. چوجوقلر بیوك قلبه‌یی اشغال ایدرلر.
خدمتجیلر نه قدر صوغوق اولورسه اولسون ، طوپراق قارلرله
اورتولمش اولسه‌ده هپ آچیقده یاتارلر . دائما مبذول صورتده
مالك اولدقلری ات وسوت ایله تغذی ایدرلر. چرکسلر کبی
داری یاخود اکمك یمزلر . یمك یدکلری زمان غایت بیسدرلر.
اتی پارمقلریله طوتارلر . صوکره بونی آغزلرینه آتمق ایچون
باشلرینی قالدیریرلر . اکشیمش اینك سوتی صو ایله‌قاریشد-
یره‌رق ایچرلر . بایرام کونلرنده قصراق سوتی واردر . بونی
ایکی کون تخمر ایتدیریرلر . قامیس یاخود قوسموس دیدکلری
ایچکی بودر . کونشده یغورتی قوروتورلر وات ایله یرلر .
چرکسلردن آلدقلری داری ایله بر نوع چوربا یاپارلر .
غدالری بوندن عبارت اولدیغی ایچون آرالرنده فقیر یوقدر .
بر آدمك یه‌جك بر شیئی یوقسه یمك یه‌نیلن یره کیده‌بیلیر ،
هیچ بر شی سویله‌مه‌دن سفره‌یه اوتورابیلیر ، یمکدن صوکره‌ده
ایسته‌دیکی کبی چکیله‌بیلیر . بر چوق سورولری واردر . بوتون
بو واسع صحرالری بو سورولرله برابر دولاشیرلر . قابا بر

قورشونی قماشدن منتان کیيرلر . اوزرینه سیاه قویون پوستندن
بر کورك طاقارلر . تویلرینی موسمه کوره ایچری یه یاخود
طیشاری یه چویریرلر . قالپاقلری عینی دریدندر . اونی ده عینی
صورتله قوللانیرلر . غایت آغیر اولان چیزمه‌لری بارکیر دریسندن
یاپلمشدر . قادینلری علی العاده بیاض بر بزدن اثواب کییرلر .
عینی قماشدن یووارلاق وسیوری بر تاکیه‌لری واردر . قیشین
بو اثوابك اوزرینه سیاه قویون دریسندن بر کورك کییرلر .
بو تاتارلر آو ایله ، بالق ایله ، دوه‌دن ، بارکیردن ، صیغیر
واینك ایله قویوندن مرکب اولان مواشیلریله یاشارلر .
اورمانلردن قورد ، آیی ، تیلکی ، صیغین ، واشاق
طوته‌رق دریلرینی صاتارلر . بارکیرلری غایت کوچوك ایسه‌ده
پك ای قوشارلر . هیچ زراعت ایله مشغول اولمایان بونوغایلر
قیش یاقلاشنجه کلیتلی مقدارده آستراقانه کله‌رك محتاج اولدقلری
شیلری تدارك ایدرلر . حکومت کندیلرینه سلاح توزیع ایدر .
بو سلاحلرله جوار سائر تاتارلره قارشی کندیلرینی مدافعه
ایده‌بیلیرلر . بهارلر دوکدیکی موسمده تاتارلر بربرلرینك یرلرینه
آقینلر یاپارلر . بهارده نوغایلر بو سلاحلری آستراقانه کتیرمکه
مجبوردرلر . چونکه کندیلرینه هیچ بر زمان اعتماد ایدیلمز .
حتی میرزالرندن بعضیلری ، صداقتلرینی تحت تأمینه آلمق ایچون
آستراقانده طوتولور . روسیه‌نك تبعه‌سی اولمقله برابر هیچ بر
ویرکو ایله مکلف دکلدرلر . یالکز بعض احوالده سلاحه

صارلمغه اجبار ایدیلیرلر. یکرمی بیك قدر عسکر چیقاره بیلیرلر.
بونلر یالکز سواری اوله‌رق حرب ایدرلر . وقتیله قاپچاق
ایمپراطورلغنك الك اساسلی قسمنی تشکیل ایدن بو قوملرك
حال حاضری ایشته بودر . قاپچاق ایمپراطورلغی قریمی ،
قزان قراللغنی وروسیه‌نك تحت اطاعته آلنمش سائر ممالکنی‌ده
احتوا ایتمکده ایدی .

قریم خانلری دیلن موغول خانلرینك مابعدی

ژان دولوتا
میشو
قرومر
بوپلان
دوبان
فران

جنکیز خان نسلندن کلن وقاپچاق ایمپراطورلغنك انحطاطی زماننده حاجی کرایك تشبثیله خصوصی بر حکومت تشکیل ایدن تاتارلره یاخود موغوللره آرامزده عمومیتله کوچوك تاتارلر نامی ویرلمکده‌در. بعض محررلر بونلره موغول لساننده اوغلان کلمه‌سندن تحریفاً اولانلر دیورلر . معناسی دلیقانلی دیمکدر . میشونك افاده‌سنه نظراً بر ارکك ایله مناسبتده بولونمامش بر کنج قیزدن دوغمش آدم معناسنه‌در . بوده جنکیز خانك خرافه آلود بر طرزده تولدینه ایمادر . بعضیلری کندیلرینه پره‌قوب شهرینه اضافتله پره‌قوپایلر ، بعضیلری‌ده توریقانلیلر دیمشلردر . چونکه وقتیله قریم قطعه‌سنه توریك یاخود کرسونه‌س توریك دیرلردی . روسلر قریمکی تاتارلر دیورلر . بزم آرامزده بو تاتار حکمدارلرینه قریم خانلری نامی ویریلیور. بوتون بو تاتارلرك اك صاحب قدرتی اولان

بو حکمدارلر قریم شبه جزیره‌سنی وشبه جزیره‌نك شمالنده
کائن اولوب اوقرانیادن سامارا ؛ روسیه‌دن میوس نهری
واسطه‌سیله تفریق ایدیلن قطعهٔ ارضی اشغال ایتمکده‌درلر .
بو قطعه‌ده شهر نامنه لایق پك آز مملکت واردر . کنیشلکی
آنجق یاریم فرسخدن عبارت اولان شبه جزیره بوغازینك
مدخلنده سورسز عادی بر قصبه‌یه تصادف ایدیلیرکه بوتون
استحکاماتی یکرمی قدم کنیشلکنده ، آلتی یدی قدم درینلکنده ،
یاری دولمش بر هندکدن عبارتدر . عینی ارتفاعده وتقریباً
اون بش قدم کنیشلکده برده دیواری واردر . تورکلر
ویرلیلر بو شهره اورقاپی یاخود آلتون قاپو دیرلر . لهلیلر
پره‌قوپ یعنی قازیلمش طوپراق نامنی ویریرلر . بوراده ، چیفته
دیوارلی بر طاش حصار واردر . شهرده تقریباً درت یوزخانه
موجوددر . اورادن ده کیزك غرب ساحلنه قدر بر هندك
قازیلمشدر . دیکر شهرلره کلنجه ، قوسه‌سو ساحل بحرده
کائندر وپك قدیمدر . بونك برده لیمانی واردر . تقریباً ایکی
بیك خانه‌دن ترکب ایدر . طوپ ترخان یاخود کره‌سون
شهرنده یالکز اسکی خرابه‌لر کورولور . خانك اقامتکاهی اولان
باغچه سرای ایکی بیك خانه‌دن ترکب ایدر . الما یاخود أوچولا
اللی خانه‌لك بر کویدر . بالوقلوه یاخود بالیق لاغی دکیز
کنارنده بر قصبه‌درکه شیمدی استانبول پادشاهلری ایچون
بوراده کمیلر ، چکدیرمه‌لر وقالیونلر یاپیلیر . مانکیوب یاخود

منکوب بابا دنیلن بر طاغ اوزرنده مبنی عادی بر حصاردر .
قریمک پایتختی اولان فقط ایچنده پك آز تاتار بولونان ،
سکنه‌سنك قسم اعظمی خرستیانلردن ترکب ایدن کفه‌ده
اون ایکی روم کلیساسی ، اوتوز ایکی ارمنی کلیساسی وسن پیه‌ر
نامنه اتحاف ایدلمش بر قاتولیك کلیساسی واردر. خرستیانلرك
تاتارلردن صاتون آلدقلری اوتوز بیك اسیرده کفه‌ده موجوددر.
بو شهر سکنه‌سی استانبوله ، طربزونه ، سینوبه وبوتون قاره
دکیز ایله جزایر بحر سفیده کیده‌رك تجارت ایدرلر . قریم
یاخود قریمندا غایت قدیمدر . آلتی یوز خانه‌یی احتوا ایدر .
دیکر شهرلر قارا صو ، طوزله — که بوراده مملحه‌لر واردر —
قورباس ، قرسی ، آق مسجد ، آراباق یاخود اوربوتق‌در .
بو صوك قصبه‌ده کازکیر بر حصار ایله برده کیزدن دیکر دکیزه
منتهی بر دیوار واردر .

بوتون بوتاتارلر مسلماندرلر ، قالموقلره پك چوق بکزرلر.
فقط اوقدر چیرکین دکلدرلر. کوچوك یاپیلی وپك طیقنازدرلر.
رنکلری اسمر ویاغیقدر . کوزلری آز آچیق وپك پارلاقدر.
چهره‌لری درت کوشه ویاصیدر . آغیزلری کوچوك ،
دیشلری بیاض ، صاچلری قاره وقیل قدرسرتدر . صاقاللری
سیره کدر ، کتن بزندن غایت قیصه بر کوملك ایله عینی بزدن
دون وغایت کنیش بر شالوار کییرلر . بو شالوارلر قابا بر
جوخه‌دن یاخود قویون دریسندن یاپلمشدر. میتانلری تورکلرك

قفتانلری طرزنده یاموقلی بز اوزرینه ایشلمه‌لیدر . اوستنه
کچه‌دن یاخود قویون پوستندن بر مانتو کییرلر . زنکینلری
بو مانتو یرینه ایچی کوزل کورك قاپلی چوخه بر پالطو یاپارلر .
همان لهلیلرك قالپاقلری بچیمنده اولان قالپاقلرینك
کنارنده قویون پوستی یاخود ، درجه‌سنه کوره ، قیمتدار
کورکلر چه‌ویریلمشدر . قرمزی ماروکندن پوتین‌ده یاپارلر .
سلاحلری قیلیج ، اوق ، یایدر . بونلری کمال مهارتله قوللانیرلر .
بارکیرلری پك کوستریشسز ایسه‌ده اوقدر دایانیقلیدرلر که هیچ
دورمادن یکرمی دوقوز فرسخلق مسافه قطع ایده‌بیلیرلر .
اکرلری آغاچدن یاپلمشدر . اوزنکینلرینك قایشلرینی اوقدر
قیصالتیرلر که بارکیره بیندکلری زمان دیزلرینی تمامیله قاتلامش
طوتمغه مجبور اولورلر .

قادینلری کوزل دکلدرلر . چونکه قوجه‌لرینه پك بکزرلر .
مع مافیه اولدقجه بیاضدرلر . یاموق بزندن اوزون کوملك
کییرلر . چوخه‌دن یاخود قویون پوستندن دار بر آثوابلری ،
صاری یاخود قیرمزی ماروکندن آیاق قابلری واردر . بو
تاتارلر هم جوارلری اولان قوملره صیق صیق آقین ایتدکلرندن
جاریه‌لری آراسنده خوشلرینه الك چوق کیدنی انتخاب ایله
کندیلرینه مستفرشه یاپارلر و کندی ملتلرینه منسوب قادینلری
استحقار ایدرلر . هپسی عسکردر ، جسوردر ، مشاقه متحملدر .
شدائد هوائیه‌یه قولایجه مقاومت کوستریرلر . یدی یاشنده چادیرلرندن

چیقار چیقماز هپ آچیق هواده یاتارلر. یدی یاشندن اعتباراً یدکلری
شی اوق ایله اوردقلری آو اتلرندن عبارتدر . اون ایکی یاشنده
حربه کیدرلر . اونلری بو یورغونلقلره حاضرلامق ایچون
کنجلکلرنده والده‌لری هر کون کندیلرینی بانیویه صوقارلر .
قیش اورته‌سنده نهرلری یوزه‌رك کچمکه مجبور قاله‌جقلری
زمان دریلرینی سرتلشدیرمك، صوغوغه قارشی دها آز حساس
بولوندیرمق ایچون صویك ایچنه طوز قاریشدیررلر .

سفره چیقدقلری وقت یای ایله قیلیجدن باشقه بللرنده
بر بچاقلری ، آتش یاقمق ایچون بر چاقماقلری ، بر بیزلری
وطوتدقلری اسیرلری باغلامق ایچون بش آلتی قولاچ
قایشلری واردر . کذلك هپسنده بر بسیطهٔ شمسیه‌ده
بولونور . آنجق زنکینلر زره کیبرلر . دیکرلرینك سلاح
مدافعه‌سی یوقدر . دائما یدك بر بارکیر کوتورورلر . بوده
تعقیب ایدلدکلری زمان، بیندکلری بارکیر یورولنجه دیکرینك
اوزرینه آتلایه‌بیلمك ایچوندر . بونی بویوك بر مهارتله
و هیچ توقف ایتمه‌دن یاپارلر . اوزمان ، آرتق ایشلرینه
یارامایان برنجی بارکیر کلوب درحال صاحبنك صاغ طرفنی
طوتار ودائما صاحبنی تعقیب ایدر ، ایکنجی دفعه صاحبنه
خدمت ایده‌بیلمکه حاضر بولونور . قوشمقده بوقدر ماهر
اولان بو بارکیرلرك یله‌لری غایت صیق و اوزوندر . یره قدر
صارقار . بوتاتارلرك معتاد اولان غدالری بارکیر اتیدر .

بونی سائر یمکلرك کافه‌سنه ترجیح ایدرلر . فقط بارکیرلری
آنجق قوشو ایچون ایشه یاراماز بر حاله کلدکلرینه حکم ایتدکاری
زمان کسرلر . بر خسته‌لقدن اولمش بارکیرلری یمك خصوصنده
مشکلات کوسترمزلر . آقین یاپدقلری وقت بر بارکیر آرتق
یورویه‌مز حاله کلنجه بونی کسرلر و آرالرنده پایلاشیرلر .
اون بولورلرسه قان ایله قاریشدیرارق بر نوع صوجوق یاپارلر .
اتی بارکیرلرینك اکرلرینك آلتنه قویارلر . بارکیر اوزرنده
بش آلتی ساعت قوشدقدن صوکره ات بوزولمش بر حاله
کلیر . بونی غایت لذیذ و نازك بر یمك کبی یرلر . بعض پارچه‌-
لرینی بر آز طوز ایله قایناتیرلر . بوتون ایچکیلری تصادف
ایدرلرسه صودن عبارتدر . چونکه صو اورالرده پك نادردر .
قیشین اریمش قاردن باشقه برشی ایچمزلر . رئیسلری اولان
میرزالر قیصراق سوتی ایچرلر . بوقوملر هیچ بر شی غائب
ایتمك ایسته‌مدکلرندن بارکیرلرینك یاغیله داری یاخود آرپه
پیشیریرلر . دریسیله یولار ، قایش ، اکر اورتوسی و قامچی
یاپارلر . اللرینه اون کچرسه کول ایچنده پیده پیشیریرلر .
فقط الك معتاد یمکلری داری ، آرپه ، بوغدایدر . بونلری زرع
ایدرلر . دیشاریدن کتیریلن پرنجی ده یرلر . مبذول اولان
بالدن بر ایچکی یاپارلرکه غایت شدتلی اوجاعه سببیت ویرر .
چونکه بونی قایناتمازلر .

شهرلرده اوتورانلر دها مدنیدرلر . بر مکنه بکزرا کمك

یاپارلر. قاینامش داریدن ترکب ایدن براچکیلری واردرکه سوت قدرقویودر وسکر ویریجیدر. استانبولدن کتیریلان راقی‌یی‌ده ایچرلر. فقرالری اکثریا سوت ایچمکده‌درلر. عمومیتله بوغازلرینه دوشکون دکلدرلر. آز طوز قوللانیرلر. فقط بهاراتی بالخاصه بویری یك سورلر. غایت یالانجیدرلر. پاره‌یه پك دوشکوندرلر. تاتارلر آراسنده سرقت جائز دکلدر. فقط جزاسی‌ده بوقدر. خیرسز یالکز چالدیغی اعاده‌یه مجبوردر. فقط یاپدیغی حرکت خلقی یاخود حکومتی علاقه‌دار ایدرسه اوزمان ضرب جزاسنه اوغرار. قاتللر یاخود جبر وشدت استعمال ایدنلر تجاوزه دوچار اولان کیمسه‌نك عائله‌سنه تسلیم اونور. بونلر مناسب کوردکلری انتقامی اوندن آلیرلر. بوده بعضاً وحشیانه شدتلره میدان آچار. بوقوملرك شدت وخشونتنی ضبط ایچون بوکبی جزالر لازم عد اولونیور.

بوتاتارلرك خانی پادشاه یعنی ایمپراطورعنوانتی آلیر. عثمانلی خاندانتك ارکك ذریتی قالمادیغی تقدیرده تورك ایمپراطورلغنك وارثی کبی تلقی ایدیلمکده‌در. چونکه عثمانلی ایمپراطورلغی حکمدارلرینك‌ده منشائی تاتارستاندر. مع‌مافیه، شیمدیکی حالده قریم خانی، عثمانلی پادشاهنه تابعدر. پادشاه خانی ایسته‌دیکی کبی عزل ایدر. مع‌مافیه کندیسنی هیچ برزمان قتل ایتدیرمز. اولجه چار کندیسنه هر سنه شونقار دنیلن ایکی آوقوشی ایله کورك ویا نقد اوله‌رق یوز بیك آلتون

کوندرمکه مجبور ایدی . قارلوویچ معاهده‌سندن صوکره
بوویر کونك قالقماسی قرارلاشدی . فقط ایکی قوش ارسالی
مجبوریتی بنه قالدی . بوایسه چاره غایت آغیر برشی کبی
کوروندی . خان سلاله‌سنه منسوب اولوب سلطان دیه یاد
ایدیلن شهزاده‌لر اك یوکسك مناصبی اشغال ایدرلر. معیتلرنده
برچوق مسلح آدملر واردر . زنکین اولسه‌لردی بوحال
بویوك اختلافلره سببیت ویره‌بیلیردی . فقط خان بیله ،
لهستانك وچارك يوللادیغی پاره‌لر کلمه‌یجه پك فقیر برحالده‌قالیر.
بوتون وارداتی اراضیسنك ایرادی‌ایله کومروکلرك برقسمندن
وبعض خفیف ویرکولردن عبارتدر . واقعا یاپه‌جق بویوك
بر مصرفی‌ده یوقدر . چونکه یکرمی بیك قدر عساکر
خاصه‌سی ایچون ایجاب ایدن مصارفی پادشاه تسویه ایدر .
اردولرینك طوپلانماسی ، اعاشه‌سی کندیسنه هیچ بر مصرفی
موجب اولماز . تاتارلرك کافه‌سی عسکردرلر . برطوپلانمه‌یری
کوستریلیر کوسترلمز سلاحلری وارزاقلری ایله برلکده بورایه
کلیرلر . غنیمت امیدی ویغما مساعده‌سی معاش یرینی طوتار .

خان سلاله‌سنه منسوب شهزاده‌لردن عبارت اولان
سلطانلردن صوکره کرم‌بکلر کلیرکه بونلر یوکسك اصیلزاده‌لر
عد ایدیله‌بیلیر . مملکتك قانونلری بونلره تودیع ایدیلمشدر .
وظیفه‌لری کرك خانلرك تعدیاتنه کرك تورکلرك تجاوزاتنه
قارشی خلقك حریتنی محافظه ایتمکدن عبارتدر . هر ایشده

کندیلریله استشاره ایدیلیر . املاکلری وعائلهٔ حکمداری ایله کثیر اولان صهریتلری حسبیله غایت ممتازدرلر . بك عنوانی طاشیان بررئیسلری واردر . خان کبی بونکده برقالغایی ونورالدینی بولونور . میرزالر بوکرم بکلرك دوننده‌درلر . بونلرده مجلسه اشتراك ایدرلر. بوندن باشقه خانك بردیوانی واردرکه همان پادشاهك دیوانندەکی ذواتدن ترکب ایلر. یعنی بونده بروزیر اعظم ، برمفتی ، برقاضی‌العسکر بولونور . بونلر بوتون امور حقوقیه وجزائیه‌نك دوغرودن دوغرویه حاکمیدرلر . خانك دور حکومتی دوام ایتدیکی مدتجه بونلرده وظیفه‌لرینی محافظه ایدرلر [١] . خان سفره چیقدیغی زمان اردوسی سکسان بیك کشیدن ترکب ایدر . اردویه برمیرزا قوماندا ایدرسه اوزمان اوردو قرق ، اللی بیك کشیدن مرکب اولور. دشمن مملکتنه یالکز قیشین وکانون ثانی آینده کیررلر . بوده باتاقلقلر ونهرلردن دولایی توقفه مجبور اولمامق ایچوندر . مملکتلرینك شمال طرفنده‌کی صحرالر اوموسمده

---

[١] میشو بومملکتك مختلف عنوان ومناصبندن بحث ایتدیکی صیراده خان قرال دیمك اولدیغنی سویلر . سلطان ، خان زاده‌در . بك بررئیسدر . میرزا بررئیسك اوغلیدر . اولبود براصیلزاده دیمکدر . اولبوآدولی براصیلزاده اوغلیدر . سید ، رئیس دینلر . اولان [اوغلان] خانلقدن صوکره الك برنجی منصبدر. میشو درت مشاور بولندیغی‌ده سویلیور . برنجیسنه شیرنی ، ایکنجیسنه بارنی اوچنجیسنه غارغنی ، دردنجیسنه چیپلچان دنیر .

قار ایله مستور اولدیغندن بارکیرلری دهاایی یورورلر. طوپراق آیاقلرینك طیرناقلرینی بوزماز . زنکینلر بارکیرلرینی چیوی ایله میخلادقلری یاخود مشین ایله دیکدکلری او کوز بوینوزی ایله نعللارلر . فقط بویك آز داپانیر . اونك ایچون بوز ودوکدن ، یاخود قارسز قیش موسمندن پك قورقارلر. کونده علی العاده آلتی فرانسز فرسخی قطع ایدرلر . حسابلرینی اوقدر ایی یاپارلرکه بوزلر اریمه‌دن مملکتلرینه دونرلر . کورولمه‌مك ایچون دائما وادیلردن کیدرلر . عینی سببدن دولایی هیچ برزمان آتش یاقمازلر وایلری‌یه کشافلر کونده‌وررلر. برلکده کوتوردکلری پك چوق بارکیردن دولایی یورویشلری سریعدر، عادتا بولوطه بکمزرلر والك جسور کیمسه‌لره بیله قورقو القا ایدرلر . هر ایکی ساعتده بربارکیرلرینی دیکلندیرمك ایچون بر چاریك دورورلر . بردودوك اشارتیله بونی یاپارلر . دشمن حدودینه اوچ ، درت فرسخ قدر یاقلاشدقلری زمان امین برمحلده ایکی اوچ کون توقف ایدرلر . اوچ قوله آیریلیر . ایلك ایکی قول برهیئت حالنده‌در . اوچنجیسی ایکی قسمه آیریلیر ، بری صاغ دیکری صول جناحی تشکیل ایدر . صوکره دشمن مملکتده یاواش یاواش ایلریلرلر . فقط کیجه کوندوز یورومکدن خالی قالمازلر . بارکیرلرینی یالکز برساعت دیکلندیررلر . مملکت داخلنده التمش یاخود سکسان فرسخ قدر مسافه قطع ایتمه‌دکجه هیچ بر ضرر ایقاع

ایتمزلر . اوزمان یغمایی دوشونمکه باشلارلر . اردونك قوهٔ اصلیه‌سی دائما عینی صورتده طورور . فقط سکز اون بیك کشیدن ترکب ایدن واون ، اون ایکی پارچه‌یه آیریلان جناحلر هپسی برطرفه ، بش آلتی فرسخ مسافه‌یه قدر یاییلارق بوتون کویلری تخریب ایدرلر ، قادین ، ارکك ، چوجوق مواشی ، بارکیر ، صغیر ، اینك ، قویون ، کچی نه بولورلرسه آلیرلر . یالکز دوموزلره دوقونمازلر . بونلری برصمانلغه دولدیره‌رق آتشه ویریرلر . چونکه بوحیوانلردن پك نفرت ایدرلر . بر جناح اردونك قوهٔ اصلیه‌سنه التحاق ایده‌رك بوتون غنائمی تسلیم ایدنجه باشقه ایکی قول کوندریلیر . بونلر بوایکی جناحك یرینی آلیرلر ویکیدن یغمایه باشلارلر . بوصورتله قوهٔ اصلیه دائما تام قالیر ودشمنله حربه مهیا بولونور . برله اردوسی کوردکلری زمان دولو دیزکین قاچارلر، مملکتلرینك مدخلنده کائن اولان خالی اوواره چکیلیرلر . اوراده غنائمی پایلاشمق ایچون دورورلر . ایکی هفته‌دن آز زمان ایچنده بو صورتله اللی بیکدن زیاده اسیر آله‌رق صوکره اونلری صاتارلر .

بوجاق تاتارلری قریم تاتارلرینك بر دالیدر. فقط نه قریم خانینه، نه پادشاهه تابع دکلدرلر . قاره ده کیزك غرب ساحلنده، طونه نهریله بوغ نهرینك منصبلری آراسنده اوتورورلر . قریم تاتارلرینه بکزرلر . جسارت جهتیله اونلره فائقدرلر . مواشیلریله وزراعتله کچندکلرینی ادعا ایدرلرسه‌ده الك باشلی

مشغولیتلری شقاوتدر. صالح نه اولدیغنی بیلمزلر. کندیلرینه قارشی عسکر سوق ایدیلدیکی زمان دکیز قییسنده کی باتاقلقلره دوغرو چکیلیرلر . اورادن اونلری طرد ایتمك عادتا محالدر . بویوك سفرلرده قریم تاتارلریله برلشیرلر . خانلری یوقدر. میرزالرینك قوماندا سی آلتنده یاشارلر. تقریباً اوتوز بیك کشی چیقارا بیلیرلر.

بوتون بو تاتارلرك اخلاق وعاداتی حقنده ویریلن ایضاحاتی اتمام ایچون قوبان تاتارلرینك خلاق وعاداتندن ده بحث ایتمك قالیور . قوبان تاتارلری ده ایلك قریم تاتارلری مانند ایدیلر . بونلر آزوف نهرینك جنوبنده ، پالوس مه ئوتیده دوکولن قوبان نهری قربنده اقامت ایدرلر. اللی سنه دن بری قریم خانلرینه تابعیتدن چیقمشلردر . فقط قریم خانلری عائله سندن برخان انتخاب ایتمشلردر . بوخان بوتون جوارنده کی حکمدارلردن مستقلدر .قوبان تاتارلرینك قوبان نهری اوزرنده بعض کوی وقصبه لری واردر . فقط ایچلرندن قسم اعظمی قفقاس داغلری اتکنده چادیرلر آلتنده شایارلر . دشمنلری طرفندن تعقیب اولوندقلری زمان قفقاس داغلری اونلره التجاکاه خدمتنی کورور . وولغا نهرینه قدر آقینلر یاپارلر . چوق کره قیشین وولغایی کچه رك قالموقلردن ونوغایلردن اسیرلر آلیرلر . اونلرك قازان حکومتنه آقینلرینی منع ایتمك ایچوندرکه تویبا شهری قربنده وولغادن دون نهرینه قدر بویوك برسپر انشا ایتمشلردر. بوتاتارلر قریمده کیلردن هیچ فرقلی دکلدرلر. یالکز اونلر

قدر جنکاورلکلری یوقدر . آرالرنده دها آز اطاعت وانقیاد حکمفرمادر. تقریباً قرق بیك قدر عسکر چیقارابیلیرلر .

ایشته حاجی کرایك قاپچاق خانلرینك زیر اطاعتندن چیقاردیغی ویکی ایمپراطورلق تشکیل ایتدیکی قوملر بوکون بو حالده در . قاپچاق خانلرندن بحث ایدرکن بو ایمپراطورلغك منشأنی حکایه ایتدك . حاجی کرایك دور سلطنتی ایله خلفی منکلی کرایك بدایت حکومتنه عائد اوکره نه بیلدیکمز وقایعی سویله دك . چوق کره ، ذکر ایتدیکمز وقایعك قاپچاق خانلرینه می یوقسه قریم خانلرینه می تعلق ایتدیکنی تعیینده مشکلاته اوغرادق. چونکه آوروپا مورخلری بونلری یالکز تاتار نام عمومیسی آلتنده ذکر ایدرلر آرتق بو مشکلات موجود اولمادیغی ایچون منکلی خانك [١] . لهلیلرله یاپدیغی معاهده دن صوکره کی زمانه عائد وقایعی حکایه یه باشلایه جغز .

قروم ١٥٠٦

بو معاهده موجبنجه صوك قاپچاق خانی احمد ویلناده محبوس طوتولاجقدی. منکلی خانك بو خدمتدن دولایی هیچ بر حس منتداری بسله مه یه جکی لهلیلره سویلنمش اولمقله برابر لهلیلر معاهده نامه احکامنی تطبیق واجرا ایتدیلر . منکلی کرایك سفیرلری لهستان دیه تی ترك ایدر ایتمز منکلی خان بودولیایه ، روسیه یه ، لیتوآنیایه بش بیك تاتار کوندردی . بونلر

---

[١] روسلر کندیسنه مندیکرای یاخود منلیکرای دییورلر . میشو مندلیکری چار اسمنی ویریر .

اورالردن يوز بيك اسير آلديلر ، كچدكلرى يرلرك كافه‌سنده تخريبات ياپديلر . بوتون غنيمتلرينى امين بريره قويدقدن صوكره ايكنجى دفعه اوله‌رق ليتوآنيايه كيرديلر . نه‌من نهرى منبعنك قربنده قله‌شه كلديلر . اوراده سلطانلرندن ايكيسنك قومانداسنده اون بيك كشى براقديلر وديكر مماليكه يكرمى بيك كشيلك برقوت كوندرديلر . لهستان قرالنك خسته‌لغندن وليتوآنياليلرك ترددندن استفاده ايديورلردى . ليتوآنياليلر لهستان قرالى اولمادن دشمنه قارشى يورومك ايسته‌ميورلردى . لهستان قرالى بوندن دولايى كنديسنى ليدايه نقل ايتديرمكه مجبور اولدى . فقط تاتارلر بورايه بركونلك مسافه‌يه قدر ياقلاشدقلرندن كنديسنى على العجله ويلنايه نقل ايتديردى . ليتوآنياليلر تاتارلره قارشى يورويه‌رك اونلرى فراره مجبور ايلديلر . منكلى كراى روسيه غران دوقه‌سى ايله برصلح معاهده نامه‌سى ياپمش اولمقله برابر بوكاده لهستان معاهده نامه‌سندن فضله براثر مربوطيت كوسترمدى . تاتارلرينى پول شهرينى يغمايه كوندردى [١] . تاتارلر چكيلدكلرى صيراده اوقا نهرى قربنده تاتارلره يتيشديلر وبوتون غنائمى استرداد ايلديلر . مع مافيه براز صوكره ، قريمده غران دوق طرفندن خان ايله برصلح معاهده نامه‌سى عقد ايتمكده اولان قونستانتين زابولوسكى قريم سفيرلريله مزسقوه‌يه كلدى [٢] . بونلر

آمال روسيه‌ن

١٥٠٧

١٥٠٩

[١] خلقت عالمك ٧٠١٥ نجى سنه‌سى آغستوسنده .
[٢] » » ٧٠١٧ نجى سنه‌سى تشرين اولنده .

معاهده‌یی کتیردیلر . امضادن صوکره خانك زوجه‌سی نور سلطان موسقوویه‌یه بر سیاحت یاپدی [۱]. هرشی صلحك دواملی اوله‌جغی ظنی ویریوردی . فقط همان درحال صلح اخلال ایدیلدی منکلی کرای ایکی اوغللری احمدایله بورناسی اوقرانیایه کوندردی [۲]. بونلر آنجق روس عسکرلرینك تقربی اوزرینه اورادن چیقدیلر. دیکر طرفدن قریم ولی‌عهدی محمود چاروبچ ره‌زان الکاسنی استیلایه حاضرلاندی . فقط چوق کچمه‌دن ، روستوف پرنسی قناز آلکساندر ولادیمیرو ویچك اوسه‌ترادہ ومیشل ایوانوویچ بولغاقوفك اوپاده قرارکاه قورمش اولدیغی خبر آلنجه بوتصوردن وازکچدی. مع‌مافیه ، ایرته‌سی سنه [۳] بورناس کله‌رك ره‌زان شهرینی محاصره‌یه آلدی. لهستان قرالی سیتریسموندك تشویقاتی اوزرینه یاپلمش اولان بو آقینلر سیتریسموند ایله غران دوق آراسنده بر محاربه چیقارمغه سببیت ویردی.

سنه
۱۵۱۰
۱۵۱۲
۱۵۱۳

برقاچ سنه صوکره منکلی کرای وفات ایده‌رك [٤] حکومتی اوغلی محمده براقدی . بوحکمدار درحال صلح معاهده‌لرینی

[۱] خلقت عالمك ۷۰۱۸ نجی سنه‌سنده.
[۲] » ۷۰۲۰ »
[۳] » ۷۰۲۱ »
[٤] خلقت عالمك ۷۰۲۳ نجی وهجرتك ۹۲۱ نجی سنه‌سنده . میشویه کوره بروجه آتی دوقوز اوغلی قالمشدر: ۱ـ محمد کرای، ۲ـ احمد کرای ، ۳ ـ محمود کرای ، ٤ ـ فتح کرای که اولاحیه‌نك برشهرنده خلقت عالمك ۱۵۱۰ نجی سنه‌سنده بوغولمشدر . ۵ ـ بورناس کرای ، ٦ ـ مبارك کرای ، ۷ ـ سعادت کرای. دیکر ایکیسی معلوم دکلدر.

سنه

تجدید ایتمك اوزره موسقوویه‌یه سفیرلر کوندردی. فقط صوکره، کلیتلی مبالغ ایله کندیسنه آلبرماژتی اعزام ایدن لهستان قرالی سیژیسموندك تشویقی اوزرینه روسیه علیهنه قیام ایده‌رك یکرمی بیك تاتار کوندردی. بونلر تولا الکاسنی تخریب ایتدیلر [١].

١٥١٥

١٥١٧

قناز ایوان میخایلوویچ وورونینسکی ایله بازیل سیمونوویچ اودوقفسکی کندیلرینه قارشی چیقدیلر و تاتارلری ازعاج ایچون ایوان توتیشین ایله وولقونسکی پرنسلرینی کوندردیلر. تاتارلر اورمانلره چکیلدیلر. بوراده اوقرانیا پیاده‌لری کندیلرینی هر طرفدن قوشاته‌رق مغلوب ایتدیلر و پك آزینی اللرندن قاچیردیلر.

١٥١٨

ایرته‌سی سنه تاتارلر پوتیبوب الکاسنه کیردیلر. بوراده قناز بازیل ایوانوویچ شمیا چیچ کندیلرینی بوزدی. صوکره، غراندوق قریم خانه سفیرلر کوندردی. صلح یکیدن عقد ایدیلدی [٢]. معاهده‌نامه شرائطی موجبنجه خان روسلره

١٥١٩

قوة معاونه ویره‌جکدی. حتی خان، لیتوانیایه بر آقین یاپمق تکلیفنده بیله بولوندی. روسلر بورایه براردو کوندردیلر، ویلنایه اوتوز ورست مسافه‌یه وارنجه‌یه قدر بوتون ممالکی تخریب ایتدیلر. فقط بوتون بومعاهده‌لر عقد ایدیلیر ایدیلمز اخلال اولونیوردی. شقاوته آلیشمش اولان تاتارلر حربدن باشقه برشی تمنی ایتمه‌یورلردی. حربی صلحدن زیاده کارلی بولیورلردی.

[١] خلقت عالمك ٧٠٢٥ نجی سنه‌سنده.

[٢] خلقت عالمك ٧٠٢٧ نجی سنه‌سنده.

سنه ١٥٢١ سیژیسموند

برادری صاحب کرایی قازانه کوتورمش اولان محمد کرای عودتنده تانائیس نهرینی کچدی وموسقووه‌یه دوغرو ایلریله‌دی. بوآنی آقین اوزرینه غراندوق بازیل علی‌العجله اردولرینی ضوپلادی، قوماندانسنی دمه‌تریوس بیه‌مسکی‌یه ویردی. اوده درحال کچیدلری مدافعه ایتمك اوزره اوقا نهرینه دوغرو یورودی. فقط محمدك اردوسی فائق ایدی. روسلرك مقاومتی کندیسنی توقیف ایده‌مدیکندن بونهری کچدی. موسقووه‌دن اون اوچ ورست مسافه‌ده قرارکاه قوردی. اورادن بوتون جوارلره آقینلر یابدی. قازان خانی اعلان ایدیلمش اولان صاحب کرای ولادیمیرایله نیژنی نووغورودی تخریب ایتدکدن صوکره قولومناده برادری محمده التحاق ایتدی. غراندوق بازیل بوقدر غلبه‌لق بر اردویه مقاومت ایده‌مه‌یه‌رك موسقووه‌یی ترك ایتمك طریقنی اختیار ایله‌دی. بوراده سرای ارکانندن ایلری کلنلری شهری مدافعه ایچون براقدی. صوکره [١] تاتارلر دها زیاده یاقلاشدیلر. هرشیئی آتش وقان ایچنده براقدقلرندن موسقودلیلر کندیلرینی شهرده تحت امنیتده کوره‌مه‌یه‌رك ایچ قلعه‌یه چکیلدیلر. بوراده پك مزدحم برحالده بولونیورلردی. بوشرائط تحتنده اکر تاتارلر اوچ درت کون قالمش اولسه‌لردی شهر ضبط ایدیلیردی. باخصوص که طوپجی قوتی پك فنا برحالده‌ایدی، طوپلر لزومسز نقطه‌لره یرلشدیرلمشدی. بونلری باشقه یره

[١] تموزك ٢٩ نده.

نقل ایله مشغول اولدقلری صیراده تاتارلرك ایلریلهدکلرینه دائر
برشایعه چیقدی . روسلرك کوزینی قارارتان قورقو کندیلرینی
درحال بومساعیدن صرف نظر ایتدیردی. سورلرك مدافعه‌سنی ده
براقدیلر. بوشرائط داخلنده یوز تاتار شهری ضبط ایده‌بیلیردی.
فقط بو باربارلرك حرص و طمعی کندیلرینه هرشیئی غائب
ایتدیردی . والی قریم خانینه محاصره‌یی رفع ایتمه‌سی ایچون
هدیه‌لر تقدیم ایتدیردی. خان، هرسنه کندیسنه ویرکوویرمکه
غران دوق طرفندن رضا کوسترلمك شرطیله بو هدیه‌لری
قبوله میل ایتمك ضعفنی کوستردی. روسلر بوقدر خجالت آور
بر معاهده‌نامه‌یی امضالامق مجبوریتنده قالدیلر. بونك اوزرینه
محمد ره‌زانه چکیلدی. روسلر اورایه کیده‌رك اسرایی فدیهٔ
نجات مقابلنده اشترا ایتمك وغنائمی بدلنی ویره‌رك کری آلمق
صلاحیتنه مالك اولدیلر .

محمدك مقصدی ایوان قوفارك قوماندا ایتدیکی ره‌زان
قلعه‌سنی ضبط ایتمك اولدیغی ایچون بو والی‌یی تسلیم اولمغه دفعات
ایله دعوت ایتدی و کندیسنی غافل آولامق ایچون هردورلو
حیله‌یه مراجعت ایلدی . فقط قوفار دائما افندیسی غراندوقك
عقد ایتدیکی معاهده‌دن خبردار اولمادیغی جوابنی ویردی .
غراندوقك قریم خانینه خراجکذار اولدیغنی بیلمه‌دیکنی ،
بوکا قناعت کتیریرسه اوزمان نه‌یاپه‌جغنی دوشونه‌جکنی سویله‌یوردی .
سوزلرینك دلیلی اولمق اوزره محمد کندیسنه معاهده‌یی کوستردی .

قوفار بونی تدقیق ایتدیکی صیراده بعض تاتارلر مختلف بهانه‌لرله حصاره کیردیلر . بو ، قریم خاننك بر حیله‌سی ایدی . قوفارك معاهده‌یی اوقومق اوزره مشغولیتندن استفاده ایتمك ایسته‌یوردی . بر آلمان طوپجیسی تاتارلرك پك چوق کلمکده اولدقلرینی وحصارك ضبط ایدیلمك تهلکه‌سنه دوشدیکنی کوره‌رك بوتاتارلرله متفقلری لیتوآنیالیلر اوزرینه اوقدر مناسب زمانده بر طوپ آتدی که قسم اعظمی قاچدیلر . خان بو طوپجینك کندیسنه تسلیم ایدیلمه‌سنی طلب ایتدی . قوفار بوکا موافقت ایتمدیکندن خان معاهده‌یی قوفارك نزدنده براقه‌رق چکیلدی . بوصورتله روسیه کندیسنه جبراً قبول ایتدیریلن او خجالت آور بویوندوروقدن قورتولدی. خان قریمه دوندی. برلکده سکز یوز بیکدن زیاده اسیر کوتورییوردی . بونلرك برقسمی کفه‌ده بر قسمی آستراقانده صاتلدی . تاتارلرك عزیمتندن صوکره غراند-

سنه ١٥٢٢

وق بازیل موسقوه‌یه کیردی . دوچار اولدیغی حقارتك کله‌جك بازموسمنده انتقامنی آلمق اوزره حاضرلق کورمکه باشلادی . بویوك بر اوردو ایله کیدوب قولومنا ده قرارکاه قوردی. اورادن محمد کرایه آدملر کوندره‌رك یاپمش اولدیغی آقیندن دولایی مؤاخذاتده بولوندی وحرب اعلان ایتدی . خان ایسته‌دیکی کبی حرکتده سربست اولدیغی ایچون نه‌زمان مناسب کورورسه اوزمان حرب ایده‌جکنی و کیمسه‌نك رأینی آلمق مجبوریتنده بولونمادیغنی جواباً بیلدیردی. بازیل نیژنی نووغورود‌ه‌یعنی آشاغی

نوغوروده کیتدی [١] . بوندن ده مقصد قازانی ضبط ایتمکدی. سوزا نهری اوزرنده برقلعه بنا ایتدیره‌رك بوکا کندی اسمنی ویردی. بوتون بوعظیم تدارکات بونکله نهایت بولدی.

بوصیراده محمد کرای چرکسلرك ودادیانلرك مملکتنده حرب ایدییوردی . کورجستان ناظرلرندن برینك نسلندن کلمش برقرال عائله‌سی واردرکه اونلره دادیان نامی ویریلیر . برناظر أریستاوی یعنی والیسی بولوندیغی مملکتی ضبط ایتمشدی. کورجستان قراللری قوتائیس شهرنده اوتوردقلری حالده مختلف ولایتلره برطاقم والیلر کوندرمشلردی . بونلرك الك مهمی اودیسی یاخود قولکیده والیسی دادیان ایدی . بونك حوزهٔ حکومتی بوکون منیغره‌لی دیدیکمز حوالی‌یی تشکیل ایدردی. محمد اورادن کیدوب آستراقانه هجوم ایتدی . آستراقان حکمداری شهری محمده براقدی . بونك اوزرینه نوغای میرزالرندن آجیس محمدك متفقلرندن اولان برادری مامایه قریم خانی بك قدرت وشوکت صاحبی اولورسه هرایکیسنی ده نفوذ واقتداردن محروم براقماسی نه‌قدر محتمل اولدیغنی آکلاتنجه ایکی قارداش اتفاق ایتدیلر . آجیس بویوك براردو طوپلامه‌یی وعد ایلدی. مامای ده محمده عسکرلرینی أولره یرلشدیرمه‌مسنی ، چونکه جسارتلرینی غائب ایتدکلرینی سویله‌یه‌رك تاتار عادتی موجبنجه بونلری قیره چیقارماسنی توصیه ایتدی . محمد آستراقاندن

لامبرتی

سیژیسموند
عبدالله
رضوان پاشا

---

[١] میلادك ١٥٢٣ نجی سنه‌سنده .

سنه ١٥٢٣

چيقار چيقماز ايكى نوغاى ميرزاسى عسكرلريله بغتةً كنديسنى باصه‌رق اولديرديلر [١] . اردوسنى تانائيس نهرينك اوزلرينه قدر تعقيب ايتديلر و پره‌قوپ شهرينى محاصره‌يه آلديلرسه‌ده اله كچيره‌مديلر . بو مظفريت آستراقانليلرك حريتلرينى اعاده ايتدى.

عبدالله بن رضوان پاشا

خانك الك كوچوك اوغلى غازى كراى درحال پدرينك يرينه كچدى . فقط تورك ايمپراطورى سلطان سليم كوچوك تاتارستانده جريان ايدن احوالك هيچ برينى نظر دقتدن قاچيرماديغى ايچون خان عنوانى سعادت كرايه ويردى . سعادت كراى بعضيلرينه كوره محمدك اوغلى ، بعضيلرينه كوره برادريدر . سلطان سليم عينى زمانده سعادت كرايه كونده بيك غروش معاش باغلادى . خان ده پادشاهه قاردشنى كوندردى . برادرى استانبولده پك حرمتله قبول ايديلدى . سلطان سليم كرك بوكا كرك رفاقتنده بولونان قريم كبراسنه معاشلر باغلادى . بو عادت او تاريخدن برى دوام ايده‌كلمكده‌در . سعادت كراى برمدت صلح وسكون ايچنده حكومت سوردى . نهايت اقربالرندن اسلام كراى خلقى آياقلانديردى و حكومتى اله كچيرمك ايسته‌دى. اسلام كراى ايله متفق يوسف كراى بويوك اردولره صاحب اولمشلر و بونلرله روسيه‌ده آقينلر ياپمغه تشبث ايتمشلردى [٢] . فقط صوكره روسلرله برلشوب اونلردن قوت آلمايى وخانه غلبه چالابيله‌جك

١٥٢٨

---

[١] ٩٢٩ تاريخ هجريسنده .

[٢] خلقت عالمك ٧٠٣٦ نجى سنه‌سنده .

بر حاله کلمه‌یی ترجیح ایتمشلردی. هرایکی طرفده عسکرلرینك باشنه کچدیلر. ایکی اردو آزوف قربنده قارشیلاشدی. اوراده مصادمه‌یه کیریشدیلر. متعدد مصادمات وقوعه کلدی. هیسی‌ده بر بریندن قانلی ایدی. بوایکی شهزاده‌نك حرص جاهی عسکرلوندن قسم اعظمنك هلاکنی موجب اولدی. متباقیسی سلامتی فراره بولدی. نهایت سعادت کرای بوقدر فلاکتك غیرقابل تحمل برحاله کتیردیکی تاج وسلطنتدن نفرت ایده‌رك بوتون حقوقنی دشمننه ترك ایله باب عالی‌یه چکیلدی [۱]. اوراده تماميله پادشاهك خدمتنه حصر نفس ایده‌رك توجهنی جلبه قازاندی. ایرانلیلره قارشی تورکلرك آچدقلری حربه اشتراك ایده‌رك اوراده بویوك بر قوماندان شهرتنی اکتساب ایتدیکی کبی سرایده‌ده پادشاهك اوامرینه اطاعتیله تمیز ایتدی.

آنال روسیه‌دن عبدالله بن رضوان پاشا

۱۵۵۳

سعادتك استعفاسندن صوکره اسلام کرای پادشاهك کندی خط حرکتنی تقبیح ایتمه‌سندن وخلعه قیام ایلمه‌سندن قورقه‌رق بر مدت ممالکی داخلنده اوته‌یه بری‌یه دولاشدی. نهایت یاپدیغی فناقلاردن طلب عفو ایتمك اوزره سلطان سلیمه مکتوب یازه‌رق تاج وسلطنتدن واز کچدیکنی بیلدیردی. سلیم او زمان استانبولده بولونان واولجه قازاق خانی اولان صاحب کرایی کندیسنك یرینه قریم خانی نصب ایتدی. صاحب کرای غایت ذکی برحکمدار ایدی. تورك چکدیرمه‌لریله

---

[۱] ۹٤۱ هجری تاریخنده وخلقت عالمك ۷۰٤۱ نجی سنه‌سنده.

قریمه کیتدی . بدایت حکومتی صلح وسکون ایچنده کچدی . فقط صوکره اسلام کرایك کندیسنه قارشی مقاصد مضره‌سی اولدیغنی فرق ایدنجه اونی أولدیرتدی . اسلام کرای ، صفا کرای ایله برلکده اولجه اوقرانیایه بر آقین یاپه‌رق [۱]، ره‌زانی یاقمش و آنجق غراندوق اردوسنك تقربی اوزرینه چکیلمشدی. اونك وفاتندن صوکره خان ، روسیه غراندوقیله صلح یاپدی [۲] . فقط بو معاهده‌یی دفعات ایله تجدید ایتمش اولمقله برابر صوکره بر اردو ایله بیقلف و اودوف قطعه‌لرینه تجاوز ایتمکدن کری دورمادی [۳] .

سنه ۱۵۳٤

اسلام کرایه قارشی یاپیلان معامله باب عالینك خوشنه کیتمه‌دی . صاحب خلع ایچون سلیمك دامادی وزیر رستم قریمه اعزام ایدیلدی [٤] . قریم حکومتی منکلینك اوغلی مبارکك اوغلی دولت کرایه ویریلدی . بوخان ، بر آز وقت اول چار عنوانی آلان غراندوقه قارشی بر محاربه‌ده مغلوب اولدی [٥] . ایرته‌سی سنه روسلرله صلح یاپمق ایسته‌دی . فقط چار ، خانك کیزلیجه حربه حاضرلاندیغی خبر آلنجه سراینده بولونان بوتون تاتارلری توقیف ایتدی و بو حربك چرکسلره قارشی حاضرلاندیغی

۱۵٤٥

۱۵۵۱

۱۵۵۲

[۱] خلقت عالمك ۷۰٤۱ نجی سنه‌سنده .
[۲] » » ۷۰٤۲ »
[۳] » » ۷۰۵۳ »
[٤] ۹۵۸ تاریخ هجریسنده .
[۵] خلقت عالمك ۷۰٦۰ نجی سنه‌سنده .

آكلادقدن صوكره اونلري سرابست براقدي . اوزمانه قدر
قريم خانلريني روسيه‌يه صلح معاهده‌نامه‌سي عقد ايتمك اوزره
سفيرلر كوندرمكه سوق ايدن باشليجه سببلردن بري غرانده‌
قلرك كنديلرينه بويوك هديه‌لر ويرمه‌لري ايدي. صلح، بوتاتارلرك
هديه‌لردن ممنونيتلري دوام ايتديكي مدتجه دوام ايدردي. حتى
خان چارك بونقطهٔ نظردن كنديسـني پك ممنون ايتمه‌مش
اولديغني سويله‌مكه بيله جسارت ايتدي [١] ودهاباشقه هديه‌لر
كوندررسه صلحك دها دواملي اولاجغني آكلاتدي . چار،
صلحي آرزو ايتديكني فقط صاتون آلمق ايسته‌مديكني جواباً
بيلديردي. ايشـته بوصورتله روسلر معاهده‌يه رغماً قريم خاني
ايله محاربه‌يه طوتوشديلر [٢] .قريم خاني آستراقان خانه روسلر
عليهنده عسـكر وطوپجي ويردي . بوحركت وقتيله آتيلانك،
روماليلره قارشي تعقيب ايتديكي خط حركتك تماميله عينيدر.
چارك قريمده بولونان مرخصنه خان پك سؤمعامله كوستردي
وروسيه‌يه يكي برآقين ياپدي [٣] . فقط روسـلرله محاربه‌ده
وحركتلرله اولان ديكر برمحاربه‌ده پك ضرر كورديكي
جهتله، ايرته‌سي سـنه ، صلح مذاكره‌سي ايچون مرخصـلرك
طوپلانماسـني طلب ايتدي . تبعه‌سي كنديسـني اولديرمك

سنه ١٥٥٤

١٥٥٥

١٥٥٦

١٥٥٧

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٦٢ »
[٢] » ٧٠٦٣ »
[٣] » ٧٠٦٤ »

وحكومتی قازان خانی شاه علی‌نك قاردشی توقتامیشه ویرمك تصورینه قالقدقلری جهتله خان صلحه پك محتاج ایدی. فقط بوتصور عقیم قالدی. شاه علی نوغایلرك، اورالرده چارك یاننه قاچدی.

بواغتشاشات تسکین ایدیلدکدن صوکره قریم خانی، دمه‌تریوس ویشنه‌وه‌چکینك برآز اول قریم تاتارلرینك آقینلرینه مانع اولمق فکریله قوردتسنکی آطه‌سنده انشا ایتدیرمش اولدیغی شهری محاصره‌یه کیتدی. بر قلعه پیشکاهنده یکرمی درت کون قالدی. نهایت ضایعات ایله چکیلمکه مجبور اولدی. فقط روس جنرالی برآز صوکره قیطلق یوزندن وبالخاصه خانك یکی بر تشبثه حاضرلانماسی خبرندن کندی کندیلکندن بوراسنی ترکه مجبور اولدی [١]. مع مافیه خان عینی تاریخلرده چاره کوندردیکی خبرلرده کندیسنه دها چوق هدیه‌لر کوندریلیرسه، حتی لیتوانیالیلره ویریلن ویرکو کندیسنه ویریلیرسه صلحه حاضر اولدیغنی بیلدیردی. بوتکلیفاتدن ممنون اولمایان چار قریم تاتارلرینه هجوم ایچون نوغایلره عسکر ویردی وقناز دمه‌تریوس ویشنه‌وه‌چکی ایله قابارتای پرنسنی قریمی تخریبه کوندردی. بوحاضرلق اثناسنده ینه صلح مذاکراتی دوام ایدیوردی. فقط چار، خانك بهرحال بوویرکو ایسته‌دیکنی خبر آلنجه تاتارلره هجوم ایتمه‌لری ایچون

سنه ١٥٥٨

[١] خلقت عالمك ٧٠٦٦ نجی سنه‌سنده.

سنه ۱۵۷۰

جنراللرينه امر ويردى . هيچ كيمسه‌يه تصادف ايديله‌دن يره‌قوپه قدر روسلر ايلريله‌ديلر . بوسفرك نتيجه‌سى نه‌اولديغى معلوم دكلدر . فقط بر قاچ سنه صوكره قريم تاتارلرينك زيدوب موسقووه‌يى ياقدقلرى كوروليور [۱] .

۱۵۷۷ عبدالله بن رضوان پاشا

دولت كرايك وفاتندن صوكره [۲] پادشاه سلطان مراد، خان عنوانى محمد كرايه ويردى وآلتى سنه صوكره شيروانه لجمه‌سى ايچون امر كوندردى . محمد اطاعت ايتمديكى ايچون عثمان پاشا [۳] شيروان ايله دمير قاپويى ياخود دربندى ضبط ايتدكدن صوكره كفه‌يه كيتدى واوراده استانبولدن كله‌جك قوهٔ امداديه‌يى بكله‌دى. صوكره شهرى محاصره ايتدى . محمد محاربه ايتمك اوزره كفه‌دن چيقدى. فقط محاربه‌ده مقتول دوشدى [٤] . توركلر بومحاربه‌ده پك چوق تاتار اولديرديلر.

۱۵۸٤

فقط كلن تورك پاشاسى قريم حكومتنى اسلام كرايه ويردى. اوده سا كنانه‌ومسعودانه بردورسلطنتدن صوكره‌وفات ايتمشدر [٥].

۱۵۸۷

اسلام كرايه غازى كراى خلف اولمشدر . توركلر بونى كوچوك تاتارستانده سلطنت سورن حكمدارلرك اك بويوكى تلقى ايدرلر . پادشاه كنديسنه محبت و توجهنك نشانه‌سى

[۱] خلقت عالمك ۷۰۷۹ نجى سنه‌سى مايسنده .

[۲] ۹۸۵ تاريخ هجريسنده .

[۳] ايكنجى وزيرى اوز دميرك اوغلى .

[٤] ۹۹۲ تاريخ هجريسنده .

[٥] ۹۹٦ «

اولمق اوزره متعدد سنجاقلرله برمهترخانه كوندردی. فی الحقیقه
غازی كرای سلطنت سورمكه لایق برحكمدار ایدی. شرق محررلری
كندیسندن بحث ایدركن محاربانده بوكورتیسی اورملرلری صارصان
وچوللری تیتره‌تن برآرسلانه بكزردی دیرلر. كندیسنی ایران
حكمدارلری اردشیر ایله نوشیروانه تشبیه ایدرلر. نزاكت
وعلوجنابنك بوتون قلوبی تسخیر ایتدیكنی ، سراینه كلن فقیر
وزنكین هركسك عزت و اكرام ایله معامله كوره‌رك هدیه‌لرله
كری دوندیكنی سویلرلر وسخاوتنی تعریف ایچون بش یاشنده
برچوجوق كندیسنك آرقه‌سی صیرا حربه كیتمش اولسه‌ایدی
قارون قدر زنكین بر حالده عودت ایده‌جكنی علاوه ایلرلر.
خان اولمادن اول اك باشلی مشغولیتی علوم دینیه تحصیلندن كرك
لساناً كرك فعلاً مدافعهٔ دیندن عبارتدی. شیرواندا ایران حكمداری
خدا بنده‌نك اوغلی حمزه میرزا طرفندن اسیر ایدیلمشدی. سربست
براقلدقدن صوكره اسلام كرایك حین وفاتنده باب عالی‌یه كیتدی
پادشاه كندیسنی قریم خانی نصب ایتدیكی زمان معاشنی
آرتیردی وبرچوق هدیه‌لر ویردی . غازی كرای تاتارستانه
مواصلتنده سنان پاشانك روم ایلیده یانق قلعه‌یی محاصره ایتدیكنی
خبر آلنجه اورایه امداد كوندردی . اوقدر بویوك بر خدمت
ایتدی كه پادشاه كونده‌بك غروشدن عبارت اولان تخصیصاتنی
ایكی مثلنه چیقاردی.

آنالروسیه‌ن غازی كرایك بدایت سلطنتنده روسلرك مالات كرای

دیدکاری و اغلب احتماله کوره متوفا خانك اوغلی اولدیغی ایچون
قریم چارویچی عنوانی ویردکاری برشهزاده عائله‌سی دها سائر
بعض تاتارلرله برلکده موسقوه‌یه چارته‌ئودورك نزدینه التجا
ایتمشدی. بوتاریخدن اعتباراً روسلره بویوك خدمتلرده بولونمش،
قریم تاتارلرینه هجوم ایتمشدی. قریم تاتارلری اوندن قورتولمق
ایچون کندیسنی زهرله‌یه‌جك وبویو یاپه‌جق آدملر کوندردیلر.
بونلر معیتنده کیلرك قسم اعظمیله اونی اولدیردیلر [۱].
صوکره، غازی کرای اوقرانیایه بر آقین یاپه‌رق روس
جنراللرینی او قطعه‌یی ترکه وموسقوه‌یه چکیلمکه مجبور ایتدی.
کندیلرینی موسقوه‌یه قدر تعقیب ایله‌دی. فقط ایچه‌ریلن روس
قرارکاهنده برچوق کورولتو ایشیتدیکی وفراریلردن نووغورود
عسا کرینك ورودینی خبر آلدیغی ایچون علی العجله چکیلدی.
روس پایتختنده اوقدر قورقمشلردی که چاربو خلاصك تأیید
خاطره‌سی ایچون تانائیس مریمی نامنه، خانك چادرینك قورولمش
اولدیغی یره بر مناستر یاپدرتدی. ایرته‌سی سنه خانك اوغللری
یکیدن اوقرانیایه کیردیلر، زدزان، قوسیر، قولا الکالرینی تخریب
ایتدیلر. بونلرك آقینلرینی دوردیرمق ایچون چارته‌ئودور
بیه‌لغورود، اوسقول، ویق شهرلرینی بنا ایتدیردی [۲].
فقط بوتدبیر بو باربارلرك آقینلرنده دوام ایتمه‌لرینه وقوسه‌مسك،

سنه ۱۵۹۱

۱۵۹۲

۱۵۹۳

---

[۱] خلقت عالمك ۷۰۹۹ نجی سنه سنده

[۲] « « ۷۱۰۱ « « «

سنه	
١٥٩٥	ووروتين، برهميشل الكالرينه كيرمه‌لرينه مانع اولامادی [۱] . اوراده جنرال ميشل آندره و بچ بزيم كنديلرينی مغلوب ايتدی . صوكره صلحدن بحث ايديلدی وصلح عقد اولوندی . شمالده صلح وسكون تأسس ايتدكدن صوكره غازی كرای ساطيرجی محمد پاشا قومانداسنده‌كی تورك اردوسنه قوای معاونه
١٥٩٨	ويردی [۲] . برشرق مورخنك افادهسنه نظراً بر پولانطه‌دن دها كوزل اولان روحی خزينه‌دار آخرته توديع ايتديكی زمان يعنی وفاتنه قدر [۳] نه كبی وقايع جريان ايتديكنی هيچ
١٦٠٨	برمورخده كوره‌ميورز .

اوزمان استانبولده بولونان سلامت كرای پادشاه طرفندن خان نصب اولوندی . سعادت كرای نسلندن محمد كرای ايله شاهين كرايك پادشاهه قارشی عصيان ايده‌رك آناطولی‌يه كيردكلرينی وبعض شهر وقصباتی احراق ايتدكلرينی بيلديكی ايچون تاتارستانه متوجهاً يوله چيقمادن اول بونلری دائرهٔ اطاعته ادخاله چاليشدی وبوكا موفق اولدقدن صوكره پادشاهدن عفولرينی استحصال ايله برابر تاتارستانه كوتوردی . اوراده تكميل عاصيلری تحت انقياده آلدی . محمده قالغای عنوانی ويردی . يعنی كنديسنه ولی‌عهد تعيين ايتدی . شاهين كرايه‌ده نورالدين

[۱] خلقت عالمك ۷۱۰۳ نجی سنه‌سنده .
[۲] هجرتك ۱۰۰۷ نجی تاريخنده .
[۳] » ۱۰۱۷ نجی سنه‌سنده .

عنوانی ویردی که بوده ایکنجی ولی عهد دیمکدر . برقاچ سنه صلح وسکون ایچنده حکمران اولدی. صوکره اوقدرایله‌کنی کورمش اولانلر ، علیهنده ترتیبات یاپدیلر. فقط مبارك کرایك اوغلی جانی بك کرای بوسوء قصددن خبردار اولونجه محمد ایله شاهین کرای چرکستانه قاچدیلر ، اوراده عسکر طوپلایه‌رق بونلرله خانی طرد ایتمك ایچون کوچوك تاتارستانه کیردیلر . بونك اوزرینه خان باب عالی یه مراجعت ایتدی . وزیر اعظم مراد پاشا درحال رضوانه [١] کفه پاشاسی عنوانی ویردی وبو اغتشاشاتی تسکین ایتمك وخان ایله محمدی باریشدیرمق امریله کندیسنی قریمه کوندردی . رضوان کفه‌یه کیتدی [٢] . اوراده همان عاصیلره بر مکتوب یازدی. محمد ایله شاهین کرایه ترك سلاح ایده‌جك اولورلرسه کندیلرینی اسکی موقع ومأموریتلرینه اعاده ایده‌جکنی وعد ایلدی . فقط نصیحتلرینی قبول ایتمش اولان بو شهزاده‌لر قریمه متوجهاً یولده اولدقلری صیراده خان وفات ایتدی . باغچه سرایه تام وقتنده واصل اولدیلر . پادشاهك نصبنی بکله‌مه‌دن محمد تختی یاقه‌لادی . شاهین کرای‌ده قالغای اولدی .

سنه ١٦١٠

بونلرك عصیانی اثناسنده جانی بك کرای قالغای ، دولت کرای‌ده نورالدین اعلان ایدیلمشلردی . بو ایکی شهزاده

[١] بوراده ذکر ایتدیکم محررك باباسیدر .

[٢] هجرتك ١٠١٩ نجی سنه‌سنده .

موقعلرندن محروم قالنجه على العجله كفه‌یه رضوان پاشانك
نزدینه التجا ایتدیلر . بونلری بیهوده یره تعقیب ایتدیرمش
اولان محمد درحال بر اردونك باشنه كچه‌رك كفه‌دن بر آز
مسافه‌ده صاری كول قلعه‌سنی ضبط ایتدی ، اورادن رضوانه
شو مكتوبی یازدی : « معلومكز اولسونكه بن خانم ، صاحب
قدرت وسطوتم . نزدكزه التجا ایتمش اولان جانی بك ایله
دولتی اللری آیاقلری باغلی بر حالده بكا تسلیم ایتمه‌كزی امر
ایدیورم . بونلری آتش كبی كندیسنه هیچ برشی مقاومت
ایده‌مه‌ین قلیجمله پارچه‌لایه‌جغم . بواوامری اجراایتمه‌یه‌جك
اولورسه‌كز بولوندیغكز شهر اوزرینه صولت ایدرك اونی
كول حالنه قلب ایده‌جكم . » رضوان شو صورتله مقابله
ایتدی : « بوتون تاتارستان خانلری ، نه قدر ذی قدرت
اولورلرسه اولسونلر ، دائما قدیم بر عادته تبعیت ایتمشلردر .
سز بونی استخفاف ایدر كوروییورسكز . تختك سزه عائد
اولدیغی دوغرودر . فقط تخته صاحب اولان سزك شانلی
خلفلركز پادشاهك موافقتی اولمادن هیچ بر زمان بو تخته
چیقمامشلردر . پادشاه كندیلرینی دائما برمهتر خانه وسنجاق
احسانی ایله تلطیف ایدردی. اونلرك حركاتنه امتثال ایتمه‌كزی
وسزه شرف بخش اوله‌جق بر عادتی الغا ایتمه‌مه‌كزی توصیه
ایده‌رم . اطاعت ایتمه‌یه‌جك اولورسه‌كز تبعه‌كز اولمایه‌جقدر ،
خان طانمایه‌جقسكز . نزدیمه التجا ایدنلری بندن ایستیورسكز .

پادشاهك غضبنه معروض قالمق تهلكه‌سنه عرض نفس ایتمکسزین بویله بر شی یاپه‌مایه‌جغمی سزه سویله‌مك مجبوریتنده‌یم. بوشهر اونکدر . فراریلر الیوم پادشاهك تحت حمایه‌سنده‌درلر .

بو مکتوب خانی دها چوق قیزدیرمقدن باشقه بر شیئه یارامادی . پادشاه حقنده اوقدر متجاوزانه بر لسان قوللاندی که رضوان تاتارستانده کچن تکمیل وقوعاتی استانبوله بیلدیرمك طریقنی اختیار ایتدی . چونکه استانبولده خانك وفاتی خبر آلنبجه پادشاهك خانلغی اخلاقی بیلمه‌دیکی محمده ویرمسندن قورقیوردی . صوکره جانی بکه ، ویره‌جکی نصیحتلری دیکلرسه کندیسنی تخته چیقارمق فکرنده اولدیغنی سویله‌دی . قریم خانلرینك تاریخنی یازمش اولان اوغلی عبداللهك روایتنه نظراً رضوان پاشا جانی بکه شو سوزلری سویله‌مشدر : « بر حکمدار آنجق اوامر دینیه‌یه و حکومتنك قانونلرینه توفیق حرکت ایتملیدر. بو ایکی رهبری تعقیب ایدرسه هیچ بر زمان تبعه‌سنه قارشی مدیون اولدیغی حرکتدن آیریلماز ، دشمنلرینه مقاومت وغلبه قوتنه جناب حقدن نائل اولور. دائما عادل و منصف بر حالده قالمه‌نك یولنی بندن صوراجق اولورسه‌کز سزه اونك وسائلنی اوکره‌دیرم . بر حکمدارك اك بویوك دشمنی اولان کیمسه‌لری یعنی بوتون حکمدارلرك اخلاقنی افساد ایتمش وباعث فلاکتی اولمش مداهنلری یاننکزدن اوزاقلاشدیریکز . سزك حکم و نفوذکز آلتنده مملکتی اداره ایدنلر غایت عفیف و تمیز

اخلاقلی اولمیدرلر . چونکه اونلرك یاپه‌جقلری حقسزلغك مسئولیتی سزه راجع اولور . انسال واحفادی الی یوم‌القیامه پایدار اولسون، پادشاهمز افندمز حضرتلرینه مدیون‌اولدیغکز حرمت واطاعت اوقدر بویوکدرکه هر زمان اوامرینی اجرایه مسارعت کوسترمزسه‌کز بختیارانه سلطنت سوره‌مزسکز . ایشته بودستورلر سزك خط حرکتکزایچون برر قاعده تشکیل ایتملیدرلر . انشاالله بوقواعددن انحراف ایتمزسکز . چونکه بودنیاده راحتکز وعقباده سعادتکز بونلری موقع تطبیقه قویمقده کوستره‌جککز اعتنایه‌وابسته‌در. تختکزی، تبعه‌کزك محبتنه ومتقابل بردوستلق روابطنه مدیون اولمق سزك ایچون نه‌بویوك برسعادتدر » . بوتون بوسوزلری پك‌یوکسك وتطبیقی مشکل بولان جانی بك رضوانه تشکر ایتدکدن صوکره بوتون نصیحتلری اسلافی کبی پادشاهه اطاعت ایتمك لزومنه منجر اولیورسه بونك اوقدر زور برشی اولمادیغنی، فقط کوستردیکی قواعد اداره وحکومتك غیرقابل بولوندیغنی، چونکه اسلافندن هیچ برینك بودرجهٔ مکملیته وارمادیغنی سویله‌دی . رضوانك وعدلرینك چوروك اولدیغنی ظن ایدن وبونی‌ده یانندہ هیچ عسکر بولونمامسنه‌استناد ایتدیرن بوشهزاده محمدك تجاوزاتندن مصون قالمق ایچون استانبوله نقل ایدیلمك آرزوسنده ایدی .

رضوان ، سلامت کرایك وفاتندن صوکره جریان ایدن بوتون وقوعاتی، محمدك غاصبلغنی وپادشاهه‌قارشی حرمتسزلکنی

استانبوله یازمشدی. محمدك هیچ برزمان کندیلکندن غرض
انقیاد ایتمه‌یه‌جکنی آکلاته‌رق خان عنوانتك دولت کرای ایله
برلکده کفه‌یه التجا ایتمش اولان جانی بکه ویرلمه‌سی منفعت
دولته موافق اوله‌جغنی وجانی بکك اوامر حکومته تماماً منقاد
کوروندیکنی فقط احوال وشرائط حاضره‌یه کوره تاتارستانه
بویوك براردو کوندرمه‌دن بوشهزاده‌یی تخته چیقارمق قابل
اولمایه‌جغنی بیلدیردی. بومکتوبی استانبوله کوتورمکه مأمور
اولان دولت کرای کافی درجه‌ده سرعتله استانبوله‌وارامادی.
باب عالی دها اول محمد کرایی قریم خانی نصب ایتمش وبوشهزاده‌یی
تخته اجلاس ایچون محمد آغایی قریمه کوندرمش ایدی.
مخالف روزکارلر بوذاتك مواصلتی تأخیرایتدیکندن دولت استانبوله
واردی ومکتوبی وزیر اعظم خادم کورجی محمد پاشایه
ویردی، اوده سلطان احمده عرض ایتدی. درحال ایلك
امرلر کری آلندی. باشقه بر امر نامه کوندرلدی. جانی
بك خان نصب اولوندی ومعتاد اولان هدیه‌لرله بو مکتوبك
ارسالی اصطبل عامره مدیرینه امر ایدیلدی. بو امر نامه‌ایله
رضوان پاشا سکز سفینه و تاتارستانه کوندریلن اردو ایله
باشقه‌جه اصطبل مدیرینك قومانداسی آلتنده بولونان اردویه‌ده
قوماندان تعیین ایدیلیوردی.

بو اثناده محمد کرای کفه محاصره‌سنه دوام ایتمشدی.
بورایه التجا ایتمش اولان ایکی شهزاده‌یی صلب ایتدیره‌جکنی

مقام تهدیدده بیان ایدیوردی. اصطبل عامره مدیرینك (؟)
ورودندن بر کیجه مقدم ، هجوملر او قدر شدتلی اولمشدی که
جانی بك آرتق هیچ بر امید قالمادیغی دوشونه‌رك فرار ایتمك
تصوراتنه دوشیوردی . مورخ دیورکه: فقط او کیجه، جناب
حقك کندیسنه کوستره‌جکی لطف وعنایت ایله حامله ایدی .
طلوع شمس ایله برابر بو الطاف سبحانیه‌ده دنیایه کلدی .
فی‌الحقیقه ، چوق کچمه‌دن کمیلر کوروندی . جانی بك خان
اعلان اولوندی . رضوان پاشا عسکره قوماندان اولدی .
محمد کرای ایله شاهین کرای کفه محاصره‌سنی رفع ایتدیلر ،
اردولریله باغچه سرایه چکیلدیلر . اورادن ، عسکرلریله کاوب
کندیلرینه التحاق ایتملری ایچون شیرین بکلرینه نامه یازدیلر .
رضوان پاشا ایسه نصفی پیاده نصفی سواری اولمق اوزره
کزیده اون ایکی بیك عسکرله حربه چیقدی . بر مقدارده
طوپجی وخمبره‌جی قوتی واردی . پاشا تپه‌ده‌قرارکاه قوردی .
اوراده عسکرینه رسم کچید یاپدیردی . جانی بکك معیتنده
بش یوز کشی واردی . فقط حربه آلیشقین دکلدیلر .
محمد کرای شیریندن وچرکستاندن بو قطعه‌لرك الك کزیده
عسکرلرینی آلمشدی . باشلرنده بولونان شاهین کرای زرهلی
بر قوهٔ عسکریه ایله‌ده‌تقویه ایدیلمشدی. ایکی‌اردو ساحراده (؟)
قارشی قارشی‌یه کلدیلر . اوراده کیجه‌یی اولدقجه سا کنانه
کچیردیلر . طلوع شمس ایله برابر رضوان پاشا عسا کری

هر طرفدن تاتارلر ایله احاطه ایدیلدکلرینی کوردیلر . تاتارلر
بر طرفدن قاچه‌رق بر طرفدن اوق آتیورلردی . محاربه
باشلادی وغایت قانلی اولدی . مورخ دیورکه صباحدن
آقشامه قدر اوقلر بر یاغمور ویا دولو کبی یاغدی ، صندوقه
ارواحه چارپدی وروحلرك پروازی ایچون یول آچدی .
محمد کرای احتیاط قوتلرینی ایلرویه سوق ایتدی . رضوان
بوکا قارشی طوپ قوتیله مقابله ایتدی . طوپلرك آتشی اوقدر
مدهش اولمشدی که هیچ بر شی بوکا مقاومت ایده‌میوردی .
مورخ حربی شو صورتله تصویر ایدییور: « انسانلر بربرلرینك
اوستنه دوشیورلردی . الك بی حس شیلرده بیله بر حساسیت
نمایان اولیوردی . چارپیشان قالقانلرك کورولتوسی ایشیدیلیور ،
اوقلرك اوجی بیله‌نیوردی . اوقلر ، دشمنی دلمك ایچون
زرهلرك ضعیف نقطه‌لرینی آرامغه کیدیورلردی . آلات موسیقیه‌نك
جنك هوالری اطرافی تیتره‌تیور و دشمنلرك قورقاقلقلرینی
مؤاخذه ایدییور کبیدی . یالین قیلیجلر اوزرینه شعاعنی سرپن
کونش نه قدر قیلیج وارسه اوقدر کونشه منقلب اولیوردی .
پاشانك اوکنده طاشینان توغ هوایه قالدیرلمشدی . قیللرك
هر بری جنك وغایه هر کسی تشویق ایدر بر کوز کبی ایدی .
بوتون محاربلر آزغین بر آرسلانه ، یاره‌لیلر بر حدتلی
قاپلانه بکزییورلردی . قورقو نه اولدیغی بیلنمه‌یوردی .
هرکس جسور ایدی . رعد وبرقه بکزه‌ین طوپلرك آتشی

و کورولتوسی بو جسارتی، جرأت جنکاورانه‌یی تزیید ایدییوردی. زمین تیتره‌یوردی . » هر طرفدن تضییق ایدیلن محمد کرای فراره مجبور اولدی . غالب کلن پاشا مظفریتدن استفاده ایله باغچه سرایه قدر ایلریله‌دی . اوراده جانی بکی تخته اجلاس ایتدی .

بو مغلوبیتدن صوکره محمد کرای ایله شاهین کرای اون بیك کشی طوپلادیلر . بونلرله علی العجله باغچه سرایه کلدیلر . شهری بردن بره باصه‌جقلرینی امید ایدییورلردی . فقط اون بیك کشیدن زیاده بر قوت ایله بوراده قالمق احتیاطکارلغنده بولونمش اولان رضوان پاشا اونلری طرد ایده‌بیلدی . محمد کرای روسیه‌یه، شاهین کرای‌ده ایرانه التجا ایتدی . تبعه‌لری جانی بکه عرض انقیاد ایتدیلر .

ایشته تاتارستانك بو اغتشاشاتندن صوکره‌درکه پادشاه، وزیر اعظمی مراد پاشایی ایرانده حربه کوندرمشدر . یکی تاتارستان خانی عسکرلریله برابر دمیر قاپو یاخود دربند طریقیله یوروملك امرینی آلدی. خان اردوسنه پادشاه ایکی بیك یکیچری الحاق ایتدی. خان ایله رضوان پاشا یوزبیك تاتارك قومانداسنی آله‌رق بوتون قریمی کچدیلر . اولو دکیزك یاخود پالوس مه‌ئوتیدك قربنده اینجیك صوینده‌ن دربنده وارنجه‌یه‌قدر اوقدر قورو بر اراضی‌یه تصادف ایتدیلرکه هر کون قویو قازمغه مجبور اولدیلر . چیقان صو آجی اولمقله برابر سائقهٔ مجبوریتله

بونی ایچمکه قاتلانیورلردی. بواردو دربنده واصل اولدیسه‌ده
وزیر اعظمك وفاتی عثمانلی اردوسنك عودتنی انتاج ایتدی .
روسیه‌یه التجا ایتمش اولان محمد کرای بو صیراده ادرنه‌یه
سلطان احمدك نزدینه کیتدی واستحصال عفو ایچون یکی وزیر
اعظمه مراجعت ایلدی . بونده وزیر اعظم کندیسنه او قدر
خدمت ایتدی ووقوع بولان شفاعتی اوزرینه پادشاه کندیسنی
او قدر التفات واحسانه غریق ایلدی که قریم خانی ایله عائله‌سنه
منسوب بوتون شهزاده‌لر بك زیاده قیصقاندیلر . فقط محمد
کرایك راحت دورماز خویی اونلری اندیشه‌دن قورتاردی .
پادشاه ، محمد کرایی یدی قله‌یه جزاءً حبس ایتمکه مجبور اولدی.
مع مافیه کندیسنه قارشی دائما اثر رعایت وحرمت کوسترلمشدر.
حبس محمد کرایی عقللاندیرمادی. دوچار اولدیغی فلاکتلر تخته
چیقمق آرزوسنی قلبندن چیقارمامشدی. دائما بوغایه‌یی استحصاله
صرف ذهن ایدییوردی. یدی قله‌دن قاچمق یولنی بولدی. فقط توقیف
ایدیله‌رك ردوسه کوندریلدی. اوراده برقاچ سنه یعنی وزیر اعظم نصوح
پاشا عزل ایدیله‌رك یرینه حسین پاشا کلنجه‌یه قدر قالدی .

بو یکی وزیر اعظم محمد کرایی ردوسدن کتیرته‌رك اوکا
خان عنوانی ویردی [١]. فقط دولته قارشی عصیان ایتمه‌سندن ١٦٢٣
قورقدیغی جهتله عینی زمانده قالغای اولمق اوزره شعبان کرای
نامنده برتاتار شهزاده‌سی تعیین ایتدی. بو، استانبولده بویومشدی.

---

[١] ١٠٣٣ تاریخ هجریسنده .

صداقتندن امین ایدی . هر ایکیسنی‌ده سفائن حربیه ایله تاتارستانه کوندردی . جانی بك کرای بونی خبر آلنجه‌درحال قریمی ترك ایله استانبوله التجا ایتدی . محمد کرای تاتارستانه واصل اولور اولماز ، ایرانه التجا ایتمش اولان شاهین کرای شاه عباسك سرایی ترك ایله باغچه سرایه کلدی. محمد کندیسنه قالغای عنوانی ویردی وشعبان کرایی نورالدین عنوانیله اکتفایه مجبور ایتدی. برمدت دولتی سکونتله اداره ایتدیلر. خصوصی دشمنلری اولان تیمورخان تاتارستانه هم حدود اولان حوالی‌یه پاشا تعیین ایدیلدیکی زمان آیاقلانمغه قالقدیلر . محمد کرای، انتقام آلمق ایچون مساعد زمان کلمش اولدیغنی تخمین ایده‌رك عسکرلرینی طوپلادی . طونه نهرینی تعقیب ایله پاشانك دائرهٔ اداره‌سنده بولونان بابا طاغه کیتدی . ایکی اردو آراسنده برمحاربه وقوعه کلدی . محمد کرای قاچمغه مجبور اولدی . اردوسنك برقسمی طونه‌ده بوغولدی . بوموفقیتسزلکه رغماً کیدوب کفه شهرینی محاصره ایتدی . تیمور خان بورایه چکیلمشدی . شهرك جوارلرنده اوقدر تخریباتده بولوندی که بالذات تاتارلر بواحواله چاره ساز اولماسنی پادشاهدن استرحام ایتدیلر . محمد عزل ایدیلدی ، یرینه جانی بك خان نصب اولوندی . قپودان دریا رجب پاشا کندیسنی تاتارستانه اعزامه مأمور اولدی . ایلك محاربه‌ده شعبان کرای مقتول دوشدی . محاربه غایت قانلی اولدی . عثمانلی اردوسی جانی بکی تکرار

استانبوله کتیرمکه مجبور قالدی . جانی بك استانبولده ایکی سنه اوتوردی . صوکره، اوزمان قپودان دریا اولان حسن پاشانك قوماندا سنده یکی براردو ایله کندیسنی تکرار قریمه اعزام ایتدیلر . تاتارلردن شبهه‌لەنن محمد کرای ایله شاهین کرای قازاقلردن امداد ایسته‌دیلر . بونلر غنیمت حرصیله وخانك وعد ایتدیکی پاره‌نك طمعیله بك کلیتلی اوله‌رق کلدیلر . خان تبعه‌سنه آغیر ویر کولر طرح ایتمك مجبوریتنده قالدی . عثمانلی دوناماسی کلنجه تبعه‌سی خانی ترك ایتدیلر . خان مغلوب اولدی، قازاقلر اسیر دوشدیلر . بونلر بویوك اغتشاشات یاپمش اولدقلری ایچون تاتارلر اللرندن آلنان مواشیلرینك یرینه کندیلرینی استخدام ایتدیلر . ایشته بوبار بار مملکتلرده انسانلرك بربرلرینه قارشی بسله‌دکلری فکر بودر . محمد کرای مقتوللر آراسنده بولوندی . شاهین چرکستانه قاچدی . جانی بك خانلق تختنه تکرار اجلاس ایدیلدی [١]

سنه ١٦٢٧

صوکره [٢] شاهین استانبوله که‌لەرك استحصال عفو ایتدی . او قدر اکرام ایله قبول ایدیلدی که تاتارستانده جانی بکك عزل ایدیلدیکنه ویرینه شاهینك تعیین اولوندیغنه دائر بر شایعه چیقدی . خان بیله بوکا ایناندی . استانبول حکومتی کندیسنی بویوك یاکلشلغنه اقناع ایچون شاهینی رودوسه کوندرمکه مجبور اولدی . شاهینه اوراده محتاج اولدیغی شیلرك کافه‌سی

١٦٣٣

---

[١] ١٠٣٧ تاریخ هجریسنده .
[٢] ١٠٤٣ »

ویریلدی . کرك بو شهزاده‌نك کرك محمدك دولتك ویردیکی اوامره اطاعت ایتمه‌مکدن و آناطولیده بعض تخریباتده بولونمقدن باشقه بر قباحتلری یوقدی . جسور ، عالیجناب و عائله‌لری ایچنده دیکر شهزاده‌لردن زیاده سلطنت سورمکه لایق ایدیلر. چرکستان ، نوغای ، چغتای تاتارلری کندیلرینه تماميله صادق ایدیلر . داغستان ، لهستان حکمدارلری ایله قازاقلر بونلرك دها اوزون مدت حکومت سورمه‌لرینی تمنی ایدرلردی. فقط حرکتلری استانبولك خوشنه کیتمه‌مشدی . کندیلرینه جزاءً مقصدلرینه دائما ممانعت ایدیلمشدی . جانی بك اوزون مدت پادشاهه صادق قالدی . مؤخراً تبدیل حسیات ایدنجه عزل اولونه‌رق [١] ردوسه کوندرلدی . اوراده وفات ایتدی .

بوخانك یرینه غازی کرایك اوغلی عنایت کرای کچدی . قلغای عنوانی برادرینه ویریلدی. بو ایکی شهزاده موقعلرینه یرلشیر یرلشمز پادشاهه قارشی عصیان ایتدیلر . درحال عزل اولونه‌رق [٢] استانبوله جلب واعدام ایدیلدیلر. سلامت کرایك اوغلی بهادر کرای حاجی کرای نسلندن صوك قریم خانیدر . وفاتندن صوکره [٣] محاربات داخلیه بو عائله‌یه منسوب شهزاده‌لرك کافه‌سنك وفاتنی انتاج ایتدی . تختی منکلی کرای عائله‌سنه کچدی. بو صوك زمانلرك تفصیلاتنی یازمش مورخلره تصادف ایده‌میورم . بو

سنه ١٦٣٧

١٦٤١

[١] ١٠٤٣ تاریخ هجریسنده

[٢] ١٠٤٦ «

[٣] ١٠٥١ «

خانلرك يالكز اسملريني ومدت سلطنتلريني بيليورم . بهادر كرايك خلفلري شونلردر :

محمد كراي ، ١٦٤٢ تاريخنده عزل ايديلمشدر .

اسلام كراي ، ١٦٥٣ تاريخنده وفات ايتمشدر . بوتون زمان حكومتنده لهستان ايله حرب ايتمشدر .

محمد كراي ١٦٦٦ تاريخنده تكرار خان اولمش و وفات ايتمشدر .

عادل كراي ١٦٧١ ده عزل ايديله‌رك رودوسه كوندرلمشدر .

سليم كراي ١٦٧٨ ده عزل ايديلمشدر .

مراد كراي ١٦٨٢ ده وفات ايتمشدر .

حاجي كراي ، آنجق سكز آي حكومت ايتمشدر .

سليم كراي ، ١٦٩٠ ده تكرار خان اولمش و وفات ايتمشدر .

سعادت كراي ١٦٩١ ده وفات ايتمشدر .

صفا كراي ١٦٩٢ ده وفات ايتمشدر .

سليم كراي ١٦٩٨ ده تكرار خان اولمش واستعفا ايلمشدر .

دولت كراي ١٧٠٢ ده عزل ايديلمشدر .

سليم كراي دردنجي دفعه اوله‌رق خان نصب ايديلمشدر .

سليم كراي تكرار خانلق تختنه چيقنجه قالغايي ، چركستانه التجا ايتمش اولان اوغلي دولت كراي عليهنه حربه كوندردي . دولت كراي مغلوب اولدي ، پدرينه كتيرلدي . پدري كنديسني مشفقانه قبول ايتدي . بوخان ، خرستيانلره

سنه ١٧٠٢

قارشی محاربانده کسب شهرت ایتمشدر. بر محاربه‌ده هم روسلری
هم لهلری هم آلمانلری مغلوب ایتمشدر . بونلر آرناودلغك
بویوك برقسمنی ایله چیره‌مشلردی . دفعات ایله خان اولدقدن صوکره
مکه‌دن عودتنده ترك تخت ایده‌رك ما کدونیاده سیروزه چکیلمش
واوراده راحتجه عمرینی نهایته ایردیرمك ایسته‌مشدی . فقط
پادشاه کندیسنی دعوتله تکرار خانلق تختنه اجلاس ایتدی .
۱۷۰٤ تاریخنده وفات ایلدی .

دوبان

خلفی غازی کرای **۱۷۰٦** تاریخنده [۱] عزل ایدیلدی .
سبب عزلی ، مظالم وتعدیاتیله مشهور اولان وزیر اعظم علی
پاشانك روسیه‌یه قارشی عدم اعلاننده منفعتدار اولدیغی برحربی
شدتله توصیه ایتمه‌سی ایدی . غازی کرای غایت یاقیشیقلی ،
اصیل طورلی ، نافذ نظرلی ایدی . **تاتارلرك** چهره‌سی
علی العاده **بچمسز** اولدیغی حالده کندیسنك خطوط وجهیه‌سی
پك منتظمدی . پادشاه ، ایلری کلن مأموریندن بری واسطه‌سیله
برادری دولت کرایه برقلیج ، مرصع برسمور قالپاق وبرخط
شریف کوندردی . تاتار ملتنك ایلری کلنلری اوکنده
بوخط شریف قرائت ایدیلدی . بونك اوزرینه غازی کرای
تختدن اینه‌رك یرینی برادرینه براقدی . استانبولدن یکرمی
بش فرسخ مسافه‌ده کائن اولان کنکنای سرای Guinguenai
یه کوندرلدی . اوراده زوجه‌سی ، همشیره‌سی ویوز اوتوز

[۱] ۱۱۱۸ تاریخ هجریسنده .

معیتی ایله برلکده وبادن وفات ایتدی والده‌لکی سلیم کرایك زوجه‌سی والده سلطان، اللی یاشلرنده وچرکس ملتنه منسوب ذکی برقادینیدی. شدت نومیدیدن کندیسنه برخنجر اوردیسه‌ده وفات ایتمه‌دی. غازی کرای برحکمداره یاقیشه‌جق حسیات نجیبانه‌یه صاحب ایدی. تاتارلر کندیسنی تکرار خان کورمك آرزوسنده اولدقلری ایچون وفاتنه تأسفلر ایدییورلر.

دولت کرای ۱۷۱۳ تاریخنده عزل ایدیلدی. یرینه قاپلان کرای کچدی. بعضیلرینك روایتنجه [۱] قاپلان کرای غازی کرایه خلف اولمش و ۱۷۰۸ تاریخنده عزل ایدیلمشدی. بوحکمدارلرك اوندن صوکره بوکونه قدر اولان تاریخلری نجه مجهولدر. یالکنز تابع اولدقلری پادشاهك دائما تحت اداره‌سنده قالمش اولدقلری معلومدر.

---

[۱] رضوانك اوغلی عبداللهك اثرینك صوکنده بوخانلره دائر موجود برجدوله نظراً بویله‌در. فقط راهب دوبان P.Duban شماله سیاحتلر اثرینك اوتنجی جلدنده غازی کرایك یرینه دولت کرای کچدیکنی سویلیور.

٣

قازان خانلری

تیمورلنکك قپچاقی استیلاسی بو ایمپراطورلغك مختلف اقسامه آیریلماسنی انتاج ایتدی . قازان ولایتنده بولونان تاتارلر آیریلدیلر وآرالرنده بر خان تعیین ایتدیلر . فقط بو حادثه‌نك هانکی تاریخده‌ونه کبی شرائط دائره‌سنده وقوعه کلدیکی معلوم دکلدر. کوزمز اوکنده بولونان یکانه اثرلر روس تاریخلریدر. روس مورخلری ایسه قازان حکومتندن ١٤٦٨ تاریخنده آرتق تشکل وتأسس ایتمش بر قراللق کبی بحث ایدرلر وهیچ بر تفصیلات ویرمزلر . موغول ملتنك هر طرفده‌کی تاریخنی تعقیب ایتمش اولمق و ممکن اولدیغی قدر اتمام ایتمك ایچون ، او کره‌نه‌بیلدیکم شیلری بوراده حکایه ایده‌جکم .

قازان اهالیسنك شه‌له آلق اسمنده بر حکمدارلری وار - دی که اولاد براقمقسزین وفات ایتمشدی . زوجه‌سی نورسلطان

آنال روسیه‌ن سیژیسموند

صوکره ابراهیم اسمنده بریله أولنمش ایدی . بو آدم قازان حکومتنی اله کچیردی . نور سلطانك بو ازدواجدن محمد امین ایله عبداللطیف اسمنده ایکی چوجوغی اولدی . فقط ابراهیمك دها اول برنجی زوجه‌سی باتماسه سلطاندن الغ اسمنده براوغلی اولدیغی ایچون برینه بو کچدی . ایشته بو حکومتك تأسسی حقنده اوکره‌نه‌بیلدیکم شیلر بوکا انحصار ایدیور [*] .

سنه ١٤٦٨

غراندوق ایوان واسیلوویچك قازان اوزرینه سوق ایتدیکی [١] اردو کندیسنه قارشی‌می ایدی یوقسه پدری ابراهیمه قارشی‌می ایدی ؟ بوراسی معلوم دکلدر . تاتارلر بو غراندوق اردوسنی وولغا کچیدلرنده دوردیرمشلردی . هر حالده ، روسلر عودته مجبور اولدیلر . تاتارلر کیدوب غالیچ الکاسنی یغما ایتدیلر . اورادن قوستروم الکاسنه کچدیلر . ستریغا اوبولنسکی بوراده کندیلرینی مغلوب ایتدی . اوستیوغ الکاسنه و دیاتقایه آقینلر یاپدیلر . بو آقینلری توقیف ایچون غراندوق ایوان برادرلری ژورژ ایله آندره‌یی ، اوستیوغ قوللری طرفندن

١٤٦٩

تجاوزه دوچار اولان قازان شهرینی محاصره‌یه کوندردی [٢] . اوستیوغلر قاما نهری طریقیله ایتمشلر ، قازانه یاقلاشه‌رق

[١] خلقت عالمك ٦٩٧٦ نجی سنه‌سنده .

[٢] « ٦٩٧٧ «

[*] مؤلفك قازان خانلری نك اوائلی حقنده ویرمش اولدیغی معلومات کلیاً یاکلشدر - مکرمین

واروشلرینی یاقمشلر ، فقط عودتلرنده نیثرنی نووغوروودده مغلوب اولمشلردی . روس جنراللری بو قدرینهده موفق اولامادیلر . قازان حکمداری ایله صلح یاپمغهرضا کوستردیلر . او زمان بربرلرینك الکالرینه آقین یاپمقله اکتفاایدیلیوردی . روسلر بو باربارلری تحت اطاعته آلمغی هنوز دوشونمیورلردی قازان تاتارلری شقاوتلرینه دوام ایدهرك وولغا طریقیله تومنه کیدن اوستیوغ تجارلرینی یغما ایتدیلر [۱] . باشقه بر طاقم تاتارلرده، غراندوق نووغوروودده بولوندیغی صیراده تکمیل دیاتقاالکاسنی تخریب ایلدیلر [۲] . غراندوق عسکر کوندردی، قازان جوارلرینی یغما ایتدیردی . بو قارشیلقلی آقینلردن صوکره بو مملکت خانیله صلح یاپلدی . برمدت صوکره صلح بوزولدی . روسلر آقین یاپدیلر . یکیدن صلح عقد ایدیلدی . صوکره تکرار حرب اولدی . الغ نامندهکی قازان حکمداری اسیر آلنهرق وولوغدایه کوتورلدی [۳] . اوراده أولدی . عبداللطیف ایله محمد امین والدهلریله برلکده بیهلوسره کوندرلدی . الغك برادری قودای قالو وافتیز ایدیلهرك کندیسنه پیهر اسمی ویرلدی . صوکره غراندوقك همشیرهسیله أولنمشدر .

قازانده بر فرقه واردی که [٤] غراندوقك دشمنی ایدی .

سنه
۱٤۷۵
۱٤۷۷
۱٤۸۸
۱٤۹٤

---

[۱] خلقت عالمك ۶۹۸۳ نجی سنهسنده .
[۲] » ۶۹۸۵ »
[۳] » ۶۹۹۶ » .
[٤] » ۷۰۰۲ »

چونکه اغلب احتماله نظراً غراندوق قازانه محمدامینی کتیرمشدی . ماموق شیبانی [۱] بوکا قارشی سلاحه صاریلمشدی . غراندوق قازان خاننك امدادینه قناز سیمه ئون ایوانوویچ ریاپولوفسکی یی کوندرمکه مجبور اولمشدی . روسلرك بو یورویشی ماموقك تصوراتنی بر مدت ایچون تأخیر ایتدی . روسلر کیدنجه اوده تکرار تشبثاتنه باشلادی . محمد امین قازان اهالیسنه اعتماد ایده مدیکندن موسقوه یه چکیلمك طریقنی اختیار ایله دی . ایرته سی سنه ماموق قازانی ضبط ایله یغما ایتدی . اورادن کیدوب یاروئیسق شهرینی محاصره یه آلدی . فقط کندیسنه رفاقت ایتمش اولان قازان اکابری کیزلیجه قازانه چکیلدکلرندن خلقی سلاحه صارلمغه تشویق ایلدیلر ، شهرده قاپاندیلر وغران-دوقدن عفو طلب ایتدیلر . یالکز سفیهانه حرکاتی مناسبتیله نفرت ایتدکاری محمد امینی کندیلرینه کوندرمه مسی رجاسنده بولوندیلر . غراندوق بوکا موافقت کوستردی ، خان عنوانی محمدامینك برادری عبداللطیفه ویردی . ماموق چکیلمك ایسترکن یولده وفات ایتدی . بو وقعه دن برقاچ سنه صوکره [۲] ماموقك برادری آق زالاق قازان عاصیلرینه التحاق ایده رك عبداللطیفه هجوم ایلدی . فقط روسلرك یاردیمی کندیسنی عودته مضطر براقدی . مع مافیه مؤخراً [۳] عبداللطیف خلع اولونمش و یرینه محمدامین کتیرلمشدر .

سنه ۱٤۹٥

۱٤۹٥

۱٥۰۲

[۱] احتمالکه محمود اوله جقدر .
[۲] خلقت عالمك ۷۰۰۷ نجی سنه سنده .
[۳] خلقت عالمك ۷۰۱۰ نجی سنه سنده .

سنه ۱۵۰۵

بوخان غراندوقه قارشی عصیانده تأخر ایتمدی [۱] . ممالکی داخلنده بولونان روس تجارلرینك ماللرینی آلدیردی . ایرته‌سی سنه کیدوب نیژنی نووغورودی محاصره ایتدی . ایکی کون محاصره‌دن صوکره بورادن چکیلدی . غراندوقك وفاتی بوعاصی‌یی تأدیب ایچون روسلرك یاپدقلری تدارکاتی تأخیر ایتدیرمدی . غراندوق اولان بازیل ، برادری ده‌مه‌تریوس وده‌ها سائر جنراللری قازانی محاصره ایچون بردونما ایله کوندردی . فقط سواریلری بولونمایان بوروسلر قاره‌یه چیقارکن قلعه‌دن چیقیلدیلر . یکی عسکر کوندرمکه مجبوریت کورولدی . بووقتده بوسکور تولدی و پریشان بر حالده قاچمغه مجبور اولدی . برقسمی نیژنی نووغورودده دیکر قسمی ماروم‌ه قاچدیلر . محمد امین بونلری قازاندن قرق ورست مسافه‌یه قدر تعقیب ایتدیردی . بوموفقیته رغماً قازان خانی غراندوقدن صلح طلب ایتدی . طرفیندن اسرانك اعاده‌سی قرارلاشدی . روس ضابطلری قازان خاننك یمیندن صوکره معاهده نامه‌یی امضا ایتدیلر [۲] . صوکره محمدامین وخیم صورتده خسته‌لانجه [۳]

۱۵۱۲

غراندوقدن عبداللطیفی عفو ایتمه‌سنی و کندیسنه خلف اوله‌رق اونی تعیین ایلمه‌سنی رجا ایله قازان سکنه‌سی نامنه

۱۵۱۶

[۱] خلقت عالمك ۷۰۱۳ نجی سنه‌سنده .
[۲] « ۷۰۲۰ «
[۳] « ۷۰۲٤ «

غراندوقه ، روس سراینك موافقتی اولمقسزین برخان انتخاب ایدیلمیه‌جکنی تعهد ایلدی . بوتعهد یمینلرله تأیید ایدیلنجه حالا روسیه‌ده موقوف بولونان عبداللطیف سربست براقلدی. فقط برمدت صوکره وفات ایتدی [١] . صوکره محمد امین أولدی [٢] . قازان اهالیسی یمینلری موجبنجه بووقعه‌یی غراندوقه بیلدیره‌رك کندیلرینه چغاله‌یی [٣] خان تعیین ایتمه‌سنی رجا ایلدیلر . روسلر یکی خاندن، غراندوقه صادق قاله‌جغنه دائر یمین ایسته‌دیلر. بویمینی ایتدکدن صوکره کندیسنی قازانه کوتوردیلر. یکی خان اوراده اوزون مدت تختده قالمادی. طوتدیغی مسلك واغلب احتماله کوره ، روسلره کوستردیکی پك فضله مربوطیت بوتون تبعه‌سنی عصیانه سوق ایتدی [٤]. قازان اکابری صاحب کرای چاروبچی یعنی قریم خانی منکلی کرایك اوغلنی دعوت ایتدیلر . مبارك محمد کرای برادرو ایله صاحب کرایی قازانه کتیردی . صاحب کرای اوراده خان اعلان ایدیلدی . چغاله بوتون عائله‌سیله موسقوه‌یه چکیلدی .

سنه ١٥١٨

سنه ١٥١٩

سنه ١٥٢١

صاحب کرای قازان خانی اولور اولماز عسکرلریله یوله

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٢٦ نجی سنه‌سنده

[٢] « ٧٠٢٧ «

[٣] سیژیسمون دربشتاین بوکا شه‌آله دییور . [بزم تاریخلرمزده بونك اسمی شاه علی‌خان بن‌الله یارخان دییه‌مقیددر ـ مکرمین]

[٤] خلقت عالمك ٧٠٢٩ نجی سنه‌سنده .

چیقەرق قولومنایه کیتدی . اورادە ، روسیەیە برسفر یاپان برادری محمدە التحاق ایتدی . آز قالدی محمد موسقوەیی ضبط ایدەجکدی . غراندوق بوآقینك و کندی مرخصی لینوچکینك قازان خانی طرفندن قتلنك انتقامنی آلمق ایچون نیژنی نووغورودە کیتددی [١] . سورا نهری آغزندە

سنه ١٥٢٣

بازیلغورود نامیله اخشاب براستحکام یاپدیردی وایرتەسی سنه قازانی محاصرە ایچون متعدد قنازلرك قومانداسی آلتندە، بحری براردو

١٥٢٤

کوندردی. صاحب کرای [٢] اوزمان اون او چیاشندە بولونان یکنی صفا کرایی قریمدن کتیرتەرك کندیسی امداد طلب ایتمك اوزرە استانبولە کیتدیکی صیرادە قازان حکومتنی اوکا براقدی. عزیمتندن صوکرە برسید یعنی بررئیس دینی، کنج شهزادەیی روسلرە تسلیم ایتمك اوزرە طوتمغە تشبث ایتدی . فقط قتل ایدیلدی . بواثنادە روس اردوسی نیژنی نووغورودن چیقمش ، غوستینو ووسەرو آطەسنە قدر ایلریلەمشدی . اورادە سواری قوتلرینە انتظار ایدیوردی . بواثنادە، اخشاب قازان قلعەسی ظهور ایدن بریانغین یوزندن کول اولمشدی. روسلر بووقعەدن استفادە ایدەجك یردە قلعەنك تکرار انشا ایدیلمەسنە میدان براقەجق درجەدە احتیاطسز داوراندیلر. صوکرە کلوب قازانقا شهری قربندە قرارکاه قوردیلر . بورادە ، تاتارلرك

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٣١ نجی سنەسندە .

[٢] روسلر کندیسنە سائیپ یاخود ساپ کرەی دیرلر .

و چره میسلرك باشنده بولونان کنج قازان حکمداری کندیلرینی دائمی صورتده ازعاج ایتدی. روس اردوسنده بولونان چغاله بو کنج شهزادهیی دفعاتله قازان حکومتنی تسلیمه دعوت ایلهدی . فقط صفا کرای دائماءالنده ایسه کلوب جبراً آلماسنی سویلهدی . روسلر بطاریهلریله تاتارلره قازانی تحکیم امکاننی براقمشلردی. تکمیل ارزاقلرینی استهلاك ایدییورلردی. جوارلری تخریب ایدن چره میسلر اونلرك تکمیل ارزاق قافلهلرینی و مناقله واسطهلرینی اله کچیرییورلر ، اطرافلرینی اوقدر صارییورلردی که غراندوق اونلره دائر هیچ بر معلومات استحصال ایدهمیوردی. آرتق رجعتدن باشقه بر شی دوشونمیورلردی . بو اثناده بر سواری قوتی دشمن صفلرینی یارمق امکانی بولدیغندن بوتون اردو بوکا امتثال ایتدی . هر کسه جسارت کلدی . اردو قازانه یاقلاشهرق شهری قوشاتدی [۱] . کنج قازان خانی شهرك دیکر طرفنده قرارکاه قوردی . اورادن لاینقطع روسلری ازعاج ایتدی . بو صیراده، بوتون بطاریهلر یرلرینه یرلشدیرلمش اولدیغندن روسلر قلعهیی شدتله دوکمکه باشلادیلر. محصورین مالك اولدقلری صوك طوپجیی غائب ایدنجهیه قدر مدافعهده بولوندیلر . آرتق قازانك ضبط ایدیلهجکی امید اولونیوردی . فقط، پالیچکی نامندهکی روس جنرالنك جبانتی بو فرصتی قاچیرتدی . چونکه بو جنرال طوپجیلرینی قورتارمق

---

[۱] آغستوسك اون بشنده .

واردوسنی هیچ ضایعاته دوچار ایتمه‌مك فكرنده بولونمش وبوكا كوره حركت ایتمشدی . حتی سورلره هجوم ایتمك ایسته‌ین عسكرلرینی تكدیره بیله قالقمشدی . اونك مقصدینی خبر آلان تاتارلر موسقوه‌یه صلح ایچون سفیرلر كوندرمك شرطیله تسلیم اولمق تكلیفنده بولوندیلر . پالیچكی درحال محاصره‌یی رفع ایتدی . بو حركتی تاتارلره صاتلمش اولدیغی شبهه‌سنی تولید ایتمشدر .

سنه ١٥٢٥ قازان سفیرلری موسقوه‌یه كلدكلری زمان [١] صلح عقد ایدلدی . غراندوق صفا كرایی قازان خانی اوله‌رق طانیدی . غراندوق بورایه دانیه‌ل واسیلوویچ پیه‌نقوف نامنده بر سفیر كوندردی . كورونشه نظراً صوكره‌لری غراندوق قازانلیلرك حركاتندن ینه مشتكی بولونمشدر . چونكه قازان خانی عرض معذرت ایچون موسقوه‌یه سفیرلر كوندرمشدر [٢] . فقط خان ، غراندوقك مرخصنی علناً تحقیر ایتمش اولدیغی ایچون

١٥٤٩ غراندوق ایرته‌سی سنه قازانه بر اردو كوندردی . بو اردو قازانلیلری ونوغایلری پوسكوره‌رك قازان شهرینه یاقلاشدی .

١٥٣٠ حتی بعض یرلری اله كچیردی . بولاق میرزا شهردن چیقدی ، غراندوقك جنراللرینه ، آرتق غراندوقه قارشی عصیان ایتمه‌یه‌جكلرینی ، موافقتی اولمقسزین خان قبول ایله‌میه‌جكلرینی

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٣٣ نجی سنه‌سنده .
[٢] « ٧٠٣٧ «

سنه
۱۵۳۱

عرض ایتملری رجاسنده بولوندی. بو عهددن ممنون اولان روس جنراللری کری دوندیلر. قازان سفیرلری موسقوه‌یه کیتدیلر [۱] بو راده غراندوقه صادق قاله جقلرینه یمین ایتدیلر. غراندوق صفا کرایه یمین ایتدیرمك اوزره ایوان واسیلوویچ پوله‌فی قازانه کوندردی. صفا کرای رتبه‌جه دها یوکسك بر سفیر اعزامنی اصرار ایده‌رك یمین ایتمدی. موسقوه‌ده‌کی قازان سفیرلری، بو بابده کندیلرینه مؤاخذاتده بولونان غراندوقه بر اردو کوندرمکده اولدیغنه دائر قازانده شایع اولان بر روایتك خانی قیزدیرمش اولدیغی جواباً بیلدیردیلر. سفیرلرك فکرنجه قریم تاتارلری و نوغایلر قازان خاننك فکرینی چلمشلردی. اکر صفا کرایك طلبی خوشنه کیتمه‌یورسه کندیلریله برلکده چغاله‌یی بازیاغوروده کوندمه‌سنی غراندوقدن رجا ایتدیلر. او راده نوغایلری و چره‌میسلری روسلرك طرفنه جلب ایده‌جکلرینی امید ایدییورلردی. بو غریب تکلیف غراندوقك حیرتنی موجب اولدی. بو سویله‌دکلری شیلرك قازان اکابری نامنه‌می وقوع بولدیغنی صوردی. خایر دیه جواب ویردیلر. رؤسادن بر چوغنك اقربالری نیژنی نوووغورودده موقوف اولدیغی جهتله بو تشبثك موفق اوله‌جغی امیدنده بولوندقلرینی بیلدیردیلر. بونك اوزرینه غراندوق کندیلرینی چغاله ایله اورایه کوندردی. بو اثناده قازانده قاریشیقلق واردی.

[۱] خلقت عالمك ۷۰۳۹ نجی سنه سنده

صفا کرای ، غراندوقك مرخصی ایوان پوله‌فی اولدیرمك ایسته‌مشدی . بوکا مخالف اولان اکابر ملت صفا کرایی شهردن قوغمشلر ، قریمه التجایه مجبور ایتمشلردی . غراندوقه صادق قاله‌جقلرینی وعد ایدییورلردی . کوندردکاری سفیرلر کندیلرینه خان اوله‌رق اناله‌ی‌نك[*] تعیین ایدیلمه‌سنی ایسته‌دیلر . بو آزرولری قبول اولوندیغی جهتله اناله‌ی بازیلغوروده کیتدی ، اوراده غراندوقك مأمورلری حضورنده صداقت یمینی ایتدی . غراندوق چغاله‌یه قوشیر ایله سرپوشوفی ویردی [١] . فقط

سنه ١٥٣٣

همان آرقه‌سندن کندیسنی بیوله‌سرویه حبس ایتدیردی . چونکه غراندوقك ، یکی قازان خانه کرك کندیسندن ضبط ایدیلمش اولان سلاحلری اعاده ایتمك کرك برنوغای میرزاسنك قیزیله تأهل وعدنده بولونمق صورتیله کوستردیکی حسن معامله‌یی قیصقانه‌رق بعض حرکات اغتشاشکارانه یه قیام ایتمشدی .

١٥٤١

غراندوق ایوان واسیلوویچ ، پدرینه خلف اولونجه[٢] تخته جلوسنی اخبار وقازانلیلرله صلحی تجدید ایچون قازانه سفیرلر کوندردی . فقط بوندن صوکره بولاق [٣] ایله

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٤١ نجی سنه‌سنده .

[٢] « ٧٠٤٢ «

[٣] کندیسنه بولات‌ده دیرلر .

[*] اناله‌نك بزم تاریخلرمزده کی اسمی جان علی خاندر که ساالف الذکر شاه علی‌نك قارداشی در .]مکرمین

سنه
١٥٤١

سائر بعض قازان اکابری ، خانلری اناله‌یی اولدیردیلر[١] .
صفا کرایی قازانه دعوت ایده‌رك خان اعلان ایلدیلر .
صوکره کیدوب قوستروم الکاسنی یغما ایتدیلر . اوراده قوهٔ
محافظه قومانداتی بولونان قنازیه‌رواسیلوویچی اولدیردیلر .
یکی‌خان قازانلیلره سرت معامله ایتدیکندن ، اونلرك ماللرینی
آله‌رق قریمه کوندردیکندن [٢] بوحرکتی شهرك ایلری
کلنلرینی قیزدیردی . بونلر مرخصلر کونده‌رك غراندوقدن
طلب عفو ایتدیلر وخانلرینی اولدیره‌جکلرینی وعدایلدیلر .
عینی زمانده،قوماندانلرندن برقاچنی کندیلرینه اعزام ایتمه‌سنی
رجا ایلیورلردی . غراندوق ، ایوان‌واسیلوویچ سویسیقی‌نی
اعزام ایتدی . بوقوماندان ، هنوز قریمده بولونان صفا کرایه
یاپیلان تکلیفاتك نتیجه‌سنی بکله‌مك اوزره ولادیمیر جوارلرینه
کیتدی.مع مافیه،بوخاندن پك‌شبهه لندیکی جهتله، قوماندانلرینی
براردو ایله قولومنایه کوندردی .بوندن خبردار اولان صفا-
کرای‌ده روسیه‌یه کیرمك اوزره عسکرلرینی طوپلادی
واونلرك قلام ایله قیلمیتده برلشمه‌لرینی امر ایتدی .
غراندوق درحال دمه‌تریوس ته‌ئودوروویچ بیه‌مسکی‌یه اوقا
نهرینه دوغرو ومیخایلوویچ بولغاقوفه پاشرایه کیتمه‌لری
ایچون امر ویردیکی کبی چغاله‌یه‌ده قازان اوزرینه یوروین

[١] خلقت عالمك ٧٠٤٤ نجی سنه‌سنده .
[٢] خلقت عالمك ٧٠٤٩ نجی سنه سنده .

سویسقی‌یه التحاق ایتمه‌سنی امر ایله‌دی. صوکره، صفا کرایك بوله‌ویسه کیتدیکنه دائر آلدیغی خبر اوزرینه بیه‌مسکی‌یه سربوشوف شهرینی تحکیم ایتمه‌سنی، عسکری ره‌زان اورمانلرینه چیقارماسی ایچون خبر یوللادی. تاتارلر اوسه‌تره قدر کلدیلر. غراندوق بونلرك یاننده کندیسنك عصیان ایتمش برطاقم تبعه‌سی و نووغورود عشیرتلری افرادی‌ده بولوندیغنی خبر آلنجه بیه‌مسکی‌یه قوهٔ امدادیه کوندردی. صوکره موسقوه‌یی ترك ایدوب ایتمه‌مك مسئله‌سنی مذاکره ایتمك اوزره بوتون مجلس مشورتی طوپلادی. بعضیلری غراندوقك موسقوه‌دن چیقماسی فکرنده بولوندیلر. بعضیلری بوکا مخالفت ایتدیلر. غراندوق‌ده بورأیی تصویب ایتدی. صفا کرای اوقا نهرینه قدر ایلریله‌مشدی. نهری کچمکه حاضرلانیوردی. فقط روس اردوسی کندیسنی‌دوردیرنجه میرزالرینه‌روس اردوسنك قازان طرفلرینه کیتدیکنی کندیسنه سویله‌دکلرندن دولایی مؤاحذاتده بولوندی. بوقدر غلبه‌لق براردو هیچ کورمه‌مش اولدیغندن چکیلمك ایسته‌یوردی. ابتدا میرزالر کندیسنی دوردیردیلر. فقط طوپجی قوتلرینی کورنجه قاچدی. بوسفرك ثمراتی تماماً غائب ایتمه‌مك ایچون کیدوب پروته‌سق شهرینی یغما ایتدی. روس اردوسی آرقه‌سندن دائما تعقیب ایدیوردی. قازانه عودت ایدنجه‌صلح طلب ایتمك اوزره موسقوه‌یه سفیرلر کوندردی. صلح درحال عقد ایدیله‌دیکی

سنه ١٥٤٥

جهتله غراندوق قازاق جوارلرینی تخریب ایچون بر مقدار عسکر کوندردی [١] . خان ، روسلرك قازانلیلر طرفندن دعوت ایدیلدیکی قناعتیله تبعه‌سندن بعضیلرینی اعدام ایتدیردی. بوندن دولایی خلقده اوقدر حدت حاصل اولدی که ایلری کانلر بر قوهٔ معاونه کوندره‌جك اولورسه خانی طوتوب کندیسنه تسلیم ایده‌جکلرینی غراندوقه بیلدیردیلر. فی الحقیقه، بر آز صوکره صفا کرای قازاندن طرد ایدیلدی واکابر ملت غراندوقدن چغاله‌یی ایسته‌دیلر . بو خان غراندوقه صداقت یمینی ایدوب ده تخته چیقار چیقماز ینه روسیه‌یه قاچمغه مجبور اولدی . چونکه بعضیلری عصیان ایده‌رك صفا کرایی قازانه چاغیرمشلردی . بر آز صوکره ، قازان اکابری قریملیلره پك فضله نفوذ واقتدار ویرن بر خانه مالك اولمقدن صیقیله‌رق بو مملکتی ترك ایله روسیه‌یه چکیلدیلر [٢] . صوکره ، اوصیرالرده چار عنوانی آلمش اولان غراندوق داغلرده‌کی چره‌میش قوملرینك رجاسی اوزرینه قازان اوزرینه براردو کوندردی . بو چره‌میشلر قازان الکاسی تاتارلریدرلر . بعضیلری وولغا نهرینك صولنده کائن اووالرده اوتورودلر . بونلره لوغوویا نامی ویریلیر . بر قسمی ده بوشهرك صاغنده‌کی داغلرده ساکندرلر . بونلرده زاناغورینا دنیلیر . پتاره طاپمایان بوقوملر بویوك آغاجلره

سنه ١٥٤٧

---

[١] خلقت عالمك ٧٠٥٣ نجی سنه‌سنده

[٢] خلقت عالمك ٧٠٥٥ نجی سنه‌سنده .

قارشی بر حرمت مخصوصه بسلرلر . بونلرك یاننده سمایه دعا ایدرلر. قربان اوله‌رق کسدکلری حیوانلرك کمیکلرینی ودریلرینی بو آغاجلره آصارلر .

سنه ١٥٤٨ آنالروسیه‌ن

غراندوق قازان اوزرینه بالذات یورومکه حاضرلانیوردی [١] . ولادیمیره یتدی. اوراده اردوسنی، طوپجی قوتلرینی کوزدن کچیردی . صوکره نیژنی نووغورود یولنی طوتدی وچغاله‌یه جنرال وورونینسکی ایله برلکده باشقه بر یولدن کیتمه‌سنی امر ایتدی . فقط هوا بر آز معتدل کیده‌رك بوزلر چوزولمش اولدیغندن طوپلرك بر قسمی صولرك ایچنده قالدی . غراندوق نیژنی نووغوروده دوندی . بورادن آنجق اوتوز ورست اوزاقده بولونیوردی . ایلری حرکتلرینه دوام امرینی آلان چغاله ایله دیکر روس جنراللری خانه قارشی بویوك بر مظفریت احراز ایتدیلر. خان، قازان شهرینه قاچمغه مجبور اولدی. جوار مملکتلر کاملاً روسلر النده قالمشدی . روسلر چکیلدکدن صوکره آراق بر مقدار قازان عسکریله کیدوب غالیچ قطعه‌سنی تخریب ایتدی [٢] .قوستروم والیسی جنرال زاقاری پترووبچ یاقوولەف بونی مغلوب ایتدی وقازانلیلری اوسه‌ر وفقا شهرینه قدر قوولادی. آراق بو محاربه‌ده مقتول دوشمشدر. بر آز صوکره صفا کرای آتدن دوشه‌رك وفات ایتدی. ایکی یاشنده اوغلی

١٥٤٩

[١] خلقت عالمك ٧٠٥٦نجی سنه‌سنده.

[٢] « ٧٠٥٧ «

اوتامیش کرای کندیسنه خلف اولدی . قازانلیلر چاردن صلح طلبنده بولوندیلرسه‌ده چار رد ایتدی . چار موسقوه‌دن حرکتله نیژنی نووغوروده کیتدی . اورادن کلوب قازان سورلری دیبنده قرارکاهنی قوردی [۱] . اوزمان شباط آیی اولمقله برابر اولدقجه شدتلی صیجاقلر وصوکره ، مبذول یاغمورلر بوزلری قیردیلر ، نهرلری فیضان ایتدیردیلر . بووقعه چاری محاصره‌یی رفعه مجبور ایتدی. یالکز سبویاغا نهرینك آغزنده بوتاتارلری ضبط ایچون برشهر بنا ایتدیرمکله اکتفا ایلدی . تاتارلر ایرته‌سی سنه صلح طلبنده بولوندیلر . برطرفدن داغلی چره‌میشلر قازانه قدر آقینلر یاپیورلردی . دیکر طرفدن ، قازان شهری اکابرندن بعضیلری عن‌اصل قریملی اولان خانه عداوتلرندن شهره هجوم ایتدیلر . فقط مغلوب اولونجه چاره عرض انقیاد ایلدیلر . اولان قوساق ایله قریملیلر خانك روسلره تسلیم ایدیله‌جکنی کورنجه قاچمق طریقنی اختیار ایتدیلرسه‌ده ویاتقیلر کندیلرینی ویاتقا نهری قرینده قیلیجدن کچیردیلر . رئیسلری موسقوه‌یه کوندرلدی . بونك اوزرینه قازان اهالیسی چاردن چغاله‌یی ایسته‌دیلر . اوده اوتامیش کرایك کندیسنه تسلیمی شرطیله موافقت کوستردی . عینی زمانده داغلرده‌کی چره‌میشلرك روسیه‌یه تابع اولملری ، روس اسیرلرینك تخلیه ایدیلمه‌لری‌ده شرائط جمله‌سندن

سنه ۱۵۵۰

۱۵۵۱

---

[۱] خلقت عالمك ۷۰۵۸ نجی سنه سنده .

ایدی . قازانلیلر ابتدا بونلرك هپسـنی قبول ایتدیلر . فقط
چغاله شهره کلیر کلمز آرتق روسـلری آلداتمغه چالیشـمقدن
باشقه برشی دوشونمدیلر . چغاله بیله چره‌میشـلر مسئله‌سنده
مشکلات چیقاردی . صوکره بوتون قازان اکابری ایله خان
وروس جنراللری قازان قربنده طوپلاندیلر . معاهده نامه‌نك
شرائطی اوقوندی وبالضروره قبول ایدیلدی . چغاله ، قناز
زورژ میخایلوویچ غالیچین وایوان ایوانوویچ شاربوروف ایله
برلکده قازانه کیردی. بوتون روس اسراسی سربست براقیلدی.
یالکز ویاتقا جهتندن آلتمش بیك روس اسـیری کلدی .
مه‌چرا ،قوستروم ، موروم طریقیله کلنلر بوحسابدن خارجدر.
چغاله ، نزدنده برروس اسیری بولونه‌جق کیمسـه‌لرك اعدام
ایدیله جکلرینی اعلان ایتدیردی . معاهده نامه موسـقوه‌ده
تصدیق اولوندقدن صـوکره روس اردوسی کری دوندی .
فقط بو صـلح ، ظاهری برشـیدی . چغاله ، چارك برایکی
دفعه شدتلی طلبنه رغماً ، اسیرلری اعاده‌دن امتناع ایدییوردی.
قازانلیلر داغلق قسـمك کندیلرینه براقلماسنی طلب ایلدیلر
[١] . چار بوکا راضی اولمادی . مع مافیه ، بوتون اسـیرلری
اعاده ایتمه‌لری شرطیله بونه مصالحه طالب اولدی. چغاله بونك برعصیانه
سببیت ویره‌بیله‌جکی بهانه‌سیله تبعه‌سنی معاهده‌نك بوقسمنی
اجرایه اجبار ایتمیوردی . نوغایلرله کیزلی مناسباتده بولونمالرینه

سنه
١٥٥٢

[١] خلقت عالمك ٧٠٦٠ نجی سنه‌سنده

سس چیقارمایوردی . آنجق غاصبلرك كندی علیهنده‌ده بولوندقلرینه قناعت كتیردكدن صوكره بونی چاره خبرویردی. ویردیكی برضیافتده ایلری كلنلری توقیف ایتدیره‌رك هپسنی اولدیرتدی. متباقیسی نوغایلرك یانینه قاچدیلر . صوكره چغاله چاره، موسقوه‌ده بولونان وسوء قصد ترتیباتنه داخل بولونان سفیرلری توقیف ایتمه‌سنی رجا ایلدی . چارك داغلق حوالیی كندیسنه براقماسنی طلب ایتدی . چونكه اوراسی اولمازسه قازانده قاله‌مازدی . بوماده‌یی قبول ایتدیره‌مدی . روس اسیرلرینك سربست براقلماسی تكرار كندیسندن طلب اولوندی. چغاله ، كندیسنی خلع ایتمك ایسته‌ین تبعه‌سنك پك منفوری اولدیغنی صاقلایه‌رق مسائل حاضره حقنده‌چار ایله مذاكره‌ده بولونمق اوزره موسقوه‌یه كیتمك مساعده‌سنی ایسته‌دی .

سنه ١٥٥٣

ایرته‌سی سنه بدایتنده بعض قازان میرزالری موسقوه‌یه مواصلتله كندیلرینه بروالی تعیین ایتمه‌سنی وقازانده‌ده سویاغاده اولدیغی كبی برولایت تأسیس ایله‌مه‌سنی چاردن رجا ایتدیلر . چونكه تبعه‌سنی قتل ایتدیرن، ماللرینی مصادره ایدن، قاریلرینی وقیزلرینی آلان چغاله‌دن ممنون دكلدیلر. فكرلرنجه موسقوه‌ده بولونان اوچ یوز قازان اكابرندن برینی چار قازانه كوندره‌رك اوامرینی تبلیغ ایتملی وخانی عزل ایتملی ایدی . دیكرلری رهینه اوله‌رق موسقوه‌ده قاله‌جقلردی . بونك اوزرینه چار، آلكسی آداشفی قازانه كوندره‌رك چغاله‌یه شهری ترك ایتمه‌سنی امرایتدی.

وباشقه بر طرفده تلطیف ایدیله‌جکی وعدنده بولوندی .
چغاله یکرمی درت میرزا ایله بش یوز ستره‌لیچ اولدیغی حالده
قازاندن چیقدی وموسقوه‌یه کوتورولدی . صوکره قازان
اهالیسی چاره صداقت یمینی ایتدیلر وچغاله‌نك قریم خانلری
عائله‌سندن بولونان وخلقی عصیانه تشویق ایتمش اولان زوجه‌سنی
روس قوماندانلرینه تسلیم ایله‌دیلر . مع مافیه ، چوق کچمه‌دن
شهرك قاپیسنی روس قوماندانلرینه آچمقدن ینه امتناع کوستردیلر .
بوتون قازانلیلر سلاحه صاریلدیلر . نوغایلری امدادلرینه
چاغیردیلر . آستراقان حکمداری قاسملك اوغلی ادی کرای [یادکار]
قاما نهرینی کچه‌رك قازانه کیتدی . اوراده حکمدار اعلان
ایدیلدی . چار بونی خبر آلنجه بو مملکته بر اردو کوندرمکه
قرار ویردی . بالذات قولومنایه کیتدی . فقط قریم خانی دولت
کرایك بر آقینی بو سفری یاریم براقدیردی . چار ، دولت کرای
اوزرنده بر غلبهٔ تامه احراز ایتدکدن صوکره سویاغایه کیتدی .
اورادن ادی کرایی [یادکار] تسلیم اولمغه دعوت ایتدی .
بونك ویردیکی جواب رد اوزرینه چار قازانی محاصره ایده‌رك
شهری هجوم ایله اله کچیردی . بونك اوزرینه بوتون بو الکا تماميله
روسیه‌یه تابع اولدی . اوتامیش کرای وافتیز ایدیله‌رك کندیسنه
آلکساندر اسمی ویرلدی . ادی کرای عینی معامله‌یی رجا ایتدی .
اوکا دمیمه‌ئون اسمی ویرلدی ، بو تاریخدن صوکره قازانلیلر روس
اداره‌سی آلتنده قالمشلردر .

تاتارلرك تاريخ عموميسى يسبراند بنكيندن

بوكون بو مملكتده ايكى نوع تاتار كوروليور : باشقيرلر [١] واوفا تاتارلرى . باشقيرلر قازان حكومتنك شرق قسمنده قاما نهرى ايله قارتال داغى و وولغا نهرى آراسنده ساكندرلر . باشقيرلرله عينى منشائه مالك اولان اوفا تاتارلرى اوفا نهرى اسملرينه جوار اولان حوالى‌يى اشغال ايدرلر . هر ايكيسى‌ده روسلر قازان حكومتنى ضبط ايتدكلرى وقت بورانك صاحبى اولان تاتارلرك بقيه‌سيدر. بوتون بوتاتارلر اوزون بويلى ، كوربوز آدملردر . يوزلرى كنيش ، رنكلرى برآز يانيق ، اوموزلرى درت كوشه ، صاچلرى سياه ، قاشلرى پك قالين وچاتيقدر . صقاللرينى اوزون براقيرلر. قالين بياض چوخه‌دن براوزون اثواب كييرلر . بونك برنوع باشلغى‌ده واردركه قيشين باشلرينى اورترلر . اثوابلرينك سائر قسملرى روس كويليلرينك اثوابنك عينيدر . قادينلرى‌ده على العاده روس قادينلرى كبى تلبس ايدرلر . يالكز خفيف برز ترلك كييرلر. بو، آياقلرينك اوجنى بيله زور اورتر. بونى طرناقلرينك اوستندن باغلارلر. بوتون سرپوشلرى كنيش برقوردله‌دن عبارتدر. بو، آلنلرينى اورتر. باشلرينك آرقه‌سندن باغلارلر . كنارى ايپك ايشلمه‌ليدر . اوزرنده برقاچ صيرا بونجوق كوزلرينك اوزرندن صارقار. بعضيلرى ده‌ينه بويله‌سوسلى برايجه‌مقوا طاقارلر.

---

[١] روبروقوئيس بونلره پاسقاتيرلر ديبور. بو، اسكى براسمدر. موغوللرك تأسسندن اول بوراده‌كى تاتارلره ويريليردى .

سوقاغه چیقدقلری زمان یوزلرینی ایپك ایشلمه‌لی و کناری صاچاقلی براورتو ایله قاپارلر . ایی سواری ، جسور آدملر اولان بوتاتارلر ، یکانه سلاحلری اولان یای واوقی غایت مهارتله قوللانیرلر . مسلمان دینندن یالکز سنت عادتنی ودها سائر بعض مراسمی محافظه ایتمشلردر. کندیلرینه بت‌پرست نظریله باقیلابیلیر . بو صوك زمانلرده ایچلرندن بر چوغی خرستیانلغی قبول ایتدیلر. روسلر کبی‌روم اورتودوقس آیینی تعقیب ایدرلر . مملکتلری غایت منبت اولوب هر دورلو حبوبات ومیوه یتیشدیرر . بوتاتارلر زراعتله مشغولدرلر . کوی وقصبه‌لرده ساکن اولورلر . بالخاصه آرپه ، یولاف وقاره بوغدای یتیشدیررلر . آریلردن بر چوق بال وبال مومی آلیرلر . مملکتلرینك شمال قسمنده بر چوق سنجاب و سائر کورکلر بولونور . روسلر کندیلرینه حلم وملایمت ایله معامله ایدرلر . چونکه جوال بر طبیعته مالکدرلر وسائر تاتارلره التحاق ایتمکه دائما میالدرلر . تقریباً اللی بیك قدر عسکر چیقارابیلیرلر . لسانلری اغلب احتماله کوره آستراقان تاتارلری لساننك عینیدر. بربرلرینك سوزلرینی آکلایه‌بیلیورلر .

٤

توران موغوللری

موغوللرك بو قوللری ، وقایع تاریخچه‌لرینی اخلافه انتقال ایتدیرمکه اهمیت ویرن عرقداشلرندن اوزاق مملکتلرده حکمران اولدقلری وبو وقایعی بالذات انتقال ایتدیرمه‌یه‌جك درجه‌ده جاهل بولوندقلری ایچون تاریخلری بزجه مجهول قالمقده‌در. مع مافیه ابوالغازی بعض تفصیلاته دسترس اولمشدرکه بونلری اهمال ایتمه‌یه‌جکز . سیبریایه قدر امتداد ایدن بو ایمپراطورلغك اوغرادیغی مختلف انقساملرله حکمدارلرك تعاقبی حقنده ، بزی هیچ دکلسه قسماً خبردار ایتمکه خادم اولیورلر .

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

باتو ، شمال مملکتلرینه کندیسنی صاحب قیلان سفردن عودت ایتدیکی زمان برادری شیبانی ، روسلرك متفقلرندن ضبط ایدیلن مواقعك بویوك بر قسمنی قوریس ، نایمان ، قارلیق وایغور عشیرتلرینه منسوب برچوق موغوللرله برلکده ویرمشدی . باتونك دیکر برادری اوردا ایچون بوکا اون بش

بیك موغول عائله‌سی‌ده علاوه ایتدی . یالکز شیبانی‌نك باتویه تابع اولان الکالر ایله اوردا ایچه‌نه تابع اولان حوالی آراسنده یرلشمه‌سنی شرط قویمشدی. بونك اوزرینه ، شیبانی یازلق اقامتگاه ایچون آرال ویاییق داغلری جوارینی ، قیشلق اقامتگاه ایچون‌ده سیر وصاری صو نهرلری ساحللرینه دوغرو قاراقوم وآراقوم الکالرینی انتخاب ایتدی . اوغللرندن برینی باتونك کندینه ویرمش اولدیغی شهرلری اشغاله بر مقدار عسکرله کوندردی . بو الکالك نره‌سی اولدیغی مجهولدر . فقط ادعا اولوندیغنه کوره نه‌مه‌ت Nemets خانلری، شیبانی احفادینك بو قولندن چیقمشلردر . نزجه مجهول اولان بو نه‌مه‌تلرك قریم خانلری اولماسندن شبهه ایدیله‌بیلیر . یاییق نهری جوارلرنده‌کی الکاده وفات ایدن شیبانی [١] نك یرینه اوغلی بهادر خان کچدی . قاپچاق خانی منکوتیمور بوکا آق اردوینی

سنه ١٢٦٦

یعنی بیاض عشیرتی ویردی . بوکاده [٢] اوغلی جوجی بوغا [٣] خلف اولدی . بوندن صوکره ، اوغلی بادا کول ، صوکره

---

[١] اون ایکی اولاد براقدی : باینال ، بهادر ، قاراق ، بلکا ، جبریق ، مرجان ، قونتغا ، آیازی ، باصیلغان ، بایاندسار ، مادسار ، کونچی .

[٢] قوتلوق بوغا اسمنده ایکنجی بر اوغلی‌ده واردی .

[٣] بونك درت اوغلی اولمشدر : بادا کول ، بیق تیمور ، ینکجار ، یسو بوغا .

بادا كولك اوغلی منكوتيمور كلیر. منكوتيموره جسارت وذكاسی حسبيله قوتلوق عنوانی ويرلمشدر [١].

منكو تيمورك يرينه برادری فولات خان كچدی. دولت- شيخ اوغلان و عربشاه اسمنده ايكی اولاد براقدی. بونلر حكومتی آرالرنده پايلاشديلر. عربشاه كوك‌اورد، كوك عشيرت رئيسی ايدی. روسيه‌يه بر آقين يابدی، نيژنی نووغورووده هجوم ايتدی. روسلر ابتدا كنديسنی چكيلمكه مجبور ايتديلر وآرقه‌سندن قوو الاديلر. فقط پيانا نهری قربنه واصل اولدقلری زمان، روسلر احتياطلی بولونمادقلری ايچون، تاتارلر كری دونديلر وهرطرفدن كنديلرينی صارديلر. روسلر قاچديلر. تاتارلر كيدوب نيژنی نووغورودی ياقديلر. دولت شيخ اوغلانك يرينه اوغلی ابوالخير خان كچدی. هم جوار قوملر بوندن قورقيورلر وكنديسنه حرمت كوستريورلردی. عربشاهك خلفی اوغلی حاجی تولی‌در. اوندن صوكره تيمور شيخ [٢] حكمران اولمشدر. بونك زمان سلطنتنده ايكی بيك قالموق ممالكی داخلنه برآقين يابه‌رق تخريباتده بولونديلر. تيمور شيخ بونلری تعقيب ايتمك ايسته‌ديكی صيراده محاربه‌ده مقتول دوشدی وهيچ وارث براقمادی. تبعه‌سنك قسم اعظمی باشقه حكمدارلرك يانه چكيلديلر.

سنه ١٣٧٧ آنال روسيه‌ن

تاتارلرك تاريخ عموميسی

---

[١] بونك آلتی اوغلی اولدی: ايلبان، دسانتا، فولات، سيونج، تيمور بونغا، كوندی.

[٢] حاجی تولينك اوغليدر.

یالکیز ایغورلر قالمشلردی . بوصیراده تیمور شیخك زوجه‌لرندن برینك كبه اولدیغی آكلاشلدی . بونی ترك ایتمك ایسته‌مدیلر . یوله چیقمش اولان نایمانلر بوخبری آلدقلری زمان بولوندقلری موقعده قالدیلر . تیمور شیخك قاریسی دوغورنجه‌یه قدر اوراده قالمغه قرار ویردیلر . برارکك چوجوق دوغورورسه عودت ایده‌جكلردی . بوقادین ، یادكار نامی ویریلن برارکك چوجوق دنیایه کتیردیکندن نایمانلر بوکنج شهزاده‌یی خان اوله‌رق قبول ایتدیلر . بو اتحاددن حس ایتدكلری مسرتی ارائه ایچون ایغورلر نایمانلره صول طرفی براقدیلر . اوصورتده كه اوتاریخدن بری هر مناسبتله ایغورلر صاغده قالمشلردر . صاغ طرف اونلر ایچون صول طرف قدر معتبر دكلدر . یادكارخان درت اولاد [١] براقدی . برکا سلطان نامیله یاد ایدیلن الك بویوكلری پك جسور برحكمدار ایدی . کندیسندن دهایاشلی اولان ، دولت شیخ اوغلانك اوغلی بوالخیر خان زماننده برحیات ایدی .

تیمورلنك احفادندن ابو سعید میرزا اوزمان ماوراءالنهرده حكمران ایدی . عینی عائله‌دن عبداللطیف میرزانك مالك اولدیغی یرلری ضبط ایتمشدی . عبداللطیف میرزانك اوغلی میرزا محمد جوکی متفقی ابو الخیر خانك نزدینه التجا ایله‌مشدی . بو خانك یاننده بولوندیغی صیراده ابو سعید میرزانك بوتون

[١] برکا سلطان ، ابلق ، آموناق ، ابق .

قوتلريله خوراسانه ، صوكره مازندرانه كيرديكى ، ماوراء‌النهر اداره‌سنى ، آزلاتلر عشيرتى رئيسى امير ماسيه‌نه براقديغى خبر آلندى . ميرزا محمد جوكى كندى مملكتلرينه كيرمك ايچون عسكر ويرمكه ابوالخيرى اقناع ايتدى . بورغا سلطان اوتوز بيك كشيلك براردو ايله كنديسنى كوتورمكه مأمور اولدى . ايكى شهزاده طاشكند طرفلرينه كيتديلر . طاشكند درحال كنديلرينه قاپيلرينى آچدى . صوكره شاهرخيه‌يى ضبط ايتديلر . سير يعنى سيحون نهرينى كچدكدن صوكره سمرقند اوزرينه يورويديلر . بوشهر واليسنك كيريشمك ايسته‌ديكى حربى قبول ايتديلر . بورغا سلطان صول جناحه ، جيشخان اوغلان صاغ جناحه ، ميرزا محمد جوكى مركزه قوماندا ايدييورلردى . سمرقند واليسى مغلوب اولدى . على العجله شهره چكيلدى . اورادن بو وقعه‌يى ابوسعيد ميرزايه بيلديردى . اوده درحال مملكتنك يولنى طوتدى . اوزمان ابوالخيرك عساكرى قوزين ، كرمينيه وماوراءالنهر شهرلرينك كافه‌سنه ، سمرقند ايله بخارا مستثنا اولمق اوزره ، حاكم ايديلر . بو ايكى شهرى محاصره‌يه‌ده جسارت ايده‌ميورلردى . بورغا سلطان ابوسعيد ميرزانك بلخه دوغرو يوروديكنى اوكرنجه محاربه‌دن جتناب ايديله‌رك چكيدى مدافعه ايتمك اوزره آمو ياخود جيحون نهرينه كيديله‌سى فكرنده بولوندى . فقط ميرزا محمد جوكينك طرفدارلرى سير نهرينى كچه‌رك شاهرخيه اوزرينه چكيلمك دها مناسب اوله‌جغى

مطالعه‌سنی اظهار ایتدیلر. بورغا سلطانك مخالفتنه رغماً بوصورتله حرکت ایدیلدی. بونك اوزرینه برچوقلری فرار ایده‌رك ابوسعید میرزا طرفنه کچدیلر. بورغا سلطان یقیشه‌بیلدکلرینك کافه‌سنی اله کچیردکدن صوکره میرزا محمد جوکی‌یی طرفدارلری ایله برلکده شاهرخیه‌ده براقه‌رق مملکتنه دوندی. میرزا محمد جوکی درت آی برمحاصره‌یه قاتلاندقدن صوکره دشمننه عرض تسلیمیت ایتمکه مجبور اولدی [۱].

سنه
۱٤٥٦

برمدت صوکره، یادکار خانك ممالکنه هم جوار اولان خوجاش میرزا وموسایی نامنده ایکی امیر بربرلریله اختلاف چیقاره‌رق حربه طوتوشدقلرندن موسایی، دوستی بولونان بورغا سلطانك نزدینه التجایه مجبور اولدی. بورغا سلطانك پدری خان اعلان ایدلمکله برابر هنوز حق حاکمیتی اله ایتمه‌مش اولدیغندن اوزمان موسایی لهنده هیچ برحرکتده بولونه‌میان بورغا سلطان ملتك ایلری کلنلرینی طوپلادی واونلره حاکمیتی پدرینه ویردیرمکه موفق اولدی. صوکره عسکر طوپلادی وموسایی ایله برلکده خوجاش میرزایه قارشی یورودی. موسم قیش ایدی. قارلردن دولایی یوللر غیرقابل مرور برحاله کلمشدی. ارزاق جلب اولوناما‌یوردی. ضابطلردن قسم اعظمی کری دونمك فکرنده ایدیلر. بورغا سلطان شدائد هوائیه‌یه رغماً حرکتده دوام ایچون اصرار ایتدی.

---

[۱] ۸٦۰ تاریخ هجریسنده.

دها ایلری کیدیلیرسه هرشیئك محو اوله جغنه قناعت کتیرن موسایی بیله بوسفری کله جك یازه براقمق ایچون دفعات ایله کندیسندن رجالرده بولوندی. بوتون استحصال ایده بیلدیکی شی اکر ایکی کونه قدر دشمندن هیچ برخبر آلنمازسه عودت قراری ویریله جکی وعدندن عبارت ایدی. برآز صوکره بویوك برداغه مواصلت ایتدیلر. بورغا سلطان بونك تپه سندن دشمنلری کوردی. بونلر وادیده ایدیلر. بورغا سلطان عسکرلرینی ایلریلتدی. خوجاش میرزاقوتلرینه اوقدر ناکهانی صورتده صولت ایتدی که بونلری پریشان ایلدی. بوامیرك کریمه سی مالای خان زاده اسیر دوشدی وبورغا سلطانه زوجه اولدی.

دیکر طرفدن، ابوالخیر اوقدر کسب قوت ایتمشدی که جوارنده کی حکمدارلرك کافه سی علیهنده برلشدیلر واوکا اعلان حرب ایتدیلر. ابوالخیر فائقیت عددیه قاریشیسنده مغلوب اولدی. دشمن النه دوشمش اولان اولادلرندن [۱] بعضیسیله برلکده قتل ایدیلدی. دیکرلری داغیلدیلر. بواغتشاشات آراسنده بورغا سلطان، ابوالخیره تابع بعض ولایتلری اله کچیردی. فقط صوکره اونك طورونی شیبك سلطان بویوك

---

[۱] اون بر اوغلی واردی. اك بویوکی شاه بداق اسمنده ایدی. بعضیلری کندیسنه بوداق یاخود بوراق دیورلر. شیبك خانك پدری اودر.

پدرینك ممالکینه کیرنجه هر کس اوکا عرض انقیاد ایتدیلر. شیبك ، بورغا سلطانه قارشی اولان انفعالنی برمدت صاقلادی. انتقام آلمق ایچون مناسب برزمان قوللادی. بر کون هر ایکیسیده سیر نهری جوارلرنده قرارکاه قورمش بولوندقلری صیراده شیبك آدملرندن برقسمنی آوه کیتمك بهانه سیله طوپلادی. غنیمته هیچ اهمیت ویرمه‌یه‌رك بوتون غیرتلرینی بورغا سلطانی اله کچیرمکه حصر ایتمه‌لرینی توصیه ایله‌یه‌رك کندیلرینی بورغا سلطانك قرارکاهنه کوتوردی . قرارکاهی باصدی . ایلك کورولتویی ایشیدیر ایشیتمز بورغا سلطان بر کولك کنارنده بولونان قامیشلر آراسنده صاقلانمق ایچون تبدیل قیافت ایتمشدی . فقط اوراده کندی کندیسنی بك تهلکه‌لی صورتده یارالادی . بورغا سلطانی بیهوده یره آرادیلر . شیبك مانغا نامنده برایغور رئیسنی کتیردیلر . بو ، کندیسنك بورغا سلطان اولدیغنی ادعا ایدیوردی . فقط یالان اولدیغی آکلاشلدی . بورئیس ، غایت متندار اولدیغی بورغا سلطانی قورتارمق امیدیله اونك نامنی طاقنمشدی . شیبك بوایغورك علوجنابنه حیران اولدی و بورغا سلطانی تکرار آراتدیردی . اورته‌لقده چوق قار اولدیغی ایچون یالین آیاق یورومش برآدمك ازلری بولوندی . صوکره بعض قان داملالری کورولدی . بوازلری تعقیب ایده‌رك بورغا سلطانك صاقلاندیغی یره واردیلر . کندیسنی بوله‌رق شیبکه کوتوردیلر . اوده قتل ایتدیردی [۱]

[۱] ۸۸٦ تاریخ هجریسنده .

سنه
۱٤۸۲

اوز بکلر طرفندن ، آبداللغی حسیله خواجه آمتین تاق دیلن خواجه محمد سلطان [۱] بو سفرده یکنی شیبکه رفاقت ایتمش و بورغا سلطانک که بونونان زوجه‌سی مالاتی خان زاده ایله‌أولنمشدر. قادین بر چوجوق دوغوردی . بوکا جانی بك نامی ویریلدی خواجه محمد بونك کندی اولادی ظن ایدیلمه‌سنی ایسته‌یوردی .

---

[۱] ابوالخیرك اوغلی ایدی .

بیوك بخارا خانلری

در بلو
۱۴۹۰

صوکره‌لری شیبك آسیانك الك ذی قدرت حکمدارلرندن بری اولدی. بیوك براردو ایله ماوراءالنهره [۱] ، اورادن‌ده خراسانه کچدی [۲]. تیمورلنك عائله‌سنه منسوب بر حکمدار اولان بدیع‌الزمانی خوراساندن طرد ایله عراق عجمه قدر تعقیب ایله‌دی . بو عائله‌دن الته دوشن شهزاده‌لرك کافه‌سنی اولدیرتدی . بدیع‌الزمان بر مدت ایرانده قالدی . شاه اسماعیل صفوی‌یی امدادینه چاغیردی . شاه اسماعیل بوتون قوتلرینی شیبك خانه قارشی سوق ایله مرو جوارنده اوکا ملاقی اولدی . شیبك ، اردوسنك قسم اعظمیله برلکده محاربه‌ده تلف اولدی [۳] .

۱۵۱۰

موغول حکمدارلرینك الك ذی قدرتی او .ن کوجکنجی، شیبك خانه خلف اولدی . هندستان حدودلرنده حکمران

[۱] ۹۰۰ تاریخ هجریسنده .
[۲] ۹۱۳ هجری و ۱۵۰۷ میلادی تاریخنده .
[۳] ۹۱۶ تاریخ هجریسنده .

اولان تیمورلنك عائله‌سندن میرزا بابر احمد اصفهانی ایله برلکده اونك مملکتنه کیردی [١] و بوتون نخشب الکاسنی تخریب ایتدی . صوکره [٢] کوجکنجی خان اونلری چکیلمکه مجبور براقدی . عینی تاریخده کوجکنجی خان وفات ایده‌رك یرینه اوغلی ابو سعید کچدی و درت سنه حکومت سوردی . یرینه برادرزاده‌سی عبید خان [٣] کچدی . کیدوب خوراسانی تخریب ایلدی . ایران حکمداری شاه طهماسب کندیسنی خوراساندن طرد ایتدی . پایتختی اولان بخاراده وفات ایدنجه‌یه قدر [٤] بو ولایته آقینلر یایمقده دوام ایتمشدر . وفاتی اوزرینه تخت عبدالله خانه [٥] کچدی . بو آنجق آلتی آی حکومت سوردی . بونك خلفی عبدالمؤمن [٦] درکه شیبانی سلاله‌سندن بویوك بخاراده سلطنت سورمش حکمدارلرك صوکنجیسیدر . توشی خانك ایکنجی اوغلی بوغای تیمورك احفادی طرفندن قتل ایدیلدی ، ایمپراطورلق ده اونلرك ذریتنه کچدی . عبدالمؤمنك خلفلری شونلردر : امام قولی خان ، که

سنه ١٥٢٩

١٥٣٩

[١] ٩١٨ هجری و ١٥١٢ میلادی تاریخنده .

[٢] ٩٣٦ تاریخ هجریسنده .

[٣] شیبکك قارداشی محمودك اوغلیدر .

[٤] ٩٤٦ تاریخ هجریسنده .

[٥] ابن اسکندر ابن جانی بك بن خواجه محمد ابن ابوالخیر خان .

[٦] بعضیلری خلفنك عبداللطیف اولدیغنی سویله‌یورلر . احتمالکه ایکیسی ده عینی ذاتدر .

١٦٤٢ تاریخنده وفات ایتمشدر . نذیر محمد ، که ١٦٤٦ ده خلع اولونمشدر . صوکره ، اوغلی عبدالعزیزخان . بوحکمدارلر الآن بویوك بخاراده سلطنت ایتمکده درلر . فقط ایمپراطورلقلری تقسامه اوغرامشدر . بخاراده ، سمرقندده ، بلخده . الخ . برر خان واردر .

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

بویوك بخارا قطعه‌سی الیوم سجیان ایله قدمانك باقتریان قطعه‌سنی وملحقاتنی احتوا ایدر . ٣٤ و ٤٤ عرض درجه‌لری و ٩٢ , ١٠٧ طول درجه‌لری آراسنده کائندر . شمالاً قالموقلرك الکاسیله ، شرقاً کوچوك بخارا یاخود کاشغر قطعه‌سیله ، جنوباً بویوك موغول وایران حکومتلریله ، غرباً خوارزم الکاسیله محاطدر . اك اوزون قسمی تقریباً یوز اللی آلمان فرسخی طولنده‌در . اك کنیش قطعه‌سی ده همان بوقدردر . بوقطعه بوکون بویوك تاتارستانك اك‌ائی مزروع واك مسکون قسمیدر . بوراسنی اشغال ایدن ودین اسلامه سالك بولونان تاتارلر ، سائر تاتارلر کبی شقاوتله مألوف اولمقله برابر بوتون اوراده‌کی اقواملك اك مدنیسی عد ایدیلمکده‌درلر . غایت آغیر چیزمه‌لرینه وارنجه‌یه قدر قادین ارکك ایرانیلر کبی تلبس ایدرلر . فقط اوقدر تمیز دکلدرلر . ایچلرندن ایلری کلنلر صاریقلرینه توغ طاقارلر . سلاحلری سائر تاتارلرك سلاحلرینك همان عینیدر . یعنی قیلیج ، اوق ، مزراق ویایدر . یایلری معتاد اولانلردن بویوکدر . بونی غایت قوت ومهارت ایله قوللانیرلر .

برمدتدن بری عجم کاری تفنکلرده استعمال ایتمکه باشلامشلردر.
حربه کیتدکلری وقت سواریلرینك بویوك برقسمی زره کییرلر.
قیلیج ضربه‌سندن تحفظ ایچون کوچوك بر قالقانلری واردر.
بوتاتارلر سائر تاتارلرك کافه‌سندن دها کوربوز، دها جسور
اولدقلری ادعاسنده‌درلر. فی‌الحقیقه، جسور اولان ایرانیلر
کندیلرندن قورقارلر. قادینلر بیله غایت جسارت ادعاسنده‌درلر.
قوجه‌لریله برلکده چوق کره حربه کیتدکلری محققدر. حربه
اشتراك ایتمکدن قورقمازلر. قادینلرك قسم اعظمی غایت ایی
یاپیلیدرلر. اولدقجه کوزلدرلر. حتی بعضیلری جداً کوزل
عد اولونابیلیر.

بوتاتارلرك بارکیرلری پك کوستریشسزدر. کوکسلری، قالچه
لری یوقدر. بویونلری اوزون ودوغرو، باجاقلری پك اوزوندر
قارینلری ده یوقدر. ذاتاً هیسی غایت ضعیفدرلر. فقط غایت جانلی
حیوانلردر. یورولمق بیلمزلر. نه‌قدر فنا اولورسه اولسون برآز
اوت بولونمازسه یوصون کندیلرینه کفایت ایدر. طبیعت بو
مملکتی لطیف برحاله کتیرملك ایچون هیچ برشی اسیرکه‌مه‌مشدر.
داغلرده غایت زنکین معدنلر مبذولدر. وادیلر هر دورلو
یمش وسبزه یتیشدیرر. اووالر انسان بوینجه اوتلرله مستوردر.
نهرلرده غایت عظیم مقدارده لذیذ بالقلر چیقار. بویوك
تاتارستانك سائر طرفلرنده غایت نادر اولان اورمانلر بوراده
مختلف طرفلرده پك چوقدر. فقط تاتارلر او قدر تنبل

طبیعتلیدرلرکه اراضیلرینی زرع ایله اشتغال ایده‌جکلری یرده خیرسزلغی وقومشولرینك مملکتنه آقین یاپمه‌یی ترجیح ایدرلر . شرقلیلرك طرز معتادی اوزره قایناتلمش پرنجدن عبارت اولان پلاو ایله بارکیر اتی اك لذیذ یمکلریدر . قیصراق سوتندن یاپیلان قومیس یاخود قومیس ایله عرق ایچکیلرینی تشکیل ایدر. لسانلری تورکجه ایله عجمجه وموغولجه‌نك برخلیطه‌سیدر. بویوك موغولك تبعه‌سی وایرانیلر کندیلرینه اوزبکلر دیرلر . خیوه یاخود خوارزم تاتارلری‌ده بونام عمومی آلتنه داخلدرلر.

بویوك بخارا قطعه‌سی اوچ ولایته تقسیم ایدلمشدر : ماوراءالنهر ولایتی که پایتختی سمرقند شهریدر . اصل بویوك بخارا ولایتی که بخارا شهری بورادەدر . بلخ ولایتی که پایتختی بلخ شهریدر. بو اوچ ولایتك هر برنده خصوصی برخان واردر. فقط برمدتدن بری بخارا خانی ماوراءالنهرده مالکدر. او صورتده که آمو نهرینك شمالنده بولونان یرلرك کافه‌سی ، حتی بونهرك جنوبنده‌کی قسمك شرق داغلری اونك تحت حاکمیتنده‌در . بوندن دولایی غایت ذی قدرت بر حکمدار اولمشدر . اوزبکلر ایرانیلرله دائمی صورتده حال حربده‌درلر. خوراسان ولایتك کوزل اوولرینه آقینلر یاپارلر . فقط بویوك موغولك حکومتنه کیرمك کندیلری ایچون محالدر . چونکه بویکسك داغلر کندیلرینی آییررلر . اوزبك سواریلری ایچون بو داغلردن کچمك قابل دکلدر .

بویوك بخاراده ساكن اولوب مواشیلریله كچینن تاتارلر ، قومشولری قالموقلر كبی قلبه‌لرده یاشارلر. موسمنه وسورولرینك احتیاجاتنه كوره جوارده شورایه بورایه كیده‌رك قرارگاه قورارلر. اراضی‌یی زرع ایدن تاتارلر ایسه كوی وقصبه‌لرده اوتورورلر. شهرلرده اقامت ایدنلر نادردر . شهرلر بو ولایتلرك قدیم سكنه‌سی طرفندن مسكوندر . بونلر الیوم بویوك بخارانك صاحبی اولان تاتارلره هیچ بكزه‌مزلر .

٣٩ درجه ٢٠ دقیقه عرضنده بولونان بخارا شهری الیوم بویوك بخارا خانلك پایتختیدر . شهر غایت واسعدر . اوزری چمن ایله اورتولی ایی بر استحكامی واردر . شهر اوچ قسمه آیرلمشدر . خانك حصاری وتفرعاتی برنجی قسمی تشكیل ایدر . میرزالر ، سرای اركانی وخانك معیتنده بولونانلرك كافه‌سی ایكنجی قسمی وجوده كتیررلر . اصناف ، تجار و سائره اوچنجی شهری تشكیل ایلرلر . اك غالبه‌لغی بونلردر . بو اوچنجی شهرده هر صنعت اربابی آیری بر محله اشغال ایدر . جامعلر ، حماملر و بوكا مماثل مبانیٔ عمومیه طوغله‌دن یاپیلمشلردر . معماریلری ده اولدقجه اییدر . فقط دیكر اولر طوپراقدندر . شهرك ایچندن كچن نهر صولری پك مضر صحتدر . بونی ایچنلرك باجاقلرنده قوردلر پیدا اولدیغی ادعا اولونیور . بخارا ، بویوك تاتارستان ایله ایران وهندستان آراسنده تجارت اعتباریله غایت استفاده‌لی بر موقعده‌در . تسویه اولونان رسوم

پك خفیفدر . فقط اجنبی تجارلرینك دائمی صورتده معروض
قالدقلری تجاوزات بوراده تجارتك پك دورغون اولماسنه
سببیت ویریور . بخارادهتداول ایدن عجم وهند مسکوکاتندن
باشقه بویوك بخارا خاننك ضرب ایتدیرمکدهاولدیغی کوموش
وباقیر پارهلرده واردر . رئیس علما بو شهرده بویوك بر حکم
ونفوذی حائزدر . آراده صیراده خان سلالهسی اعضاسی
آراسنده ظهور ایدن محاربات داخلیهده کیمك طرفنی التزام
ایدرسه همان دائما او احراز موفقیت ایدر . بخارا شهری
بویوك موغول دولتیله ایرانه غایت لذیذ وکونا کون قورو
میوه اخراج ایلر .

ماوراءالنهر ولایتنك پایتختی اولان سمرقندشهری ٤١ درجه
٢٠ دقیقه عرضده ، ٩٥ درجه طولده وبخارا شهرندن یدی
کونلك مسافهنك شمالندهدر . اسکیسی قدر پارلاق اولمامقله برابر
ینه اولدقجه واسع وغایت غلبهلقدر . اوزرینه چمن دیکیلمش
طوپراق سپرلری ایله ایی مدافعه ایدلمشدر . مبانیسی همان همان
بخارا مبانیسی ایله عینی حالدهدر . یالکز سمرقندده کارکیر
اولرده کورولیور . چونکه جوارده بعض طاش اوجاقلری
واردر . آسیاده یالانلاك ایی ایپك کاغدینك بوشهردن چیقدیغی
سویلنیور . شرق حکومتلرنده بوکاغد غایت مقبولدر . بوراده
برالحمن دانشموجوددرکه مسلمانلر آراسنده پك مشهوردر .
علوم وادبیاتده کسب کمال ایچون جوار مملکتلردن بورایه

کیدرلر . خانلرك اقامتنه مخصوص حصار غایت واسعدر . فقط الیوم ماوراءالنهر ولایتنك خصوصی برخانی اولمادیغی ایچون بو حصار کیتدکجه خراب اولیور . چونکه یازین سمرقندده برقاچ آیی کچیرمکه کلن بویوك بخارا خانی ، علی العاده ، شهره جوار اولان چایرده چادر آلتنده اقامت ایدر . سمرقند جوارلری غایت لذیذ الما ، آرمود ، اوزوم ، قاون یتیشدیرر . بونلر اوقدر مبذولدرکه بوتون بویوك موغول ایمپراطورلغی وایرانك برقسمی بونلری اورادن اشترا ایدر . شهرك ایچندن کچن و ۹۲ درجهٔ طوله دوغرو آمو یعنی جیحون نهرینه دوکولن کوچوك چای اکر قابل سیروسفر برحاله کتیریلسه ایدی جوارحکومتلرله مناقلاتی غایت تسهیل ایدردی. بویوك برتجارت مرکزی اولق ایچون سمرقندك مسلمان تاتارلرك غیری برصاحبی وقومشولری اولمقدن باشقه هیچ براکسیکی یوقدر .

بویوك تاتارستانك اوجنده ، ایران حدودلرینه دوغرو برنقطهده ، ۳۷ درجه ۱۰ دقیقه عرضنده و ۹۲ درجه ۳۰ دقیقه طولنده کائن اولان بلخ شهری الیوم بویوك تاتارستانك جنوبی قسمنه حکم ایدن اوزبك تاتارلری خاننك مقریدر . بوقسم ، بخارا خاننك النده بولونان سائر طرفلره نسبتله کوچوك ایسهده غایت منبت وتمامیله مزروع اولدیغی ایچون خان بوندن سنوی بویوك بر واردات استحصال ایلر . بوراده پك چوق ایپك یتیشدیریلیر . اهالی بك کوزل ایپکلی قماشلر یاپماسنی

بیلیرلر . بلخ خانك تبعه‌سی اولان اوزبکلر ایرانلیلرله و بویوك
موغوللك تبعه‌لریله وقوع بولان مناسبات تجاریه‌لرندن دولایی
مسلمان تاتارلرك اك مدنیلری حالنه کلمشلردر . سائر خصوصاتده
بویوك بخارا تاتارلرندن فرقلری یالکز دها آز خیرسز اولما -
لرندن و دها فضله حرف و صنایع ایله مشغول بولونمالرندن عبارتدر .

مسلمان تاتارلرك متصرف اولدقلری شهرلرك الیوم اك
بویوکی اولان بلخ بلده‌سی جسیم و غایت غلبه‌لقدر . مبانیسنك
قسم اعظمی طاشدن یاخود طوغله‌دن یاپلمشدر . استحکاماتی
طوپراق سپرلردن ترکب ایدرکه طیش طرفلره ایی بر دیوار
اورولمشدر . دیوار ، استحکاماتی مدافعه ایله مشغول اولانلری
ستر ایده‌بیله‌جك درجه‌ده یوکسکدر . صلح زماننده بوتون
اجنبی تجارلرینه و سائر سیاحلره بو شهره کلوب ایشلرینی
کورمه‌لری مساعده‌سی ویرلمش اولدیغندن تجارت مترقیدر .
الیوم بلخ بویوك بخارا ایله هندستان آراسنده وقوعه کلن بوتون
تجارتك آنتره‌پوسی مثابه‌سنده‌در . جنوب شرقیندن کلن و بلخك
خارجی محله‌لرندن کچدکدن صوکره ٣٨ درجه و ٣٠ دقیقه عرضنه
دوغرو خوارزم و بویوك بخارا حدودلرنده آمو نهرینه دوکولن
کوزل بر ایرماق شهره بویوك بر فائده تأمین ایدییور . خانك
حصاری شرق اصولنده بویوك بر بنادر . همان کاملاً مرمردن
یاپلمشدر . جوار داغلرده پك کوزل مرمر اوجاقلرینه تصادف
ایدیلیر . بلخ خانك شیمدی یه قدر ممالکنی محافظه ایده‌بیلمه‌سی

صرف حسدسایه‌سنده‌در. هم جوار حکومتلردن بری کندیسنه
هجومه حاضرلانجه دیکر قومشولرنده دائما کندیسنه بر متفق
ظهور ایدییور.

خوارزم حدودندن چین حدودلرینه وارنجه‌یه قدر بویوك
و کوچوك بخارانك بوتون شهرلری بخارالیلرله مسکوندر.
بونلر تاتارلره نسبتله مملکتك قدیم سکنه‌سیدرلر. تاتارلر
عمومیتله بونلره تادجیکلر نامنی ویریرلر. بو کلمه، شهرلرده
اوتوران برقومه دلالت ایدر. بخاریلر عمومیتله اورته بویلیدرلر،
فقط ای یاپیلیدرلر. اقلیمه نسبتله رنکلری غایت کوزلدر.
قسم اعظمنك کوزلری ای یاپلمشدر. سیاه و جانلیدر. بورونلری
بر آز مقوس، چهره‌نك محیطی ای متشکل، صاچلری سیاه
و دوزکون، صاقاللری صیقدر. آرالرنده یاشادقلری
تاتارلرك چیرکنلکلرندن کندیلرنده اثر یوقدر. قادینلری
عمومیتله اوزون بویلی و متناسبدرلر. قادین ارکك
پاموق بزندن کوملك و دون کییرلر. فقط ارککلرده
قصایه اوله‌رق برده قفتان واردر. اوزرلرنده ایپکلی یاخود
پاموقلی بعض قماش پارچه‌لری ایشلنمشدر. بونلر باجاقلرینه
قدر صارقار. همان همان طبقی لهلیلرك قالپاغنه بکزر برشکلده
قماشدن یووارلاق برده قالپاق کییرلر. ایچلرندن بعضیلری
تورك طرزنده صاریق صارارلر. بوقفتانلری ایپکلی قره‌پدن
یاپلمش برقوشاق ایله بللرینه باغلارلر. قوشاقلرینی برقاچ دفعه

وجودلرینه دولارلر . أودن چیقدقلری زمان ققتانك اوزرینه چوخه‌دن اوزون برثواب كچیریرلر . قیشین بونك كنارلری حتی ایجی كورك قاپلیدر. چیزمه‌لری عجملرك پوتینلری طرزنده یاپلمشدر . فقط اونلر كبی قدر تمیز دكلدر . باركیر دریسندن تمامیله خصوصی صورتده مشین یاپلمق سرینه واقفدرلر. قادینلر پاموقلی بزدن یاخود ایپكلی برقماشدن اوزون برثواب كیرلر. بوثواب كنیشدر ، بدنلرینی كاملاً اورتر . آیاق قابلری شمالی هندستانده قادینلرك كیدكاری طرزده‌در . باشلرینه رنكلی ویاصحی كوچوك برتاكیه قویارلر . صاچلری برقاچ اوركو ایله صارقار . صاچلرینی ایجی ومجوهرات ایله تزیین ایدرلر . بخاریلر مسلماندرلر. اوفاق تفك بعض مراسم استثنا ایدیلیرسه توركارله عینی مذهبه منسوبدرلر . هپسی شهرلرده وقصبه‌لرده اوتورورلر . اجرا ایتدكاری صنعت وتجارتله كچنیرلر . بونده یك استاددرلر . چونكه قالموقلرله اوزبك تاتارلری تجارتله هیچ مشغول دكلدرلر . بخاریلر جم غفیر حالنده چینه، هنده، ایرانه ، سیبریایه تجارته كیدرلر وعظیم كار تأمین ایدرلر . مملكتنه صاحب بولونان قالموقلره واوزبكلره منتظم برویركو ویررلر . سلاح قوللانمازلر. بوندن دولایی تاتارلر كندیلرینی استحقار ایدرلر وجبین دیه تلقی ایلرلر [١] .

[١] بخاریلرك منشأی مجهولدر . كندیلری ده بیلمزلر . یالكز یك اوزاقدن كلمش اولدقلرینه دائر برعنعنه‌لری واردر . تاتارلروسائر برچوق شرق اوملری كبی قبیله‌لره منقسم دكلدرلر . بعض علما ، آتوری حكمداری سالمانامارك مه‌دلر الكاسنه نقل ایتدیردیكی اون قبیله‌نك بقیه‌سی اولدقلرینی ادعا ایتمشلردر .

طاشكند خانلری

یاخود

قازاچیا اوردا وقاره قالپاق تاتارلری

بوتون قازاچیا اوردا وقاره قالپاقلر تاتارلرینك صاحب اولدقلری الكانك حاكمی بولونان طاشكند خانلری یاییق نهری جوارلرنده اقامت ایدن وشیبك خان دها جنوبی قطعه‌لره یعنی ماوراءالنهره آقین اجرا ایتدیكی زمان اوراده قالان موغوللرك نسلندندرلر . فقط بو مملكتده الآن پایدار بولونان بو حكمدارلرك تسلسلی حقنده هیچ تفصیلات تاریخیه‌یه مالك دكلز . بوكون قازاچیا اوردا وقاره قالپاقلر تسمیه ایدیلن بوتون بو تاتارلر قانغلیلرك ؛ قاتاغونلرك [١] ، مانقاتلرك

[١] قاتاغونلر ، تاتارلرجه آلانقوانك دوغورمش اولدیغی اوچوز قاردشلرك اك بویوكی اولان بو قوم قاتاغوم احفادیدرلر .

وجنكيز خان زماندن برى ياخود دهااولجه اوراده يرلشمش اولان سائر موغوللرك بقاياسيدرلر .

قازاچيا اوردا تاتارلرى قابچاق الكاسنك شرق قسمنده يبا شهريله سيرت ياخود سير نهرى آراسنده اقامت ايدرلر . قومشولرى قالموقلره پك بكزرلر . اورته بويليدرلر . فقط غايت كنيشدرلر . يوزلرى ياصصى واكليدر . رنكلرى پك يانيقدر . كوچوك ، غايت پارلاق وقالموقلر كبى ياريق كوزلرى واردر . سيم سياه وسرت اولان صاچلرينى درت پارماق اوزونلغنده كسرلر. سياه وقالين برچوخه ويا كچه‌دن يووارلاق بر قالپاق كيرلر. كنارى كوركليدر. اثوابلرى پاموق بزندن بر كوملك ايله قويون دريسندن بر كولوتدن وكتن بزندن ايشلمه‌لى بر مينتاندن عبارتدر . روسلر بوكا قيتايفاديرلر . قيشين بو اثوابلرك اوزرينه قويون پوستندن اوزون بر اثواب كيرلر . يازين بوكنديلرينه شيلته خدمتنى كورور. چيزمه‌لرى غايت آغيردر ، بازكير دريسندن پك قابا بر صورتده ياپلمشدر . چونكه هر كس كندى آياق قابيسنى كنديسى ياپار . سلاحلرى قليج ، ياى ومزراقدن عبارتدر. اسلحهٔ ناريه‌شمدى‌يه قدر آرالرنده پك آز تعمم ايتمشدر . قازاچيا اوردا تاتارلرى قادينلرينك قسم اعظمى اوزون بويلى ومتناسب اندامليدرلر . يوزلرى پك ياصصى وكنيشدر . بويله اولمقله برابر پك ناخوش دكلدرلر . كيينمه‌لرى همان قالموق قادينلرينك عينيدر .

یالکز یوکسك وسیوری بر کلاهلری واردرکه بونی صاغ طرفه دوغرو قیوریرلر . قابا برده ترلك کیرلر .

بوتاتارلر یمبا نهری بوینده وممالکتلرینی قالموق انکاسندن تفریق ایدن داغلر جوارنده غایت اینی حوالی‌یی اشغال اتمکله برابر بوندن استفاده اتمه‌سنی بیلمه‌یورلر. چونکه هپسی اشقیادرلر. طوپراقلرینی آنجق کچنمه‌لرینه کفایت ایده‌جك قدر زرع ایدرلر، بوده‌پك آز برشیدر. ذاتاً باشلیجه غدالرینی سورولرندن و آودن تأمین ایتمکده‌درلر . اکمك عادتا هیچ قوللانلماز کبیدر . دائما آت اوستنده‌درلر . آقین یاپمادقلری وقت آوه کیدرلر . سورولریله ، اقامتکاهلریله اشتغال ایتمه‌یی قادینلرینه‌و بعض اسرایه براقیرلر . کوستریشی اولمایان بارکیرلری ایجه مقاومدرلر . بحر خزرك شرقنده بولونان بوتون تاتاربارکیرلرینك الک سریعیدرلر. بوبدوی قوم قسم اعظمی اعتباریله‌چادرلرده‌وقلبه‌لرده‌اوتورور. قالموق حدودلرینی، یمبا نهری جوارلرینی ترجیح ایدرلر . بوده شقاوت فرصتنی بولا بیلمك فکریله‌در . بوتون قومشولریله دائمی صورتده حال حربده‌درلر. کندیلری کبی مسلمان اولان اوزبك تاتارلری، علی العاده حسن امتزاج ایتدکلری یکانه کیمسه‌لردر. بوکا اونلری احتیاج اجبار ایدر. قیشین، برطرفدن بویوك بخارا حدودلرینه‌و جنوب حوالیسنه کان قونتاییشك تبعه‌سی قالموقلری صویارلر . دیکر طرفدن ، آیوقا خانه تابع بولونان نوغای تاتارلریله قالموق عشیرتلرینه مسلط اولورلر. یازین یاییق نهری

منبعلرینه دوغرو قارتاللر داغنی اکثریا کچه‌رك سبیریا ایچریلرینه، ایرتیش نهرینك غرب طرفلرینه قدر آقین یاپمغه کیدرلر. بوراسی سبیریانك الك مزروع قسمی اولدیغی ایچون بوتون یاز کویلرده، توبول، ایشیم، تەبندا نهرلری بوینده، براستقلال وقوعنده مدافعه‌ده بولونه بیلمك اوزره نوبت بکله‌مك مجوریتنده‌درلر. بورالرده شدید بر مقابله‌یه معروض قالدقلری، غایت منبت اولان اراضیلرینی زرع ایتمك کندیلری ایچون دها فائده‌لی اولمق محقق بولوندیغی حالده شقاوته میللری اونلری بوزحمتلی وتهلکه‌لی طرز حیاته سوق ایدر. آلدقلری اسیرلری خوارزم وبخارا قطعه‌لرنده صاتارلر. بوراده دائما عجم وارمنی وحتی هندلی تجارلر واردر که اسیر صاتون آلمغه کلیرلر. بوتاتارلرك اوزبکلرله خوش کچینمه‌لری اسیرلری صاته بیلمك امکانی تأمین ایچوندر. سورولری ایچون ایشلرینه یارایه بیله جك قدر اسرایی وسبیریاده اله کچیره بیلدکلری بوتون روس قیز وقادینلرینی کندیلرینه آلیقویارلر. فقر وضرورت اجبار ایتمه‌دکجه بونلری صاتمازلر.

بوتاتارلر مسلمان اولدقلرینی سویلرلر. فقط نه قرآنلری، نه منلالری نه جامعلری یوقدر. برخانلری وارد که علی العاده قیشین طاشکندده ویازین سیرت نهری ایله قالموق الکاسی حدودلری جوارنده اوتورور. فقط بونلرك خصوصی میرزالری غایت صاحب قدرتدرلر. خانه‌یك آز نفوذ وصلاحیت براقیرلر.

بو تاتارلر الکچوق اوتوزبیك وقاره قالپاقلرله برابر اللی بیك عسکر چیقارابیلیرلر .

تورکستانك بوقسمنده غرب جهتنده، بحر حزر ساحللرینه دوغرو یرلرده اقامت ایدن قاره قالپاقلر نام دیکرله مانقاتلو قازاچیا اوردا تاتارلرینك غایت صادق متفقلریدر. بویوك برسفره چیقدقلری زمان، یاپدقلری آقینلرده هر زمان اونلره رفاقت ایدرلر.

سیبریا خانلری

عرب مورخلرینه کوره تورکلر سیبریاده بحر منجمددن قدیم هر طرفه یاییلمشلردر. بورالرده وحشیلر کبی یاشامقده درلر. شیبانی واسطه‌سیله جنکیزخان احفادی سیبریاده بویوك بر ایمپراطورلق تشکیل ایتمشلرسه‌ده بوکا دائر هیچ معلومات یوقدر. مع مافیه، سیبریانك یوقاریده بحث ایتدیکم توران خانلرینك تحت تابعیتنده اولدیغی آکلاشیلیور. چونکه ابوالغازی، صوك سیبریا خانی اولان قوتسیوم خانك [۱]، توران خانلرندن بری اولان منکو تیمورك اوغلی بقوندی نسلندن کلدیکنی سویلیور. بوقوتسیوم خان قرق سنه حکومت سورمش وروسلر طرفندن طرد ایدیلمشدر.

بو مملکتك تاریخی حقنده بولابیلدیکی تفصیلاتك کافه‌سنی طوپلامش اولان معاصر بر سیاح وقتیله اون اسمنده بر خان بولوندیغنی، اوشیم نهری ساحللرنده تأسس ایتدیکنی وبو نهرك

---

[۱] ابن مرتضی ابن ماموداق جاجم محمد خان ابن علی اوغلان ابن بقوندی.

ایرتیشه منصب اولدیغی سویلیور . بونك تبعه‌لرندن زنجیدی
اسمنده بری خلقی خانه قارشی آیاقلاندیردقدن صوکره اونی
خلع ایتدی وایمپراطورلغی اله کچیردی . بویکی خان تبعه‌سی
اوزرنده صلح وسکون ایچنده حکمران اولدی . غاصبلرده
علی العاده کورولن حس انتقامدن عاری اولدیغی ایچون صوك
خانك اوغلی طای بوغایی نزدینه جلب ایله اوکا بر ولایت
توجیه ایتدی. طای بوغا زنجیدینك اوقدر اعتمادینی قازاندی که
زنجیدی کندیسنی براردو ایله اوبی نهری طرفلرینه کوندردی.
اوراده دشمنلره غلبه چالدی . ایفا ایتدیکی بو خدمت اوکا
ایسته‌دیکی مملکتده اوتورمق حقنی ویرمش اولدیغندن بوتون
عائله‌سیله برلکده تورا نهری ساحللرینه چکیلدی . اوراده
برشهر بنا ایتدی . بوکا اون زنجیدین نامنی ویردی . بوشهر
بوکون تومن قصبه‌سنك بولوندیغی موقعده کائندی . زنجیدی
اولاد براقمه‌دن وفات ایتدیکی جهتله طای بوغا ایمپراطورلغه
وارث اولدی . یرینه اوغلی شود کچدی . بونك اوغلی مار ،
قازان خانی اوپاقك قیزیله اولندی . مار تخته چیقدیغی زمان
قاین پدری کندیسنی مغلوب ایدرك بوتون ممالکنی ضبط
ایلدی . مار ، اوبدر و یربلاق نامنده ایکی اولاد براقدی. بونلر
اوپاقك زمان حکومتنده سیبریاده اولدیلر . فقط اوبدرك اوغلی
محمد برمقدار عسکر طوپلایه‌رق اوپاقی بوزدی، اولدیردی واون
زنجیدین شهرینی خاك ایله یکسان ایتدی . صوکره سیبریا

قطعه‌سنده‌دها ایلریلره نفوذ ایلیه‌رك ایرتیش ساحللرنده سیبیر شهرینی انشا ایلدی. صوکره روسلر بونی توسیع ایده‌رك توبولسق نامنی ویردیلر. یرینه یربلاقك اوغلی آتمیش کچدی. بوکاده محمدك اوغلی قوسیم خلف اولدی. قوسیمك غوتجر وبقوبلانامنده‌ایکی ارکك اولادی دنیایه کلمشدر. بونلری قوتسیوم خان اولدیرتمشدر. قوتسیوم خان کندیسندن شیمدی بحث ایتدیکمز حکمداردر. قازان عشیرتنك رئیسی اولدیغی سویله‌نیور.

آنالروسیه‌ن

بوراده موضوع بحث اولان غوتجر روسلرك سیبریا دوقه‌سی اودیجر دیدکلری کیمسه‌درکه ١٥٥٥ تاریخنده چاره عرض تابعیت ایتمشدی. تأدیه‌یی تعهد ایتدیکی ویرکویه مقابل اولمق اوزره ١٥٥٧ تاریخنده موسقوویه یدی یوز سمور دریسی کوندرمشدر. فقط دها چوق مقدارده ویرمکه مجبور اولدیغی ایچون چارویچ زیبانسکینك مملکتنی کلوب یغما ایتمه‌سنی تعهداتنی ایفا ایده‌مه‌مسنه‌ برسبب اوله‌رق کوسترمشدر. چار بوکا حدت ایتدیکندن سفیرینی توقیف ایتدیردی. ایرته‌سی سنه ادیجر ویرکوسنی تام کوندردی. سفیری سربست براجقدی. ١٨٥٣ تاریخنده قوتسیوم خان سبیریاده حکمران بولونیوردی. بوتاریخلرده، تانائیس ووولغا نهرلری ساحللرنده ساکن اولان وایران ایله بخارادن کلن کاربانلری اوراده یغما ایدن قازاقلر چار ایوان واسیلوویچ طرفندن طرد ایدیلدکلری جهتله ایچلرندن

تاتارلرك تاریخ عمومیسی

آلتی یوزی یرماق تیموقه و یچ نامنده کی آتمانلرینك (خلمان) یعنی
رئیسلرینك اداره سی آلتنده کندیلرینی دعوت ایتمش اولان ستروغانوف الکاسنه قامانهری طریقیله کیتدیلر. اوراده سیبربادن بحث
ایدیلدیکنی ایشیده رك یرماق ایله برلکده ستره بره نوا نهری
بو نجه یوقاری چیقدیلر. اورادن قایقلرینی قاره طریقیله تورا
نهرینه طاشیدیلر . ایرتیش نهرینه کیردیلر . قوتسیوم خانك
حکمران اولدیغی شهره قدر بونلر یوقاری دوغرو چیقدیلر .
قوتسیوم خانی چکیلمکه مجبور ایده رك زوجه سنی وچوجوقلرینی
اسیر آلدیلر . چوجوقلر ایچنده آلتانای سلطان نامنده بری ده
واردی. سیبریانك پایتختنی بو صورتله تسخیر ایتدکدن صوکره
ظفرلرینی دها توسیع ایلدیلر. بو اثناده یرماق بو خبری ویرمك
ایچون اللی قازاغی ١٥٨٤ تاریخنده موسقوه یه کوندردی وعفوینی
استحصال ایتدی . چار تهئودور بوندن اوقدر ممنون اولدی که
کندیسنه سیبریا پرنسی عنوانی ویردی وقازاقلرله برابر جنراللرندن
سمه ئون بولخوفسکی ایله ایوان غلوخوفی کوندردی. بخارادن
کلن برکاروانی باصمق ایچون یوز اللی قازاق ایله ووشای نهرینه
دوغرو یورومکده اولان یرماق قوتسیوم خانك باصقیننه
اوغرادی. قوتسیوم خان بوتون قازاقلری اولدیردی . یالکز
بردانه سی قاچمغه موفق اوله رق بو خبری دیکرلرینه یتیشدیردی.
اونلرده جنرال ایوان غلوخوف ایله برلکده اوبی نهردن ایندیلر

و کیمیسی برآ کیمیسی نهراً موسقوه‌یه التجا ایلدیلر. بونك اوزرینه
چارته تودور بازیل بوریسوو یچ سوقینی براردو ایله کوندردی.
بو جنرال تومن قصبه‌سنی بنا ایتدی. دانیه‌ل چوسقوفی بر مفرزه
ایله اعزام ایلدی. بوده توبول نهرینك ایرتیش نهرینه دوکولدیکی
نقطه‌ده توبونسق حصارینی بنا ایتدی. ۱۵۹۱ ده روس
جنراللری سیبریاده بویوك فتوحات یاپدیلر. ۱۵۹۸ ده قوتسیوم
خانی مغلوب ایده‌رك قاریلرینی واوچ چوجوغنی طوتدیلر،
موسقوه‌یه کوندردیلر. قوتسیوم خان مانقاتلر یاخود قاره قالپاقلر
نزدینه التجا ایله اوراده وفات ایتدی. ایرته‌سی سنه روسلر
بوالکاده یکی‌سه‌آ نهری قیسنده مانغاس، بلکه‌ده مانغابه یاشهرینی
بنا ایلدیلر. صوکره‌لری بوتون بوواسع قطعه‌یی تحت
تسخیره آلمشلردر.

سیبریاده ساکن اولان بوتون اقوامی برراده تصویره
قیام ایتمه‌یه‌جکم. بونلرك هپسی بحث ایتدیکم خانه تابع دکلدیلر.
ذاتاً باشقه براداره آلتنه کچمشلردر. روسیه‌دن بحث ایدن
بوتون اثرلر بوبابده مفصل معلومات ویرمکده‌درلر. بوتون
بوقوملر، اسلامیتی قبول ایدنلر مستثنا اولمق اوزره، عمومیتله
اورمانلرده ونهر کنارلرنده یاشارلر. بوراده یازین طوتدقلری
بالقلرله وقیشین آوایله بسله‌نیرلر. طبیعت هر طرفده کندیلرینه
بوقدر حیوان عرض ایدرکن و اوسایه‌ده یه‌جك وکیه‌جك

تدارکی قابل اولور کن بونلری تشدید ایچون اوغراشمه‌یی دلیلك عد ایدرلر . آمریقا وحشیلری قدر باربار درلر . فقط کندیلرینی بختیار ظن ایدرلر . حقیقة‌ده بختیاردرلر. چونکه قناعتلری بویله‌در .

هونلرك تاريخ عموميسى

اون دوقوزنجی کتاب

خوارزم خانلری

خوارزم ایمپراطورلغی، ایلك قاپچاق خانی باتونك برادری
شیبانی نسلندن اوزبك حکمداری ایلبارسك ایرانلیلردن فتح
ایتدیکی برالکادر. بو، اولجه تاریخنی کوردیکمز ایمپراطورلقلرك
قسم اعظمی کبی مشهور برحکومت دکلدر. خوارزم اوزبکلری
خارجده هیچ فتوحات یاپمامشلردر. محاربه‌لری همان دائما
داخلی ایدی. یاخود ایرانه وقوعه‌کلن بسیط آقینلردن عبارتدی.
ایران کندیلری ایچون آشیلمامه غیرقابل برسد تشکیل ایتمشدر.
جنکیز خان نسلنده‌کی او بی پایان حرص جاه اونلرده یوقدی.
بحر خزر ساحلنده اقامت ایدن تورکمنلره هجوم ایده‌رك اونلردن
اغتنام ایتدکاری یاخود ویرکو مقامنده ایسته‌دکاری سورولرله
زنکین اولمغی کافی کوریورلردی. پایتختلری یعنی خانلرینك

قرارکاهی اورکنج ایدی . خان، مملکتك اقسام سائره‌سنه یاپلمش اولان اقرباسندن دیکر برنسلردن دها آز ذی‌قدرت ایدی . اونلر باشلیجه شهرلره صاحب وحاکم ایدیلر .

ایران حکمداری شاه اسماعیل [١] شیبك خانی مغلوب ایتدکدن وبوتون خوراسان شهرلرینی ضبط ایلدکدن صوکره خوارزم الکاسنی اداره ایچون اوچ قوماندان تعیین ایتدی . برنجیسنه خیوق [٢] وهزاراسب [٣] شهرلری اصابت ایتدی . سلیمان قولی نامنده‌کی ایکنجی قوماندان اورکنج شهرینی اداره ایده‌جکدی .

رحمان قولی نامنده‌کی اوچنجی قوماندان اواسیر شهرنده اقامت ایدیه‌وردی . بوصوك ایکی قوماندان قاردش ایدیلر . اواسیر قوماندانی شهره واصل اولونجه ایلری کلنلرك کافه‌سنه محتشم بر ضیافت چکدی ، برچوق هدیه‌لر ویردی . یالکز ،

---

[١] بوکتابده مأخذلریمی هیچ ذکر ایتمیورم . چونکه ابوالغازی طرفندن تألیف ایدلمش اولان تاتارلرك تاریخ انسابندن باشقه الده بر کتاب قدر . ونی تعقیب ایتمکه مجبور اولیورم .

[٢] خیوق ، بیوك بخارا حدودلرنده، ٤٠ درجه ٤٥ دقیقه عرضنده وخسل نهرندن یاریم کونلك مسافه‌ده برخوارزم شهریدر . أولر غایت پیس عادی قلبه‌لردن عبارت اولمقله برابر اورکنجدن صوکره خوارزمك الك ایی شهریدر . اراضیسی غایت منبتدر . فقط یلك فنا مزروعدر . برآز باغ واردر . بونلره سارتلر باقیورلر .

[٣] هزار اسب خوارزم قطعه‌سنك خسل نهرینك شمال ساحلنده کائن برشهریدر که ٤٠ درجه ٤٥ دقیقه عرضنده ٨٩ درجه طولنده‌در .

عفت واستقامتی وحسن اخلاقیله مشهور اولان اواسیر قاضیسی عمر بوضیافتده بولونمقدن اجتناب ایتمش وحتی خستەلق بهانەسیله والی‌یی کورمکه بیله کیتمەمشدی . ایرتەسی کونی کندیسنی ایلك زیارته کلنلره نمازقیلدیردقدن صوکره آلدقلری هدیەلردن دولایی تبریك ایتدی و حکومتك دینی قبول ایدەجکلرنده شبهەسی اولمادیغنی سویلەدی . بو سوز زیارتجیلری حیرته دوشوردیکندن اونلره مجملرك تاتارلرك مذهبنك غیری بر مذهبه سالك اولدقلرینی، شهردەکی ایران عسکرینك مقداری آزاولدیغی ایچون والینك بومسئلەیی چیقارمغه جسارت ایدەمدیکنی، فقط صوکره مجملرك تاتارلر آراسنه یکی مذهبی ادخاله اوغراشەرق ابتدا خلقه مثال تشکیل ایتمك اوزره رؤسادن باشلایەجقلرینه امین بولوندیغنی ایضاح ایتدی. اونلری خبردار ایتمکی وظیفەسی جملەسندن عد ایدیور ودینلرینك معروض بولوندیغی تهلکەیی کوستریوردی .

ایکی سنه صوکره، اواسیر شهرینك ایلری کلنلری باقیرغان[١] الکاسنه کیدەرك کندی مذهبلرینه منسوب وفضیلت واستقامتیله غایت معروف برذاتی بولەرق کندیسنه خان عنوانی ویرمکه، شهرده بولونان بوتون عجم قوهٔ محافظەسنی قتل ایتمکه عزم ایتدکلرینی بیلدیردیلر . حسام‌الدین قاتال نامندەکی بوذات

[١] باقیرغان خسل نهرینك شمال ساحلنده ٤٢ عرض درجەسنده، توق شهرینك شمال شرقیسنده برحوارزم ولایتیدر .

اونلرك تكليفلريني قبول ايتمدي . اونلره بركا سلطانك [١]
اوغلى ايلبارسدن بحث ايلدي . ايلبارس اوزبكلر نزدنده مقيم
ايدي . جنكيزخان نسلندندي وجسارتي سايه‌سنده كنديلريني
مدافعه ايده‌بيليردي . بونصيحت اوزرينه اواسير سكنه‌سندن
ايكي ذات برمكتوب ايله ايلبارسه كوندرلدي ايلبارس مكتوبي
آلير آلماز قارده‌شي بيلبارس ايله برلكده‌همان حركت ايده‌جكني
بيلديردي. مرخصلر عودت ايتدكدن صوكره ايلبارسك ابتدا
شهره كيرمه‌يه‌رك جوارده برمحلده كيزليجه قالماسي و كنديسنك
استقبالنه انتظارايتمه‌سي دها موافق احتياط اولاجني دوشونولدي.
اتخاذ ايديلن بوقرار همان كنديسنه خبر ويريلدي. عيني زمانده
بو ترتيباني ياپانلر خلقي تسليح ايتديلر . شهرك قاپولريني
قاپاتدقدن صوكره ايران واليسني معيتنده‌كي آدملرله برابر قتل
ايله‌ديلر. ايچلرندن يالكز بريني اله كچيره‌مه‌مشلردي. ايرته‌سي كوني
كيدوب ايلبارسي استقبال ايتديلر. هم اوزبكلر هم سارتلر اوني كمال
ممنونيتله قبول ايده‌رك خان اعلان ايلديلر [٢] وقتيله كنديسنه تابع
متعدد شهرلر بولونان اواسير شهري صوك محاربه‌لرده بونلردن
محروم قالمشدي . آرتق ملحقاتي يكيشار [٣] ايله تارساقدن

سنه ١٥٠٦

---

[١] يادكار خانك اوغلى ايدي .

[٢] ٩١١ تاريخ هجريسنده. تاتار تقويمه كوره‌قويون سنه‌سنده .

[٣] يكيشار ، خوارزم قطعه‌سنده آمو و نهرندنك جنوب قولنك
صاغ ساحلنه دوغرو كوجوك برشهردر .

عبارت ایدی . ایلبارس خان برنجی شهری برادری بیلبارسه ویردی ودیکرینه شایان اعتماد برقوماندان تعیین ایتدی .

اواسیر قوهٔ محافظه‌سنك اثنای قتلنده قورتولمق چاره‌سنی بولمش اولان عجم کیزلیجه شهردن چیقابیلمك امکانی‌ده تأمین ایتدی‌و کنجه چکیلدی . جریان ایدن احوالی والی‌یه خبر ویردی . هیچ بکلنمه‌ین بو خبر اوزرینه سبحان قولی ایلری کلنلری نزدینه طوپلایه‌رق اونلره وقعه‌یی حکایه ایتدی . اورکنج والیلکنده بولوندیغی مدتجه کندیسندن موجب شکایت بر حال صادر اولوب اولمادیغنی صوردی . چونکه کندیسنی ایسته‌میورلرسه زورله اوراده قالمق املنده دکلدی . عینی زمانده ، کندیسندن ممنون ایسه‌لر بونك دلائلی ابراز ایتمه‌لری لازم کله‌جکنی‌ده علاوه ایدیوردی . هپسی ، دشمنلرك تجاوزاتنه مقاومت کوسترمسی واسماعیل صفوی‌یه قارشی صداقتلرینه شاهد اولماسی ایچون اورکنجده قالماسنی ایسته‌دکلری یولنده جواب ویردیلر . برادرینك وعجملرك قتلنده مدخلدار اولمادقلرینی ، یکی خانك اوزون مدت پایدار اولامایه‌جغنه امین بولوندقلرینی ، طبیعتلری اعتباریله ثباتسز اولان اوزبکلرك بر آز صوکره اونی ترك ایده‌جکلرینی سویله‌دیلر . والی ، اوزبکلر طرفندن هجومه اوغرادیغی تقدیرده کندیسنه یاردم ایده‌جکلرینی تکرار یمین ایله تأیید ایتمه‌لرینی ایسته‌دی . هرکس آرزوسنی اسعاف خصوصنده مسارعت کوسترمش

اولدیغی ایچون شهر اهالیسندن صداقتنه امین اولدیغی بری انتخاب ایله اوکا اواسیره کیدوب احوال حقنده دوغرو وصریح بر معلومات کتیرمه‌سی ایچون بر چوق پاره وعد ایتدی . فقط بو آدمك صداقتندن دها زیاده امین اولابیلمك ایچون اول امرده کندی مذهبنه کیرمه‌سی ایچون اصرار کوستردی . کوندردیکی بو آدمدن اولجه عجمك کتیرمش اولدیغی خبردن فضله برشی اوکره‌نه‌مدی . آرتق مدافعه اسبابنی حاضرلامقدن باشقه برشیله مشغول اولمادی .

اوچ آی صوکره ایلبارس خان بر اردو ایله اورکنجه یاقلاشدی . قارشی چیقمش اولان سبحان قولی‌یی مغلوب ایتدی . عسکرلری بو والی‌یی او قدر شدتله تعقیب ایتدیلر که فراریلرله برلکده شهره کیردیلر . سبحان قولی‌یی ، بوتون قوهٔ محافظه‌یی وشهرك ایری کلنلرینی قیلیجدن کچیردکدن صوکره اورکنجی ضبط ایتدیلر . بونك اوزرینه ایلبارس خان مقر حکومتنی اورکنجه نقل ایلدی . هزاراسبده بولونان عجم والیسی .وقعنی محافظه ایچون عینی تدابیر احتیاطیه‌یی اتخاذ ایتمشدی . شهر اهالیسی کندیسنه صادق قاله‌جقلرینی ویاردیم ایده‌جکلرینی یمین ایله تأمین ایلمشلردی .

ایلبارس خان ضبط ایتدیکی بوتون بویرلری محافظه ایده‌جك قدر آدمه مالك دکلدی . چونکه عائله‌سنه عائد تبعه‌نك قسم اعظمی عم‌وجه‌زاده‌لرینك تحت تابعیتنده ایدیلر . اونك ایچون، قوتلرینی

تزييد ايتمك اوزره اونلری تبعه‌لريله برلكده نزدينه كتيرتمك مناسب اولمايه‌جغنی باشليجه طرفدارلريله مذاكره ايتدی . هپسی بوفكری مناسب كورديلر . يالكز ايغور عشيرتندن بر آدم شدتله مخالفت ايده‌رك مملكتلری داخلنده سكونی محافظه ايتمك ايسته‌ين حكمدارلرك كندی اقربالرينی ، اغتشاش چيقارمالری ملاحظه‌سنه مبنی كندی ولايتلرندن اوزاق طوتمالری لازم كلديكنی مجلسه بيلديردی . خان ايله سائر اكابر بو آدمك سوزلری ابلق ايله آموناقك اوغللرينه قارشی بسله‌ديكی حسيات غرضكارانه‌دن ايلری كلديكنه قانع اولدقلری ايچون آرالرينی آچمغه خادم اوله‌جق بو مطالعه‌دن دولايی كنديسنی مؤاخذه ايتديلر . حتی حكومت داخلنده نفاق توليد ايده‌بيله‌جك بو ايغورك ازالهٔ وجودی ايجاب ايده‌جكی فكرنده بولونديلر . يادكار خانك درت اوغلی اولجه وفات ايتمش اولديغی ، اوزته‌ده يالكز اونلرك اوغللری بولونديغی جهتله ايلبارس خان بونلره اواسير واوركنج شهرلرينه صاحب اولديغی ، هنوز عجملرك النده بولونان هزاراسب وخيوق شهرلرينی ضبط ايچون آدمه احتياجی بولونديغی سويله‌يه‌رك برلشمك ايچون شهرلر بوله‌جقلری بوقدر كوزل مملكتك فتحنه تبعه‌لريله برلكده اشتراك ايتمكه اونلری دعوت ايلدی . ابلق ايله آموناقك [١] اوغللری بو خبری آلير آلماز ايلبارس خانك نزدينه كلديلر . اوده كنديلرينه

---

[١] يادكار خانك اوغلی .

ملحقاتی ایله برلکده اورکنج شهرینی ویردی وکندیسی اواسیره چکیلدی .

بوشهزاده‌لراورکنجده برله‌شیر یرلشمز خیوق وهزاراسب جوارلرینی تخریب ایچون آقینجیلر کوندرمکه باشلادیلر. عجملر بوندن اوقدرراحتسز اولیورلردی که‌نه‌شهردن چیقمغه‌نه‌مواشیلرینی جوار مرعالرده اوتلاتمغه جسارت ایده‌میورلردی . نهایت مملکتلرینه چکیلمك اوزره بوایکی شهری تخلیه ایتمکه مجبور اولدیلر. بورالره‌حاکم‌اولان اوزبك پرنسلری کیدوب خوراسانده حرب ایتمکه باشلادیلر . اسماعیل صفوینك وفاتندن صوکره آقینلرینه تکرار باشلادیلر و عجملری دوزون الکاسیله خوراسانك پایتختنك غربنده کائن‌داغلر آراسنده‌کی بوتون شهرلری ترکه اجبار ایلدیلر . اوزمان اوزبکلرك قارشیسنه یکی دشمنلر چیقدی. ابوالشان ومانقیشلاق [۱] حدودلرینه دوغروواستر آباد ایله‌خوراسان حدودلری اوزرنده کائن شهرلری اشغال ایدن تورکمنلر بعضیلری کندیلرینك تحت تابعیتنه کچمکله برابر ینه آقینلرینه شدتله ممانعت ایتدیلر و کندیلریله دائمی صورتده مجادله ایلدیلر. باجاقلری طوتمایان بیلبارس سلطان بوتون بومحاربه‌لرده حاضر

سنه ١٢٢٤

[۱] مانقیشلاق بحرخزر ساحلنده، آمو نهرینك جنوب قوللك منصبنك شمالنده ، ۳۰ و ۳۸ درجه عرضنده بر خوارزم شهریدر . طوپراقدن یاپلمش تقریباً یدی‌یوز خانه‌سی واردر. بحرخزرده بولونان یگانه بویوك، امین ودرین بر لیماندر. باشقه‌لرینك النده بولونسه‌ایدی پك مشهور اولوردی .

بولنمق ایچون ، برباز کیره قوشولمش خفیف برآرابه‌یه را کب اولوردی . یاننده آلتی جسور معیتی ایله عسکرلرینی محاربه‌یه سوق ایدر ، مصادمه‌نك الك آتشلی نقطه‌لرینه صوقولور، بوتون عسکرلرینی حیرتده براقه‌جق برجسارتله حرب ایدردی ، ایلبارس خان [۱] ایله برادری بیلبارس سلطان [۲] بربرلرندن پك آز فاصله ایله وفات ایتدیلر . ایلبارس اوزبك واواسیر عجملرینه غلبه‌سنك خاطره‌سی اوله‌رق بوتون اولادلرینه غازی عنوانی ویردی. بوعنوان باشقه‌دینن دشمنلر اوزرنده مظفریت احراز ایدن برحکمداره دلالت ایدر [۳] .

یالکز برادرلرینك دكل بوتون عائله‌نك الك بویوکی اولان وعموجه‌سی ایلبارسك اثنای حیاتنده یکیشار شهرینك وارداتی آلان سلطان حاجی اواسیرده خان اعلان ایدیلدی . تبعه‌سی پك قلیل اولدیغندن حکم ونفوذی دائما پك محدود قالدی . خلقك قسم اعظمی ایلبارس خانك بویوك اوغلی سلطان غازی‌یه تابع بولنیورلردی . سلطان غازی ذکا ودهاسی سایه‌سنده

[۱] بدی اوغلی اولمشسه‌ده یالکز سلطان غازی ایله محمد غازی معلومدر .

[۲] بش اوغلی اولمشدر . یالکز سلطان حاجی معلومدر .

[۳] ایلبارس زماننده اوز بکلر شرق طرفنده ایرتیش نهرینه قدر بوتون قایچاق قطعه‌سنی ، جنوب طرفنده سیرت نهرینه قدر اولان حوالی‌یی اشغال ایتدکاری کبی شیبکده بخارایی ضبط ایتمشدی. بویوك بخارا وخوارزم اوز بکلری ایغور ، نایمان ، دورمان ، قنکرات عشیرتلرندن مرکبدر .

اطرافنده کیلرك قلبنی تسخیره موفق اولمشدی . غایت حریص جاه اولدیغندن حاجی خانك الندهیك آز نفوذ واقتدار براقیوردی. حاجی سلطان خان عنوانیله وسلطان غازینك مراسم اثناسنده کندیسنه ترك ایتدیکی حق تقدم ایله اکتفایه مجبور اولیوردی .

حاجی خانك وفاتندن صوکره ، اورکنجه حاکم اولان ابلق زاده حسن قولی ، خان اعلان ایدیلدی. یادکارخان عائلهسنه منسوب شهزادهلرك یعنی برکا سلطان ایله ابلق وآموناق [١] نسلندن کلنلرك اك یاشلیلری ایدی . بونلر عینی برعائله تشکیل ایتدکلری جهتله هپسی ، خصوصی براراضییه مالك اولمقله برابر برخانه اطاعت ایدرلردی . ابلقك یکانه اوغلی اولان حسن قولی خانك متعدد اولادی واردی . اك بویوکلری بلال کندیسنه کرك چهره کرك خصائل ومزیات اعتباریله پك بکزردی. صوکره ، بوعائلهنك بوتون شهزادهلری یعنی ایلبارس خانك ، بیلبارس سلطانك وآموناقك اوغللری اورکنجده اقامت ایدن حسن قولی خانك کندیلرندن فضله وارداتی اولماسنی قیصقانهرق علیهنده اتفاق ایتدیلر ، کلوب اورکنجی محاصرهیه آلدیلر. حسن قولی خان معیتندهکی آدملرله برلکده پیاده اولهرق شهردن چیقدی . خوراسانه کیدیلن قاپی اوکنده استحکامات اوستنده اخذموقع ایتدی. صباحدن

[١] آموناقك آلتی اوغلی واردی : سفیان ، بوجکا ، آواناش ، قال ، آقانای ، آغانای . بونلرکده هپسنك اولادلری واردی .

آقشامه قدر دوام ایدن بر محاربه‌ده دشمنلرینه قارشو جسورانه مدافعه‌ده بولوندی . آموناقك هنوز یکرمی یاشنده بولونان اك کنج اولادی آغانای سلطان یك ایلری‌یه آتلمش اولدیغندن حسن قولی خانك عسکرلری طرفندن اولدیرلدی ، باشی کسیلدی . قاردشلری شهزاده‌لر وسائر دشمن رؤساسی بوندن غلیانه کله‌رك اوبدر شدتلی هجوملرده بولوندیلرکه محصورین شهره قاپانمغه مجبور اولدیلر . درت آی سورن بر محاصره‌دن صوکره قیطلق صوك درجه‌یه واردی . بربارکیر یاخود اینك باشی ایچون قرق تانغا [۱] ویریلیوردی. اهالینك قسم اعظمی شهردن چیقدیلر و متفق شهزاده‌لرك مرحمتنه صیغندیلر . قیطلقدن و فرارلر یوزندن بوصورتله ضعفه اوغرایان اوركنچ آرتق متفقلرك هجوملرینه مقاومت ایده‌مه‌یه‌جك برحاله کلدی . متفقلر صوك بر عمومی هجوم یاپه‌رق شهری ضبط ایتدیلر. حسن قولی خانك شدتلی مقاومتنه رغماً محاصرین قلینج الده ایچری کیردیلر ، شهره حاکم اولدیلر و بویوك اوغلی بلال ایله برلکده

---

[۱] تانغا بویوك بخاراده وخوارزمده تداول ایدن بر سکه‌در. اغلب احتماله کوره خانلرك یکانه ضرب ایتدیکاری پاره بودر. اولدقچه خالص بر کوموشدندر. تقریباً بر «اکو» écu نك ربعی قیمتنده‌در . مدوردر . بر طرفنده خانك اسمی دیکر طرفنده تاریخ هجریله برابر مملکتنك اسمی واردر. سائر سکه‌لرباقیردندر. بزم اونلقلره معادلدر. ایران مسکوکاتی‌ده بخاراده و بالخاصه خوراسان حدودلرنده تداول ایتمکده‌در .

حسن قولی خانی اولدیردیلر . هنوز کوچوك بولونان اوته‌کی چوجوقلرینی بخارا قطعه‌سنه کوندردیلر.

آموناقك بویوك اوغلی سفیان سلطان بوتون متفق شهزاده‌لر طرفندن خوارزم خانی اعلان ایدیلدی . شهزاده‌لر آرالرنده شهرلری یکیدن بر تقسیم ایتمکه قرار ویردیلر . برکا سلطان احفادی اواسیر ، یکیشار ، تارساق ودوروون [۱] شهرلرینی مانقیشلاق تورکمنلریله برابر آلدیلر. آموناقك اوغللرینه آمونهری جوارنده کائن اولان شهرلریعنی اورکنج،خیوق،هزاراسب،کات، بولدومساس،نیکیچا کاتا،بویوزا،باغابات، نسا،ابیوردو،راهاردا، ماهانابلده‌لری، ابوالشان ودهستان الکالرنده ساکن تورکمنلر دوشدیلر بوتقسمدن صوکره سفیان خان ایرشاری عشیرتندن ابوالشان تورکمنلرندن هرسنه کندیسنه برویرکوتأدیه‌ایتملرینی ایسته‌دی. ردایدرلرسه کلوب اقامتکاهلرینی یقه‌جغنی تهدیدنده بولونیوردی. بونلر آرالرنده برپاره طوپلایه‌رق هدیه مقامنده اوکا یوللادیلر. فقط بودورلو ویرکویه پك ممنون اولمایان خان ایرته‌سی سنه اونلرك مملکتنه ابوالشان ودهستان تورکمنلرندن بالذات ویرکو طوپلامق اوزره قرق مأمور کوندردی . بومأمورلر مختلف حوالی‌یه داغیلدیلر . تورکمنلر درحال کندیلرینی قتل ایتدیلر .

---

[۱] دوروون ، آمو نهرندن یاریم کونلك مسافه‌ده بر خوراسان شهریدر .

سفیان خان اردوسیله همان اوزرلرینه یورودی . آرقه‌سندن‌ده درت قارداشی کلیورلردی .

تورکلر آمو یعنی جیحون نهری ساحللرنده اقامت ایدییورلردی. آمو نهری اورکنج شهری اوکنندن کچدکدن صوکره غربه وابوالشان داغلرینه دوغرو جریان ایدر . بوداغلرك اطرافندن دولاشیر ، صوکره جنوبه دونر ، تکرار غرب استقامتنی آلیر واوراده اوغورزا [۱] الکاسندن کچر ، مازندران دکیزینه دوکولور . اورکنجدن اوغورزایه قدر بوتون بوالکا صوك درجه‌ده منبت اولدیغی ایچون تورکمنلرك بورالرده برچوق قرارکاهلری واردی . یازین جوار وادیلرده اوتورورلر ، اوراده مواشیلری ایچون صوبولورلردی. قیشین نهر ساحللرینه دونرلردی . آداقلی شیسر ایلی عشیرتنه منسوب تورکمنلر پیشغا [۲] الکاسندن قاریقیزیت [۳] الکاسنه قدر

---

[۱] اوغورزا بحرخزر ساحللرینه دوغرو خوارزم قطعه‌سنك برولایتیدر . وقتیله آمو نهرینك شمال قولی بورادن کچدیکی زمان غایت منبت ایدی . فقط نهر جریانی دکیشدیرنجه برچول حالنه کلشدر . تاتارلسانده اوغورزا خیار دیمکدر. چونکه اسفا ایدیلدیکی زمانلرده بوراده پك چوق خیار یتیشیردی .

[۲] پیشغا اورکنج شهرینك شرقنده کوچوك برالکادر . آمو نهری اورادن کچمه‌دیکی تاریخدن صوکره آرتق مسکون بیله صاییلاماز.

[۳] قاریقیزیت اورکنج شهرینك غربنده پیشغا واوغورزا الکالری آراسنده خوارزم ولایتیدر . بوکون عینی سببدن دولایی اهالیسی داغیلمشدر .

اولان یرلرده بو نهرك ایکی ساحلنده ساکن ایدیلر . بو صولك
موقعدن ابوالشان داغنه قدر اولان حوالیده علی ایلی عشیرتی
تورکمنلری بولونورلردی . تیوآزی عشیرتی ایسه ابوالشان
داغندن مازندران ده کیزینه قدر آمو نهرینك متباقی
ساحللرنده مقیم ایدیلر .

سفیان خان ابتدا برلکده اوتوران ایرشاری وخوراسان
سالوری تورکلرینه هجوم ایتدی پك چوق مقاومته تصادف ایتدی .
بو تورکمنلرك بر چوغنی اولدیردکدن و بعضیلرینی اسیر آلدقدن
صوکره متباقیسی ابوالشانك اوچ کونلك مسافه ده شمالده کائن
اولان دزو داغنه دوغرو فراره مجبور اولدیلر . بو داغك
اتکنه قدر کندیلرینی تعقیب ایله اوراده اطرافلرینی قوشاتدی .
صودن محروم بولونان تورکمنلر ایکی کون صوکره تسلیم اولمغه
مجبوریت حس ایتدیلر . ایچلرندن بعض اختیارلری کوندردیلر .
بونلر سفیان سلطانك کوچوك برادری آقاتای سلطانه مراجعت
ایله اوزبکلرك من القدیم کوچوك قارداشلری دیکر برادرلره
ترجیح ایتدکلرینی آکلاتدقدن صوکره برادری سفیان خان
نزدنده کندیلری ایچون شفاعت ایتمه سنی رجا ایلدیلر واستحصال
صلح ایده بیلیرسه اوکا صادقانه مربوط قاله جقلری وعدنده
بولوندیلر . آقاتای سلطان ایچلرندن دها معتبر بعض ذواتك اعزامنی
ایسته دی . بونلره سائر تکمیل آرقداشلری نامنه قرآن
اوزرینه یمین ویردیردکدن صوکره سفیانه مراجعتله عفولرینی

طلب واستحصال ايلدی . صوکره کندیلرینه بروير کوقویدی .
اوغرادقلری خساراتدن دولايی بوویرکو کله جك سنه تأديه
ایدیله جکدی . اولدیردکلری قرق مأمور ایچون قرق بیك
قویون ویرملری قرارلاشدیغی کبی سلطانك تنسیب ایده جکی
تضميناتك تسویه سنی ده قبول ایلدیلر . بو تاریخدن بری بونلر
هر سنه خانه عینی مقدارده قویون ویرمکه مجبوردرلر [١] .
سائر تورکمن عشیرتلری ده خان ایله معاهده یاپدیلر ومنتظماً
برمقدار معین قویون ویرمکی تعهد ایلدیلر [٢] . یالکز آداقلی
شیسر ایلی عشیرتلری کبی آمو نهری ساحللرنده اقامت ایدن
عشیرتلر هر سنه برمقدار عسکر ویرمك تعهدی آلتنه کیردیلر .
علی یلی تیوآزی عشیرتلری ایسه ویرکولرینی مال اوله‌رق
تسویه ایتدیلر . اراضیلرینك محصولاتیله کچینن بوصوك اوچ

[١] بوقرق بيك قويونی دولدیرمق ایچون تاقا ، صاریق ، یامول
عشیرتلری سکز بیك ، ارساری عشیرتی ١٦٠٠٠ ؛ خوراسان سالوری
عشیرتی ایله دیکرلری ١٦٠٠٠ قویون ویرمکی تعهد ایتمشلردر . وقتیله
بوعشیرتلر برعشیرتك تشکیل ایدرلردی . کوچوك کوچوك قوللره آیرلمشلردی .

[٢] ایچکی سالوری عشیرتی هرسنه ویرکو اوله‌رق ١٠،٠٠٠
وخانك مطبخی ایچون ده ١٠٠٠ قویون ویریوردی . حسن عشیرتی
ویرکو ایچون ١٦٠٠٠ قویون و ١٦٠٠٠ ده خان مطبخی ایچون
ویریردی . ایقدور ودسودور عشیرتی ویرکو ایچون ١٢٠٠٠
وخانك مطبخی ایچون ١٢٠٠ قویون ویریردی . آرابارعشیرتی ویرکو
ایچون ٤٠٠٠ ، خانك مطبخی ایچون ٤٠٠ قویون ویریردی .
قوتلان عشیرتی ویرکو ایچون ١٢٠٠٠ ، مطبخ ایچون ١٢٠٠ ؛
آداقلی عشیرتی ویرکو ایچون ١٢٠٠٠ ، مطبخ ایچون ١٢٠٠ قویون
ویریرلردی . اهمیتسز سائر عشیرتلرده سنوی ٤٠٠ قویون ویریورلردی .

توركمن عشيرتى اوچيل يعنى اوچ قوله آيرلمش برقوم لقبيله
ياد ايديليرلردى .

سفيان خانك [١] وفاتندن صوكره برادرى بوجغا سلطان
كنديسنه خلف اولدى . بويوك بخاراده حكمران اولان عبيد
خان بو تاريخلرده ايرانليلردن خوراسانك بعض شهرلرينى ضبط
ايتدى . دائمى صورتده ديكر شهرلرك جوارلرينه آقينلر ياپان
تبعه‌سى اوزبكلر برچوق اسرا كتيرييورلردى . ديكر طرفدن
ابيورد ، نسا ودورون شهرلرينى اشغال ايدن خوارزم
اوزبكلرى ، جيلقه‌بروق [٢] الكاسى حدودلرينه دوغرو
خدسان واسفراين شهرلرى محملرينى عينى صورتده ازعاجدن
كرى قالمايورلردى . بو اوزبكلر قيرلره طاقم طاقم يايلييورلر ،
يالكز زراعته مانع اولمقله‌ده قالمايه‌رق ايرانليلرك ، تحت حاكميتنده
بولونان سائر جوارشهرلرله هردورلو مناقله ومناسبتى كسيورلردى .
ايران حكمدارى شاه طهماسب ، استانبول ايمپراطوريله موجود
منازعاتندن دولايى بواوزبكلرك تجاوزاتنه مؤثر صورتده چاره‌ساز

---

[١] بو حكمدار بش اولاد براقدى : يوسف ، يونس ،
على ، آغيش ، پهلوان قولى . يكى خان بونلره خيوق شهرينى تخصيصات
اوله‌رق ويرمشدر .

[٢] جيلقه‌بروق آمو نهرينك جنوب قولنك جنوبنده ، استر
آباد حدودلرنده كوچوك بر ولايتدر .

اولامادیغی ایچون بو مزعج دشمنلرله برلشمك مسلكنی طوتدی. بو مقصدله بوجغا سلطانك قیزلرندن یاخود اقربالرندن برینك دست ازدواجنی طلب مقصدیله قوماندانلرندن برینی خوارزم قطعه‌سنه کوندردی. سفیر، متبوعی نه قدر معظم اولورسه اولسون بویوك جنکیز خان سلاله‌سندن بر پرنسس ایله اولنمکی شایان افتخار تلقی ایده‌جکنی، تیمورلنکك‌ده بو عائله‌دن بر قیز آلمقله غایت مفتخر بولوندیغنی، بو مناسبتله شاهه،امیر تیمور کورکان نامنی ویرلمسنی سویله‌دی. بو اسمی صوکره دائما طاشیمشدر. بوندن باشقه متبوعنك بوازدواجدن باشقه برفائده‌دها بکله‌دیکنی یعنی استانبولده‌کی تورك ایمپراطورینه قارشی قوای معاونه ایسته‌دیکنی، اوندن چوق قورقوله‌جغنی چونکه ایرانی ضبط ایتدکدن صوکره اوز بکلره‌ده هجوم ایده‌جکنی علاوه ایلدی. بوجغا خانك کریمه‌سی اولمادیغی ایچون سفیان خانك کریمه‌سی عایشه بکی ویرمکی وعد ایتدی. ابتدا بو پرنسسك برادری آغیش سلطان ایله ایلری کلنلردن دوقوز ذاتی معاهده‌یی عقد ایچون کوندردی. ایران شاهی خوارزم شهزاده‌سنی غایت اعزاز واکرام ایله قبول ایده‌رك کندیسنه خدسان شهرینی ویردی. آغیش سلطان بوراده یکرمی بش سنه قلدی. شاه طهماسب بوجغا سلطانه اون کولچه آلتون، اون کولچه کوموش، اون کوزل آت هدیه ایتدی که بونلرك اکرلری وطاقملری غایت کوزل صورتده

مزین ایدی . آیریجه بیك طوپ ایپکلی قماش ودها سائر
بر چوق ذی قیمتداراشیا وخلعتلرده واردی . صوکره بوجغا
سلطان پرنسسی کمال احتشام ایله ایرانه کوندردی .
اوتاریخدن صوکره دائما عجملرله ایی کچیندی . بوخان ، بحث
ایتدیکمز آغیش سلطانك وفاتندن برآز صوکره وفات ایتدی .
یکرمی یدی سنه شرفلی برسلطنت سورمشدر [١] .

بوجغا خانك برادری آوانش خان [٢] اورکنج شهرنده
خان اعلان اولوندی . بوخانك مانقات یاخود قارا قالپاقلر
میرزالرندن برینك کریمه‌سی اولدیغنی ادعا ایدن برقادیندن دین سلطان
نامنده براوغلی اولمشدی . بوقادین برمحاربه‌ده اسیرایدیلدکدن صوکره
خانه صاتیلمشدی . خانده کندیسیله اولنمشدی . چوجوقلرندن
ایکی کوچوکنك والده‌سی بولونان دیکر برزوجه‌سی حقیقةً
مانقات میرزالرندن برینك قیزی ایدی . اوزبکلرك عادتی
موجبنجه خانك زوجه‌سی بومانقات میرزالرندن برینك زوجه‌سی
اولورسه (بکم) نامنی یالکز اوطاشیر . آوانش خان ، اوغلی
دین محمدك تربیه‌سنی بوقادینه توديع ایتدی . بوشهزاده
خوارزمده سلطنت سورمش اولان حکمدارلرك الك مشهوری

---

[١] بوحکمدارك اوچ اوغلی قالیوردی : دوست محمد ، ایش
محمد ، یوردم نام دیکرله ایش دوست . کندیلرینه تخصیصات اوله‌رق
کات شهری ویرلمشدی .

[٢] بوحکمدارك اوچ اوغلی واردی : دین محمد ، محمود ، علی .

اولدیغی جهتله کنجلکنه دائر وقعه‌لر کمال اعتنا ایله حفظ وحکایه ایدیلیر . دها کنجلکنده استقبالنك نه‌قدر پارلاق اوله‌جغی حرکاتندن آکلاشیلیوردی. پدرینك زمان حکومتنده دین محمدك حرکاتی قانلی برمحاربه‌یه سببیت ویردی . دها آلتی یاشنده ایکن کندی یاشنده چوجوقلرله برابر طوپراق وطاشدن برقلعه یاپدی . ایچنه آرقداشلرندن برقاچنی یرلشدیردکدن صوکره دیکرلرینه هجوم امرینی ویره‌رك بومحاربه‌ده تمیزایده‌جکلره مکافات ویره‌جکنی وعدایتدی، جسارت کوسترمه‌ینلری اولوم ایله تهدید أیلدی . کندیسنی سومه‌ین اوکی والده‌سی بکم اونی فنا حالده آزارلادی وتوغما کلمه‌سنی قوللاندی . اوزبك لساننده بوکلمه براسیردن دوغمش چوجوق معناسنه‌در . ١٩ یاشنده‌ایکن اورکنج خانه تابع اولان خوراسان قسمنده مقیم اوزبکلرك آزاده صیراده استراباده وایرانه تابع خوراسان اقسامنه آقینجی مفرزه‌لری کوندردکلرینی دویونجه پدری خانك خبری اولمقسزین قرق کشی ایله یوله چیقدی . اورکنج اوکندن کچن آمو نهری آیاغنی بر مدت تعقیب ایتدکدن صوکره بو نهرك دیکر آیاغنه واصل اولدی ، سیدالیق تافا دنیلن برموقعدن بونهری کچدی ، دینار دنیلن بوغازه کیردی . اوراده ، محمد غازی سلطانه کوتوروان وتورکمنلرك بوحکمداره تأدیه ایتدکلری ویرکویی تشکیل ایله‌ین سورولره راست کلدی . دین محمد سلطان یولده یاننده‌کی آدملره سوت تأمین ایتمك ایچون صاری

برکچی‌نك کندیسنه ویرلمه‌سنی ایسته‌دی. سورویی کوتورن آدم بوکا موافقت ایتمدیکی جهتله اوکا سوءمعامله ایتدی وبوتون مواشی‌یی ضبط ایتدی. بوواقعه‌اورکنج شهرینك سبب تخریبی اولدی واوزبکلر نزدنده برضرب‌مثله سببیت ویردی: اورکنج شهرینی صاری برکچی خراب ایتدی دیرلر. دین محمدسلطان صوکره استرآباد اراضیسنه آقینلر یاپدی. اوراده، ایرانیلره عائد برچوق مواشی اغتنام ایله‌دی. بوصیراده، کندیسنه یایلان تجاوزدن خبردار اولان محمد غازی سلطان، دین محمد سلطانك کچه‌جکی یوللره عسکر کوندردی واونی طوتملری امرینی ویردی. فی‌الحقیقه، دین سلطان غنائم ایله راحت راحت دونرکن بوعسکرك اورته‌سنه دوشدی. بونلر مواشی‌یی‌الندن آلدیلر وکندیسنی محمد غازی سلطانه کوتوردیلر. معیتنده کیلرك کافه‌سی داغیلدی. برقسمی‌اورکنج یولنی‌طوتدیلر. بعضیلری، دین محمدك باشنه کلن وقوعاتدن صوکره‌اورایه دونمکه‌جسارت ایده‌میه‌رك رئیسلرینك عاقبتی نه‌اوله‌جغنی بکله‌مك اوزره قیرلرده قالدیلر. اورکنجه دونمش‌اولانلر آوانش خانه‌اوغلنك اسارتنی خبر ویردیلر. فقط بوحکمدار کندیسنی هیچ سومدیکی کبی اللی یاشنده اولدیغی حالده محمد غازی سلطانك همشیره‌سیله‌ده‌تأهل‌ایتمش اولدیغی ایچون قاین برادریله دارغینلق چیقارمق ایسته‌مدی. دین محمد سلطان خصوصی بر اُوه‌حبس ایدیلدی. اوراده تحت نظارتده طوتولدی. صوکره جزا

کوردی . صوکره ایغور عشیرتندن ریشا شودای بیردی قوماندانسنده آلتی کشیدن مرکب برقوهٔ محافظه ایله باباسنه کوندرلدی . بو آدم ، محمدغازی سلطانك مساعدهسی اولمقسزین عجملرك اراضیسنه آقین یاپدیغندن ومحمدغازی سلطان آدملرندن بعضیلرینی صویدیغندن دولایی خانك کندیسنی تأدیبه مجبور اولدیغی ونهایت اونی کتیردیکنی سویلهمکه مأمور ایدی .

دین محمد سلطان یولده کیدرکن تصادفاً اوراوده بولونهبیلهجك کندی آدملرینك کلوب قورتارملری امیدیله آراده صیراده فریاد ایدییوردی . فیالحقیقه غوردیش[١] الکاسنده آدملرندن بعضیلری واردی . بونلر دین محمدی طانیدیلر واوزاقدن تعقیب ایتدیلر . دین محمد سلطان ، کندیسنی کوتورن وکیجهیی اوراده کچیرمك ایستهین آدمه اوراده توقف ایتمهملرینی وغلبهلق ایچنده تشهیر ایدیلمهسنی رجا ایتدی . ریشا شودای بیردی صباحه قدر یورومکده دوام ایلدی . بارکیرلرینی اوتلاتمق و بر آز استراحت ایتمك ایچون پك کچید یری اولمایان بر نقطهده قافلهیی دوردیردی . دیکر محافظلرله برلکده درین اویقویه دالمش بولندیغی صیراده دین محمد سلطانك آدملری یاقلاشدیلر واونی قورتاردیلر . دین محمد سلطان

[١] غوردیش ، خوارزم قطعهسنك کوچوك بر ولایتیدر . پیشغا ایله قونقات الکاسی آراسنده کائندر . آمو نهری دولاییسیله غایت منبتدر . بو نهرك شمال آیاغی اورکنجدن کچن اسکی مجراسنی بو ولایت داخلنده ترك ایله خسل نهرینه دوکولمکه باشلامشدر .

محافظلرینی اولدیرتدی. بونلری خالی برطرفه دفن ایتدیردکدن. واله کچمه‌مك ایچون هر دورلو تدابیری اتخاذ ایله‌دکدن صوکره اورکنجه عودت ایتدی وپدری خانی، برطاقم هدیه‌لرله اعاده ایدلدیکنه اقناع ایله‌دی . مع‌مافیه ، انتقام آلمق ایسته‌ین دین محمد سلطان بری پدرینك مارقه‌سی دیکری محمد غازی سلطانك همشیره‌سی اولان اوکی والده‌سنك مارقه‌سی ایله ایکی مهرقازدیردی وایکیسی طرفندن محمدغازی سلطانه بر مکتوب یازدی . بونده همشیره‌سی تهلکه‌لی صورتده خسته‌لاندیغندن همان کلمه‌سی لزومی بیلدیریلیوردی . صوکره ، یاپدیغی آتینده کندیسنه رفاقت ایتمش اولان قرق کشی‌یی غایت حسن معامله ایله بوتون بوتون جلب ایتدی . محمد غازی سلطان بومکتوبی آلنجه اورکنجه کیتدی . اوراده ، همشیره‌سنك هیچ خسته‌لانمامش اولدیغنی خبر آله‌رق حیرتلره دوشدی . آوانش خان اوزمان اوراده یوقدی . محمد غازی سلطان بوندن شبهه‌له‌نه‌رك کری دونمه‌یی تصور ایدییوردی . فقط سرایك طیشنده دویدیغی بویوك بر کورلتو اوزرینه کیزلیجه قاچمق ایچون آوانش خانك آخورلرینه کیتمکه مجبور اولدی. کوردیکی بویوك بر غلبه‌لقدن دولایی بوتصوریی اجرا ایده‌مدی ، بر صمان ییغینك آراسنه صاقلاندی . دین محمد سلطان کندیسنی آرادی ، بولدی ، قفاسنی کسدیردی . بوتون اورکنج شهرنده بوخبر شایع اولونجه محمد غازی سلطانك آدملرندن

بری اواسیر شهرینه قوشه‌رق سلطان غازی‌یه [۱] برادرینك وفاتی آکلاتدی . بونك بوتون حدت وشدتی آوانش خانك یکنی علی سلطان اوزرینه یوکلندی . علی سلطان اواسیر شهرنده ایدی . بونی قتل ایتدیردی .

بواثناده دین محمد سلطان فرار ایتمشدی . پدری آوانش خان بونا کهانی وقعه حقنده مذاکره‌ده بولونمق اوزره مجلس مشورتی طوپلادی . مناسب بعض قرارلر اتخاذ ایدیلدیکی صیراده برساعی کله‌رك علی سلطانك وفاتی خبرینی کتیردی . آوانش خان نه‌یاپه‌جغنی شاشیردی . آوانش خانك هپ آموناق احفادندن اولان یکنلری بوقتللردن خبردار اولونجه‌قانلی برمحاربهٔ داخلیه ظهور ایده‌جکنی تخمین ایده‌رك اورکنجه کیتدیلر . محمد غازی سلطان طرفدارلری ده‌اواسیره چکیلدیلر . آوانش خان حربه طرفدار دکلدی . عائله‌سنه منسوب بوتون شهزاده‌لرك رجا وتشویقی اوزرینه حربه قرار ویردی . سلطان غازی ، آوانشك برادرو ایله اواسیر اوزرینه یورودیکنی خبر آلنجه یکیشاره حاکم اولان بیلبارس سلطان احفادندن همان استمداد ایتدی . فقط صبرسزلقدن بوقوهٔ امدادیه‌نك ورودینی بکله‌یه‌مدی . معیتنده‌کی عسکرله دشمنلرینه قارشی چیقدی . اواسیرشهرینك غربنده کائن اولان قومقانتلر الکاسنه‌قدر آوانش

---

[۱] بوحکمدار ، علی سلطانك همشیره‌سی ، آوانشك یکنی وسفیان خانك کریمه‌سی ایله تأهل ایتمشدی .

خانه دوغرو یورودی . بربرلرینی آرایان ایکی اردو قارشیلا-
شمقده گجیکمه‌دیلر . سلطان غازی ، دشمنلرینك جبهه‌سنه
مساوی برجبهه تشکیل ایده‌جك قدر عسکره مالك دکلدی .
انی آیلق آلمایان وفنا باقیلان عسکرلری کندیسندن غیر ممنون
ایدیلر . بولوندیغی مشکل وضعیتده اردوسنك ایچندن شو
سوزلری سویله‌ین برسس ایشیتدی : « شیمدی‌یه قدر عسکر-
لرکدن زیاده بارکیرلرکه وحیوانلرکه اهمیت ویردك . شیمدی
عسکر نقصانی اونلرله تلافی ایت باقه‌لم . » ایکی اردو جنکه
کیریشدیلر . سلطان غازی محاربه‌یی غائب ایتدی . سائر
اون بش شهزاده ایله برابر مقتول دوشدی . بوتون اولادلری
[١] آقاتای سلطان طرفندن اسیر ایدیله‌رك بویوك بخارا
قطعه‌سنه کوندرلدیلر . اواسیره کیتمش اولان ییلبارس سلطان
حفیدلری سلطان غازی‌یه التحاق ایچون استعجال ایتدکلری
صیراده مغلوبیتنی و وفاتنی خبر آلنجه بویوك بخارا قطعه‌سنه
قاچدیلر ویکیشاره تکرار کلمکه جسارت ایده‌مدیلر . غالب
کان شهزاده‌لر اللرینه دوشن حکمدار عائله‌سی افرادینك
تکمیل ارککلرینی اولدیرتدیلر ، قیزلری وقادینلری اسیر
اوله‌رق صاقلادیلر . وقتیله غایت کثیر اولان ایلبارس خان

---

[١] اولیغتو باسمال بك نامنده برتورکمن رئیسنك قیزندن عمر
غازی سلطان وشیرغازی سلطان نامنده ایکی اوغلی وسحاره خاتون
ایله قوناش خاتون نامنده ایکی قیزی اولمشدی .

احفادی بو مظفریت نتیجه‌سنده همان تماماً سوندی ، خوارزم قطعه‌سنده آزتق همان هیچ قالمادی .

بوقدر بویوك برانقلابدن صوكره بوتون مملكت آمو ناق احفادی آراسنده پایلاشلدی . آوانش خان اسكی اراضیسی و اوركنج شهری ایله اكتفا ایتدی. سائر شهرلری اقربالرینه داغیتدی . دین محمد سلطان دوزون شهرینی آلدی . بوتون بوشهزاده‌لر اوتاریخدن صوكره غایت صیقی براتحاد آلتنده یاشادیلر . سلطان غازینك اوغلی اولوب بویوك بخارا قطعه‌سنه قاچمش اولان عمر غازی سلطان ، عبید خانك خدمتنه كیردی وكنجلكنه رغماً بعض وسیله‌لرله قابلیتنی كوستردی ، حقنده بویوك امیدلر ویردی . اوركنجه كیتمك اوزره كندیسنه براردو ویرمه‌سی ایچون عبید خانه یالوارمقدن خالی قالمادی . اوزمان بوطرفلرده بولونان ابوالخیر خان نسلندن سائر بوتون شهزاده‌لرده اوكا رفاقت ایتمك آرزوسنده ایدیلر . بویوك بخارا خانی عبید، سمرقند خانی دوآنمارت ، هانیسا سلطان ومهدی سلطان احفادی عمر غازی سلطانك تشویقاتی اوزرینه بوتون قوتلریله خوارزم قطعه‌سنه كیرمكه قرار ویردیلر . بوخبر شایع اولونجه ، آمو ناق احفادندن اولوب خیوق ، هزاراسب شهرلرینه وسائرجوار بلده‌لره صاحب اولان شهزاده‌لر آوانش خانه التحاق ایتدیلر . فقط آوانش خان دشمنلرینی اوركنجده

بکله‌مکه جسارت ایده‌میه‌رك چوللره چکیلدی . عبید خان ایله متفقلری اورکنجه کیردیلر . اورادن آوانش خانی تعقیب ایچون بعض مفرزه‌لر کوندردیلر . آوانش خان بابالقیری [١] الکاسنده یاقه‌لانه‌رق افراد عائله‌سندن بعض شهزاده‌لرله عبید خانه کوتورلدی . هپسی اسیر ومتفق شهزاده‌لر آراسنده تقسیم ایدیلدیلر . عمر غازی سلطانك حصه‌سنه آوانش خان دوشدی . پدرینك روحنه بر قربان مقامنده بونی درحال اولدیرتدی . عبید خان کندی حصه‌سنه آوانش خانك برادری آقاتای سلطانی آلدی . آوانش خانك دیکر برادری قای سلطانی هانیسایه واورکنج شهرینی اوغلی عبدالعزیز سلطانه ویردی . تورکمنلرله سارتلر کندی یرلرنده براقلدیلر . فقط خوارزم الکاسی ملحقاتنده ساکن اولان درت اوزبك قبیله‌سی عبید خان ایله سمرقند خانی ، طاشکند خانی وحصار حکمداری آراسنده تقسیم اولوندی . صوکره بو حکمدارلرك هر بری کندی حصه‌سنه دوشن قبیله‌لر اوزرنده بر والی براقه‌رق مملکتلرینه دوندیلر .

آوانش خان اسیر دوشدیکی زمان اوغللری محمود ایله علی عینی عائله‌دن دها بعض شهزاده‌لرله [٢] دوورون شهرینه بویوك

---

[١] بابالقیری اورکنجك شمالنده کوچوك بر خوارزم ولایتیدر . اراضیسی صوسزلقدن دولایی غایت قوملق وچورا‌قدر .

[٢] سفیان خانك اوغللری یوسف ایله یونس .

برادرلری دین محمد سلطانك نزدینه لتجا ایتدیلر یالکز ،
اون سکز یاشنده بولنان حاجم سلطان پدرینك اسکی
خدمتکارلرندن دستورابیت نزدینه چکیلدی . بو آدم دورمان
قبیلهسندن ایدی . بونك یاننده اسیر قیافتنه کیرهرك بار کیرلره
باقمقله مشغول اولدی . فقط صوکره دورمانلردن بعضیلری
اونی طانیدیلر . بو آدملر عبید خان طرفندن اسیر ایدیلدکدن
صوکره خیلی زمان الکاسنده ساکن اولمق اوزره اعزام
ایدلمشلردی . بونك اوزرینه دستورابیت باشقه طرفه کیتمهسنی
حاجم سلطاندن رجا ایتدی واوکا دوروبه کیتمك اوزره بارکیر
ویرهجك ویردی . دین محمد سلطانك یاننه التجا ایتمش اولان
آموناق احفادندن شهزادهلرك کافهسی بو صورتله برلهشنجه
حربه چیقدیلر واورکنج طرفلرینه یورودیلر . بونلره قوماندا
ایدن دین محمد غوردیش الکاسنه کیتدی . اوراده آداقلی
شیسر ایلی عشیرتی رئیسندن بیك تورکمنلك بر قوهٔ معاونه
آلدی . بو یاردم سایهسنده معیتندهکی قوت اوچ بیکه بالغ
اولمشدی . بونکله پیشغا الکاسنه کیردی . اوراده بر مجلس
مشورت قوردی . اورکنجده اقامت ایدن عبید خانك اوغلی
عبدالعزیز سلطانه هجوم ایدهجك قدر قوتی یوقدی . بوندن
باشقه آمو نهرینی کچمك ایچون لازم کلن قایقلردن ده محرومدی .
بناءعلیه خیوق طریقنی طوتمق قراری ویرلدی . اوراده قاییغه

احتیاج کورولمزدی. یورویش اثناسنده کورولمك تهلکه‌سی ده یوقدی . چونکه اورالری پك آز مسکون ایدی . بونلر خیوقه‌واصل اولونجه‌شهری ضبط ایتدیلر وقوماندانی اولدیردیلر. درحال شایع اولان بو خبر هزاراسب والیسنی اورکنجه عبدالعزیز سلطان نزدینه گیتمکه مجبور ایتدی . بونی، دشمنك شهره کیرمش اولدیغنه اقناع ایلدی . عبدالعزیز سلطان بونلرك النه دوشمکدن قورقه‌رق علی العجله اورکنجی ترك ایله بویوك بخارا قطعه‌سنه پدرینك یانه قاچدی . عبید خان چوق کچمه‌دن یکی بر اردو طوپلادی . بو اردولر ایله اورکنج طرفنه یورودی . قارامیت عشیرتی تورکمنلری نزدنده توقف ایتدی . بورادن قوماندانلرندن ایکیسنی [١] اورکنجه سوق ایتدی .

بو حرکتدن خبردار اولور اولماز دین محمد سلطان دشمنه قارشی یورومك اوزره اردوسیله خیوقدن چیقدی. اردوسی آنجق اون بیك کشیدن ترکب ایدیوردی . فقط کندیسنه رفاقت ایدن اقرباسندن شهزاده‌لر ایله ، سائر ایلری کلنلر قرق بیك کشی یه بالغ اولان دشمن اردوسیله حربه کیریشمك تهلکه‌سنی کوزه آلمق مناسب اولمایه‌جغی فکرنده ایدیلر. دورونه‌چکیلمك مطالعه‌سنده ایدیلر . خوارزم قطعه‌سنه یالکز کندیلرینی یوسکورتمك ایچون کیرمش اولان عبید خانك، بونی

---

[١] اوقلیان عشیرتندن سام ایله کنکراتلر عشیرتندن حافظ .

خبر آلنجه درحال کری دونه‌جکنی امید ایدییورلردی .
اوزمان تکرار عودت ایده‌رك اورکنجی ، آکسزین باصه‌-
بیلیرلردی . دین محمد سلطان دشمن ایله حربه کیریشمك
بولنده‌کی ایلك قرارنده اصرار ایتدیکی ایچون معیتنده‌کی
کیمسه‌لرك ایلری کانلرندن ایکی یوزی کری‌یه دونمه‌سنی رجا
ایچون آیاقلرینه قاپاندیلر . فقط دین محمد سلطانی فکرندن
واز کچیرمك قابل اولامادی . بو رجایی دفعات ایله تکرار
ایتدیلرسه‌ده هیچ بری برموفقیت تأمین ایتمدی . نهایت دین
محمد سلطان اونلری بویله آیاقلرینه قاپانیر کورمکدن‌ده قیزارق
حدتله بارکیردن ایندی ، بر آوچ توز آله‌رق باشنه قویدی :
« روحمی اللهه ، بدنمی طوپراغه ویرییورم » دیدکدن صوکره
اطرافنده‌کی اکابره توجیه خطاب ایتدی : « بوکون ترك حیات
ایتمکی کوزه آلیورم . سز حیاتکزه بوقدر مربوط ایسه‌کز
کری دونه‌بیلیرسکز . فقط بزی بکله‌ین شان وشرفی بنمله
برابر پایلاشمق ایسترسه‌کز دشمنه قارشی یورومك لازمدر . »
بو نطق اوزرینه بوتون اردوسی آرقه‌سندن یورودی . بر
فلاکت محققه‌یه دوغرو کیتدکلرینه امین ایدیلر . دین محمد
سلطان دشمنك کیجه‌لین هزاراسب اوکندن کچدیکنی ،
ایرته‌سی کونی دشمن ایله قارشیلاشه‌جغنی خبر آلنجه آقشامه
دوغرو کروان شاه [١] الکاسنده قورومش بر کوچوك

[١] کروان شاه خیوق ایله هزاراسب آراسنده کائن بر
خوارزم ولایتیدر . بورادە یالکز سارتلر مقیمدرلر .

کوله [۱] قدر یورودی. اوراده دشمنی بکله‌مکه قرار ویره‌رك اردوسنی دوردیردی. عسکرلرینی کولك غرب ساحلنه دیزدی. ایکی قسمه آییردی. بریسنك قوماندانسنی سفیان سلطانك بیوك اوغلی یوسف سلطانه ویردی. کندیسی‌ده آقاتای سلطانك اوغلی حاجم سلطان ایله دیکر قسمك قوماندانسنی آلدی. اوزمان آنجق سکز یاشنده بولونان برادری علی سلطانی آلتی محافظ ایله حرب میداننده اوزاق بر یره کوندردی. محاربه‌ده دشمنك غلبه ایتدیکنی کورورلرسه بوشهزاده‌یی آلوب برطرفه قاچیرلری ایچون امر ویردی. صوکره دشمنی بکله‌دی. چوق کچمه‌دن دشمن اردوسی کورولدی. رؤسادن باشلیجه‌لری قوماندایی درعهده ایتمشلردی. بونلرك اوکنده قرق مشعله طاشینیوردی. دین محمد سلطان بونلرك کچمه‌لرینه مساعده ایتدی. آرقه‌ده‌کی عسکر اوزرینه بردن بره صالدیردی. بوهجوم اوقدر شدید اولمشدی که براز مقاومتدن صوکره دشمن صفلری بوزولدی. دشمن ، فائقیت عددیه‌سنه رغماً فراره مجبور اولدی. بو بر مظفریت تامه ایدی. برچوق دشمن قتل ایدیلدکدن باشقه رؤسانك قسم اعظمی وباشلیجه قوماندانلر برچوق عسکر ایله برابر دین محمد سلطانك النه اسیر دوشدیلر. دین محمد

---

[۱] بوراده وقوعه کلن محاربه‌دن صوکره بوکوله شیقاست‌قولی نامی ویریلیور.

سلطانك تابعلرندن کنکراتلر عشیرتی رئیسی توغار بهادر کندی ایله آلتمش کشی اولدیردی . دین محمد سلطان ایله حاجم سلطان دشمنك اورته‌لرینه دوغرو پك آتلمشلردی . دین محمد سلطان اوزمان آنجق یکرمی سکز حاجم سلطان ایسه اون سکز یاشنده ایدی . بو بویوك مظفریتدن صوکره بوتون اسرا دین محمد سلطانك حضورینه کتیرلدی . دین محمد سلطان ، عبید خان سراینك الك ایلری کلن ارکانندن بولونان کنکراتلر عشیرتندن حافظه، اورکنجلیلری سائر مسلمانلرك مذهبندن آیری برمذهبه سالك دیه روایتلر نشر ایتدکلرندن دولایی مؤاخذاتده بولوندی . بوذات دین محمدك آیاقلرینه قاپانه‌رق شو جوابی ویردی : « طوته‌جغکز خط حرکت سزك حقیقی مسلمان اولوب اولمادیغکزی ، بزم مذهبمزدن غیری برمذهبه سالك بولونوب بولونمادیغکزی کوستره‌جکدر». بوصورتله ، دین محمد سلطان اسرا ایله عینی مذهبدن ایسه اونلرك حیاتی باغشلاماسی لازم کله‌جکنی آکلاتیوردی . دین محمد سلطان بوسوزلره هیچ جواب ویرمدی. اساساً، اورکنجلیلرك مذهبی حقنده بسله‌نن شبهه‌لر پك یاکلش دکلدی. اورکنجلیلر ایرانیلرك مذهبنه برآز متمایل بولونیورلردی . دین محمد سلطان اسرایی تماماً کوزدن کچیردکدن صوکره سائر شهزاده‌لرك رأیلری موجبنجه کندیلرندن بخارا بویوك قطعه‌سنه کوندرلمش اولان اسرا ایله بونلری مبادله‌یه قرار ویردی .

اسرایه بو تکلیفی یاپدیلر . اونلرده عبید خان رضا کوسترمه‌یه‌جك اولورسه عائله‌لری واموالاری ایله برلکده کلوب کندیسنك تحت حمایه‌سنه کیره‌جکلرینه یمینلر ایتدیلر. بومعاهده نامه‌یی عبید خانه ومتفقلرینه امضا ایتدیرمك وظیفه‌سی ایله مکلف اولان حاجم سلطان رفاقتنده بو اسرایی کوندردیلر . حاجم سلطان درحال بویوك بخارا قطعه‌سنه کیتدی . عبید خان اوراده کندیسنه یدی آقاتای سلطانی وحصه‌سنه دوشمش اولان سائر اسرایی اعاده ایتدی . حاجم سلطان صوکره سمرقنده وحصاره کیتدی . وظیفه‌سنی حسن صورتله اکمال ایتدکدن صوکره خوارزمه عودت ایتدی ، دین محمد سلطانك ضبط ایتمش اولدیغی اورکنجه کیتدی [۱] .

سنه ۱۵٤۳

آموناقك احفادی دین محمد سلطانك جسارتی سایه‌سنده بوصورتله خوارزم الکاسنك بوتون شهرلرینی استرداد ایدنجه خان عنوانی قال سلطانه ویریلدی . اوده اورکنجده اقامت ایتدی . آقاتای سلطان اواسیر شهرینی آلدی . اوغلی حاجم سلطان باغاباد شهرینه صاحب اولدی . سفیان خانك احفادینه خیوق شهری دوشدی . بوجغا خانك احفادی‌ده هزاراسب شهرینه یرلشدیلر . دین محمد سلطان ایله قارداشلری دورون ، یاورسوردی ونسا شهرلرینی آلدیلر . قال سلطان برقاچ سنه حکومتدن صوکره وفات ایتدی . یرینه برادری آقاتای

[۱] ۹٤۹ تاریخ هجریسنده .

سلطان خلف اولدی . بو حکمدار کات شهرینی قال خانك
شیخ محمد وشاه ناصر نامنده‌کی ایکی اوغلنه ویردی . اورکنج
شهری ایله اوزایه مربوط اولان تبعه آوانش خانك اوغلی
علی سلطانه ویریلدی . کندیسی اواسیرده اوتوزمقده دوام
ایتدی . فقط چوق مدت حاکم مطلق قاله‌مادی . سفیان
خانك اوغللرندن یونس سلطان حکومتی اونك الندن آلدی .
بوحریص وجسور شهزاده مانقاتلر بیاوللرندن [٢] اولوب
اورکنج جوارلرنده یرلشمش اولان اسماعیل نامنده برینك
قیزیله اولنمشدی . برکون قاین پدرینی زیارت بهانه‌سی آلتنده
قرق کشی ایله خیوقدن چیقدی . اورکنج واواسیر طرفنه
کیتمش اولان سکنه‌سی طرفندن تمامیله ترك ایدیلمش توق [٣]
قصبه‌سنه واصل اولدیغی زمان برقله‌یه چیقدی ؛ اورادن ،
وطنی اولان اورکنجی کوردی . بوراسنی ضبط ایتمکی ذهننه
قویدی ، یاننده کیلره سویله‌دی . اونلرده کندیسنك آرقه‌-
سندن آیرلمایه‌جقلرینی وعد ایتدکلرندن درحال یوله چیقدی
وکیجه یاریسی اورکنج پیشکاهنه واصل اولدی . شهرك
صاحبی اولان علی سلطان نساده اقامت ایتمك اوزره اورکنجی

---

[٢] بیاول مانقاتلرده یاخود قارا قالپاقلرده وقازاچیا اوردا
تاتارلرنده برعسکری رتبه‌در . برنوع میرآلایدر .

[٣] خوارزم قطعه‌سنك کوچوك برشهری اولان توق اورکنجك
شمال شرقیسنده آلتی فرسخ مسافه‌ده‌در . خسل نهرینك جنوب
ساحلندن پك آز اوزاقده‌در .

ترك ایتمش واداره‌سنی برادری محمود سلطانه براقمشدی. یونس سلطان اللرنده مشعله‌لرله نوبت دولاشان کیمسه‌لرك کچمه‌سنه انتظاراً هندکلرده عسکرلریله برابر صاقلاندی . صوکره، بعض صیریقلر سایه‌سنده سوزلرك اوزرینه چیقابیلدی . بوتون معیتنده کیلرله برلکده محمود سلطانك اقامتکاهنه قوشه‌رق بونی اله کچیردی وآقاتای خانك نزدینه اواسیره کوتوردی . کندیسی آقاتای خانك دامادی ایدی . محمود سلطان آقاتای خانی دامادی علیهنده سلاحه صارلمغه تشویق ایدییور، یونس سلطانك معیتنده آنجق قرق کشی اولدیغی ایچون اورکنج اوزبکلرینك کندیسنه مظاهرتله حکمدار مشروعلری خان علیهنده عصیان ایتملری هیچ محتمل اولمادیغنی سویلیوردی . اورکنجی ضبط ایچون بویك ایی بروسیله اولاجقدی. آقاتای خان ابتدا بوتوصیه‌یی قبول ایتمك ایسته‌مدی . نهایت ، سرایی اکابرینك مکرر اصرارلرینه مجلوب اوله‌رق معیتنده‌کی عسکرله سفره چیقدی ، اورکنج اوزرینه یورودی . بوشهره قریب بر محلده مظنه‌دن شیخ نجم‌الدین نامنده بر ذاتك تربه‌سی قربنده ، اردوسی ایله برلکده کندیسنی بکله‌ین یونس سلطانه راست کلدی . بر محاربه‌یه کیریشمك ایجاب ایتدی. بونده طالع حرب یونس سلطان لهنده تجلی ایتدیکی ایچون آقاتای خان فراره مجبور اولدی. طوزونی قاسم [۱] کندیسنی طوته‌رق اورکنجه کوتوردی .

[۱] یونس ایله آقاتایك کریمه‌سنك اوغلیدر .

اوراده خصوصی براوه قاپادیلر. اختلاطدن منع ایتدیلر. بو وقعه
شایع اولونجه اورکنج جوارنده ساکن اولان اوزبکلر
کورولتولی براجتماع عقدایده‌رك، آموناق نسلندن سائر شهزاده‌لرك
رأینی آلمقسزین یونس سلطانه خان عنوانی ویردیلر ، بر قاچ
کون صوکره یونس سلطان خان اواسیرده اوتوران آقاتای
خانك اوغللرینه، پدرلری اوکله‌ین غایت صیجاق برزمانده فراز
ایتدیکی ایچون شدتلی برصانجی‌یه طوتولدیغنی، کندیسنی توقیفه
واورکنجه نقله مجبوریت کورلدیکنی،حیاتی تهلکه‌ده بولوندیغنی
بیلدیردی. ساعینك حرکتندن صوکره درت کشی‌یه بوزوالای
خانی دیری دیری قازیغه چیرمه‌لرینی ، فقط اوغللرینه حقیقةً
صانجیدن وفات ایتدیکی ظنی ویرلمك ایچون وجودنده هیچ
بر علامت جبروشدت اثری کورولمه‌مسنه دقت ایتمه‌لرینی امرایلدی.
صوکره آقاتای [۱] خانك نعشنی بویوك علائم ماتم ایله اواسیره
کوندردی. بوحکمدار تبعه‌سنك سکون و استراحتنی تأمین
وکندیلرینی مسعود ایتمکه اوقدر دقت ایدردی که بر کویلینك
نزدینه کیده‌رك ییه‌جك ایسته‌مش اولان اون بش یاشنده‌کی
اوغلی تیموری شدتله ضرب ایتدیرمشدی. کویلی برقویون
کسه‌رك شهزاده‌یه اکرام ایتمش، متباقی پارچه‌لرده یوللق اولمق

---

[۱] بوخان آلتی اولاد براقمشدر: حاجم ، محمود ، پولاد، تیمور، الله قولی ، سلیمان . بویوك اوغللرینك ایکیسی خوراسان داخلنده آباده دیکرلری اواسیرده اقامت ایدرلردی .

اوزره ویرمشدی. بووقعه‌یی خبر آلان خان اوغلنه شو سوزلری سویله‌دی: «بن اللی یاشنه کلدیکم حالده تبعه‌دن یوزلرجه کیمسه‌یی تعجیز اتمدم. سن دها اون بش یاشنده ایکن بر کویلینك نزدینه کیده‌رك کندینه ضیافت چکدیرمك ایچون سمیز برقویون کسدیریورسك. دها بویودیکك زمان نه اوله‌جق؟ بارکیرلری، اینکلری‌ده‌می کسمك ایجاب ایده‌جك؟ سکا تابع اولان بکلرده بوکا باقه‌رق خلقه بویله معامله ایده‌جکلر وخلقی خراب ایله‌یه‌جکلردر». بووقعه‌دن صوکره کنج شهزاده پدرینك نصیحتنی کمال دقتله تعقیب ایتمشدر.

آقاتای خانك اوغللری بابالرینك وفاتنی خبر آلیر آلماز بوتون قوتلرینی طوپلادیلر. یونس خان بونلری اورکنجده بکله‌مکه جسارت ایده‌میه‌رك برادری وقال خانك اوغللری ایله برلکده بویوك بخاراقطعه‌سنه قاچدی [١]. معیتنده کیلرك قسم اعظمی یولده کندیسنی ترك ایتدیلر. اوغلی قاسم غائب اولدی. بر کوللك قامیشلری آراسنده صاقلانمق مجبوریتنده قالدی. یه‌جکی یوقدی. یاننده‌کی آدمك خیانتی نتیجه‌سنده طوتولدی، اورکنجه کوتورلدی. اوراده درحال اعدام ایدیلدی [٢].

سنه ١٥٤٩

سفیان خان ایله قال خانك اولادلری خوارزم قطعه‌سنده

---

[١] ٩٥٦ تاریخ هجریسنده.

[٢] بووقعه مناسبتیله بو کوله‌خان ژونغالی (جنکل؟) نامی ویرلمشدر.

مالك اولدقلری بوتون یرلردن بوصورتله محروم قالمشلردی .
آوانش خانك اولادلری خوراسان ملحقاتندن اولان شهرلری
محافظه ایتدیلر . اورکنج شهری ایله اواسیر شهری آقاتای
خان اوغللرنده قالدی . بوجغا خانك ایش ، دوست وبوردم
نامنده کی اوچ اوغلی خیوق ، هزاراسب ، کات [١] شهرلرینه
صاحب اولدیلر . صوکره ، خان عنوانی دین محمد سلطانه ویریلدی .

دین محمد سلطان قاردشلریله برابر چوقدن بری دورون
ویاورسوردی شهرلرینه مالك بولونیوردی . فقط جرئتکار
ومتشبث طبیعتی راحت دورماسنه مانع اولیوردی . خوراسان
شهرلرینه صاحب اولان ایرانلیلرله صیق صیق حرب ایدییوردی .
شاه طهماسب اوکا قارشی بر اردو کوندرمکه مجبور اولدی .
ایران اردوسی یاورسوردی شهرینی ضبط ایتدی . ایران
عسکرلری چکیلدکدن صوکره دین محمد خان نزدینه کیده‌رك
اوراده اقامت ایدن شاه طهماسبی بولدی ویاورسوردی شهرینك
اعاده‌سنی رجا ایتدی . ایران شاهی بولطفی دریغ ایتدیکی جهتله دین
محمد کیزلیجه شاهك مهرینك عینی قازدیردی ، یاورسوردی
قوماندانه برمکتوب یازدی ، شهری دین محمد خانه تسلیم ایده‌رك
علی العجله سرایه کلمه‌سنی امر ایتدی . صوکره شاه طهماسب ایله رابر

---

[١] کات خوارزم قطعه‌سنك ٤١ درجه ٤٥ دقیقه عرضنده کائن
برشهردر . خسل نهرینك شمال ساحلنده‌در . بویوك بخارا حدودلری
طرفنده‌در . خسل نهری اوزرنده برکچید یری اولمق اعتباریله حائز اهمیتدر .

کیتدیکی آوده قاچمق یولنی بولدی. آدملریله برابر یاورسوردی‌یه کیتدی. شاهك مصنع مکتوبنی قوماندانه ویردی. اوده عینی کونده شهری کندیسنه تسلیم ایتدی. دین محمد شهره صاحب اولور اولماز قاپیلری قاپاتدی و بوتون مجملری توقیف ایتدیردی. بوخبر اوزرینه شاه طهماسب دین محمدك حیله کار-لغندن انتقام المق ایچون بویوك براردو ایله سفره چیقدی. مسجد اراضیسنه، قارا صو دنیلان کوچوك بر نهر کنارینه واصل اولدیغی زمان ایلری قره‌غوللری دین محمد خانك للی سواریدن مرکب برقوت ایله کلمکده اولدیغنی خبر ویردیلر. شاه‌طهماسب بونی اوقدر خارق العاده برشی کبی تلقی ایتدی که ایناغق ایسته‌مدی. دین محمد خانك چادیرك اوکنده اولدیغنی خبر ویردکلری، کندیسنك ایچری‌یه کیروب آیاقلرینه قاپاندیغنی کوردیکی وقت بیله کوزلرینه ایناناه‌مایوردی. شاه طهماسب بوجرأتدن اوقدر متحیر اولدی که صاغ الی دین محمد خانك صول اوموزینه قویمقله اکتفا ایده‌میه‌رك صول النی ده خانك‌قلبی چارپوب چارپمادیغنی آکلامق ایچون کوکسنه قویدی. هیچ بر فوق‌العاده اثر حرکت حس ایتمه‌یجه بونك جسارتنه حیران قالمقدن منع نفس ایده‌مدی. بوتون ماضی‌یی عفو ایلدی، یاورسوردی شهرینی کندیسنه براقدی. صوکره بویوك ومحتشم بر ضیافت ویردکدن صوکره برطاقم قیمتدار

هدیه‌لرله دین محمد خانی کری کوندردی وقرارکاهندن برقاچ فرسخ مسافه‌یه قدر تشییع ایلدی.

برمدت صوکره، مرو شهرینی ضبط ایتمش اولان بویوك بخارا خانی عبید بوشهرك اداره‌سنی نایمانلر عشیرتی رؤساسندن یولومبی‌یه ویردی و ایران والیسنی اسیر اوله‌رق بخارایه کوتوردی. مع‌مافیه یولومبی‌نی قیصقانان بعض کیمسه‌لر اونی خانك کوزندن دوشوردیلر. خان درحال کله‌سی ایچون امر کوندردی. فقط والی خان نزدنده علیهنده سویله‌نن شیلردن خبردار اولدیغی جهتله وقت قازانیرسه معصومیتنی خانه اثبات فرصتنی بولمق امیدیله بو اوامری اجراده پك مسارعت کوسترمدی. عبید خان بو تأخرك برعصیان تصورندن ایلری کلدیکنه قانع اوله‌رق کندیسنی دائرهٔ اطاعته ادخال ایچون اوتوز بیك کشیلك براردو کوندردی. یولومبی درحال دین محمد خانی امداده چاغیردی. اوده مرو شهرینه دوغرو یوله چیقدی. برلکده پك آز عسکر بولوندیغی ایچون هر برینه اوچ آغاج دالی کسمه‌لرینی وبارکیرلرینك یان طرفلرینه قویروقلرینه باغلامالرینی امر ایتدی. صوکره بونلری بربرلرندن اوزون فاصله‌لرله یوروتدی اراضینك یوشاق وباتاقلق قسملری اوزرنده‌کی ایزلره باقیلنجه اورادن بویوك برقوهٔ عسکریه کچدیکنه قولایجه احتمال ویریله‌بیلیردی. عبید خانك قوماندانلری بوکا آلداندیلر. بویوك براردو ایله

دین محمد خانك يورودیکنی خبر آلنجه کثرت عددیه آلتنده ازبكلك قورقوسیله علی‌العجله چکیلدیلر . دین محمد خان کیدوب مرو شهرینی ضبط ایتدی .

سنه ١٥٥٣

اوراسنی کندیسنه مقر یاپدی . قرق یاشنده اولدیغی حالده سروده وفات ایتدی [١] . دین محمد خان صوك درجه‌ده عالیجناب ، ظریف ، بلیغ وذکی ایدی . جسارتی قدر فن حربه‌ده وقوفی واردی . وفاتنده ایکی اولاد براقدی . بویوکی ساغاندا محمد عقلسز ایدی . کندیسندن برآز صوکره وفات ایتمشدر [٢] . ایکنجیسی آبول سلطان نامنی طاشیوردی . بواو زدی اوکا خلف اولدی وسنه‌لرجه مملکتی عقل وتدبیر دائره‌سنده اداره ایتدی . یالکز ، خان عنوانی دوسته ویریلدی . آبول سلطان ، یاننده اسمی مجهول اولان یکانه اوغلی ایله برابر خوراسانه برآقین یاپدی . مسجد قربنه واصل اولدیغی زمان بوکنج شهزاده‌یی اردوسنك قسم اعظمی ایله دها ایلریلره دوغرو سوق ایتدی . یاننده آلیقویدیغی برمقدار عسکرله مروه دوندی . اوغلی ، مسجدك غربنده کائن وقاره‌صو دنیلن برنهره قدر ایلریله‌یجه اورادە بویوك

[١] ٩٦٠ تاریخ هجریسنده . تاتارتقویمنه کوره صیغیرسنه‌سنده

[٢] براوغلی قالمشدی . بومرو شهرینه صاحب اولدی . فقط خدمتکارلری ، ٢٣ یاشنده ایکن کندیسنی قتل ایتدیلر . بونك چوجوغی اولمامشدر .

براردو ایله کندیسنه قارشی یوروین برایران قوماندانی بولدی. خوارزمیلر مغلوب اولدیلر. کنج شهزاده محاربه‌ده اون بیك عسکرله برابر مقتول دوشدی. آبول سلطانك اوغلنی غائب ایتمکدن دویدیغی کدر اوقدر عظیم ایدی که تهلکه‌لی صورتده خسته‌لاندی. حیاتندن امید کسیلدیکی صیراده مرولی برقادین کله‌رك، بوحکمدار برقاچ سنه اول بر کیجه کندیسنی چالغی چالمق ایچون دعوت ایتدیکنی واوندن براوغلی اولدیغنی، فقط خانك زوجه‌سی سلطانك حدتندن قورقدیغی جهتله چوجوغی میدانه چیقارمادیغنی، اوندن صوکره کیمسه ایله اولمه‌دیکنی بیلدیردی. فقط شیمدی آبول سلطان وفات ایتمك اوزره اولدیغی، اولادی درت یاشنی بیتردیکی جهتله بونی خبر ویرمکی وظیفه‌دن عد ایتدیکنی سویلیوردی. بونك اوزرینه مملکتك اك ماهر دوقتورلرندن بری چوجوغی حالت نزعده بولونان پدرینك اوستنه یاتیرارق هیچ برشی دوشنه‌مایان حکمدارك یاننده بر اوغلی اولدیغنی کونده اوچ کره هایقیردی. سلطان یاواش یاواش کندینه کلدی، اکتساب عافیت ایتدی. صوکره بوچوجوغی اولاد اوله‌رق طانیدی واوکا نور محمد اسمنی ویردی. بوکنج شهزاده پدرینك بوتون ممالکنه وارث اولدی. فقط برقاچ سنه صوکره خوارزم شهرلرینه مالك اولان حاجم سلطان عائله‌سندن بوتون شهزاده‌لر، بربیچ کبی تلقی ایتدکاری نور محمد علیهنده اتفاق ایتدکارندن

اوده بویوك بخارا قطعه‌سی خانی عبیددن استمداد ایلدی واوكا مرو ، نسا ، یاورسوردی ، دورون شهرلرینی تسلیم ایتدی . عبید خانك صوكره بونلری كندیسنه اعاده ایده‌رك بر ویركو ایله اكتفا ایده‌جكنی امید ایدیوردی . عبید خان هرطرفه قوتلی عساكر محافظه اقامه ایتدی وبوصورتله حاجم خان عائله‌سی شهزاده‌لرینك بوتون تصوراتنی عقیم براقدی . نور محمدی تكرار تخته چیقارمادی‌واوده عبید خان سرایندن چكیله‌رك اوركنجه كیتدی . اوراده بش سنه یعنی عبیدخانك یرینه عبدالله‌خان چیقنجه‌یه قدر قالدی . نور محمد، عبیدخانك غصب ایتمش اولدیغی درت شهری كیدوب آلدی. بوشهرلرده بولدیغی بوتون اوزبكلری اله كچیردی ، اورالره سارتلر وتوركمنلر یرلشدیردی . فقط ایران حكمداری شاه عباس‌ده عبید خانك وفاتندن استفاده ایتمك ایسته‌دیكی جهتله بالذات كله‌رك قوتلی بر اردو ایله مروی محاصره ایتدی . قرق كون محاصره‌دن صوكره‌مروی، نسا،دورون، یاورسوردی‌شهرلرینی اله كچیردی . هرطرفه قوای‌محافظه اقامه ایتدی.نورمحمدشیرازه كوتورلدی . اوراده برمحبسده اتمام حیات ایلدی. جسوردین محمدك عائله‌سی اونكله سوندی [۱].

[۱] دین محمد خان عائله‌سی حقنده‌كی معلوماتی اكمال ایچون شو تفصیلاتی‌ده ویرملی‌یز : دین محمد خانك ایكی برادری واردی. بری عائله‌سی ایچنده یكانه صاری رنكلی اولدیغی ایچون صاری محمود لقبیله

یاد ایدیلیردی: هردورلو فضایحه وبالخاصه سرخوشلغه مبتلا ایدی.
چوجوق براقادن وفات اتمشدر.

دیکری علی سلطاندر. مختلف زمانلرده نسا، یاورسوردی،
اورکنج، هزار اسب وکات شهرلرینه، بورالره مربوط بوتون
تبعه‌لرله برلکده متصرف اولمشدر. بهار موسمنده، علی‌العاده،
آمو نهرینی کچر وخوراسان حدودلری جوارنده اقامت ایده‌رك یازی
اوراده امرار ایلردی. آراده صیراده استرآباد وخوراسان دیارلرینه
آقینجیلر یوللاردی. صوك بهار باشلانغجنده اورکنجه عودت ایدردی.
هرسنه، خدمتنده بولونان اوز بکلره رسم کچید یاپدیرر وبونلرك منتظم
دفترنی طوتاردی. هر برینه سنوی تخصیصات اوله‌رق اون آلتی
قویون ویریردی. ایران حکمداری شاه طهماسب علی سلطان
قوتلرینك هرطرفده یاپدیغی تخریبات عظیمه‌دن خبردار اولونجه بدر
خان نامنده بر قوماندانی اون ایکی بیك کشیلك برقوت ایله خوراسان
حدودلرینه کوندردی. بواردونك ورودندن خبردار بولونان علی سلطان
برمقدار عسکر ایله استرآباد اراضیسنه کیردی. بودفعه‌ده مقصدی
تورکمنلرك اوقلی قوقلان عشیرتنی ویرکو ویرمکه اجبار اتمکدی.
بدرخان بونی بسطامده خبر آلدی، علی‌العجله استرآباده یورودی. علی
سلطان اونك آکسزین ورودینه رغماً ایی مقاومت کوستردی.
فرار اتمك پك تهلکه‌لی اولاجنی ایچون دشمنلرینی جسورانه بکلمك
فکریله کیدوب قورغان نهری ساحللرنده اخذ موقع ایتدی. قورغان
کچیلمه‌سی غایت زور برنهردر. هرنقطه‌ده درین و سریع آققده‌در.
ساحللری غایت یوکسکدر.

یالکز بعض یرلری مستثنادرکه بورالردن بارکیرلرله کچیله‌بیلیر.
دیکر نقطه‌لر یوز آرشوندن زیاده مرتفعدر. علی سلطان معیتنده‌کی
کوچوجك فرقه‌سنی تشکیل ایدن اوچ بیك کشی‌یی ممکن اولدیغی قدر
فائق نقطه‌لره ایی برصورتده یراشدیردی. یاننده برچوق آرابه،
بارکیر ومواشی بولوندیغی ایچون بونلری آرقه خطه، نهرك ساحلنه

یاقلاشدیردی. آرابەلری اردوسنك جبهەسنی محافظە ایچون سپر مقامندە قوللاندی. ایشتە ایرانلیلرە بووضعیتدە منتظر بولوندی. ایرانلیلر دفعات ایلەشدید هجوملر یاپدیلر. فقط سواریدن باشقە قوتلری اولمادیغی، علی سلطانك عسکرلری ـ سورانە مدافعەدە بولوندقلری ایچون مظفریت اوزون مدت مشکوك قالدی. نهایت، علی سلطان ایلە برابر کلمش اولان آبابك نامندە بر تورکمن رئیسی محاربەنك بیتمەمسندن اوصانەرق قوماندای آلتندە بولونان اوقلی عشیرتی تورکمنلریلە آرابەلرك آراسندن چیقدی. مقدارلری تقریباً اوچ یوزە بالغ اولیوردی. خوارزمیلر بونلرك مقصدلرینی بیلمەیورلردی. کندیلرینە خیانت ایتمەلرندن قورقمغە باشلامشلردی. علی سلطان شوجوابی ویرمکلە اکتفا ایتدی: «اکر دشمنە التحاق ایتمکە کیتدیلرسە بن امیدیمی جناب حقە باغلارم. چونکە تهلکەدن بزی یالکز او تخلیص ایدەبیلیر. اون بیك عسکرلری اولان دشمن احتمالکە بو اوچ یوز کشی یە محتاجدرلر.» فقط بویلە بر دنائتی ارتکاب ایدەمەیەجك قدرمرد اولان آبابك ایرانلیلرلە حربە طوتوشمشدی. بونی کورن علی سلطاندە ایرانلیلر اوزرینە هجوم ایتدی واونلری فرارە مجبور براقدی. اوقدر چوق بارکیر اغتنام ایتدیلرکە علی سلطان کندیسنە اصابت ایدن بارکیرلرك دوقوزدە برینی کندی سایسنە هدیە ایتدی. سایسك حصەسنە یدی یوز بارکیر دوشدی. بو وقعەدن اون بش سنە صوکرە علی سلطان ایرانە یکی بر هجومدە بولوندی. فقط اوموزلری آراسندە ساری بر چیبان چیقدیغندن قرق یاشندە اولدیغی حالدە ۹۷۹ تاریخ هجریسندە وتاتارتقویمنە کورە صیغیرسنەسندە و ۱۵۷۲ تاریخ میلادیسندە وفات ایتدی. علی سلطان جسور، جومرد، متواضع ومجرملری تأدیب خصوصندە غایت شدید بر حکمدار ایدی. ایکی اولاد براقمشدر. بویوکنك اسمی اسکندر ایدی. کندیسندن آلتی آی صوکرە وفات ایتمشدر. کوچوکی سنجر اسمندە ایدی. فقط ذهنی بوزوق ایدی. اون سنە حکمران اولمش واولاد براقادن ترك حیات ایتمشدر.

دين محمد خانك وفاتندن صوكره دوست سلطان [١] خان انتخاب ايدلدى . ايش سلطان نامنده بويوك بر قارده‌شى واردى كه كنديسندن دها جسور وعاليجناب ايدى . فقط ذكى دكلدى . صلابت دينيه‌سندن شبهه ايديليوردى ، سفاهته پك ميال بولونيوردى . حليم طبيعتلى بولونان دوست سلطانك ترجيح ايديلمه‌سنه بو سبب اولمشدى . برادرينك ترجيح ايديلمه‌سندن ممنون اولمايان ايش سلطان ، قاردشلرندن قواى امداديه آلدقدن صوكره اوركنج شهرينى ضبط امليله يوله چيقدى . كومكات [٢] الكاسى ملحقاتندن كوچوك بر الكا اولان جيلبوقده فائق قوتلرله كنديسنه قارشى يوروين حاجم سلطانه راست كلدى . آرقه‌سنى جوار بر نهره دايادى. آرابه‌لرى جبهه‌يه ديزدى . دشمنى متينانه بكله‌دى . حاجم سلطانك هجوملرينى او قدر شدتله دفع ايتدى كه سكز كون دوام ايدن بر محاربه‌دن صوكره اونى اوزلاشمغه مجبور ايتدى . صلح عقد ايديلنجه ، النه دشمش اولان ايغور ونايمان عشيرتلرى افرادينى ظالمانه قتل ايتديردى ، خيوق جوارنده اوتوران عشيرتلر افرادينى قوغدى ، يرلرينه دوستلرى اقامه ايتدى . بر قاچ سنه صوكره ، ايش سلطان اوركنج اوزرينه‌يكى

---

[١] بوجغا خانك اوغلى

[١] كومكات غورديش الكاسنك ثمرقنده آمو نهرينك شمال ساحلنه دوغرو خوارزم قطعه‌سنك كوچوك بر ولايتيدر .

بر سفر ترتيب ايلدى . فقط حاجم سلطان قوتلى بر اردو ايله
حربه چيقديغندن توق و اوركنج شهرلرى آراسنده قارشيلا-
شديلر . ايش سلطان آرابه‌لرى آرقه‌سنده تحصن ايتدى .
يدى كون طرفيندن مساوى ضياعلرله مصادمه دوام ايتدكدن
صوكره بوتون معيتى ايله برابر ايش سلطان كيجه‌لين سپرلرندن
چيقدى وكيدوب اوركنجى اله كچيردى . حاجم سلطان ،
بونى شهره كيرديكى زمان خبر آلدى . اوراده بوكا او قدر
آز منتظر ايديلركه شهرده قالمش اولان حاجم سلطانك
قاردشلرى بيك زحمتله قاچه‌بيلديلر . ايش سلطان ، اوركنجده
بولونان بوتون ايغورلرله نايمانلرك على العجله اواسيره كيتمه‌لرينى
امر ايتدى . ماللرينى برابر كوتورمه‌لرينه مساعده ايتمدى .
بونلرى عسكرلرينه داغيتدى . فقط اوركنجده يرلشمش
اولان سائر اوزبك عشيرتلرينك اقامتكاهلرينه دوقونمادى .
حاجم سلطان ايله ايش سلطانك ايكيسى‌ده نساده حكمران
اولان على سلطانى كندى طرفلرينه جلب ايچون صرف
مساعى ايديورلردى . على سلطان حاجم سلطان طرفنى التزام
ايده‌رك دين محمد خانك اوغلى آبول سلطانى‌ده كنديلرينه
التحاق ايتديرديكندن حاجم سلطان ايله برابر كيدوب اوركنجى
محاصره‌يه آلديلر وعمومى بر هجوم ياپديلر . ايش سلطان بوتون
معيتنى سورلره يرلشديردكدن صوكره وجودينه لزوم كوروله جك
هر نقطه‌يه قولايلقله يتيشه‌بيلمك ايچون آتنه بينمشدى . همشيره‌سنه

وقوع بولمش بر تجاوزدن دولایی کندیسنه دشمن اولان
تین علی نامنده بردورمان کندیسنه براوق آتەرق بارکیرینی
یارالادی و ایش سلطانی آتدن دوشوردی . ایش سلطانك
باجاغی تیریلدی . برسارت کندیسنی بارکیره بیندیرمکه
اوغراشدیسەده دیوارلری آشمش اولان دشمنلر بوصیراده
یتیشدیلر . ایش سلطان کندیسنی قورتارمق ایستەین آدمله
برابر أولدیرلدی . اورکنج ضبط ایدیلدی . صوکره خیوق
شهری دەاله کچیریلەرك صاحب بولونان ایش خانك [۱] برادری
دوست سلطان [۲] قتل اولوندی .

سنه ۱٥٤۳

حاجم سلطان [۳] درحال خان اعلان ایدیلدی . اوتوز
بش یاشنده ایدی . اواسیر شهرینی کندیسنه مقر اتخاذ ایتدی .
آموناقك تکمیل احفادندن خوارزم قطعەسنده یالکز آوانش
خان ایله آقاتای خانك اوغللری قالمش اولدیغی ایچون اورکنج
هزاراسب وکات شهرلری آوانس خانك ایکنجی اوغلی علی

---

[۱] ایش سلطان شاه قولی ایله طاهر اسمنده ایکی اولاد
براقدی . حاجم سلطان ایله قاردشلری بونلری بویوك بخارا قطعەسنه
کوندردیلر . چوجوق براقەدن اوراده أولدیلر . بوصورتله بوجغا
خان نسلی تماميله سوندی .

[۲] ۹٦٥ تاریخ هجریسنده. تاتار تقویمنه کوره بارکیرسنەسنده.

[۳] آقاتای خانك اوغلیدر . ۹۳۰ تاریخ هجریسنده ، تاتار
تقویمنه کوره قورت یاخود تمساح سنه سنده . و ۱٥۲٤ تاریخ
میلادیسنده تولد ایتمشدر .

سلطانه ویریلدی . آقاتای خانك اوغللرندن ایکیسی ، الله قولی [١] ایله سلیمان [٢] عینی تاریخلرده وفات ایتمشلردی . دیکر دردی یعنی محمود سلطان [٣] هپ برادری حاجم خانك یاننده یاشادی . ایکیسیده عینی والدهدن دوغمشلردی . ایکیسیده بر والدهدن اولان پولاد سلطان ایله تیمور سلطان [٤] خیوق شهرینی یاری یاری‌یه پایلاشدیلر . اولوقتو باقوناش دنیلن تورکمن عشیرتی پولاد سلطانه [٥] ، قارا بوغول عشیرتیده تیمور سلطانه ربط ایدیلدی .

پولاد سلطانك عقلی برآز ضعیف اولدیغندن برادری حاجم سلطان خیوق شهرینی اداره ایچون ایغور عشیرتندن ایتدهبای نامنده بر ایلری کلن ذاتی اونك معیتنه ویردی .

[١] ٢٣ یاشنده وفات ایتمشدر .

[٢] ١٨ » »

[٣] بوشهزاده قرق یاشنده وفات ایتدی . آلتی اوغل براقدی : محمود سلطان ، امین ، علی ، محمدامین ، عرب ، آق‌بابا . امین ایله محمد امین پدرلرینك وفاتندن برآز صوکره أولمشلردر . محمد امین ایکی اولاد براقدی : شاه علی ایله شای بك یاخود شاه بخت . بونلرده عائله‌لرندن سائر بعض شهزاده‌لرله برابر بویوك بخارا خانی عبداللهك النه دوشمش واوراده قتل ایدیلمشلردر .

[٤] قرق یاشنده وفات ایتدی . اوچ اوغل براقدی : محمد سلطان ، قادربردی ، ابوالخیر .

[٥] بونك درت اوغلی اولدی : بابا سلطان ، حمزه ، قویزی ، پهلوان قولی .

تیمور سلطان عقل وذکا جهتیله پك پارلاق دکلدی . فقط خط حرکتنك انسجامی ، محاربه‌لرده‌کی جسارتی ، حکومت ایشلرینه غیرتی هرکسه کندیسنی سودیریوردی . راحتسز ایتمك قورقوسیله تبعه‌سندن هیچ کیمسه‌نك أونده‌مك یه‌مشدر . پدری آقاتای خانك شدتلی بر تأدیبندن صوکره بو نصیحت قولاغنده قالمشدی . بو کنج شهزاده پك دیندار ایدی . فضیلتکار آدملری سوردی . اوقدر ایی بر حافظه‌سی واردی که اوقویوب یازمق بیلمه‌دیکی حالده وارداتنك منتظم حسابنی طوتار وهرشعبهٔ وارداتی مکمل صورتده بیلیردی . آوانش خانك اورکنجده اقامت ایدن ایکنجی اوغلی علی سلطان رفات ایدنجه حاجم خان کندیسنه اورکنجی مقر یاپدی . محمد سلطان اواسیرده قالدی . پولاد سلطان خیوق ؛ تیمورسلطان‌ده هزاراسب وکات شهرلرینی آلدی .

بر قاچ سنه صوکره ، بویوك بخارا خانی عبدالله براردو ایله خوارزمه کیردی . حاجم خوراسانده بر آقین ایله مشغول اولدیغی صیرادە اورکنجی محاصره ایتدی . بخارا خانی، ظن ایتدیکندن زیاده مقاومته تصادف ایتدیکندن محاصره‌یی رفعه ویانغی یاریق [۱] دیارینه چکیلمکه مجبور اولدی . بر چوق

[۱] یانق یاریق بویوك بخارا حدودلرنده ، آمو نهرینك شمالنه دوغرو بو ایکی مملکتی بربرندن آییران داغلرك اتکنده کوچوك بر خوارزم ولایتیدر .

ضایعات ویرمش اولدیغی ایچون ، بویوك بخارادن کله‌جك قوۀ امدادیه‌یه انتظاراً ، ضبط ایتمش اولدیغی موقعلرده طوتونه‌بیلمکدن باشقه برشی دوشونمیوردی. حاجم سلطانك کندیسیله حرب ایچون بویوك بر اردو ایله ایلری کلدیکنی خبر آلنجه اعتماد ایتدیکی بر ضابطی کزیده اللی کشی ایله تفریق ایده‌رك ، دشمنك یورویشندن معلومات استحصالی ایچون کوندردی . بو کشف قولی بر قاچ اسیر آله‌رق اونلردن حاجمك دورونه کلدیکنی ، اوراده جوارده‌کی تورکمنلردن بر قوۀ مظاهره آلدقدن صوکره بخارا خانی ایله حرب ایچون حرکت ایتدیکنی واوصیرالرده اور کنجده بولونماسی لازم کلدیکنی اوکرندیلر . عبدالله خان خوارزم خانه مقاومت ایده‌بیله‌جك بروضعیتده بولونمادیغندن خیوقده بولونان پولاد سلطان ایله تیمور سلطانه تکلیفات صلحیه‌ده بولوندی. ایکی طرفده صلحی عینی صورتده آرزو ایتدیکندن درحال عقد ایدیلدی . عبدالله خان ، اردوسنك انقاضنی بویوك بخارایه کوتوردی .

بخارا خانك عزیمتندن صوکره حاجم سلطان [١] ایله برادرلری شهزاده‌لر خوارزم شهرلرینه بر مدت راحت راحت صاحب اولدیلر . محمد ایله تیمور سلطانك وفاتندن صوکره

[١] بو حکمدارك او زمان بش اوغلی واردی : سیونچ محمد سلطان ، عرب محمد ، محمد قولی ، محمد ، ابراهیم .

حاجم اونلرك چوجوقلريني بابالرينك ملكنده براقدي. عبدالله خان خوارزم الكاسني بخارا قطعه‌سنه ربط ايتمك تصورندن واز كچمه‌مشدي . خوارزمي يكيدن استيلايه تشبث ايچون شايان قبول بر وسيله بكله‌يوردي . حاجم خان عائله‌سنه منسوب شهزاده‌لر چوق كچمه‌دن اوكا بو وسيله‌يي ويرديلر. اوتاريخلرده استانبول پادشاهي ، عبدالله خانه پياله پاشا اسمنده بر سفير كوندره‌رك كنديسيله اتفاق عقد ايتمك واوني ايران حكمدارينه هجومه سوق ايله‌مك ايسته‌مشدي . عيني زمانده توركلرده ايرانه كيره‌جكلردي . هندستان طريقيله دولاشمغه مجبور اولديغي ايچون بويوك بخارا قطعه‌سنه اوچ سنه‌ده كله‌بيلمش اولان بو سفير ، عودتنده خوارزمدن كچمك وبحر حزر ساحلنده توركمنلر نزدندن سفينه‌يه بينه‌رك او زمان كندي متبوعنه تابع بولونان شيروانه كيتمك ايسته‌دي. فقط اور كنجه واصل اولديغي زمان حاجم سلطانك اوغللري محمد وابراهيم سلطان كنديسني تماماً صويديرديلر ، يانـنده يالكـز سياحتنه دوام ايچون الزم اولان شيلري براقديلر . مانقيشلاغه كوندرديلر . اوراده تصادفاً بعض شيروان تجارلري بولونديغي ده پياله پاشايي كميلرينه آلديلر .

بو ايلك سبب اشتكايه ايكنجي برسبب دها انضمام ايتدي. مكه‌يه حجه كيتمك ايسته‌ين هر مسلمان ، سياحتني ذي الحجه‌نك اوننده اوراده بولونمق اوزره تنظيم ايتمكه مجبوردر. مسلمانلرك

عنعناتنه كوره ابراهيم او كون اوغلى اسحقى قربان كسمك ایستەمشدی . بو سیاحتی یاپان بویوك بخارا مسلمانلری صلح زماننده خوارزم قطعه‌سندن وایران ولایتلرندن كچرلر . فقط حرب زماننده هندستان طریقیله دولاشمغه مجبوردرلر . ماوراءالنهر اهالیسندن وتجارلرندن بعضیلری حجه كیتمكه تشبث ایدەرك ، عبدالله خان ایله حاجم خان سلالەسی حكمدارلری آراسنده صلح انعقاد ایتمش اولماسی دولاییسیله خوارزم الكاسی طریقنی طوتدیلر . حاجی قوتاس نامنده بری كندیلرینه ریاست ایدییوردی . بونلر خیوق قربنه واصل اولدقلری زمان پولاد سلطانك بویوك اوغلی بابا سلطان كندیلرینك بوتون اموال ونقودینی آلدی وكلدكلری یره یایان اولەرق اعاده ایتدی . بویوك بخارایه عودت ایتدكلری زمان بو معاملهٔ شدیدەدن دولایی كیدوب عبدالله خانه شكایت ایتدیلر . عبدالله خان بونلرك شكایتنه قولاق ویرمیور كبی داوراندی . كاروان رئیسی اكر اللهك كندیسنه ویرمش اولدیغی قدرت وشوكته رغماً كعبة اللهه كیدن كیمسەلرك شخصنه تعرض دولاییسیله اللهه وقوع بولان تجاوزی جزاسز براقیرسه حضور الهیده دعواجی اولاجغنی سویلەمەسی اوزرینه عبدالله خان خوارزمیلرله حربه قرار ویردی . ذاتاً اده سلفی عبید خانك خوارزم قطعه‌سنده یاپدیغی فتوحاتی كندیسنه غائب ایتدیرمش اولدقلرندن دولایی اونلردن مشتكی ایدی . عبدالله خانك حربه حاضرلاندیغی

هر طرفده دو بولونجه خوارزم اوزبكلری ایكی قسمه آیرلدیلر.
بر طاقمی شدتلی بر مقاومت طرفداری ایدی . دیكرلری عرض
تابعیت وانقیاد فكرنده بولونیوردی . حاجم خان بو نفاقی كوره‌رك
تبعه‌سی اوزبكلره هیچ كووه‌نه‌مه‌یه‌جكینی آكلاینجه اورکنج
شهرینك اداره‌سنی اوغللری محمد ایله ابراهیمه تودیع ایتدی.
یانده بویوك اوغلی سیونچ محمد سلطان ایله عائله‌سندن بعض
شهزاده‌لر اولدیغی حالده دورونه كیتدی . بهار ابتداسنده نسا
شهرینی محاصره ایده‌بیلمك اوزره قیش موسمنی اوراده امرار
ایده‌جكی شایعه‌سنی چیقارتدی. تیمور سلطانك اوچ اوغلی اوزمان
هزاراسب شهرینه مالك ایدیلر . پولاد سلطان ایله درت اوغلی
خیوق شهرینی و محمد سلطانك درت اوغلی ده محمد امینك اوغلی
بولونان ایكی یكنلریله اواسیر شهرینی اشغال ایدییورلردی . بونلر
عبدالله خانك بهارده كندی مملكتلرینه كیرمكه حاضرلاندیغنی
اوكرەنجه هزاراسب وخیوق شهرلرندن اون كشی كوندره‌رك
اونك حركاتنی تجسس ایتدیردیلر . فقط بو مفرزه دشمنك النه
دوشدی . آنجق اوچ کشی قورتوله‌رق هزاراسبه دوندیلر
وعبدالله خانك یاقلاشدیغنی خبر ویردیلر . بونك اوزرینه محمد
سلطان خیوقه چكیلمك وبو شهری مركز اجتماع اوله‌رق
كوسترمك مناسب اوله‌جغنی دوشوندی . عبدالله خانك برنجی
استیلاسنده محمدك پدری اولان تیمور سلطان بویله حركت
ایتمشدی. مملكتی تورتاراندن بو تدبیر اولمشدی . بو دفعه‌ده عینی

فائده تأمين ايديله‌جكى اميد اولونيوردى . محمد، كنديسنه تابع اولان اوزبكارله يوله چيقدى . فقط بونلرك صداقتندن شبهه ايتديكى جهتله حضرت پهلوان نامى ويريلان مظنه‌دن برذاتك تربه‌سنه مواصلت ايتدكارى زمان قرآنى النه آلدى وكنديسنى ترك ايتميه‌جكلرينه دائر اونلرى قرآن اوزرينه يمينه اجبار ايتدى. خيوقه مواصلتنده شهزاده‌لرك بوراسنى ترك ايله اواسيره كيتمكه قرار ويرمش اولديغنى كوردى . اونلرى فكرلرندن جايدير مغه چاليشديسه‌ده موفق اولامادى . آرقه‌لرى صيرا كيتمكه مجبور اولدى . بوتون عسكر واشيا ايله اواسيره واصل اولديلر . بوانسان وآرابه قافله‌سى اوقدر اوزوندى كه ايلك حركت ايدنلر شفق سوكركن شهردن چيقمغه باشلادقلرى حالده آرقه‌ده كيلره آنجق اوكله اوزرى صيرا كلدى . اوصورتده كه اوكده كيلر قرارگاهه اوكله وقتى واصل اولدقلرى حالده بونلر يك كيچ اورايه وارديلر .

عبدالله خان ، حسام قولى نامنده‌كى برقوماندانى برقول اردو ايله خيوق اوزرينه كوندردى. خوارزميلرك صوك عسكرلرى چيقاركن بونلر اورايه وارديلر . حسام قولى باشقه بر قاپيدن شهره كيردى . بوتون اوزبكلرك شهره كلمه‌لرى ايچون تبليغاتده بولوندى . اقتدارى اولانلره عبدالله طرفندن ايش ويريله‌جكنى، كنديلرينه ايى اراضى تخصيص اولونه‌جغنى وعد ايديورى . برچوق اوزبك شهره كلديلر . حسام قولى بونلره، عبدالله خانك

خدمتنه کیره‌رك يارارلق کوسترمك ایسته‌ینلرك ايرته‌سی.
صباح پولاد سلطان ایله متفقلرینك تعقیبنه قویولمق اوزره
حاضر بولونمالرینی اعلان ایتدی . فی الحقیقه اوتوز بیك
کشیلك براردو ایله آلمانیش شان کوینده بونلره یتیشدی. اوزبکلر
علی العجله آرابه‌لرینی برنوع استحکام کبی قوللانه‌رق مدافعه‌یه
قالقدیلر . فقط حسام قولی بومانعه‌یی زورلایه‌رق اونلری
پریشان ایتدی. پولاد سلطانك اوغللرندن بری اولان قویزی‌یی
اسیر آلدی . کندیسی‌ده چوق ضایعات ویردیکی ایچون
بوموفقیتله اکتفا ایلدی . دشمنی تعقیبه قالقمادی . اونلرده
قارمه‌قاریشیق برحالده اواسیره چکیلدیلر. اوراده ، کندیلرینك
باشنه بوحربی دعوت ایتمش اولان بابا سلطانی قوغمغه وعبدالله
خانه تکلیفات صلحیه‌ده بولونمغه قرار ویردیلر . بو فکره
مخالف بولونان پولاد سلطان دیکر ایکی اوغلی حمزه وپهلوان
قولی ایله دورونه حاجم خانك نزدینه چکیلمکی تنسیب ایتدی.
اواسیرده ایکی یکنلری ایله برابر محمود سلطانك اوغلی
وآلمانیش شان هزیمتنده بولونمش اولان تیمور سلطانك اوچ
اوغلی قالمشدی . موخراً، حاجم خانك اوغللری محمد وابراهیم
سلطان‌ده کندیلرینه التحاق ایتدی . محمود سلطانك اوغلی
علی سلطان بوشهرده باش قوماندان ایدی .

عبدالله خان بوتون اردوسیله اواسیر پیشکاهنه کلدی .
برآی محاصره‌دن صوکره ، محاصره‌یی رفعه مجبور قالمقدن

قورقه‌رق بوشهزاده‌لری آلداتمغی دوشوندی . اصل شکایتی بابا سلطاندن اولدیغی جهتله اونی طرد ایتدکدن صوکره آرتق بی‌پروا کاوب کندیسنی کوره‌بیله‌جکلرینی سویلدی ، اقربالرینه ومتفقلرینه قارشی کوستردیکی عزت واکرامی اونلره قارشی‌ده اسیر که‌مه‌یه‌جکنی تأمین ایتدی . اوز بك شهزاده‌لری بووعددن ممنون ومفتخر اوله‌رق نه‌جانلرینه نه‌ماللرینه دوقونولمایه‌جغنه دائر کندی نامنه یمین ایتمك اوزره ایلری کلنلردن بعض ذاتلرك نزدلرینه اعزامنی ایسته‌دیلر . عبدالله خان اونلری تماميله اغفال ایچون الك اعتماد ایتدیکی بش ذاتی ، حسن خواجه ، سرشیبی ، محمد باقیبی ، سمرقند والیسی حاجبی ایله دوست مرجانی کوندردی . بونلر معیتلرنده قرق سواری ایله شهره کیتدیلر . اوراده ، اوز بکلرك ایسته‌دیکی یمینی عبدالله خان نامنه ایفا ایتدیلر . بو صلح ظواهرینه رغماً خلق شهزاده‌لرك دشمن النه کندیلرینی تسلیم ایتمه‌لرینه طرفدار دکلدی . بو کان کیمسه‌لری آلیقویمق فکرینده ایدیلر . چونکه عبدالله خانك بوذاتلری برتهلکه‌یه معروض براقمقدن ایسه اوزکنج ایله‌اواسیرك ضبطندن واز کچه‌جکنی بیلیورلردی . معیتلرنده‌کی قرق کشینك برمکتوب ایله عبدالله خان نزدینه اعاده ایدیلمه‌لرینی وبومکتوبده بوذاتلرك آلیقونولماسی محاصره‌نك رفعنه‌دها زیاده امنیت کتیرمك فکریله وقوعه کلدیکینك بیلدیرلمه‌سنی‌ده ایسته‌یورلردی . عبدالله خانك چکیلدیکی تحقق ایدنجه رهینه‌لر

سربست براقیله‌جق وحتی اوزبك شهزاده‌لری بالذات اونلره رفاقت ایده‌جکلردی . غایت عاقلانه اولان بومطالعه قبول ایدیلمه‌دی . علی سلطان بوکا شدتله مخالفت کوستردی . چونکه عبدالله خان ایله هیچ منازعه ایتمه‌مش اولدیغی کبی اوزبك شهزاده‌لری‌ده هپ بخارا خانك اقرباسی اولدقلرندن بخارا خاندن فنا برمعامله کورمکه منتظر دکلدی . مملکتلریی ضبط ایتسه بیله کندیلرینی بویوك بخارا قطعه‌سنه سوق ایده‌رك اوراده دها ایی یرلر تخصیص ایده‌جکنی ، اورکنج ایله اواسیری کندیلرینه براقه‌جغنی امید ایدیوردی . ملتك ایلری کلنلری‌ده بو فکرده بولوندقلری جهتله خلق سکوت ایتمکه مجبور اولدیلر . شهزاده‌لر شهردن چیقه‌رق عبدالله خانك نزدینه کیتدیلر . عبدالله خان کندیلرینی درحال طوتدیردی و محافظه‌لرینه معیتی اکابرندن ایشیمتی نامنده برینی مأمور ایلدی . حسام قولی ضابطان ایله عسکرك تفتیشنه مأمور اولدی . بوتون اسرانك صحیح برجدولی تنظیم اولوندی . خلق اون ، اون ایکیشر کشیلك کومه‌لره آیریلدی . بونلرك هر بری بر مسئول ذات ارائه ایلدی . هپسی بویوك بخارا قطعه‌سنه سوق اولوندی . بوصورتله اورکنج و اواسیر شهرلرینه صاحب اولان عبدالله خان بونلرك اداره‌سنی امراسندن صاری اوغلانه ویردی . دورمانلر عشیرتندن منکلیشی‌بی خیوق والیسی تعیین ایتدی . خواجه‌یه‌ده هزاراسب شهری ایله

قزوق نامنده دیکر بر کوچوك شهری تخصیص ایله‌دی .
زهد وتقواسیله مشهور اولان دیکر بر منلایی کات والیلکنه
تعیین ایتدیکی کبی بایات نامنده برتورکمن عشیرتی معتمدلکنی‌ده
توجیه ایله‌دی . صوکره کندی مملکتنه دوندی .

بر آی صوکره حاجم سلطان ایله دورون شهرنده بولونان
عائله‌سی افرادی اورکنجده جریان ایدن وقعه‌یی و عبدالله
خانك خوارزم قطعه‌سنه صاحب اولدیغنی خبر آلنجه عراق
عجمه ، شاه عباس نزدینه کیتمکه قرار ویردیلر . یالکز یتمش
یاشنده بولونان پولاد سلطان کندی کبی اختیار بر آدمك باشقه
مذهبه منسوب کیمسه‌نك نزدینه التجا ایتمه‌سی موافق اولمایه‌جغی
فکریله عبدالله خانك نزدینه کیتدی . عبدالله خانك سننه
حرمةً کندیسنه بقیهٔ عمرینی راحتجه کچیره‌جك تخصیصات
باغلایه‌جغنی امید ایدیوردی . حاجم سلطان یانده افراد
عائله‌سندن شهزاده‌لرله برلکده شاه عباس نزدینه کیتمك
وزره یوله چیقدی [۱] . دوروندن چیقدیغی وقت یانده
اوچ بیك بارکیر واردی . بونلر یولده قاچدیلر . یانده آنجق
یوز اللی سواری قالدی . پولاد سلطان ایسه عبدالله خانك نزدینه
کیتدی . اوراده آموناق نسلندن کلن بوتون شهزاده‌لرله برلکده قتل

[۱] یانده اوغلی سیونچ محمد سلطان ، عرب محمد سلطان ،
محمد قولی سلطان ؛ ابراهیم سلطانك اوغلی حفیدی برندق ؛ سیونچ
محمد سلطانك اوغلی عبدالله ؛ عرب محمد سلطانك اوغلی اسفندیار ؛
محمد سلطانك اوغلی محمد وپولاد سلطانك اوچ اوغلی واردی .

ایدیلدی [۱] . بو محاربه‌ده اسیر دوشن اوزبکلرك کافه‌سی
آدم باشنه سنوی اوتوز تانغا ویرکی ویرمکه مجبور طوتولدیلر .
اوقدر فقیر دوشدیلر که ایچلرندن برچوغی بوویرکویی تأدیه
ایچون اولادلرینی صاتمغه مجبور اولدیلر . اون یاشندن یوقاری
اوز بکلرك کافه‌سی بلااستثنا بوویرکویه تابع ایدیلر . اون کشی
نامنه ارائه ایدیلن مسئول ذاتلر بواون کشیدن بری قاچه‌جق
اولورسه اونك حسابنه‌ده اوتوز تانغایی ویرمك مجبوریتنده ایدی .

حاجم خان ایرانه مواصلت ایده‌رك [۲] اوراده بویوك بر حرمت
ایله استقبال ایدیلمشدی . فقط اوغلی سیونچ محمد سلطان یولنه
دوام ایده‌رك استانبوله پادشاهك نزدینه چکیلدی . برمدت
صوکره [۳] عبدالله خانك اوغلی عبدالمؤمن سلطان بویوك
برادرو ایله خوراسانك ایران شاهنه تابع اولان طرفلرینه
کیره‌رك اسفراین شهرینی ضبط ایتدی . شاه عباس درحال
قزوینی ترك ایله بسطامه کیتدی . حاجم خان ایله سائر اوزبك
شهزاده‌لری‌ده کندیسنی تعقیب ایلدیلر . اوزبك شهزاده‌لری

---

[۱] محمد سلطانك درت اوغلی : محمود سلطان ، علی ، عرب
وآق بابا ؛ ایکی یکنی ؛ شاه علی ، شاه بخت ؛ تیمور سلطانك اوچ
اوغلی : محمد سلطان ، قادربردی ، ابوالخیر ؛ حاجم خانك ایکی کوچوك
اوغلی : محمد وابراهیم سلطان ؛ پولاد سلطان واوغلی قوزی .

[۲] تاتار تقویمنه کوره ییلان سنه‌سنده .

[۳] تاتار تقویمنه کوره قوی یعنی قویون سنه‌سنده . بوسنه
بویوك برقویروقلی ییلدیز ظهور ایتمشدر .

خیوقده دشمنلرندن آنجق آلتمش ، اوركنجده ایسه قرق
كشی بولوندیغی خبر آلنجه مملكتلرینه عودت ایتمك و بوشهرلری
استرداد ایلەمك ایچون مناسب برفرصت ظهور ایتمش اولدیغنه
حكم ایلدیلر. بوتشبثی ایران حكمدارندن صاقلامق و عینی زمانده
بویله آنی مفارقتدن مغبر اولماسی حسابه قاتمق اقتضا ایتدیكی
ایچون حاجم خان ایله سائر بعض شهزادەلر ایشه اشتراك ایتمك
ایستەمدیلر. فقط عرب محمد سلطان ، برادری محمد قولی
سلطان ، پولاد خانك اوغللری بابا سلطان ، حمزه و پهلوان
قولی ایله برلكدە هر تهلكەیی كوزه آلمغه قرار ویردیلر. كیزلیجه
استرآباده كیتدیلر. بوشهر بسطامدن پك اوزاقده دكلدی.
بوراده تورکمنلردن معاونت كورەجكلرینی امید ایدیورلردی.
اونلرك حركتندن صوكره حاجم خان ایران حكمدارینی تشبث
واقعدن خبردار ایتدی. عبدالله خانك فعالیتنی پك اعلا تقدیر
ایدن ایران حكمداری بوسیاحتك موفقیته اقتران ایدەجكنی
امید ایتمدی ، حاجم خانه اونلری كری چاغیرماسنی نصیحت
ایلدی. شاه عباس عبدالله خان برحیات بولوندقجه اوزبكلرك
هیچ برزمان مملكتلرینی استرداد ایدەمیەجكلری قناعتنده
ایدی. كندیسنك خبری اولمادن یاپدقلری برتشبثده كی
موفقیتسزلكك خجالتی سراینه عودتدن اونلری منع ایتمەسندن ،
باشقه برطرفه التجا ایتملرندن قورقیورلردی. حاجم خان بارگیرینه
بیندی. علی العجله استرآباده كیتدی. اوزبك شهزادەلرینی

عودته اقناع ایچون الندن کلنی یاپدی . فقط اونلر بعض تورکمن
عشیرتلرینک وعد ایتمش اولدقلری بویوک معاونتلره ووه‌رك
فکرلرنده اصرار ایتدیلر . حتی بوتشبثك نه‌تیجه ویره‌جکی
آکلاشیلنجه‌یه قدر یانلرنده قالمایه حاجم خانی بیله قاندیردیلر .
استرآباددن یوله چیقه‌رق قوران داغلرینه دوغرو کیتدیلر .
تکه و یاموت تورکمن عشیرتلری بوداغلر جوارنده‌سا کن
ایدیلر. بونلر وقتیله حاجم خانك برادری محمود سلطانك تبعه‌سی
ایدیلر . اوزبك شهزاده‌لرینه بش یوز کشیلك برقوۂ معاونه
ویردیلر. صوکره ، تمامیله خالی اولان مانقیشلاق اراضیسندن
کچدیلر . بوقطعه‌نك تورکمنلری برطرفدن مانقاتلر یاخود
قاره قالپاقلرله دیکر طرفدن ایرصاری عشیرتنه منسوب
تورکمنلرله حال حربده بولوندقلرندن دولایی غوردیش دیاریله
همحدود اولان اوردا قونوق الکاسنه چکیلمکه مجبور
اولمشلردی . اوزبك شهزاده‌لری مانقیشلاقدن ایرصاری
عشیرتی اراضیسنه کیتدیلر . بونلر وقتیله تیمور سلطانك
وبابا سلطانك پدری اولان برادری پولاد سلطانك تحت تابعیتنده
بولونمشلردی . بونك ایچون بش آلتی یوز کشیلك برقوۂ
معاونه ویردیلر . نهایت پیشکایه واصل اولدیلر . بوراده حاجم
سلطان ایله ایکی اوغلی اورکنج طریقنی وبابا سلطان ایله ایکی
برادری خیوق یولنی طوتدیلر . بونلرك مواصلتی دویولنجه
اورکنج والیسی صاری اوغلان حصاره چکیلدی . فقط

حاجم سلطان کیجه‌نین طوپراق آلتندن بریول قازدیرارق
حصاری اله کچیردی، والی‌یی یانده‌کی قرق کشی ایله برلکده
اولدیرتدی . بومظفریتدن صوکره بوتون تکه و یاموت
تورکمنلری برچوق غنائم ایله یرلرینه دوندیلر . خان ایله
اوغللرینی اورکنجده عادتا یاپه یالکز براقدیلر. دیکر طرفدن
بابا سلطان خیوق پیشکاهنه واصل اولونجه بوشهرده اقامت
ایدن سارتلر کندیسنه قاپیلری آچدیلر . بابا سلطانده والی
منکلیشی‌یی معیتنده‌کی آلتمش کشی ایله برلکده اولدیرتدی .
بونك اوزرینه هزاراسب وکات والیلری بویوك بخارایه دوغرو
قاچدیلر . بابا سلطان ایرصاری تورکمنلرینك کافه‌سنی صاوارق
یانده آنجق اون بش کشی آلیقویدی . برادری پهلوان
قولی ایله برلکده هزاراسبه کیتدی . یوز اللی سواری ایله
برلکده شهره دوغرو درت نعله ایلریله‌ین ایکی ضابط بردن
بره میدانه چیقدیلر. بابا سلطان شهرك قاپیلرینی قاپامق لزومنی
حس ایتدی . فقط بونی علی‌العجله اجرایه موفق اولامادی .
ضابطلردن بری ممانعت ایتمك اوزره یانه یاقلاشدی . اهالیدن
بعضیلری‌ده قوشوب کلمش اولدقلرندن سواریلر چکیلمکه مجبور
اولدیلر . خیوقك عساکر محافظه‌دن خالی اولدیغنی آکلاینجه
اوطرفه دوندیلر . ایرته‌سی کونی اوکله اوزری شهرك اوکنه
مواصلت ایتدیلر . اوضیراده حمزه میدانده کزینیوردی .
اقشامه قدر بکله‌دیلر . چونکه برمقدارقوهٔ معاونه کله‌جکدی.

بر آلتندن بر يول قازديلر. بوسايه‌ده شهر ردن ايچرى يه كيرديلر.
عسكرلرى قيلجدن كچيرديلر . بو سواريلر بخارا خانك حسام
قولى قوماندا سنده اسفراينى محاصره ايچون سوق ايتديكى
اردونك برمفرزه‌سى ايديلر . حسام قولى يولده بابا سلطانك
خبوق شهرينى ضبط ايتديكنى خبر آلنجه بو مفرزه‌يى سوق
ايتمشدى. كنديسى حركته حاضرلانيوردى. فقط مواصلت
ايدوب‌ده عسكرلرينك شهرى ضبط ايتمش اولديغنى كورنجه
اوركنج جهتنه دوندى .

حاجم خانك اوچنجى اوغلى اولان محمدقولى سلطان عموجه
زاده‌سى حمزه‌نك وفاتى صاقلادى . هزاراسبده بابا سلطانك
نزدينه يالكزجه كيدوب التحاق ايتمك فكرنده ايدى . امين
اولديغى بعض چغتايليلرله توركمنلرى واوركنجده‌كى اوزبكلردن
ايكى يوزينى آييردى . بوكوچوك قوت ايله هزاراسبه متوجهاً
يوله چيقدى . اوركنج نهرى قيسنى تعقيب ايديوردى .
كوچوك زيلبروق قصبه‌سى قربنه واصل اولونجه بردن بره
اطرافنك حسام قولى عسكرلرى طرفندن احاطه ايدلديكنى
كوردى . حسام قولى محمد قولى سلطانك حياً طوتولماسنى امر
ايتمشدى . محمدقولى سلطان بوتون قوتلرينى طوپلايه‌رق دشمن
جناحلرندن برينه شدتلى هجوم ايتدى ودشمنلرينك آراسندن
كنديسنه يول آچغه موفق اولدى . مانقاتلر خانى كوچوك
نزدينه التجا ايلدى . بوخانه‌ابتدا براتفاق تكليف ايتديسه‌ده

بخارا خانك هجومنى دوشونن كوچوك بوتكليفى قبول ايتمدى .
هر دورلو انديشه‌دن قورتولمق فكريله محمد قولى سلطانى توقيف
ايتديره‌رك روسلرك يانته كوندردى. محمد قولى سلطان بر مدت
صوكره اوراده وفات ايتدى .

اوغلنك حسام قولى طرفندن مغلوب ايديلديكنى خبر
آلان حاجم خان درحال اوركنج شهرينى ترك ايده‌رك اوغلى
عرب محمد سلطايله بران لكده مانقيشلاقه دوغرو قاچدى .
يولده دشمنلر طرفندن دفعات ايله تعجيز ايديلدى . بونلرله
مصادماته كيريشمكه مجبور اولدى . معيتنده‌كى كوچوك قوتك
باريسندن زياده‌سنى بوصورتله غائب ايتدى. استرآباده ، اورادن
قزوينده ايران شاهنك سراينه التجا ايتدى . عبدالله خان
بالذات كيده‌رك هزاراسب شهرينى محاصره‌يه آلدى . شهرى
ضبط ايتدكدن صوكره بابا سلطانى اولديرتدى . صوكره بويوك
بخارايه دوندى واوراده ترك حيات ايلدى [١] .

سنه
١٥٩٣

بو وفات خبرى اوزرينه ايرته‌سى سنه [٢] شاه عباس
غلبه‌لق براردو طوپلايه‌رق بسطام قربنده قرارگاه تأسيس ايتدى.
حاجم خان ، پدرى عبدالله خلف اولان عبدالمؤمن خاندن
بر قاچ شهر آله‌رق اوراده آخر عمرينى راحتجه كچيرمك

[١] تاتار تقويمنه كوره طوق يعنى طاوق دنيلن سنه‌ده ، ١٠٠٦
تاريخنده .

[٢] ايت يعنى كوپك سنه‌سنده .

فکریله ماوراءالنهر حدودلرینه کیتمه‌سنه مساعده ویرمه‌سی
ایچون ایران شاهنه رجاده بولوندی. ایران شاهی بوکاموافقت
ایتدیکی جهتله حاجم خان اوغلی عرب محمد سلطان وطورونی
اسفندیار سلطان ایله برلکده یوله چیقدی . فقط یولی غائب
ایتدی . مرو شهری جوارلرنده بولوندیغنی ظن ایدرکن قوران
داغلری قربنده تکه تورکمنلری نزدنده اولدیغنی کوردی .
نه یاپه‌جغنی تعیینده مشکلاته اوغرایه‌رق داغك کولکه‌سنده
برآز استراحته واردی . اوراده ، کندیسنی طانیمش اولان
ایکی اوزبککدن، عبدالمؤمنك حکومته صاحب اولمغه کیدرکن
قتل ایدیلمش اولدیغنی خبرآلدی. حاجم خان علی العجله اورکنج
یولنی طوتدی . اورایه سالماً واصل اولدی . کرك اورکنج
شهرینی کرك اواسیری قولایجه اله کچیردی. چونکه عبدالمؤمن
خانك وفاتندن صوکره بویوك بخارا ایشلری پك قاریشمش
اولدیغی ایچون خوارزم الکاسنك بوتون شهرلری والیسز
وقوهٔ محافظه‌سز قالمشلردی . حاجم سلطان بو ایکی شهری
کندیسنه آلیقویه‌رق خیوق ایله کاتی اوغلی عرب محمد سلطانه
ویردی . حفیدی اسفندیار سلطانك [١] حصه‌سنه هزاراسب
شهری دوشدی . عبدالله خانك بویوك بخارایه اسیر اوله‌رق
کوتورمش اولدیغی اوزبککلرك کافه‌سی اورکنجه دوندیلر .
برآز صوکره حاجم خانك بویوك اوغلی سیونج محمد سلطان

[١] عرب محمد سلطانك بویوك اوغلی .

استانبولی ترك ایله شیروان ولایتنه کیتدی. اوراده عبدالمؤمنك
وفاتی خبرینك تأیید ایدیلدیکنی کورونجه بحر خزرده بر
سفینه‌یه بیندی . مانقیشلاقه کلدی وحاجم خانك تکرار
تأسسندن اوچ سنه صوکره اورکنجه مواصلت ایلدی .
پدری اورکنج و اواسیر شهرلرینی اوکا براقدی . خانلق
موقعنی اوکا ترك ایتدی ،اوغلی عرب محمد سلطانك نزدینه
خیوقه چکیلدی .

سیونج محمد خان اوزون مدت تختنده قالمادی . اورکنجه
عودتندن بر سنه صوکره وفات ایتدی . یرینه کچن اوغلی
عبدالله سلطان پدرندن بر سنه صوکره ترك حیات ایلدی .
صوکره ، حاجم خان سکسان بر یاشنده اولدیغی حالده ارتحال
ایتدی [۱] . ینکینسون ۱۵۵۸ تاریخنده چارك نامه‌لرینی حاجم
خانه [۲] تقدیم ایتمشدر . ۱۵۹۵ تاریخنده بو اوزبکلر چار
ته‌ئودوره دوستلغنی رجا ایچون سفیرلر کوندرمشلردر .

سنه ۱۰۶۳ ینکینسون آنال روسیه‌ن

حاجم خانك وفاتندن صوکره اوغلی عرب محمد یرینه کچدی .
بو حکمدار کات شهرینده اوغلی اسفندیار سلطانك اراضیسنه
الحاق ایلدی وتکمیل وقتنی دولت ایشلرینه حصر ایلدی .
فقط آلتی آی صوکره ، یاز موسمنی کندیسنه تابع اکابر ایله

[۱] هجرتك ۱۰۱۱ نجی سنه‌سنده. تاتار تقویمنه کوره پارس
یعنی قاپلان سنه‌سنده .

[۲] ینکینسون بوکا عازم خان دییور . سلیزور حصارنده
اقامت ایتدیکنی سویلیور .

برلكده آمو نهری ساحللرنده کچیرمك اوزره یوله چیقنجه ، یازین اورکنج شهرنده عسکر قالمادیغنی خبر آلان یاییق قازاقلری بیك کشی ایله اورایه کلدیلر . اهالینك بیکدن فضله سنی اولدیردکدن صوکره بیك آرابه دن زیاده غنائم آلدیلر ، کوتوره مدکلرینه ده آتش ویردیلر . بیك قادین یاخود قیز اسیر آله رق کری دوندیلر . بو آقیندن وقتنده خبردار اولان عرب محمد خان بر بوغازده کندیلرینی بکله دی . اوراده اوقدر کوزل تحصن ایتدی که دشمنلر کچیدی زورلایه مادیلر . بوتون غنائمی ترکه مجبور اولدیلر . عرب محمد خان صوکره اونلری دیکر بر کچیدده علی الغفله باصدی . قازاقلر ایچون بو بوغازی کچمك محال اولدی . بو حوالیده نادر اولان صودن محروم قالدقلری ایچون کندیلرینی تعذیب ایدن صوسزلغی بر درجه یه قدر تسکین حرصیله مقتول دوشن آرقداشلرینك قانی ایچمکه مجبور اولدیلر . سپرلری زورلامق اوزره یاپدقلری صوك نومیدانه هجومده اوقدر شدتلی بر مغلوبیته اوغرادیلر که ایچلرندن آنجق یوز کشی قورتوله بیلدی . بونلر خسل نهری ساحللرینه واصل اولدیلر . مملکتلرینه دونمك فرصتنه انتظاراً اوراده کوچوك بر قلعه یاپدیلر . فقط عرب محمد خان بوراده ده کندیلرینه یتیشه رك اونلری محو ایتدی . آلتی آی صوکره بیك قالموق خواجه قولی دنیلن بر کول ایله شیخ عزیز دنیلن بر داغ آراسندن کچه رك کات شهری طرفلرینه دوغرو خسل نهری بو نجه آقینلر

باپدیلر . کات ده اهالیدن بر خیلیسنی اولدیردکدن صوکره
برچوق غنائم واسرا ایله کری دوندیلر . عرب محمد خان
بونلرك اوزرینه یورودی . کندیلرینی اوقدر شدتله تعقیب
ایتدی که آلدقلری بوتون غنیمت واسیرلری براقه‌رق بیك
زحمتله قاچه‌بیلدیلر .

برمدت صوکره ، عرب محمد خانك اداره‌سندن غیرممنون
اولان نامانلر ، برکیجه ، ایلبارس خان سلاله‌سندن شیسران
سلطانی خیوق شهرینه ادخال ایتدیلر . مقصدلرینی خانی
اولدیره‌رك بونی تخته چیقارمقدی . فقط عرب محمد خان وقعه‌دن
خبردار اولونجه شیسران سلطانی اولدیرتدی . بو سوء قصد
ترتیبنك رئیسی بولونان صوفی میرزا ایسه کندی برادری
بابا میرزا طرفندن قتل ایدیلدی . ایکی سنه صوکره ساش میرزا
معیتنده یکرمی ایغور اولدیغی حالده اورکنجدن حرکتله سمرقنده
کیتدی . آبولاقك اوغلی حسن قولی خان سلاله‌سندن صالح سلطانی
خان اعلان ایتمك فکریله اورکنجه کتیردی . عرب محمد خان بو
شهزاده‌یی ده قتل ایتدیردی . فقط بو سوء قصده اشتراك ایتمش اولانلرك
آراشدیرلماسنه مساعده ایتمدی . انتقامی اللهه حواله ایتدیکنی
سویلیوردی . بو سوء قصده حسن نیتله اشتراك ایتمش اولماسی
محتمل اولان بر طاقم معصوملرك فنا بر آدم یوزندن جزایه
اوغرامالرینی ایسته‌میوردی . شیسران سلطان سوء قصدینك
مرتبی اولان صوفی میرزایی ده عینی معامله‌یه مبنی قتل ایتدیر-

ممش اولدیغنی علاوةً بیان ایدییوردی . قاردشی بابا میرزا
اونی یاشامغه غیر لایق کوروب ده اولدورمه‌مش اولسه‌ایدی
صوفی میرزاده الآن حیاتده بولونه‌جقدی. ایغورلر عشیرتی ساش
سلطاندن انتقام آلمق ایسته‌مزلرسه عرب محمد خان اوکاده بر
جزا تعیین ایتمه‌یه‌جکنی اعلان ایدییوردی . اون سنه صوکره
بیك قالموق عرب محمد خانك اراضیسنه باقیرغانك دیکر طرفندن
ایکنجی بر آقین یاپدیلر . بر چوق کویلری خراب ایتدیلر
وعظیم غنائم آلدیلر .

عرب محمد خان[۱] اون درت سنه سکون ایچنده حکمران
اولدقدن صوکره بر خیلی کنج اوزبك خیوقده اوغللری حبش
سلطان ایله ایلبارس سلطانك نزدنده طوپلانه‌رق اونلری پدر-
لرینك خانی صفتیله اورکنجه برابرجه کیتمکه تشویق ایتدیلر.

[۱] عرب محمد خانك یدی اوغلی واردی : ۱ — اسفندیار
سلطان، ۲ — حبش ، ۳ — ایلبارس ، ٤ — ابوالغازی بهادر ،
٥ — شریف محمد ، ٦ — خوارزم خان سلطان ، ۷ — آوغان .
اسفندیار سلطانك والده‌سی عرب محمد خانك یقین اقرباسندن ایدی .
حبش سلطان ایله ایلبارس سلطان نایمانلر عشیرتنه منسوب عینی
والده‌دن تولد ایتمشلردی . ابوالغازی بهادر سلطانك والده‌سنك اسمی
میربانوش خانم ایدی . وسان غازی سلطان ابن شیرغازی سلطان ابن
سلطان غازی ابن ایلبارس خانك کریمه‌سی ایدی . شریف محمد سلطان
ایله خوارزم سلطان عن اصل ایرانی وهرات الکاسنده زشت شهرنده
خواجه مودود عائله‌سنه منسوب بر والده‌دن دنیایه کلمشلردی. آوغان
سلطانك والده‌سی یادکار خان نسلندن ایدی.

بو شهزاده‌لرك بويوكی او زمان اون آلتی ، كوچوكی اون درت
یاشنده ایدی . بو مقصدله پیشكا الكاسنده ، اوركنجدن بر
كونلك مسافه‌ده بر چشمه‌یه قدر كلدیلر . بوراده اون كون
دورديلر . عرب محمد خان كنديلرينه اواسير شهرينی ويرمك
تكليف ايديبور ويانــه كلملری ايچون امر ويريــوردی .
بابالرينك امرينه اطاعت ايتمه‌يرك تكميل آدملرينك طوپلانما-
لرينی بكله‌ديلر. عرب محمد خان ايچون، اوزبكلرك جوجوقلرينه
التحاق ايتمه‌لرينه مانع اوله‌رق بو قاريشيقلغی تسكين ايتمك پك
قولای ايدی . هر كس كنديسندن قورقديغی جهتله تبعه‌سندن
هيچ بری اوامری خلافنده حركت ايده‌مه‌يه‌جكدی . فقط بو
اغتشــاشی تسكين ايچون ايجــاب ايدن هيچ بر تدبيری اتخاذ
ايتمدی. ايكی شهزاده كنديلرينی تجاوزی حركته قالقه‌بيله‌جك
قدر قوی تلقی ايتدكلری زمان خوراســان داخلنه بر آقين
ياپديلر . اورادن ، پیشكا چشمه‌سنده‌كی قراركاهلرينه برچوق
غنائم ايله عودت ايله‌ديلر . خان يانـنه كلملری ايچون كنديلرينه
ايكنجی دفعه تبليغــاتده بولوندی . كوندرديكی آدم، داروغان
الكاســيله باقيرغان آراسنده ســا كن اولان بوتون اوزبكلرك
ايكی شهزاده‌يه التحاق ايتدكلرينی وشهزاده‌لرك كيدوب پدرلرينی
كورملرينه لزوم اولماديغی فكرنده بولوندقلرينی خبر ويردی .
عرب محمد خان ، خلقك فكرينی آكلامش اولان بو آدمك
ويرديكی نصيحت اوزرينه علی العجله خيوقه چكيلدی وشهزاده‌لر

عجملرك اراضیسنه بعض آقینلر یاپدقدن صوکره کلوب پدرلرینك
بوتون دبویلرینی ضبط ایتدیلر وغایت عظیم مقدارده حبوبات
بوله‌رق بونلری عسکرلرینه داغیتدیلر . ذخیره‌نك بو مبذولیتی
کوچوك مودقان قصبه‌سندن باقیرغان اوته‌لرینه وقویغان الکاسنه
قدر اولان یرلرده ساکن اهالینك هپ بغدای زرع ایتمه‌لرندن
وبو طرفلرده غایت واسع اراضی‌یه صاحب بولونان عرب محمد
خانك طوق شهری آرقه‌سنده خسل نهرینه جدول قازدیرمش
اولماسندن ایلری کلیوردی . کرك بو قانال کرك بوکا آچیلان
دها سائر کوچوك قانالر واسطه‌سیله اراضی قولایجه اسقا
ایدیلیوردی . نهایت ، خان ایکی شهزاده‌نك طرفدارلرینك
کوندن کونه آرتدیغنی کوره‌رك اونلره اواسیر شهرینی بوتون
تورکمنلری ایله برابر ترك ایتمك صورتیله اوزلاشمق طریقنی
اختیار ایلدی . بو معاهده‌دن صوکره ایکی شهزاده معیتلرنده
درت بیك کشی ایله پدرلرینی سلاملامق اوزره خیوقه کلدیلر .

ایلبارس سلطان هنوز فکر عصیانی ذهننده تماميله چیقارمش
دکلدی . درت سنه صوکره ، یاورسوردی شهرینی محاصره‌یه
کیتمك بهانه‌سیله عسکر طوپلادیغی کورولدی . اصل مقصدی
خیوق شهرینی اله کچیرمکدی . بولده عرب محمد خانك اورکنجه
متوجهاً حرکت ایتدیکنی خبر آلنجه درحال او طرفه دونه‌رك
اورکنجی ضبط ایتدی . خان درحال خیوقه عودت ایلدی .
اوغلی مواصلتنی ایشیدنجه بورادن چیقار امیدنده ایدی . فقط

خیوق قربنده شـاسکان اسـمنده کوچوك بر کویده توقف ایتدیکی زمان ایلبارس سـلطان کزیده سواریلرندن بش یوز کشی‌یی یوللادی . بونلر کیجه‌لین عرب محمد خانی اسـیر ایده‌رك خیوقه کوتوردیلر . ایلبارس سـلطان باباسنك بوتون پاره‌سنی وباباسیله برابر طوتولمش اولان اکابرك بوتون اموالنی کندی عسکرلرینه داغیتدی .

اورکنجده بولنان ابوالغازی سـلطان ایله شریف محمد سلطان بو وقعه‌یی خبر آلنجه درحال ایلبارس سلطان ایله حربه کیریشمکه قرار ویردیلر . حبش سلطان بیله بو سفرده کندیلرینه رفاقت تکلیفنده بولوندی . معیتلرنده بولونان اکابردن بعضیلری اونلری بو فکرلرندن وازکچیردیلر . بونلر ، قاردشلری کندیسنی پك صیقیشدیراجق اولورلرسه ایلبارسك ، باباسی عرب محمدخانی اولدیرتمه‌سندن قورقیورلردی . حالبوکه هجومه اوغرامازسه باباسنك النده‌کی شیلری آله‌رق اونی سربست براقه جغنی امیدنده ایدیلر . فی الحقیقه بر آزصوکره بو تخمینلری دوغرو چیقدی . خان اورکنجه عودت ایدراینمز ایلبارس سلطانی اله کچیرمك ایچون اوغلی اسفندیار سـلطان وسـائرلریله برابر لازم کلن تدابیری اتخاذ ایتدی . فقط ایش ایجابی درجه‌سـنده کیزلنه‌مدی . ایلبارس سـلطان بش آلتی کشی ایله چوله قاچمق امکانی بولدی . کندیسـنه تابع اولان یرلر تخریب ایدیلدی ، تبعه‌سی باشـقه طرفلره نقل اولوندی . بو سفردن صوکره ابوالغازی سلطان اورکنجده

پدرینك نزدینه كیتدی ، عاصی ایله طرفدارلرینی اولدیرته‌رك
بوعصیانی تماماً سوندیرمكی تكلیف ایتدی . ابتدا اواسیره
كیده‌رك حبش سلطانی اولدیرتمك ایسته‌یوردی. چونكه حبش
سلطان ایلبارس سلطان ایله كیزلی مناسباتنی ادامه ایدییوردی.
اورادن ایلبارس سلطان اوزرینه یورویه‌جكدی. یدی اوغلی
اولوب‌ده دائمی صورتده بونلرك تشبثات جانیانه‌لرینه معروض
قالمقدن ایسه مطیع وصادق بش اوغلی اولماسی دها ایی
بولوندیغنی آكلاتیوردی . عرب محمد خان بابا ایدی . یعنی ،
ایكی اوغلنی ، اولادلق وتبعه‌لق وظیفه‌سنده قصور ایتمش
اولمالرینه رغماً ینه اولدیرتمك ایسته‌میوردی. ابوالغازی سلطان،
مجلس مشورتنده برطاقم خائنلر بولوندیغنی پدرینه خبر ویره‌رك
تكلیفنده اصرار كوستردی . عرب محمد خان بوفكره
اشتراك ایتمه‌مكده مصر داوراندیغی جهتله ابوالغازی سلطان
كیدوب برادری اسفندیار سلطانی بولدی . عینی تكلیفلری
اوكاده درمیان ایتدی. اوده بوفكری تصویب ایتدی . هر
طرفده جاسوسلری بولونان حبش سلطان، وایلبارس سلطان
كیفیتدن خبر آلدیلر وابوالغازی‌یی هیچ عفو ایتمدیلر .

برمدت صوكره عرب محمد خان خیوقه ، اسفندیار
سلطان هزاراسبه عودت ایدنجه حبش سلطان آرتق میدانه
چیقمق وقتی كلدیكنی ایلبارس سلطانه كیزلیجه اخبار ایتدی.
ایشته عرب محمد خان اوزمان ابوالغازی سلطانك سوزینی

دیکله‌مدیکنه ندامت کتیردی. بو خطایی تعمیر ایچون اسفندیار
ایله ابوالغازی سلطانه بولابیلدکلری قدر عسکر طوپلایه‌رق
کلوب کندیسنه التحاق ایتملری امرینی ویردی. بو اثناده
حبش ایله ایلبارس سلطانلردن، اولادلرینک عصیانینک مشوق
ومسببی کبی تلقی ایتدیکی اون کشی‌یی ایسته‌دی. بونلری
تسلیمدن امتناع کوستره‌جك اولورلرسه کندیلرینی اولادلقدن
طرد ایده‌جکنی سویلیوردی. بو تشبث فائده ویرمدی.
سلاحه صاریلمق اقتضا ایتدی. عرب محمد خان، عسکرلرینك
باشنده خیوق قربنده قاندوم کوینه قدر ایلریله‌دی. اوغللری
اسفندیار ایله ابوالغازی سلطانی اوراده بکله‌مك فکرنده ایدی.
ابتدا ابوالغازی سلطان یتیشدی. کندیسی معیتنده‌کی سکز
یوز کشی ایله چولده‌کی تورکمنلر نزدینه کیدرکن اسفندیار
سلطانك عسکرلریله برلکده نهرك صاغ ساحلنی تعقیب
ایتمه‌سنی توصیه ایدییوردی. چولده‌کی بو تورکمنلرك نصفندن
زیاده‌سی کندیسنك تبعه‌سی ایدی. بونلری برلکده حرکته
تشویق ایده‌جکدی. بونلردن حبش سلطان ایله ایلبارس
سلطانك تبعه‌سندن اولوب‌ده کندیسنه التحاقدن امتناع
ایده‌جکلری ده محو ایلایه‌جکدی. تورکمنلر مظاهرت کوسترمه‌یه‌جك
اولورسه عاصی ایکی شهزاده درت یوزدن فضله عسکر
چیقارامایه‌جقلری ایچون ابوالغازینك توصیه ایتدیکی بوتدبیر
پك الزم کورونیوردی. خان بو فکری رد ایتدی. آرقه‌ده

قالمش اولان ابوالغازینك عسكرلرینك كندیسنه التحاق
ایتمه‌لرینی ایسته‌دی. بونلرك هپسی طوپلاندقدن صوكره ایكزی
قومانی [١] الكاسنه كیردیلر . ابوالغازی سلطان ایله شریف
محمد سلطان تورکمنلر الكاسنه هجوم ایدیلمه‌سی فكرنده
بولونیورلر. بده اونلرك بومطالعه‌سنه اهمیت ویریلمه‌مشدی .
صوكره قیصه مرحله‌لرله طاشلی جرمیش دنیلن برقاناله قدر
ایلریله‌دیلر . اراضیسنی دها منبت برحاله كتیرمك ایچون علی
سلطان بو جدولی قازدیرتمشدی . بوتون عسكرلرینی طوپلامغه
وقت بولمش اولان ایكی عاصی شهزاده بو نقطه‌ده بابالرینه
اوقدر شدتلی ، اوقدر ناکهانی برصورتده هجوم ایتدیلر که
عرب محمد خانك اردوسی پریشان اولدی ، کندیسی‌ده اسیر
دوشدی . ابوالغازی سلطان بومحاربه‌ده غایت پارلاق آثار
شجاعت کوستردی. دشمن صفلری آراسنه اوقدر صوقولدی که
آز قالدی اسیر دوشه‌جکدی . فقط کندی آدملرندن آلتی
کشی یتیشه‌رك اطرافنی صارمش اولان قرق دشمنك اللرندن
اونی قورتاردیلر . آغزینه براوق اصابت ایتدی. سالماً قاچه-
بیلدی . مع مافیه ینه یکی تهلکه‌لره معروض قالدی . نهایت ،
بویوك بخاراده حکمران اولان امام قولی خان [٢] نزدینه

تاتارلرك تاریخ عموییسی

[١] ایکزی قومانی ، خیوق الكاسنك غربنده، خسل نهرینك
جنوب ساحلنده کوچوك برخوارزم ولایتیدر .

[٢] امام قولی خان ابن یار محمد سلطان ابن مانقیشلاق سلطان

چكيلدی. اسفنديار سلطان هزاراسبه كيتدی . برادرلری
شريف محمد سلطان وخوارزم خان سلطان ايله برلكده
اورايه تحصن ايتدی. ايلبارس ايله حبش سلطان كيدوب كنديلرينی
محاصره‌يه آلديلر . فقط قرق كون محاصره‌دن صوكره صلح
ياپديلر . اسفنديار سلطان ، مكه‌يه حجه كيتمك بهانه‌سيله ايران
شاهنك نزدينه التجا ايتدی . شريف سلطان هزاراسب
شهرينی محافظه ايتدی ايسه‌ده آنجق درت آی قاله‌رق صوكره
بويوك بخارا قطعه‌سنه برادری ابوالغازی سلطانك يانـنه كيتدی.
اونك عزيمتی نتيجه‌سنده حبش سلطان ايله ايلبارس سلطان پدرلرينك
بوتون الكاسنه صاحب قالديلر وممالكی آرالرنده تقسيم ايتديلر.
اوركنج و اواسير شهرلريله ملحقاتی حبش سلطانه ، خيوق
وهزاراسب شهرلری‌ده ايلبارس سلطانك حصه‌سنه اصابت
ايتدی . عرب محمد خانه كوچوك قوم قلعه [١] قصبه‌سنی
تخصيص ايتديلر . اوچ زوجه‌سی و كوچوك ايكی اوغلی ايله
بوراده اقامت ايده‌جكدی . ايرته‌سی سنه ايلبارس سلطان
پدری ايله برادری خوارزم خان سلطانی اولديرته‌رك [٢]
خباثت وجنايتك صوك دركه‌سنه دوشدی و برادری آوغان

ابن صاراق سلطان ابن محمد خان، ابن تيمور سلطان ابن تيمور قوتلوق
اوغلان ، ابن تيمور بك اوغلان، ابن قوتلوق تيمور اوغلان ابن تومغان
ابن آبای، ابن عوض تيمور ابن توغای تيمور ابن توشی خان ابن جنكيز خان.

[١] قوم قلعه اوآسيرك شمالنده كوچوك برقصبه‌در .

[٢] ١٠٣١ تاريخ هجريسنده . تاتار تقويمنه كوره ايت سنه‌سنده.

سلطانی حبش سلطانك خبری اولمقسزین کندی نزدینه
کوندردی . برادرینك‌ده کندیسی کبی حرکت ایدرك آوغان
سلطانی اولدیره‌جکنی ظن ایدییوردی . فقط حبش سلطان
النی قاردش قاننه بولاشدیرمق ایسته‌مدیکندن آوغانی روسیه‌یه
کوتورمکله اکتفا ایتدی . آوغان مؤخراً روسیه‌ده
وفات ایتمشدر .

عرب محمد خانك وفات خبری انتشار ایدنجه ایران شاهی،
اسفندیار سلطانی پدرینك تختنه چیقارمق ایچون کندیسنه
اوچ یوز کزیده عسکر ویردی . اسفندیار سلطانه تکه
عشیرتندن یتمش تورکمن ، یاموت عشیرتندن‌ده یوز تورکمن
التحاق ایلدیلر . بو کوچوك قوهٔ عسکریه ایله طوق شهرینه دوغرو
یورودی . حبش سلطان بوجوارده قرارکاه قورمشدی .
اسفندیار سلطان واصل اولدیغی زمان حبش سلطان کندی
معیتی اکابرندن برینك ضیافتنده ایدی . بورو سسی اوزرینه
جوارده دشمن بولوندیغنه حکم ایتدی . چونکه باشقه بر
سببدن دولایی بورو چالنماسی ممنوع ایدی . درحال النه
برباز کبر کچیره‌رك برادری ایلبارس سلطانك نزدینه التجا ایتدی .
عرب محمد خانك خاطره‌سنه الآن برحس حرمت بسله‌ینلرله
وقتیله ابوالغازی سلطانك وشریف محمد سلطانك تبعه‌سی
اولانلر اسفندیار سلطانه التحاق ایتدیلر . هر شی اسفندیار
سلطانك موفق اولاجغنی کوستریوردی . فقط ناصر خواجه

نامنده برینك شیطنتی اونك بوتون تصوراتنی برباد ایتدی .
باقیرغان الكاسنده ساجی‌داتا نامنده مظنه‌دن برینك نسلندن
كلن بوآدم ، دامادی بولونان ایلبارس سلطانه پك زیاده
مربوط ایدی . ایلبارس سلطانی بویله تهلكه‌ده كورنجه نومید
اولماماسی ایچون خبر كوندردی . جواردن طوپلایه بیله‌جكی
قوتلرله ایكی كونه قدر كندیسنه التحاق ایده‌جكنی‌ده
بیلدیریوردی . فی‌الحقیقه، علی‌العجله طوپلادیغی اللی كشی ایله
ودها یولده بولدیغی سائر قوتلرله كیدوب خسل نهرینك
كچیدینی طوتدی . اسفندیار سلطانه التحاق ایتمك ایسته‌یه‌جكلره
بوصورتله مانع اولیوردی. صوكره النه‌قرآنی آله‌رق اسفندیار
سلطانی تلعین ایتدی ، اونی عجملرك مذهبنی قبول ایتمش
اولمقله اتهام ایدییوردی . كچدیكی یرلرده بوتون ارككلری
طوتیور ، قادینلری وچوجوقلری اسیر آلیوردی . تلقیناتی
خلق اوزرنده اوقدر عظیم بر تأثیر حصوله كتیردی كه
بویله مبارك نسلدن كلن ذاتك كندیلرینی اغفال ایچون
قرآنی وسائر بالجمله مقدساتی سوء استعمال ایده‌بیله‌جكنه
احتمال ویرمدكلرندن اسفندیار سلطانه التحاق مقصدینی ترك
ایله برقسمی حبش سلطان ایله ایلبارس سلطانه التحاق ایتدیلر.
برقسمی‌ده بوحربه هیچ اشتراك ایتمه‌مكی مناسب كوردیلر .
بوصورتله ایلبارس سلطان وحبش سلطان اسفندیار سلطانه
قارشی یورویه بیله‌جك حاله كلدیلر واونی شدتلی برمصادمه‌ده

مغلوب ایتدکدن صوکره مانقیشـلاق طرفلرینه چکیلمکه
مجبور ایلدیلر . فقط ، ایکی شهزاده‌نك اداره‌سندن بیقمغه
باشلامش اولان برچوق اوزبکلرله اوچ بیك تورکمن اسفندیار
سـلطانه التحاق ایتدکلری ایچون اسفندیار سـلطان تکرار
کلدی ، قاردشلرینه بویوك برغلبه چالدی. اسیر دوشن ایلبارس
سلطان اسفندیار سلطانك امری اوزرینه درحال اولدیرلدی .
حبش سلطان سیر نهری سـاحللرنده اقامت ایدن مانقاتلر
نزدینه التجا ایلدیسـه‌ده اوراده کندیسنی تحت امنیتده
کورمدیکـندن دها ایچریده عینی ملتدن شارنیق میرزا نامنده،
یه‌ما نهری ساحللرنده مقیم بررئیسك یانـنه کیتدی . وقتیله
مانقات اسـیرلرینی اعاده ایتمش اولدیغی ایچون بوندن دولایی
اوراده یاردیم کوره‌جکـنی امید ایدییوردی . فقط شارنیق
میرزا اونك اخلاقسزلغنه قارشی نفرت ایسـله‌دیکی جهتله
کـندیسنی توقیف ایتدیردی ، اسفندیار سلطانه کوندردی .
اوده حبش سلطانی اولدیرتدی . بونك اوزرینه بوشهزاده
عموم طرفندن خان اوله‌رق قبول ایدیلدی [۱] . شهزاده‌لر
بابالرینك ممالکـنی آرالرنده پایلاشدیلر . اسفندیار خان خیوق،
هزاراسب ، کات شهرلرینی ؛ ابوالغازی سلطان اورکنج
شهری ایله ملحقاتنی ؛ شریف محمد سلطان اواسیری آلدی .

سنه
١٦٢٢

[۱] ۱۰۳۲ تاریخ هجریسنده . تاتار تقویمنه کوره تونغوز یعنی
دوموز سنه‌سنده .

سنه ١٦٢٣

ایرته‌سی سنه اسفندیار خانك معیتی اکابرینك کافه‌سی صوك بهارده کندیسنك نزدینه عزیمتله عرض تعظیمات ایتدیلر. اوزمان آنجق اون دوقوز یاشنده بولونان ابوالغازی سلطان‌ده برادرینك نزدینه کیتمکه حاضرلاندی. فقط یوله چیقمادن اول شریف محمد سلطان ایله اونك تبعه‌سندن واکابر ملتدن اوچ رئیسی دعوت ایله بونلر مواجهه‌سنده کندیسنه خانه قارشی برحس خصومتی اولوب اولمادیغنی صوردی. شریف محمد سلطان هیچ برحس خصومت بسله‌مدیکنی سویله‌نجه ابوالغازی نه کندیسنك نه‌یانند کیلرك کندیلرینه تودیع ایده‌جکی سری فاش ایتمه‌یه‌جکلرینه دائر یمین ایتملرینی طلب ایلدی. صوکره، اسفندیار خانك برسنه‌دن بری تورکمنلری نزدنده نه‌دن دولایی آلیقویدیغنی آکلایامادیغنی، احتمالکه مقصدی دائما ایلبارس سلطان طرفنی التزام ایتدکلرندن دولایی خیوقه تابع اوز بکلری قتل ایتدیره‌رك انتقام آلمق اولدیغنی، اکر بویله برشی وار ایسه خیوقه مواصلت ایتدکلری زمان کندیلرندن امداد ایسته‌یه‌جکنی، بناءً علیه یاپیله‌جق الك ایی حرکتك اسفندیار خانك سراینه کیتمه‌مکدن عبارت بولوندیغنی، بوصورتله اونك‌ده بالکه فکرندن واز کچه‌جکنی سویله‌دی. اکر کیتمکه قرار ویرمشلرسه کندیسی یولده راست کله‌جکی بوتون تورکمنلری اولدیرمك، صوکرده بوینده ایپ ایله اسفندیار سلطانك حضورینه چیقوب عفو ایسته‌مك فکرنده اولدیغنی علاوةً

آکلاندی . بو حرکتنه سبب اوله‌رقده تورکمنلرك دائما
حیله‌کارانه حرکت ایتدکلرینی ومن القدیم باعث شکایت
تجاوزاتده بولوندقلرینی ایلری سوره‌جکدی . ذاتاً برکره
بو ایش وقوعه کلدیکی ایچون آرتق تعمیری‌ده قابل اولمادیغنی
سویله‌یه‌جك وهر امرینی قبوله مهیا اولدیغنی بیان ایله‌یه‌جك
ایدی . بوفکری تصویب ایتمه‌ین شریف محمد سلطان دها
شدتلی بر تکلیفده بولوندی . بوده اسفندیار خانی قتل ایده‌رك
یرینه ابوالغازی سلطانی تخته چیقارمقدن عبارتدی. ابوالغازینك
معیتی ارکانندن بری مستثنا اولمق اوزره هپسی بوتکلیفی
تصویب ایتدیلر . بوکا ممانعت ایدن آدم بوایشده دها ایلری‌یه
کیده‌جك اولورسه خانه خبر ویره‌جکنی سویله‌یه‌رك تهدیدده
بولوندی . بوندن دولایی باشقه تدبیرلر اتخاذینه مجبوراولدیلر.
خیوقه کیتدیلر. اوراده‌اوچ کون‌قالدیلر. حرکته‌حاضرلاندقلری
صیراده اسفندیار خان ابوالغازی سلطانی توقیف ایتدیردی .
خیوقده بولونان بوتون ایغورلرله نایمانلری اولدیرتدی و
بو ایکی عشیرتدن بش یوز کشی بومناسبتله ترك حیات ایتدیلر.
آرالرنده بعض اوزبکلرده‌واردی. خان بوایکی عشیرتی تماماً
امحا ایتمکه قرار ویرمش اولدیغی ایچون خیوق جوارنده‌کی
قرارکاهلرینه برمقدار عسکر سوق ایتدی . فقط بونی اجرایه
مأمور اولانلر هزاراسبدن آمونهرینك ساحلنده برکائن قلعه‌یه

[۱] قدر اولان محلده ساکن بوتون اوز بکلرەده امری تشمیل ایتدیلر . بشیکدەکی چوجوقلره بیله آجیمادیلر .

اسفندیار خانحدتنك بو مدهش آثارینی حس ایتدیرمکله قانەمادیغی ایچون شریف محمد سلطانی اورکنجه تابع بوتون ایغورلرله نایمانلری قتل ایتمك امریله اورکنجه کوندردی . قاردشلرینك باشنه کلن عاقبتی دویمش اولان بو ایغورلرله نایمانلر خانك آرزوسنه ممانعت ایچون لازم کلن تدابیری اتخاذ ایتدیلر ، بویوك بخارا قطعەسنه یاخود یرلشه بیلەجکلری باشقه بر محله چکیلمەلرینه مساعده ایدیلمزسه جانلرینی پك بهالی صاتەجقلرینی مقام تهدیدده آکلاتدیلر . معمافیه ، خان کندیلرینی یرلرنده راحت براقیرسه ابو الغازی سلطانی خانك

---

[۱] آمو نهری ساحلنده طاشدن یاپلمش غایت یوکسك برقلعه کورولور. بونك جوارنده قارا ایغور توقایلر دنیلن برایغور شعبەسی اقامت ایدر . آمو نهری بوایغور شعبەسی قرارکاهی قربنده ایکی قوله آیریلیر . بری قلعەنك اوکندن کچر. بوکا توقای دیرلر. دها بویوك اولان دیکر قول برمدتدن بری اسکی مجراسنی ترك ایتمش اولدیغندن کنیش برقانال ایله طوق شهری قربنده خسل نهرینەمنصب اولور . بوخول مجرا اورکنج شهرینه چوق ضرر ویرمشدر . شهرك ایچندن کچن اسکی آمو قانالی بو یوزدن قورویەلی بری اورکنج برخرابەزاره دونمشدر . معمافیه خان قیشلری حالا اوراده اقامت ایدییور . بهار کلنجه تبعەسنك قسم اعظمیله برلکده آمو ساحللرینه کیدر. تبعەسنك کافەسنك اوطرفلرده اراضیلری واردر . صوك بهارنهایتنده خان تکرار اورکنجه کلیر .

اك شدتلی طرفدارلرندن محمد ساین بکی آرالرینه قبول ایده‌رك
اونلرك تحت نظارتنده یاشامغی قبول ایده‌جکلرینی بیان
ایلیورلردی. شریف محمد سلطان بو تکلیفاتی خانه بیلدیردی .
اسفندیار خان درحال ابو الغازی ایله محمد ساین بکی بواوزبکلر
نزدینه کوندردی . بوتون حرکتلرینی تحت نظارتده طوتمق
امرینی ویردی . ابوالغازی سلطان طوق جوارنده خسل
نهری ساحللرنده ، هیچ اوز بك قرارکاهی اولمایان بر محلده
یرلشدی وبوراسنی تحکیم ایتدیردی . برآز صوکره شریف
محمد سلطان ایله محمد ساین بك ده یانه کلدیلر . چوق کچمه‌دن ،
خسل نهرینك قارشی ساحلنده قرارکاهلری بولونان بعض
اوز بکلر کاوب ابوالغازی‌یی بولدیلر و کندیسنه کزیده بیك
عسکر تکلیف ایتدیلر . مقصدلری کیدوب اسفندیار خانه
هجوم ایتمکدی . ابتدا محمد ساین بکی وشریف محمد سلطانی
ترك ایتدکدن صوکره اونك خدمتنه کیرمش اولان سکسان تورکمنی
علی الغفله باصمق ، صوکرد قاردشلرینك قتلنك فاعل مستقلی
کبی تلقی ایتدکاری سائر بوتون تورکمنلری اولدیرمك ،
نهایت کیدوب قیش اثناسنده خیوق شهرینی محاصره‌یه آلمق
فکرنده ایدیلر . اورادده خیوقه تابع بوتون تورکمنلری
اله کچیره‌جکلردی . ابوالغازی سلطان بو تصورك موقع اجرایه
وضعنی پك مشکل کوردی . چونکه متیقظ بولونان بو سکسان
تورکمن اوزبکلرك تصورآتندن دیکر تورکمنلری خبردار

ایده جکلردی و بوتون اشیالریله برابر چکیله جکلردی. صوکره،
کندیلری خیوق محاصره‌سی ایله مشغول اولدقلری صیراده
قالموقه کله‌رك قادینلرینی، چوجوقلرینی اسیر آلاجقلر واقامتکاهلرینی
آتشه ویره جکلردی. بونك ایچون محمد ساین بکه وسکسان
تورکمننه دوستانه معامله کوستره‌رك آلداتمق واسفندیار خانی
مستریح بر صورتده یاشاتمق طریقنی مناسب کوردی. شریف
محمد سلطان قیش موسمنی خیوقده اسفندیار خان نزدنده
کچیردیکی صیراده نهرك اوته طرفنده بولونان اوزبکلر قالموقلرك
تجاوزاتنه قارشی مدافعه ایچون سپرلر یاپه‌جقلردی. بهار کلنجه
قالموقلرك آقین یاپدقلری روایتی اورته‌یه چیقاریله‌جق، اونلره
قارشی یورومك بهانه‌سیله علی العجله بوتون عسکرلر طوپلانه‌جق ودر-
حال خیوق اوزرینه یورونه‌رك اوراده‌کی تورکمنلر اسیر ایدیله‌جکدی.
اوزبکلر بو تصوری قبول ایتمدیلر. کیفیتدن خبردار اولان
محمد ساین بك کیجه حلول ایدنجه تورکمنلریله برابر چکیلدی.
آرتق هیچ بر شی صاقلانمایه‌رق خیوق اوزرینه یورومکه
حاضرلاندیلر. ابوالغازی سلطان بوکا مخالفدی. تورکمنلرك
نه‌دن دولایی کیتدکلرینی اسفندیار سلطانه قارشی بیلمه‌یور کبی
داوراتمق فکرنده ایدی. خیوق اوزرینه یورودیلر. شیقا [۱]

---

[۱] شیقا، طوق اراضیسنك شرقنده، ایکزی قومانی الکاسنك
غربنده، خسل شهرینك جنوب ساحلنده کوچوك بر خوارزم
ولایتیدر.

الکاسنده طاش کوپرولکده قرارکاه قوردیلر . بوراده بعض
تورکمنلری اولدیردیلر . فقط قالموقلر اوزبك قرارکاهندن
بر قسمنه باصقین یاپنجه اوزبکلرك قسم اعظمی داغیلدی .

اوزبکلرك بو عصیانی خبر آلینیر آلنماز ابوالشان داغیله
مانقیشلاق طرفلرندهسا کن اولان تورکمنلر خیوقده اسفندیار
خانه التحاق ایتدیلر . خان سفره چیقدی . اوز بکلر مغلوب
اولدیلر . ابوالغازی سلطان سپرلره چکیلدی . اوراده
طرفدارلرندن بش یوز کشییی بولدی . بونلر فراره
حاضرلانیورلردی . بونلری دوردیردی ، هپسنی آتلرندن
اینمکه اجبار ایتدی. بارکیرلرك اکرلرینی چیقارتدقدن صوکره
هپسنی بر برینه باغلاتدی. بوصورتله اوزبکلردن فرار امیدینی بوتون
بوتون چیقارمق ایستهیوردی . ابوالغازی سلطان دشمنه کمال
متانتله منتظر اولدی . اسفندیار خان هجومه کلنجه ، ابوالغازی
بش یوز پیاده ایله کندیسنی یقینده بر نقطهیه چکیلمکه مجبور
ایتدی . اوراده بر قاچ کون قالدقدن صوکره بر صورت
تسویه بولدیلر . هر ایکی طرفده معتاد اولان اقامتکاهلرینه
چکیلمکه حاضرلاندی . اسفندیار بومقاولهیه دشمنلرینی آچیق
صحرایه جلب ایتمك ایچون موافقت کوسترمشدی . بوندن
خبردار اولمایان تورکمنلر ، شاناقا تعبیر اولونان سارتلر طرفندن
مسکون بر قصبهیه هجومه کیتدکلرندن ابوالغازی سلطان بو
فرصتدن استفاده ایله سپرلردن چیقدی . بش بیك کشی ایله

کندیسنی تعقیب ایدن اسفندیار خان ابوالغازی سلطانی طوتمغه موفق اولامادی . ابوالغازی سلطان دشمنی کورور کورمز علی العجله آرابه‌لریندن بر شپر وجوده کتیردی ، او قدر شدت وموفقیت ایله مدافعاتده بولوندی که اسفندیار خان سکسان تلفات وایکی بیك مجروح ویردکدن صوکره یکی بر معاهده یاپمغه مجبور اولدی. آنجق یکرمی مقتول ویوز مجروح ویرمش اولان ابوالغازی سلطان قاردشی شریف محمد سلطان ایله برلکده کیدوب اورکنجده اقامت ایتدی . وقتیله آمو نهرینك ایکی ساحلنده اقامت ایدن بوتون اوزبکلرده اورایه کیتدیلر .

بر مدت صوکره ظهور ایدن بر قویروقلی ییلدیز بوتون بو خلقی دهشت وتلاش ایچنده براقدی . بونلر قویروقلی ییلدیزی بر چوق فلاکت و مصیبتك بر علامتی کبی تلقی وسببنیده حکمدارلری آراسنده‌کی نفاقه حمل ایدییورلردی. اوزبکلر طاقم طاقم آیرلدیلر . کیمیسی بویوك بخارا قطعه‌سنه کیمیسی تورکستانه کیتدیلر . ابوالغازی سلطان بو قاریشیقلغه مانع اولامادی . بوتون تبعه‌سنی الندن آلوب کوتورن سیله کندیسیده قاپلمق مجبوریتنده قالدی . شریف محمد سلطان بویوك بخارایه کیتدی. ابوالغازی سلطان ، قاساچیا اورداده حکمران اولان ایشیم خانك نزدینه چکیلدی . طاشکنده بوتون بو حوالینك صاحب وحاکمی بولونان طورسون خان نزدینه عرض

تعظیماته کیدن ایشیم خانه رفاقت ایلدی . ایشیم ، اوزبکلرك
عائله‌سنه ایفا ایتمش اولدقلری خدمتلری نظر اعتباره آله‌رق
طورسوم خاندن طاشکندده وطننه عودت ایدنجه‌یه قدر حال
وموقعیله متناسب صورتده یاشایه‌بیلمه‌سی ایچون لازم کلن معاونتده
بولونماسنی رجا ایتدی . ایکی سنه صوکره ، ایشیم خان طورسون
خانی اسکی تبعه‌لری اولان بوتون قاتاغونلرله برلکده قتل
ایدنجه بو حکمدارلر آراسنده‌ده اوزبکلرده اولدیغی قدر نفاق
اثری کورن ابوالغازی سلطان بویوك بخارایه امام قولی خان
نزدینه چکیلدی . چوق کچمه‌دن بوکا ندامت ایتدی . امام‌قولی
خان ابوالغازی سلطانك ابتدا من القدیم دشمنی اولان طورسوم
خان سراینی ترجیح ایتمش اولماسنه مغبر بولوندیغی ایچون کندیسنی
باردانه قبول ایتدی . ابوالغازی آرتق اسکی مملکتنه عودت
چاره‌سندن باشقه بر شی دوشونمه‌مکه باشلادی . تورکمنلر
ماضی‌یی اونوتماسنی رجا ایده‌رك کندیسنی دعوت ایدییورلردی .
دیکر طرفدن ، اوزبکلرده کندیلرینك صداقتنه اعتماد ایده‌بیله‌
جکی حقنده تأمینات ویرییورلر ، تورکمنلر نزدینه مواصلت
ایدر ایتمز التحاق ایتمکی وعد ایلیورلردی . بر آز صوکره
اسفندیار خانك تورکمنلرله اولان مناسباتنی خبر آله‌رق تلاش
واندیشه‌یه دوشدیکی ، ناکهانی برباصقین قورقوسیله هزاراسب
شهرینه چکیلدیکی دویولدی . ابوالغازی سلطان ، درحال ،
معیتنده یالکز بش کشی اولدیغی حالده دوغروجه خیوقه

کیتدی . اوراده هرطرفدن کان بر چوق کیمسه‌لر کندیسنه التحاق ایتدیلر . برادری شریف محمد سلطانك اسفندیار خان ایله باریشدیغنی وایکیسنك بوتون قوتلریله کندیسنه قارشی یورودکلرینی خبر آلنجه اونلرله حربه کیریشدی وصلح عقد ایتمکه برادرلرینی اجبار ایتدی . فقط ، آلتی آی صوکره ، آرتق اونلردن هیچ بر قورقوسی قالمادیغنی ظن ایتدیکی بر صیراده خیوقده‌نا کهانی بر باصقینه اوغرادی . ابوالغازی سلطان خیوقده اقامت ایدیوردی . دشمن اردوسی اون بش بیك کشی‌یه بالغ اولیوردی . کندیسنك معیتنده آلتی یوزدن فضله عسکر بولونمامقله برابر جسارتی غائب ایتمدی . او قدر شدتله مدافعه‌ده بولوندی که دشمنلرینی ضایعات ایله چکیلمکه مجبور ایلدی . اونلرك رجعتندن صوکره هزاراسب طرفلرینه مفرزه‌لر کوندردی . بونلر بر چوق مواشی اغتنام ایتدیلر . شریف محمد سلطان کندیلرینی تعقیب ایتمك ایسته‌دیسه‌ده آدملرینك امدادینه قوشمش اولان ابوالغازی سلطان طرفندن ایکنجی دفعه مغلوب ایدیلدی .

بر مدت صوکره ، اسفندیار خان اوز بکلرك ایلری کلنلریدن سکسز یوز کشی‌یی قاریلری وچوجوقلری ایله برابر کات شهری جوارنده قتل ایتدیردی . بونلر آرال (۱) الکاسنده

---

(۱) آرال ، بحر خزر ساحللرینه دوغرو خوارزم قطعه‌سنك خصوصی بر ولایتیدرکه ابوالشان داغلرندن وآموئهرینك شمال قولنك

يرلشمك اوزره بويوك بخارادن كليورلردی . اسفنديار خان ايكی قارداشنك ده وجودلرينی ازاله ايتمك ايستهيوردی. بو مقصدله شريف محمد سلطانی آرال قطعهسنه اوز بكلر نزدينه كيتمكه وابو الغازی يی آلداتمق ايچون خانك قاچيورمش كبی كورونمكه سوق ايتدی . بو اثناده اسفنديار خان تورکمنلره برادرينك قرارندن هيچ برخبری اولماديغنی تأمين ايديوردی. تورکمنلری شريف محمد سلطان عليهنه تحريك ايديور، ابو الغازی سلطانك بويوك بخارادهكی اوز بكلری آرال الكاسنده يرلشمكه آنجق

اسكی منصبنك شمالندن قاره قالپاقلر الكاسنهقدر امتداد ايدر. خوارزمك بو قسمی همان يالكز تورکمنلر طرفندن مسكوندر . اونلر بوراده غايت ايی مرعالر بولورلر. معمافيه عموميتله آرال ولايتی پك داغلقدر. قوملو دولودر . غير منبتدر . خسل نهرينك شمالنده كائن اولان آرال كولندن دولايی بو قطعهيهده عينی نام ويرلمكدهدر . صولری طوزلی اولان بو كول آرال الكاسنی خوارزمك شمال ولايتندن تفريق ايدر . شمالی آسيانك اك بويوك كوللرندن بريدر. تقريباً سكسان آلتی فرسخی چورهسندهدر . جنوبدن شماله دوغرو طولی اوتوز ، شرقدن غربه دوغرو طولی اون بش فرسخدر. بحر خزرده بولونان بالقلر بوراده ده مبذولاً بولونيور ، بحر خزر ايله بر مناسبتی يوقدر كبی كورونيور . سيحون ، خسل ودها سائر نهرلرك صولری بورايه منصب اولديغی حالده نه سويهسی يوكسهليور . نهده بر طرفدن صولری بوشاليور . قاره قالپاقلرله تورکمنلر يازين كولك صولرينی متعدد قانالرله قوملی اووالرده ايستدكلری ارتفاعه قدر نقل ايدهبيليورلر. صوكره بو صولر كونشك حرارتی ايله قورويونجه متبلر برطوز طبقهسی براقيور . بوتون بو حواليده بو طوزی استعمال ايديليور .

بوتون تورکمنلری محو ایچون دعوت اتمش اولدیغنی ، شریف محمدی‌ده کندی طرفنه جلب ایتدیکنی ، بناءً علیه دها اول داورانه‌رق اونلرك بو تصورینه مانع اولمق لازم کلدیککنی سویلیوردی . بوتون تورکمنلر بو مطالعه‌یی تصویب ایتدکلرندن اسفندیار خان حصارك قاپیلرینی قاپاتدیردی . راحتجه اویقوده بولونان ابوالغازی سلطانی توقیف ایتدیردی . بونی بالذات یاورسوردی‌یه کوتوردی اوراده کندیسنی بوشهر والیسنك النه تسلیم ایتدی . ایی بر قوۀ محافظه ایله ابوالغازی ایرانه سوق ایدیله‌جکدی . ابوالغازی سلطان همدانه کوتورلدی . شاه عباسه خلف اولان شاه صفی او شهرده ایدی . اورادن کندیسنی اصفهانه نقل ایتدیلر . ایران شاهی ابوالغازی‌یه بر أو ایله مصارف سنویه‌سی ایچون اون بیك تانغا تخصیص ایتدی . فقط ابوالغازی‌یی نظارت آلتنده طوتدیلر . اسفندیار خان اون ایکی سنه حکومت سوردکدن صوکره وفات ایتدی [١]

سنه ١٦٣٤

بونك اوزرینه ، برادری شریف محمد سلطان خان عنوانی آله‌رق اورکنجده اقامت ایتمکه باشلادی . قالموقلرله برچوق محارباتده بولوندی . بونلر اونك زمان حکومتنده خوارزم الکاسنك بویوك برقسمنی ضبط ایتدیلر .

وفاتندن صوکره [٢] ، اون سنه ایرانده اسیر اوله‌رق

١٦٤٢

[١] ١٠٤٤ تاریخ هجریسنك برنجی کونی . تاتار تقویمنه کوره جیلکی یعنی بارکیر سنه‌سنده .

[٢] ١٠٥٢ تاریخ هجریسنده .

طوتولمش اولان ابوالغازی سلطان اورادن قاچمق وقوران داغنك اتكنده آمونهری ساحللرنده مقیم تكه عشیرتی تورکمنلرینك یاننه کیتمك یولنی بولدی . تام ایکی سنه اوراده قالدی. صوکره مانقیشلاقه کیتدی . آنجق یدی یوز عائله بولدی . بونلر قالموقلرك تحت حکمنه کیرمشلردی . قالموق خانی کندیسنی درحال نزدینه دعوت ایدرك حرمتلرله قبول ایتدی. ابوالغازی سلطان [۱] اورکنجه کیتدی [۲] . تورکمنلر ، آلتی آی صوکره [۳] ، آرال الکاسنده آمو نهرینه دوغرو، کندیسنه خان عنوانی ویردیلر . اسفندیار خان یوشان سلطان واشرف سلطان نامنده ایکی اولاد براقشدی . خیوق وهزاراسب شهرلری بونلرك النده ایدی . ابوالغازی خان اورکنجده واواسیرده یرله شنجه، یوشان سلطان ایله اشرف سلطانك اراضیسنده اقامت

سنه
١٦٤٣
١٦٤٤

[۱] ابوالغازی بهادر ایله ابن عرب محمد خان ابن حاجم خان ابن آقاتای خان ابن آموناق ابن یادکار خان ابن تیمور شیخ خان ابن حاجی تولای ابن عرب شاه ابن فولات ابن منکوتیمورخان ابن بادا کول ابن سه جوجی بوغا ابن بهادرخا ابن شیبانی خان ابن توشی خان ابن جنکیز خان . ١٠١٤ تاریخ هجریسنده ، توشقو یعنی طاوشان سنه سنده و ١٦٠٥ تاریخ میلادیسنده اورکنجده تولد ایتمشدر . برادری شریف محمد ١٠٥٢ هجری و١٦٤٢ میلادی تاریخنده وفات ایتمشدی .

[۲] ١٠٥٣ تاریخ هجریسنده . تاتار تقویمنه کوره جیلان یعنی ییلان سنه سنده .

[۳] ١٠٥٤ تاریخ هجریسنده . تاتار تقویمنه کوره قوی یعنی قویون سنه سنده .

ایدن تورکمنلری کندیسنه اطاعته دعوت ایتدی . فقط بونلر اشرف سلطانی تربیه ایدیلمك اوزره ایران سراینه کوندردکدن صوکره ، برادری امام قولی خانه خلف اولمش اولان بویوك بخارا خانی نذر محمدك تحت حمایه سنه کیردیلر . ابوالغازی خان خیوق اقوامنك اقامتکاهلرینی تخریب ایتدیکی جهتله نادر محمد خان کرك بوشهره کرك هزاراسبه قوماندانلر ومحافظ عسکرلر کوندرمکه مجبور اولدی . اسفندیار خانك زوجه سی ایله بویوك اوغلی ده قانسقی الکاسنه اعزام ایتدی . صوکره ، بو ایکی شهرك واونلره ملحق اراضینك اداره سنی بوتون وارداتیله برلکده حفیدی قاسم سلطانه [١] ویردی . خیوق شهرینی اله کچیرمکه عزم ایتمش اولان ابوالغازی خان اقشام اوزری پیاده قوتی آرال الکاسنده قایقلره ارکاب ایتدی . طاش کوپروك کوپروسنه قدر خسل نهرندن یوقاری یه دوغرو چیقمق و کندیسنی اوراده بکلەمك امرینی ویردی . سواری قوتیله قاره دن اونلری تعقیب ایتدی . صوکره پیاده سنك برقسمنی آله رق خیوقدن یك اوزاق اولمایان قاندوم نامنده برکویه دوغرو ایلریله دی . شفق سوکرکن بورایه واصل اولدی . کندیسیله خیوق آراسنده بولونان کوچوك بر چایی کچدی . معیتنده کیلردن یوز سکسان کشی یی صول طرفده کوچوك بر واديده صاقلادی . آلتمش تیرانداز ویکرمی تفنکجی ایله سا کنانه خیوقه یاقلاشدی .

---

[١] بویوك اوغلی شیبران سلطانك اوغلی .

دشمنلر جوارده ابوالغازی خانك عسکرلرندن برمفرزه بولندیغی آکلایجه بیك کشی ایله بر خروج حرکتی یاپدیلر. ایچلرنده بدی یوزدن فضله‌سی زرهلر کیمشلردی ابوالغازینك معیتنده آنجق بش‌دانه زرهلی عسکر بولونمقله برابر قارشیسنده‌کی چوق عددیدن شاشیرمقسزین دشمنلری بر بوصویه چکدی و اوراده اونلری تماميله بوزدی. صوکره طاش کوپروکه عودتله خیوق جوارنده‌کی کویلردن برخیلیسنی تخریب ایتدیردکدن صوکره عسکرلرینی یرلرینه کوندردی.

برمدت صوکره، نذیر محمد خان حفیدی قاسم سلطانی خیوقدن چاغیردی، بوولایتی معیتی ارکانندن یعقوب اسمنده برینه ویردی. بوندن دولایی، خیوقده وجوارلرنده ساکن اولان تورکمنلرك کافه‌سی طرخان [١] الکاسنه چکیلدیلر. صوکره، ارتکاب ایتدیکی تعدیاتدن دولایی نذیر محمد خانی معیتی ارکانی تختدن طرد ایدنجه اوغلی عبدالعزیز سلطان باباسنك برینه چیقدی. ابوالغازی خان خیوقه کیردی [٢] وشهره صاحب اولدی. صوکره، اسکی اغتشاشات یوزندن قرارکاهلرینی ترك ایتمش اولان بوتون تورکمنلرك عودت

سنه ١٦٤٦

[١] طرخان، باقیرغان الکاسنك غربنده خسل نهرینك شمالنده کائن کوچوك بر خوارزم ولایتیدر. اعلام‌عالری وارسه‌ده مملکت مرروع دکلدر.

[٢] ١٠٥٦ تاریخ هجریسنده. تاتار تقویمنه کوره طوق یعنی طاوق سنه سنده.

ایده‌بیله‌جکلرینی اعلان ایله اونلره قارشی خصومتلرینی اونوته‌جغنی وعد ایلدی . هزاراسبك اوته طرفنده‌کی الکالره داغیلمش اولان تورکمنلر کندیسنه رئیسلرندن اوچ کشی‌یی ، یوسلوم بهادری ، دین محمد اولدیجی‌یی ، اوروسی کوندردیلر . باشقه سکز مرخص دها واردی . بویوك بخارادن عودتندن بری کندیسنه دائما منقاد بولوندقلری جهتله حسن قبول کوره‌جکلری امیدینی اظهار ایدیورلردی . ابوالغازی خان هزاراسب شهرینی آله‌جغنی،اونلری مرخص اوله‌رق کوندرن بوتون تورکمنلرك اوراده یمین وعرض تعظیم ایتمك اوزره اورایه کله‌بیله‌جکلرینی سویله‌دی . ابوالغازینك وعدلرینه اعتماد ایدنلر امرلرینی اجرایه مسارعت کوستردیلر . فقط ابوالغازی مقدارلری ایکی بیکه‌واران بو تورکمنلرك کافه‌سنی قتل ایتدیردی . مسکنلرینی تخریب ایتدیردکدن صوکره خیوقه دوندی . ابوالغازی خان بونلری امحا ایله اکتفا ایده‌مه‌یه‌رك برمقدار عسکرله طرخان الکاسنه کیتدی [١] . قاسم سلطانك عزیمتندن صوکره خیوقی ترك ایتمش اولان تورکمنلره هجوم ایتدی . تارشان الکاسنه مواصلت ایدنجه بونلرك قسم اعظمی باما بوریناق [٢] ولایتنه قاچدیلر . قسم متباقیسی قیلجدن

---

[١] ایت سنه‌سی جماذی‌الاولنده .

[٢] باما بوریناق طرخان الکاسنك غربنده ، آرال کولنك جنوب ساحللرینه و غربو ، خسل نهرینك شمالنده کوچوك بر خوارزم ولایتیدر .

تچیریلدی . صوکره [۱] ابوالغازی خان باما بوریناق الکاسنه کیتدی . بوزایه چکیلمش اولانلری ده طرد ایتمك ایسته‌یوردی . آرتق هیچ بر ملجألری قالمایان بو تورکمنلر قاریلرینی وچوجوقلرینی آرال الکاسنه کوندردیلر . بعض قدیم دیوارلرك انقاضی آراسنه تحصن ایتدیلر . شاهار خواجه نامنده بر رئیسك قوماندا‌سی آلتنده ایدیلر . حیاتلرینی ممکن اولدیغی قدر بهالی صاتمغه عزم ایتمشلردی . ابوالغازی خان کندیلرینه بعض ائتلاف تکلیفاتنده بولوندی . فقط تورکمنلر صلحی قبول ایتمکدن ایسه سپرلرندن پیاده اوله‌رق چیقوب ابوالغازی خانك عسکرلرینه هجوم ایتمکی ترجیح ایتدیلر . هپسی قیلیجدن تچیرلدی . بر دانه‌سی بیله قورتولمادی . ایرته‌سی کونی ابوالغازی خان معیتنده کیلردن بعضیلرینی بو تورکمنلرك قادینلرینی وچوجوقلرینی آلمق اوزره آرال الکاسنه کوندردی .

صوکره [۲] ، قورلات عشیرتندن بر قالموق رئیسی کله‌رك کات جوارلرینی تخریب ایتدی ، شهر سکنه‌سندن برچوغنی اسیر آلدی . بر مدت صوکره ، طورغود قبیله‌سنه منسوب بایان اسمنده بر رئیس اجرای تجارت ایچون متعدد قالموق تاجرلریله خوارزم الکاسنه کلدی . ابوالغازی خان بونلری سربستجه اجرای تجارته براقدی . فقط عزیمتلرندن اون بش کون

---

[۱] سیچکان یعنی صیچان سنه‌سنده .

[۲] صیغیر سنه‌سنده .

کچنجه عسکرلریله کندیلرینی تعقیب ایده‌رك بوتونماللرینی اللرندن آلدی ، رئیسلرینی اولدیردی وکندیلرینی تماميله پریشان ایتدی . صوکره ، بایرات عشیرتنه منسوب تورکمنلرله حرب ایتدی [۱] . بونلرك رئیسلری آدی من القدیم کندینك دشمنی ایدی . بولا بلدیکی کویلرك کافه‌سنی تخریب ایتدی . بو مملکتده یاپدیغی خسارات اوقدر بویوك بر قیطلغه سبب اولدی که بر پارچه اکمك ایچون بر بارکیر ویریلیوردی . عسکرلرندن قسم اعظمی داغیلدی . نهایت ، تورکمنلرك النده قالان یکانه کویه کیتمك ایچون کچیله‌جك یوللری بیلن تکه عشیرتندن آوانش نامنده بر تورکمن تاجری ابو الغازینك النه دوشدی . تورکمنلرك رئیسی بو کویه قاپانمشدی . ابو الغازی خان بو سایه‌ده تورکمنلرك صوك التجا کاهنه قدر صوقوله‌رق اوراسینی ده تخریب ایتدی . بوتون تورکمنلری امحا ایتمکه ، یاخود هیچ اولمازسه آرتق قورقولمایه‌جق حاله کتیره‌جك صورتده ازمکه قرار ویرمش اولدیغی ایچون کمرکمیللی ، صاریق وسائر عشیرتلر اوزرینه یورویه‌رك [۲] بونلری ده محو ایتدی .

ابو الغازی ، اوز بکلرك دائمی دشمنلری اولان بوملتی بوصورتله محو ایتدکدن صوکره ممالکی داخلنده صلح و سکونك حکم سوره‌جکنی امید ایدیوردی . فقط قالموقلر صیق صیق

---

[۱] توشقو یعنی طاوشان سنه‌سنده .

[۲] ییلان یعنی ییلان سنه‌سنده .

یاندقلری آقینلرله کندیسنی سلاحه صارلمغه مجبور براقیورلردی .
طورغود عشیرتی رؤساسندن مرکان تایشا ، اوهجوتابا ، طوغول ،
هزار اسب الکاسنه آقینلر یاپدیلر [۱] . یسدوس کوینی تخریب
ایتدیلر . اورادن کیده‌رك دانوغان کوینك بوتون مواشیسنی
اغتنام ایلدیلر . بو آقیندن بی‌خبر بولونان ابوالغازی خان بویوك
بخارایه سیاحت فکریله هزاراسب شهرینه کیتمشدی . فقط
غیبوبتندن بالاستفاده قالموقلرك کندی اراضیسنه کیرمه‌لرندن
قورقدیغی جهتله حدودلر اوزرنده مهم قوتلره مالك بولونان
قالموقلره قارشی متیقظ بولونماسنی اخطار ایچون بویوك بخارا خانی
عبدالعزیزه خبر کوندردی . بو ساعی بر نهری کچرکن اوچ
قالموق رئیسنك ، ابوالغازی خانك تبعه‌سندن آلدقلری غنائم ایله
عودت ایتدکارینی دویونجه درحال دونه‌رك افندیسنی وقعه‌دن
خبردار ایتدی . ابوالغازی خان بارکیرینه بینه‌رك ایردر داغی
قرشنده قالموقلرك دمدارلرینه یتیشـدی . علی العجله طوپلادیغی
بوتون قوتلرله هجوم ایده‌رك دشـمنی بوزدی . قسم اعظمی
قاچه‌رق قورتولدیلر . کندیسندن خیلی ایلریده بولونان قالموق
قوةٔ اصلیه‌سنی تعقیبده مشکلاته اوغرامامق ایچون بوتون اسیرلری
اولدیرتدی ، اوهجو تابا ایله طوغولی تعقیبه قویولدی . صغری
رابات الکاسنده بونلره یتیشدی . فقط اونلر بوراده او قدر
انی تحصن ایتمشـلردی که کنـدیلرینی مغلوب ایتمکه موفق

[۱] لو یعنی تمساح سنه‌سنده .

اولامادی . یوللرینه دوام ایچون تحصنکاهلرندن چیقمغه
جسارت ایده‌مه‌ین قالموقلر آلدقلری تکمیل غنائمی اوقلری
ویایلری ایله برابر ابوالغازی‌یه یوللادیلر ، عفو طلب ایتدیلر .
تخریب ایتدکلری ایکی کویك کندیسنه عائد اولدیغنی
بیلمه‌دکلرینی ، مقصدلرینك بویوك بخارایه آقین یاپمقدن عبارت
اولدیغنی سویله‌دیلر . استقبالده کندیسنك ممالکنه دوقونمایه جقلرینی
حتی رئیسلرندن بعضیلری اورایه آقین یاپمغه قالقارسه بونی
وقتنده خبر ویره‌جکلرینی ، کندیسنی طرد ایچون ابوالغازی
خان ایله برلشه‌جکلرینی یمین ایله وعد ایدیورلردی . ابوالغازی
خان بو قالموق عشیرتنك کندی تبعه‌سیله دائما ایی کچیندیکنی
نظر دقته آله‌رق سلاحلرینی اعاده ایتدی وراحتجه عودت
ایتمه‌لرینه مساعده کوستردی .

بو مختلف سفرلردن صوکره ، بلخده حکمران اولان
سلطان‌قولی‌خان بویوك بخارا خانی عبدالعزیزه قارشی ابوالغازی
خاندن قوهٔ امدادیه ایسته‌دی . عبدالعزیز خان بلخ شهرینی
ضبط ایتمك وسلطان قولی خانی اولدیرمك فکریله حربه قیام
ایتمشدی . ابوالغازی خان ، بلخ خانك یقین اقرباسی ایدی .
بلخ خانی ، شریف محمد خانك کریمه‌سی ایله اولنمشدی .
ابوالغازی خان ، بخارا خانی عبدالله خانك وقتیله آقاتای خان
سلاله‌سنه قارشی نه‌لر یاپدیغنی ، بونلری ناصل اولدیردیکنی ،
یالان وعدلرله اواسیر شهرندن خارجه ناصل جلب ایتدیکنی

تحظر ایدییوردی . بناءً علیه سلطان قولی خانه یاردیم ایتمکه قرار ویردی وبر قوۀ عسکریه ایله کوغرتلیق [١] ولایتنه دوغرو ایلریله‌دی [٢] . بو ولایت بویوك بخارا حدودلری اوزرنده‌در . اوراده بیکا علی ایناق نامنده برقوماندانی کزیده بیك عسکر ایله بویوك بخارایه تابع بولونان قارا کول شهری اوزرینه کوندردی . کندیسی کیدوب سیونچ بالا شهرینی ضبط ایله بوراده‌کی اوتوز قرق کوی ایله برابر تماماً تخریب ایتدی . صوکره کوغرتلیق الکاسنه عودت ایتدی . اوچ کون کچمه‌دن بیکا علی ایناق‌ده قارا کول شهرینی تخریب ایتمش اولان مفرزه‌سی ایله برلکده کلوب کندیسنه التحاق ایلدی . ابوالغازی خان خیوقه دوندی وعبدالعزیز خانه عائد اراضی‌یه تجاوز ایتمکده تجیکمه‌دی . بالذات کیده‌رك قارا کول شهرینی تخریب ایتدی . عسکرلرینك مفارقتندن صوکره بر چوق خلق بورایه چکیلمشلردی . اورادن کوردیش الکاسنه کچدی . او زمان نخشب شهرنده بولونان عبدالعزیز خانك قوماندانلری معیتنده بولونان اون بش بیك کشیلك براردویی بوالکاده پریشان ایتدی . قاچه بیلنلر قارا کول شهرینه کیردیلر . ابوالغازی خان بونلری تعقیب

---

[١] باشنی یاریق ولایتنك شمالنده ، بویوك بخارا حدودلرنده خوارزم ولایتی .

[٢] ق ی یعنی قویون سنه‌سنده .

ایله شهرده قالمش صولك اولری ده یاقدی . باشقه بر زمان [١] کیدوب
بویوك بخارایه تابع اولان زردصوبی شهرینی ضبط ایتدی . صوکره [٢] ،
قارا کول شهرندن نرسم شهرینه قدر امتداد ایدن یایجی
ولایتنی تخریب ایلدی . ممالکنه عودت ایتدیکی صیراده عبدالله خان
قاسم سلطان ایله برلکده برشاشیرتمه یاپمق فکریله کوغرتلیق
الکاسی اوزرینه یورویوردی . فقط ابوالغازی خانك خوارزم
حدودلرینه عودتی خبر آلنجه اوقدر استعجال ایله چکیلدی که
معیتنده کیلر ، ابوالغازی کندیلرینی تعقیب ایتمه مکله برابر ،
بارکیرلرندن برچوغنی اتلاف ایتدیلر . بورجعتدن صوکره
ابوالغازی بویوك بخارایه یکی برسفر دها یاپدی ، کرمینه یی
ضبط ایله یغما ایتدی ، غایت عظیم غنائم ایله کری دوندی .
فقط برهری چوب کندیسنی تحت امنیتده کورنجه بوتون
دوه لرك ، بولك بارکیرلرینك ، مواشینك وعلی العموم تکمیل
اشیانك نصف اللیلده قارشی یه کچمه لرینی امر ایتدی .
اردونك قسم متباقیسنی ده بونلرك آرقه سندن یوللادی . یاننده
هر زمانکی یوز کشیلك قوهٔ محافظه سنی آلیقویه رق راحتجه
اویقویه یاتدی . حالبوکه اردوسی یکرمی بش بیك کشیدن
مشکل ایدی . سفق سوکرکن برضابط کله رك نهرك اوته
طرفنده دشمنلرك کوروندیکنی خبر ویردی . عبدالعزیز

---

[١] چچین یعنی مایمون سنه سنده .

[٢] طوق یعنی طاوق سنه سنده

خان آلتمش بیك كشی یه بالغ اولان بوتون اردوسیله
كلیوردی . ابوالغازی ، كوچوك برچایی كچمكله مشغول اولان
اردوسنه التحاق ایچون استعجال ایتدی . اونلری بولوندقلری
یرده آلیقویدی . چونكه دشمندن آیریله‌رق ایلریله‌مش
اولان بیك زرهلی سوارینك هجومنه اوغرایوردی . ابوالغازی
خان ، اوكنده بولونان بر بوغازك نهایتنه قدر كیتدی .
اوراده آتندن ایندی . معیتنده‌كی یوز سواری‌یه عینی شیئی
یاپدیردی . بوسایه‌ده تفكلرینی دها ایی استعمال ایده-
بیله‌جكلردی . بایراق طاشییان نفره ، قسم اعظمی چایی كچمش
اولان اردویه دوغرو علی العجله كیده‌رك كندیلرینی كری
چاغیرمق ایچون بورو چالماسنی امر ایتدی . صوكره ، بیك
زرهلی سواری‌یه ، بوغازك مدخلنده هجوم ایچون یادكار آتالغی
اوتوز سواری ایله كوندردی . كندیسی‌ده متباقی قوت ایله
ایجابنده امداده قوشه‌جقدی . یادكار آتالق وظیفه‌سنی اوقدر
موفقیتله یاپدی كه بوغازی اوزون مدت مدافعه ایتدی . اوزمان
ابوالغازی خانك آنجق اون درت یاشنده بولونان اوغلی
انوشه محمد بهادر سلطانه آلتی یوز سواری ایله پدرینك
امدادینه یتیشه‌بیله‌جك زمان تأمین ایتدی . بو آلتی یوز
سواری كندیلریله برابر اوچ یوز كشی دها كتیرمشلردی .
مع مافیه ، بوتون دشمن اردوسی كیتدكجه یاقلاشدیغی جهتله ،
بیك سواری هر طرفدن ابوالغازی خانی صاردیلر . ابوالغازی

خان درحال اوغلی انوشه محمد بهادر سلطانه ، اردولرینك کندیلرینه التحاقنه مانع اولان بویوك بر دشمن سواری قوتنك صاغ جناحنه درت یوز کشی ایله شدید بر هجوم یاپماسی امرینی ویردی . متباقی آلتی یوز کشی ایله‌ده کندیسی بالذات هجوم حرکتی یاپدی . هر ایکیسی‌ده دشمنی یاردیلر وبو صورتله ، امدادلرینه کلن اردویه التحاق ایتدیلر . بونك اوزرینه ، ابوالغازی خان ایلك قوللری اوغلی انوشه محمد بهادر سلطانك قوماندهسی آلتنده دشمنه قارشی سوق ایتدی . آرقه‌دن کلنلرله‌ده کندیسنه ظهیر اولدی . حرب ، عمومیلشدی . طرفیندن مساوی موفقیت وشدتله حرب ایدیلیوردی . نهایت ، انوشه محمد بهادر سلطانك جسارتی ظفری ابوالغازی خان لهنده تجلی ایتدیردی . عبدالعزیز خانك اردوسی بویوك فائقیت عددیه‌سنه رغماً مغلوب اولدی . مظفر عسکرلر دشمنی نهره قدر تعقیب ایتدیلر . دشمنك هزیمتی او قدر زیاده اولدی که کوپرویه قدر کیده‌مه‌ینلر نهرده بوغولدیلر . عبدالعزیز خان بیله یاره‌لی اولمقله برابر غالبلرك النه دوشمه‌مك ایچون نهری یوزه یوزه کچمکه مجبور اولدی . ابوالغازی خان بو سفره بو قدر شرفلی بر صورتده نهایت ویردکدن صوکره بر چوق اسرا ایله خیوقه‌یه دوندی . اورایه وارنجه ممالکنك تکمیل اکابرینه وضابطانه بویوك بر ضیافت ویردی ، اوغلی مدح وستایشه غرق ایتدی واوکا هزاراسب شهرینی ویردی .

ایت سنه‌سنده وقوعه کان بو بویوك سفردن صوکره ،
ابو الغازی خان بویوك بخارا قطعه‌سنه تکرار کیده‌رك [١]
واردانسی شهرینی ضبط ایتدی . باشقه بر آقینده ، بومملکتك
پایتختی اولان بخارا شهرینك تا سورلرینه قدر ایلریله‌دی ،
جوارده‌کی بوتون کویلری تخریب ایتدیردی وشهری ضبطه
حاضرلاندی . فقط سمرقندده بولونان خانك غیبوبتنده وایچریده
یالکز قادینلرله تاجیکلر یعنی غیر محارب کیمسه‌لر بولوندیغی
برصیراده بخارا شهرینی ضبط ایدرسه بوندن کندیسنه بویوك
برشرف کله‌یه‌جکنی دوشونه‌رك بونی باشقه بر زمانه تعلیق
ایتدی . او تاریخده آتش باشنده بولوندیغی جهتله ، عبدالله
خان طرفندن قتل ایدیلن عائله‌سی افرادینك انتقامنی آلمق
ایچون دوکدکلری قانك کافی اولدیغنی دوشوندی . کندیسیله
عینی دین ومذهبه سالك اولان عبدالعزیز خانه قارشی
محاربه‌ده دوام ایتمکله استحصال ایده‌بیله‌جکی بوتون فوائد
وجداننی معذب ایدییوردی . سلاحلرینی قالموقلره و عجملره
قارشی توجیه ایتمك دها موافق اولاجغنه قناعت کتیردیکندن
بخارا خانه تکلیفات صلحیه‌ده بولونمق اوزره سفیرلر کوندردی .
بو محاربه‌دن پك ضرر کورمش اولان عبدالعزیز خان تکلیفاتی
قبول ایتدی . او تاریخدن صوکره ایکی حکمدار پك ایی

---

[١] ایت سنه‌سنده .

[٢] پارس یعنی قاپلان سنه‌سنده .

کچیندیلر . ابوالغازی خان تختی اوغلی انوشه محمد بهادرسلطانه براقدی . آخر عمرینی عبادت وطاعت ایله کچیرمك فکرنده ایدی . فقط ، برمدت صوکره ، یکرمی سنه حکمدارلغی متعاقب ، وفات ایتدی [١] .

چار بویوك پترو داخل ممالکده تجارتی دها ترقی ایتدیرمك فکرنده اولدیغی جهتله سیبریا ایله آسیانك جنوب حکومتلری آراسنده ، تورکستانی اروا ایدن سیرت نهری واسطه سیله برمناقله تأسیس ایتمك ایسته‌دی . بو نهرك ، پك طبیعی اولدیغی اوزره ، بحر حزره دوکولدیکنی فرض ایده‌رك ، بحرحزر ساحللرنده دولاشمغه آلیشقین بولنان یاییق قازاقلرینه بو نهرك هانکی نقطه‌ده بحر حزره آقدیغنی تدقیق ایتمك اوزره بحریه‌ایشلرندن آکلایان بعض کیمسه‌لری دفعات ایله ترفیق ایتدی . بونلر یه‌مبا وآمو نهرلری آراسنده بحر حزره خسل نهرندن باشقه بر نهرك دوکولدیکنی کوره‌رك بونك سیرت نهری اولدیغنه حکم ایتدیلر . کندیلری اصل آلدتان شیده قازاقلرك بو نهرك آدی دریا اولدیغنی ادعا ایتمه‌لری ایدی . چونکه سیرت

---

[١] ١٠٧٤ سنهٔ هجریه‌سی رمضاننده . تاتار تقویمنه کوره توشقو یعنی طاوشان سنه‌سنده . خوارزم الکاسنده الآن بوحکمدارك احفادی حکومت سورمکده‌در . حفیدی حاجی محمد بهادر خان ١٧١٤ تاریخنده روسیه سرایی ایله بر اتفاق عقد ایتمك اوزره پترسبورغه بر سفیر کوندرمشدر . او تاریخدن صوکره بو حکومتده یکی بر انقلاب وقوعه کلمشسه‌ده تفصیلاتی معلوم دکلدر .

نهرینك بر اسمی ده بو ایدی . بو متخصصلر بو نهرك منصبنك عمقلرینی تدقیق ایتدكدن صوكره قناعتلرینی مبین بر راپور تنظیم ایله دیلر . بونك اوزرینه چار ۱۷۱۹ سنه سنده یورایه آستر خان طریقیله یقوویچ نامنده بر لوا قوماندانسنده ایكی بیك بش یوز عسكر كوندردرك بو شهرك منصبنی ضبط ایتمك قرارینی ویردی . بو سفر ایچون بو قوماندان بالخاصه انتخاب ایدیلمشدی . چونكه چركسدی . تاتار لساننه حقیله واقف اولدیغی جهتله تشبث واقعی باشه چیقاراجق قابلیت مخصوصه یی حائز كورونیوردی . فقط خسل نهرنده دفعات ایله تدقیقات یاپلماسندن شبهه لنمش اولان تاتارلر عینی زمانده آراده صیراده اراضیلرینی صولامق ایچون آچدقلری جدوللردن بو نهرك مجراسنی دكیشدیرمك و آرال كولی طرفنده بولونان چوقور اراضی واسطه سیله نهری آرال كولنه آقیتمق قابل اوله جغنی آكلامش بولوندقلری ایچون بونی یاپمغه قیام ایلدیلر . نهره اوقدر مختلف نقطه لرنده اوقدر قناللر آچدیلر كه اوچ قولدن آرال نهرینه آقیتمغه موفق اولدیلر . بو صورتله حقیقی مجرا غایت آزالدی . بونی طیقاماسی پك قولایلاشدی . یقوویچ بر مدت صوكره قایقلرله خسل منصبنه كلدیكی زمن یوراسنی قورومش بولدی . مع مافیه ، آلدیغی امرلری اجرا ایتمك ایچون عسكرلرینی قاره یه چیقارمقده تردد ایتمدی . اوجوارده قوملق اراضینك مساعده سی نسبتنده

بعض طابيه‌لر يادپرمغه باشلادی. فقط بر آز مقاومت ايده‌بيله‌جك حاله هنوز كلديكی صيراده خوارزم اوزبكلری بويوك بر سواری قوتيله كنديسنه هجوم ايتديلر . بقوويچ اوقدر شدتلی مدافعه‌ده بولوندی كه نهايت كنديسنی قوتله مغلوب ايتمكدن اميدلرينی كسن اوزبكلر حيله‌يه مراجعت ايتمك مجبوريتنده قالديلر . هجوم قوتنك بالذات باشنده بولونان تاتار خانی كيزليجه كوندرديكی خبرده قلباً روسلرك دوستی اولديغی، اونلرك اوجوارلره يرلشمه‌لرينی آرزو ايتديكنی ، فقط اقرباسی و قوم‌مشولری اولان سائر تاتار حكمدارلری يوزندن روسلره قارشی ممانعت كوسترمك مجبوريتنده بولونديغی، ايرته‌سی كونی صوك بر هجومه دها قرار ويرلديكنی ، بر موفقيت استحصال ايديله‌مزسه بر صورت تسويه بولمغه چاليشيله‌جغنی بيلديردی . بو خان برمدت اول روس سراينه عينی يولده تأمينات ويرمش اولديغی ايچون بقوويچ اونك صميميتنه ايناندی . تاتارلر ايرته‌سی كونی ، خانك كوندرمش اولديغی خبر وجهله ، بر هجوم اجرا ايتديلر. فقط ضايعات ايله پوسكورتولديلر . خان نه‌دن دولايی بويله مسلحاً كندی اراضيسنه كيرديكنی ومقصدينك نه اولديغنی آكلامق ايچون ميرزالرندن ايكيسنی كوندرنجه بقوويچ نهرده آچيلان منفذلرك قاپاتلماسنی ونهرك اسكی مجراسنه كيره‌بيلمك ايچون تماميله سد ايديلمه‌سنی طلب ايلدی. تاتارلر، شهرك صولری آرال نهرينه منتهی قوملره

صوك درجه شدتله دوكولديلي جهتله بوني يايمق غير قابل
اولاجغني جواباً بيلديرديلر . بقوويچ بوني كندي عسكرلريله
اجرا ايده‌جكني، فقط برمقدار رهينه ويرلمه‌سي ايجاب ايتديكني
سويله‌دي . تاتارلرك ايسته‌ديكي ده بو ايدي . تكليفي قبولدن
امتناع كوسترمديلر . بقوويچ همان يوله چيقدي . طابيه‌لري
محافظه ايچون برمقدار عسكر براقشدي . فقط كنديسنه
ويريلن وعيني زمانده رهبر خدمتني‌ده ايفا ايدن رهينه‌لر اوني
خالي يرلردن تچيرديلر . بوراده دورغون صولردن ،
باتاقلقلردن باشقه برشي يوقدي . صولر كافي دكلدي . بش
كونلك بر يولدن صوكره بقوويچ ايله عسكرلري صوسز
قالديلر . رهبرلر ، صانكه كنديلكلرندن دوشونمشلر كبي ،
طاقم طاقم آيريله‌رق صو آرامالري دها مناسب اوله‌جغني
سويله‌ديلر . بقوويچ پك ايلرويه كيتمش اولديغي جهتله ،
نه وقوعه كله‌بيله‌جكني آز چوق تخمين ايتمكه باشلامش
اولمقله برابر بو تكليفي قبول ايتمكه مجبور اولدي . روسلر
مختلف قوللره آيريلنجه تاتارلر كله‌رك كنديلريني برر برر احاطه
ايتديلر . بقوويچي معيتنده‌كي عسكرك قسم اعظميله برلكده
اولديرديلر . متباقيسني‌ده اسير آلديلر . بونك اوزرينه طابيه‌لرك
محافظه‌سي ايچون براقلمش اولانلرده على العجله قاييقلرينه
بينديلر وآستراخانه دونديلر .

بو كون خوارزم قطعه‌سي مختلف كوچوك تاتار پرنسلري

آراسنده تقسیم ایدلمشدر . هپسی عینی عائله‌یه منسوبدرلر .
ایچلرندن بری خان عنوانی طاشیر ، یولنی بیلیرسه دیکرلری
اوزرنده بر درجه‌یه قدر صاحب نفوذ بولونور. خان، اورکنج
شهرنده یاخود ایران حدودینه دوغرو اورکنج جوارلرنده
اقامت ایدر . خوارزم تاتارلرینه، علی العاده ، خیوه تاتارلری
دیرلر . بوده خانلرینك یازین آمو نهری ساحللرنده اقامت
ایتدکاری محلك اسمی خیوه اولماسندندر . بو خان ، کندی
ممالکی داخلنده حاکم مطلقدر. بویوك بخارا خانه تابع دکلدر .
مع مافیه عجملر خوارزم تاتارلرینی بویوك بخارا تاتارلریله
قاریشدیررلر و بونلره اوزبك نامنی ویریرلر .

خوارزم قطعه‌سنده اوچ دورلو قوم ساکندر . برقسمی
سارتلردرکه بونلر مملکتك سکنهٔ قدیمه‌سیدرلر . تورکمنلر
وقتیله تورکستانده قانغلیلر آراسنده ساکن اولدقلری حالده
اونلردن آیریله‌رق تاتارلردن چوق زمان اول خوارزمه
کلمشلردر . اوزبکلر یاخود تاتارلر ایسه بورایه شیبك سلطان
وتوشی خانك اوغلی شیبانی خانك سائر احفادی ایله برابر کچمشلردر .

سارتلرله تورکمنلر مواشیلریله و زراعت ایله کچنیرلر .
اوزبکلرك قسم اعظمی ایسه غماکر ایکله تعیش ایدرلر. بویوك
بخارا قطعه‌سنده‌کی اوزبکلرله عینی قوم اولدقلری جهتله
ظاهرآده اونلره بکزرلر و عینی عباداتی اجرا ایلرلر. تمایللری،
عادتلری‌ده بربرینك عینیدر . یالکز اونلر قابا و دها

کورولتوجیدرلر . قیشین خوارزم الکاسنك وسط طرفلرنده اولان قصبه و کویلرده اوتورولر . یازین قسم اعظمی آمو ساحللرینه و سائر مرعا اولان محللره داغیلیرلر . جوار اراضیده آقین یاپمغه کیتمك ایچون دائما مناسب بر زمان کوزتلرلر . چونکه بوتون ثروتلری آلدقلری اسیرلردن وقیمتدار اشیادن عبارتدر. بو دولتك قوتی انقسامه اوغرامازسه قرق اللی بیك قدر اولدیجه اییی سواری چیقارابیلیر . بو اوزبکلرك ثابت اقامتکاهلری بولونمقله برابر آراده صیرا ده اجدادلری کبی اییی مرعالر آرامق اوزره بوتون مواشیلریله برلکده مختلف محللره نقل مکان ایتمکدن خالی قالمازلر . مع مافیه شقاوته یك میالدرلر . بوندن دولاییدرکه خسال نهری ساحللرینه کیتمزلر . چونکه اورادن قومشولری نزدینه آقین یاپمالری یك قولای دکلدر . بوکا قالقه‌جق اولسه‌لر کندیلریله عینی تابعه مالك اولان قاره قالپاقلرله حرب ایتملری لازم کله‌جکدر . خسال نهری ساحللرنده بولونان مرعالردن یالکز سارتلرله تورکمنلر استفاده ایدرلر . اوز بکلر آمو نهرینه دوغرو چکیلیرلر . بورادن کیدوب ایرانی تخریب ایتملری قولایدر .

اورکنج بوکونده خوارزمك پایتختیدر . آمو نهرینك شمالنده بویوك براوواده ، ۳۹ درجه ٥٠ دقیقه طولنده و بحر خزرك شرق ساحلندن یکرمی بش آلمان فرسخی مسافه ده در . وقتیله غایت بویوك ایدی . فقط تاتارلرك النه کچدکدن و وقتیله

سورلرینك دیبندن آقان آمو نهرینك شمال قولی باشقه بر مجرا آلدقدن صوکره تقریباً بر فرسخ محیطنده عادی بر کوی حالنه دوشمشدر . سورلری کونشده پیشمش طوغله‌لردن انشا ایدلمشدر . غایت دار بر هندکی واردرکه متعدد یرلری سو پرونتو ایله دولمشدر . بو شهرده کورولن أولرك کافه‌سی طوپراقدن یاپلمش قوالبه‌لردن عبارتدر . واقعا طوغله‌دن یاپلمش بر حصاری وارسه‌ده اوقدر خرابدرکه آنجق درتده بر قسمی قابل اسکاندر . شهرده کورولن طوغله جامعلرده همان عینی حال خرابیده‌در . خوارزم تاتارلری‌ده سائر بوتون تاتارلر کبی یپقمقدن باشقه برشی بیلمزلر . بنا یاپمغه ویاپلمش بنالری محافظه ایتمکه استعدادلری یوقدر . اورکنجده اولدقجه اعتنا ایله باقیلان یکانه شی شهرك اورته‌سنده‌کی بویوك و کنیش جاده‌در . بورالرده تشهیر ایدیلن امتعه‌یی شدائد هوائیه‌دن محافظه ایچون بوتون سوقاقك اوستی اورتولمشدر . بو سوقاق بوتون شهره چارشی خدمتنی کورور . اورکنجك جواری پك چوراقدر . چونکه آمو نهرینك صولریله آرتق اروا ایدیله‌میور . خوارزم الکاسی خانلری علی العاده ، قیشلری اورکنجده اوتورورلر . یازین آمو نهری ساحللرینه یاخود هوایه وایشلرینه کوره سائر لطیف بر یره کیدرلر . اورکنج شهرینك وضعیتی غایت ایی اولمقله برابر تجارت معامله‌سی

پك آزدر . حالبوكه اوركنج بوتون جوار مملكتلر امتعه‌سى ايچون بر مركز تشكيل ايده‌بيلير . بو تاتارلرك الكاسنده آسايش مفقود اولديغى جهتله اجنبيلر اوركنجى اهمال ايتمكده‌درلر .

قازاقلر

قپچاق کلمه‌سی تحریف ایدیله‌رك کندیلرینه قازاق دنیلن
قوملر ؤولغا نهرینك شرقنده کائن اولان واسع اووالردن
چیقمشلردر وبناءً علیه مختلف زمانلرده کلوب بوراده یرله‌شن
بر چوق تورك وتاتار عشیرتلرینك بقیه‌سیدرلر . اون اوچنجی
عصر باشلانغجنده مجارستانك بعض دومینیکین راهبلری بوراده
خرستیانلغی نشر ایتدیلر . بو اهالیدن چوغنی خرستیان
دینه جلب ایتدکلری صیراده جنکیز خان بوکا مانع اولدی .
قپچاقلر یاخود تعبیر دیکرله قومانلر موغوللره مغلوب اولونجه
مملکتلرینی ترك ایله ماجارستانه ، قرال بەلانك یاننه کیتدیلر .
اوده کندیلرینه اقامتکاه تخصیص ایتدی . مقدارلری قرق
بیکه بالغ اولیوردی . قپچاقلرك بر قسمی‌ده موغوللر طرفندن
صلاح الدین عائله‌سی حکمدارلرینه کوله اوله‌رق صاتلمشلردر . بو
کوله‌لر مؤخراً مصری اله کچیرمشلر و مملوکلر نامیله شهرت بولمشلردر .
بو مملوکلردن کله‌جك جلدده بحث ایده‌جکز . بوراده یه
آوروپا حدودلری اوزرینه داغیله‌رق بویوك تخریباتده بولونمش

اولانلر والآن‌ده بولونمقدن خالی قالمایانلر حقنده معلومات ویره‌جکز .

قازاق ملتی [١] غایت واسعدر ، مقداری پک عظیم بر قوم تشکیل ایدر . روسلر بونلری اوچ قوله آییریرلر . هر بری اشغال ایتدیکی محلك اسمنی آلیر. روسجه‌ده نهر شلاله‌لرینه « پوروووی » نامنی ویردکلری جهتله بوریستەن نهری شلاله‌لری قربنده ساکن اولانلره « ساپوروووی » دیبورلر . بونلر ٤٨ عرض درجه‌سندن ٥١ عرض درجه‌سنه قدر اولان حوالی‌یه یاییلمشلردر . ایکنجی قول‌دون نهرینك ایکی‌ساحلنه آلیشمش بولونان قازاقلری احتوا ایدر. بونلر قوزاقی‌دونسکی نامنی طاشیرلر . یاییق نهری اطرافنده یاشایانلرده اوچنجی قولی تشکیل ایدرلر وقوزاقی یاییقزی نامنی آلیرلر .

---

[١] بوفندورفك تاریخنده قازاقلر حقنده بعض تفصیلاته تصادف ایدیلیور . بو معلومات « تاتارلرك تاریخ انسابی » ندن استعاره ایدلمشدر . بونلره بعض علاوه‌لر یاپلمشدر . بو ایکی منبعدن آیریلمنی موافق کورمدم . قازاقلرك تاریخی دها بویوك تحریات وتدقیقات اجراسنه دکه‌جك بر قیمتی حائز دکلدر .

ساپورووی قازاقلری

بوریستەن نهرینه جوار اولان ساپورووی قازاقلری ۱۵۰۰ تاریخلرینه دوغرو ، بو نهر جوارندەکی واسع اووالره یایلمشلردی . بوزالره موغول استیلاسی زماننده التجا ایتمشلردی . موغوللر ضعیفلامغه باشلادقلری وقت بونلردن پك فنالق کورمش اولان قازاقلر کندیلرینه هجوم ایتمکدن کری دورمادیلر . اولدقچه شایان دقت موفقیتلر احراز ایتدیلر. جسارتلرینی آرتیراجق غلبەلره نائل اولدیلر. کیتدکچه جرأتلری وتشبثکارلقلری آرتدی . موغوللره صیق صیق هجوم ایله متعدد مصادماتده اونلری مغلوب ایلدیلر . روس ولهلر مشترك دشمنلرینك کندیلرندن نه معاونت نه پاره ایستەمەین برقوت وشوکت طرفندن ضعیفلاتلدیغنی نظر ممنونیتله کوریورلردی . قازاقلر اوزمان قومشولریله هیچ بر رابطەلری اولمادن یاشایورلردی . حر ومستقل ایدیلر . تاتارلرله آنجق فکر انتقامه قاپیلەرق حرب ایتمشلردی .

نهایت روسیەده قومشولری ایچون قورقوله جق برقوت

اولمغه باشلادی . مورخلرمزدن قسم اعظمنك باسيليد نامنی ویردکلری چار ایوان واسیلوویچ پك وحشیانه برجسارته ، واسع برحرص جاهه مالك ایدی . تاتارلردن قورقدقلری قدر بوندنده اورکن لهلر قازاقلری ایجابنده کندیلرینه مفید اوله بیله‌جك بردوست صفتیله جلب ایتمکی دوشوندیلر . اونلره اتفاق تکلیف ایتدیلر . ١٥٦٢ تاریخنده عقد ایدیلن بردیه‌تده قازاقلری رسماً تحت حمایه‌لرینه آلدیلر . بواتفاقك شرائطی موجبنجه لهستان قازاقلره کندیسنی دائما مدافعه‌یه مهیا مکمل براردویی حاضر طوتمالری ایچون معاونت نقدیه‌ده بولونه‌جقدی . حتی بوریسته‌ن خانلری ایله نیه‌ستر نهری آراسنده تاتارلرك حدودلرینه دوغرو بوتون حوالی ، کیه‌فدن اون اون ایکی فرسخ مسافه‌ده وبوریسته‌ن نهرینك صاغ ساحلنده کائن تره‌تیمیروف شهری ایله برابر کندیلرینه تخصیص ایدیلدی . بوراسی مرکز عسکری اولاجقدی . بوولایت تاتارلرك صیق صیق یاپدقلری آقینلردن دولایی اوتاریخده غیر مزروع ایدی . قازاقلر چوق کچمه‌دن ایلککنی آکلادقلری بو اراضی‌یی زرع ایله مشغول اولدیلر . پك آز بروقت ایچنده بوتون الکالك حالی دکیشدی . بویوك شهرلر ، کوزل کویلر وجوده کلدی . اوقرانیا ولایتی لهستانك اك کوزل قسملرندن بری اولدی .

قازاقلر بر عصردن زیاده برمدت لهستانك الڭ امین

برقلعهٔ مدافعه كبی تلقی ایدیلدی . نه روسلر نه تاتارلر هیچ
برحركت یاپمایورلردی كه قازاقلری قارشیلرنده بولماسونلر .
حتی قازاقلر قاره دكیز ساحللرینی تخریب ویغما ایده رك
استانبول جوارلرینه قدر كیدییورلر ، توركلره میدان اوقو-
یورلردی . شلاله لرك آلت طرفنده بوریستهن نهرینك تشكیل
ایتدیكی كوچوك آطه لردن یك استفاده ایدییورلردی . اورته یه
دوغرو بعض آطه لر واردر ، بونلر اطرافلرنده كی برچوق
آطه لر آراسنده اوقدر كیزلنمش برحالده درلر كه نه كبی دولامباجلر
یاپمق لازم كلدیكی غایت صریح صورتده بیلنمزسه بونلره
یاناشمق قابل اولماز . شاشیرمق پك قابلدر . قازاقلر ایشته
بوآطه لرك اك هجرالرنده انشاآت دستكاهلرینی ودبویلرینی
بولوندیرییورلردی . زمان زمان بورالرده كوچوك سفینه لردن
مركب بر دونانما تجهیز ایدرلردی . بوتون قاره دكیزی
دولاشیرلر ، ساحللرده یاناشه بیلدكلری كوی وقصبه لری
یغما ایدرلردی . قوماندان اوله رق یالكز كندی خطمانلرینی
طانیرلردی . خطمان هم اردویه قوماندا هم مملكته حكم
ایدردی . لهستان حكومتی طرفندن نصب ایدیلن بویوك
قوماندان مستقل اولان بورئیس قازاقلرله همان دائما آیری
صورتده حركت ایدر ، فقط لهلیلرك فكرینی آلمادیغی پك
نادر اولیوردی . بو ، كندیسنه امر ویره جك بر تبعه یاخود
مادون برمأمور دكلدی ، مفید صورتده استخدام ایدیلن

وخاطرینه رعایت کوستریلن برمتفق ایدی . ملت طرفندن
انتخاب ایدیلن بوقوماندان میلیس عسکرینك مختلف درجاتی
قطع ایتمش برقازاقدن باشقه بری اولامازدی . لهلیلر بوملتدن
ایتدکاری استفاده‌ده اعتدال کوسترمش اولسه‌لردی بوقدر
مهم برمظاهرتی محافظه‌یه قادر اولابیلیرلردی . فقط قازاقلره
ویردکلری غیر مزروع اراضی اونلر طرفندن مزروع
برحاله کتیریلنجه له کبارلرینك نظر حرص وطمعنی دعوت
ایتمشدی . بونلر یاواش یاواش اوقرانیاده برطاقم املاك الده
ایده‌رك بویوك چفتلکلر تشکیل ایتدیلر . بواراضی باشقه
طرفده مالك اولدقلری چفتلکلره نسبةً دها فضله ایراد
کتیردیکندن اراضینك قوهٔ انباتیه‌سندن الدن کلدیکی قدر
چوق استفاده ایتمك چاره‌سنی دوشونمکه باشلادیلر .

لهستانده‌کی اراضیلرنده یاشایان کویلیلره اسیرمعامله‌سی
کوسترمکه آلیشقین اولدقلری ایچون قازاقلره‌ده عینی معامله‌یی
کوسترمك ایسته‌دیلر واراضیلرنده بولونان قازاقلردن بر طاقم
آنغاریه‌لر وبوکا مماثل خدمتلر طلب ایتمکه قالقدیلر. حریتلرینه
صوك درجه‌ده مربوط بولونان قازاقلر کندیلرینك استقلال -
پرست طبیعتلرینه مغایر بر بویوندروغه قاتلانامادیلر . لهلیلر
اونلری جبراً بوکا منقاد بولوندیرمغه قالقدیلر . قازاقلر سلاحه
صارلدیلر ، تورکلردن وروسلردن استمداد ایتدیلر . بونك
تولید ایتدیکی محاربه یکرمی سنه‌دن زیاده سوردی . تورکلره

قارشی کندیلرینه وقتیله سپر خدمتنی کورنلر شیمدی تورکلر
لهنده حربه اشتراك ایتدکلری واونلره لهستان قاپیلرینی آچدقلری
جهتله بو محاربه لهلیلر ایچون پك مضر اولدی . روسلر
قازاقلری کندیلرینه جلب ایتمك یولنی بولدیلر . بو محاربه
اثناسنده لهستان اوقرانیاسی خراب اولدیغی جهتله قازاقلر
کیدوب روسیه اوقرانیاسنده یرلشدیلر .

باشقه بر سبب دها قازاقلری عصیانه سوق ایدیوردی .
تورکلرك ممالکنه آقین یاپمغه آلیشقین ایدیلر . اکثریا پك
زنکین غنائم ایله عودت ایدرلردی . تورکلر بوندن دولایی
لهستان قرالی آتیه‌نن باتوری‌یه شکایت ایده‌رك بوکا ممانعت
ایدیلمدیکی تقدیرده اعلان حرب ایده‌جکلرینی مقام تهدیدده
بیان ایلدیلر . لهستان قرالی صلحی اخلال ایتدیکندن ولهستانی
یکی بر حرب تهلکه‌سنه معروض براقدیغندن دولایی قازاقلرك
رئیسنی اولدیرتدی . صوکره ، قازاقلری صیقی بر انضباط آلتنده
طوتمق و کندیلرینی حدودلرده‌کی تجارلری صویمقدن منع ایتمك
ایچون اصول ونظامات وضع ایدیلدی . فقط قازاقلر بو
امرلری اجرا ایتمك ایسته‌مدکلری جهتله کندیلرینك کوکنی
قازیمق قراری ویریلدی . مع‌مافیه لهلیلر اسوه‌چلیلره قارشی
یاپدقلری محاربه‌ده قازاقلره محتاج اولدیلر . قازاقلر بویوك
خدمتلر ایفا ایتدیلر و ۱٦۰۱ تاریخنده تکرار کوزه کیردیلره
فقط قازاقلر بر درلو راحت دوزامادقلری ایچون کندیلرینی

انضباط آلتنده بولوندیرمق ایچون یاپلمش اولان قانونلری تجدید
مجبوریتی حس ایدیلدی . قرال سیژیسموند ایله ۱٦۱۱ دیه‌تی
قازاقلرك غیر قابل تحمل سوء استعماللرندن دولایی حربده
آرتق قطعیاً استخدام ایدیلمه‌ملرینی امر ایلدیلر . یالکز لهستان
جمهوریتی بویوك بر تهلکه‌یه دوشدیکی تقدیرده بوکا جواز
ویریله بیله‌جکدی . ۱٦۱۳ تاریخنده لهستان اردوسی قوماندا-
نلرینه قازاقلره قارشی‌یورومك واونلری دشمن کبی تلقی‌ایتمك
امری ویریلدی . کورونوشه نظراً بو تشبث اوزرینه قازاقلر
کسب سکون واعتدال ایتمشلردر . چونکه ۱٦۱۸ تاریخنده
قازاقلرك جوار حکومتلر اراضیسنه تجاوز ایتمه‌ملری امریله
اکتفا اولوندی . قازاقلر بر قاچ سنه بو اوامره رعایت
ایتدکدن صوکره آقینلرینه تکرار باشلادیلر . ۱٦۲٦ تاریخنده
بر دونانما ایله بوغاز ایچنه کیتدیلر ، قاره ده کیز بوغازینه
کیردیلر ، کویلری یاقدیلر واستانبولی تلاشه ویردیلر . تورکلر
کندیلرینه قارشی کوچوك بر دونانما چیقاردیلر . ایکی دونانما
غروب شمسه قدر قارشی‌یه قالدیلر . صوکره قازاقلر
غنائم ایله کری دوندیلر . تورك ایمپراطورلغنك وهنوز کوچوك
اولدیغی جهتله والده‌سنك وصایتی آلتنده یاشان مراد رابعك
ضعفندن بالاستفاده دفعات ایله بو قبیل آقینلرده بولوندیلر .
احتمالکه‌ده قریم تاتارلرینك لهستانه یایدقلری آقینلرده باعث
اولدقلری فنالقلرك بو صورتله تورکلردن آجیسی چیقارلماسی

خوشه‌ده کیدیپوردی . قازاقلرك آقینلری مرادرابعی سراینده بیله ازعاج ایتدی . لهستان سفیرینه قازاقلردن شکایت ایتدیلر . سفیر قازاقلرك حقلی اولدقلرینی، چونکه تاتارلرك لهستانه صوك آقینلرینه پادشاهك انجملرندن برینك مساعده ایتدیکنی متعظمانه جواب ویردی . بر آز صوکره قازاقلر ایکی یوز پارچه سفینه ایله باشقه بر آقینه باشلادیلر . تورك دونانماسی لیمانده اولمقله برابر Colonne de Pompée یه قدر ایلریله‌دیلر . بوصورتله هر کون قاره ده کیزدن کلن پیـه‌جکك شهره ادخالنه مانع اولیورلردی . عینی زمانده لهلیلر حدودده اوتوز بیك کشیلك بر قوت بولوندیریـورلردی . باب عالی، قازاقلرك آقینلری منع ایدلمك شرطیله بعض فائده‌لی تکلیفلری حامل بر چاوش اعزام ایتدی . چاوش ابتدا حسن صورتله قبول ایدیلدی . معاهده عقد ایدلمك اوزره ایدی . بوصیراده اون بیك تاتارك پودولیا قطعه‌سنه کیرمش اولدقلری خبر آلندی . تورکلرك حیله‌کارانه حرکت ایتدیکی بولنده بر مؤاخذه ایله چاوش کری کوندرلدی . انقطاع مناسبات غیرقابل اجتناب کورونیوردی . فقط مولداویایه کوندریلن یکی بر وویوودا باب‌عالی ایله لهستان آراسنده بوسطه خفیاً مأمور ایدلمشدی . وویوودا وظیفه‌سنی اوقدر ای بر صورتده ایفا ایتدی که صلح امضالاندی . لهلیلر آرتق قازاقلرك آقینلرینه مانع اولمقلی واستانبوله برسفیر کوندرمه‌یی

وعد ایلدیلر . لهلیلر قازاقلری مشغول ایتمك ایچون اونلری روسلره قارشی قوللاندیلر . لهستان سفیری کندی ماتی نامنه هرسنه تاتارلره یکرمی بیك فیلورین واسکی معاهدات موجبجه سنوی آلتی بیك چیفت چیزمه ویرمکی تعهد ایلدی . بوکا مقابل تاتارلرده دشمن صفتیله لهستانه کیرمه‌مکی وعثمانلی دولتندن ماعدا سائر دولتلرله یاپه‌جقلری محاربه‌لرده کندیلرینه یاردیم ایتمکی وعد ایلدیلر .

روسیه‌یه قارشی بو محاربه اوزون مدت سوردی . بویوك ولادیسلاس بو محاربه‌ده اوقدر مهم موفقیات استحصال ایتدی که نهایت تورکلرله اتفاقه طالب اولدیلر . بونك اوزرینه قازاقلر تورکیه‌یه آقینلرینه تکرار باشلادیلر . ۱٦۳٤ تاریخنده لهستان ایله صلح اخلال ایدیلدی . مع مافیه ینه اوسنه تکرار صلح انعقاد ایتدی . ایرته‌سی سنه طوپلانان لهستان دیه‌تی تورکلرك اراضیسنه تجاوزدن قازاقلری پك شدید صورتده منع ایلدی . امرنامه‌لرله منع ایدیلمش اولان تجاوزات ، قازاقلر اوفاجق برفرصت بولونجه ، بوتون بوتون شدتله میدانه چیقیوردی . لهستان ایله تورکیه آراسنده‌کی الك خفیف برودت قازاقلره امر بکله‌مکسزین همان آقینلره باشلامق ایچون بروسیله تشکیل ایدییوردی . نهایت ولادیسلاس بونلرك معاهده‌نامه احکامنه رغماً تورکلرك اراضیسنه آقین یاپمالرندن وباشنه یکی غائله‌لر چیقارمالرندن قیزه‌رق لهستانك بویوك قوماندانی

قونیه شپولسکی‌یی قازاقلرك مملکتنه اعزام ایتمکه قرار ویردی .
بو قوماندان قازاقلری الده طوته بیلمك ایچون ١٦٣٧
تاریخنده ساموراوبوریستهٔن نهرلرینك برلشدکلری نقطه‌ده،
هوداق یاخود قوداق قلعه‌سنی بنا ایتدی . بوچاره بکله‌نیلن
نتیجه‌یی تأمین ایتمه‌دیکی جهتله دها شدتلیلرینه توسل ایتدیلر .
ایرته‌سی سنه قازاقلرك رئیسی پولوقو اعدامه محکوم ایدیلدی .
وبو حکم وارسوویده اجرا اولوندی . عینی زمانده تره‌شیتمیرون
شهری قازاقلرك الندن آلندی و امتیازلری قالدیرلدی .
مقاولات اعتباریله لهستانه تابع اولمقده دوام ایتدیلر . فقط
کندیلرینه عسکر معامله‌سی ایدیلدیکندن شکایت ایتمکدن
خالی قالمادقلری کبی آرتق لهستان بویوندوروغنی سیلکوب
آتمقدن باشقه برشی دوشونمدیلر . بوفرصت چوق کچمه‌دن
ظهور ایتدی . شهرین حوالیسی والیسی اولان شاپلینسکی
ایله شمیه‌لینسکی براراضی مسئله‌سندن دولایی منازعه ایتدیلر .
شمیه‌لینسکی لیتوآنیانك بویوك عائله‌لرندن برینه منسوب
اولمقله برابر وطننده اوقدر اعتباردن دوشمشدی که بلا تهلکه
اوراده قاله‌مادیغندن اوقرانیایه چکیلمشدی . قازاقلر عصیان
ایتدیلر ، کندیسنی رئیس یاپدیلر واورمانلره چکیلدیلر .
ابتدالری بونلر آز مقدارده بر طاقم غیر ممنونلردن ترکب
ایدییورلردی . فقط دها برچوقلری ده کندیلرینه التحاق
ایلدیلر . غوغایه کیریشه‌بیله‌جك درجه‌ده قوتلندکلرینی حس

ایتدکاری زمان التجا کاهلرندن چیقدیلر ، لهلیلری مغلوب ایتدیلر و پك چوق غنائم آلدیلر .

١٦٤٧ تاریخنده قرال ژان قازیمیر برادری ولادیسلاسه خلف اولدیغی زمان بو محاربه‌دن دولایی پك مشکل برموقعده بولوندی . له اصیلزاده‌لری کندیسنی قازاقلری ازمکه تشویق ایدیوردی . فقط قازاقلرك حقسز اولمادقلرینی حس ایتدیکندن اصیلزاده‌لری کندی حاللرینه براقدی . اونلرده مغلوب اولدیلر . غنائم پایلاشمغه دائماً مهیا بولونان تاتارلری کندیلرینه تشریك ایتمکی اهمال ایتمه‌مش اولان قازاقلر وارسوویدن آنجق یکرمی فرسخ مسافه‌ده کائن بولونان زاموسقایه قدر آقینلرینی ایلریلتدیلر و کیه‌فی اله کچیردیلر . شیمدیه قدر بوراسنی کندیسنه مقر حکومت اتخاذ ایتدی . قرال نهایت ملتك ایسته‌دیکنی یاپدی . بر اردو ایله قازاقلره قارشی یورودی ، اونلرله محاربه‌یه کیریشدی و غالب کلدی . بو موفقیتی متعاقب بر صلح معاهده نامه‌سی یاپلدی . بونده قازاقلره ویریلن مساعدات قرالك بو غائله‌دن قورتولمقله پك ممنون اولدیغنی کوستریوردی . اصیلزاده‌لر مرلدانمغه باشلادیلر . قازاقلر لهلیلرله حرب ایدرکن یالکز اسکی امتیازلرینه نائل اولمق ولهستانه محاربه‌لرنده یاردیم ایتمك اوزره بر متفق صفتیله کلمش اولان محارب و جنکاور بر ملته لایق حریتی استحصال ایله‌مك ایچون سلاحه صاریلمش اولدقلرینی ، بر اسیر معامله‌سی

کورمك ایستەمدکلرینی سویلەیورلردی . لهلیلر قراللرینی قازاقلری نومید ومأیوس ایدەجك بر وضعیتە صوقمغە سوق ایتمکلە بویوك بر خطادە بولوندیلر . بالعکس ، باب عالینك خراجکذاری اولان تاتارلر جمهوریت اراضیسنە آقین یاپارلرسە بونلرە قارشی مقابلە بالمثلە قالقەجق یاخود بعض ولایتلری الە کچیرمك اوزرە ضعیف بر حکومتك موجودیتندن استفادەیە دائما مهیا بولونان روسلرە قارشی حرب ایدەجك بر میلیس عسکرینی الدە بولوندیرمق ایچون قازاقلرە حسن معاملە ایتمك ایجاب ایلردی .

لهستان، قازاقلری ازمکلە اولجە مالك اولدیغی بر منبع قوتدن کندی کندیسنی محروم براقیوردی . قازاقلری صوك درجە یأسە دوشوردی و اونلری باشقە بر حکومتە کچمکە مجبور ایتدی . فی‌الحقیقە ، قازاقلر روسیەیە التحاق ایدنجە آلکسی فەدەرووبچ کیەفە صاحب اولدی . ١٦٦٠ تاریخندە عقد ایدیلن اولیوا مصالحەنامەسی اسوەچ ایلە لهستانی باریشدیرمش اولدیغندن آرتق شارل کوستاو کبی مدهش بر دشمندن قورتولمش اولان لهلیلر کندیلرینی یاواش یاواش طوپلادیلر و روسیە طرفندە غائب ایتمك فلاکتنەاوغرادقلری یرلرك بر قسمنی استرداد ایلدیلر . ١٦٦٧ تاریخندە چارك موسقوودە یاپدیغی متارکە شرائطی آراسندە ، بوریستەن نهرینك اوتە طرفندە کائن بولونان اوقرانیا قطعەسنك روسیەدە

قالماسی وبو نهرك بری طرفنده یعنی غربنده كائن اولان
قسمكده لهستانه عائد اولماسی‌ده داخلمدی . روسلر كیه‌فی
ایكی سنه محافظه ایده‌جكلر ، صوكره لهلیلره ویره‌جكلردی .
ایكی حكومته عائد اولان ساپوروووی آطه‌لری مشترك دشمنلره
قارشی هر ایكیسی طرفندن‌ده مدافعه اولونه‌جقدی . روسیه ،
كیه‌فك اعاده‌سندن امتناع ایتمك ایچون بر طاقم وسیله‌لر
ایجاد ایتدی . ١٦٧٢ و ١٦٧٤ تاریخلرنده تكرار مذاكرات
جریان ایتدیسه‌ده بر فائده ویرمدی .

ولادیسلاسك زمان اداره‌سنده اوغرادقلری تضییقات
اثناسنده قازاقلرك برقسمی روسیه‌یه كچمشلردی . اوراده‌غیر
مزروع وغیر مسكون اراضی‌یی آلدیلر . برطاقم قازاقلرده
آلتی بیك كشیدن مركب برقوهٔ عسكریه وجوده كتیره‌رك
ایران شاهنه عرض خدمت ایتمك ایسته‌دیلر . دون نهرینه
واصل اولونجه اوراده چاره‌ناپذیر قازاقلره تصادف ایتدیلر .
بونلر ، كندیلرینه التحاق ایدرلرسه آزاق شهرینی باصوب ضبط
ایده‌بیلمه‌لری محتمل اولدیغنی سویله‌دیلر . بوتشبث تصویب
واجرا ایدیلدی . بوموقعی اللرندن كلدیكی قدر تحكیم ایتدیلر .
اوراده ، كندیلرینك كوچوك سفینه‌لری ایچون برانشا آت
دستگاهی ودارالصناعه وجوده كتیردیلر . بوندن دولایی توركلر
ایچون اسكیسندن دها مدهش برحاله كیردیلر . ایشته آزاق
شهری روسیه‌نك النه بوصورتله كچدی . لهستان قازاقلری ،

روسیه ایله لهستان آراسنده‌کی متارکه‌دن صوکره تورکلر طرفنه کچه‌رك اونلری لهستانه قارشی حربه تشویق ایتدیلر. ژاق فازیمیر تختدن واز کچنجه کندیسنه خلف اولان میشل ده اوندن دها بختیار چیقمادی. تورکلر قازاقلرك ده یاردیمیله ١٦٧٢ تاریخنده قامینیچ قامیچه شهرینی آلدیلر وایرته‌سی سنه عقد ایدیلن مصالحه نامه موجبنجه بوراسنی کندی اللرنده آلیقویدیلر. اوزماندن بری بوملت وقتیله اوقدر خدمتلر ایتدیکی جمهوریته دشمن بولونمقدن کری قالمامشدر. آرتق قازاقلر لهستانه عسکر ویرمیورلر. بونلرك یرینه وقتیله اولدیغی کبی قازاق نامی آلتنده اهلیلردن مرکب برفرقه بسله‌نیور وبونلر حقیقی قازاقلر کبی تسلیح واکسا ایدیلیور.

روسلر طرفنه کچن قازاقلر ابتدا غایت مساعد معامله کوردیلر. حکومتلرینك تشکیلات اساسیه‌سنده هیچ برشی دکیشدیرلمه‌یه‌جکی، هر نه نام وبهانه ایله اولورسه اولسون کندیلرینه هیچ بر ویرکو ورسوم وضع اولونمایه‌جغی سرای نامنه اونلره رسماً وعد ایدیلدی. بوکا مقابل قازاقلر ده روسیه‌نك خدمتنده دائمی صورتده ایی برقول اردو حاضر بولوندیرمغی تعهد ایدییورلردی. فقط دائما آتشین وجوال اولان بوقوم لهستان حکم ونفوذی کبی روسیه حکم ونفوذی ایله‌ده ائتلاف ایده‌مدی. حریتنه بر آز تجاوز ایدیلیر ایدیلمز قاریشیقلق چیقارمغه

مهیا ایدی. غیر ممنونلرك باشنه کچمکدن باشقه برشی دوشونمه‌ین رؤسا اکسیك دکلدی.

روسلر چار آلکسینك قوماندای آلتنده لهلیلرله حرب ایتدکلری صیراده اوقرانیاده ژوزژ آلکسیه‌ویچ دولغوروکی اوقرانیاده قوماندان ایدی. بو قوماندان قازاقلره حسن معامله کوستردیکی مدتجه اونلر طرفندن اطاعت وحرمت کوردی. فقط ١٦٦٥ تاریخنده قازاقلر برمعتاد کندی یرلرینه چکیلمك ایسته‌دکلری زمان روس قوماندانی بونلری جانلك ایسته‌دیکی قدر سفرده طوته‌بیلمك ادعاسنه قالقدی. قازاقلر اطاعت ایتمه‌یه‌رك رئیسلریله برلکده چکیلدیلر. دولغوروکی آرقه‌لرندن عسکر سوق ایتدی، رازین نامنده‌کی رئیسی طوتدی وبونی درحال صلباً اعدام ایدیلمکه محکوم ایلدی. بوشدت روسلره پك بهالی‌یه مال اولدی. بورئیسك آتیه‌ن رازین یاخود وطنداشلرینك تعبیری وجهله ستانقو رازین نامنده برقارداشی واردی که اووقته قدر شایان دقت هیچ برشی یاپمامشدی. قارداشینك اعدامندن اوقدر متنفر ومتأثر اولدی که انتقامنی یالکز دولغوروکی‌یه حصر ایتمه‌یه‌رك بوتون راست کلدیکی روسلری محو ایتمکه قرار ویردی. ایکی سنه حاضرلق کورمکله مشغول اولدی. پك دیندار اولمامقله برابر دینی بروسیله اوله‌رق ایلری‌یه سوردی. براولیا کبی تلقی ایدیلن وچارك بالخاصه مظهر حرمتی اولان پطریق نیقون فضیحتلرینی تعیبدن خالی

قالمادیغی اکا برك کین وخصومتنی جلب ایتمشدی . بونلر اوقدر انتریقه یاپدیلر که کندیسنی چارك کوزندن دوشوردیلر . چار اونی عزل ایتدی . رئیس دینه قارشی کوستریلن بو حقارت رازینك هیچ امورنده دکلدی . فقط خلقی بو سایه‌ده بو چارلره قارشی تحریك ایده‌بیله‌جکنی دوشوندی . بونده موفق اولدی وبرچوق قازاقی کندی فکرینه جلب ایتدی . رازین پك قورناز فکرلی بر آدمدی . طبیعتنده ظالملك واردی . چهره‌سنده بر تجیلق اوقونوردی . قوی و کوربوزدی . پك مکمل سلاح قوللانیردی . دولغوروکینك کوستردیکی شدتدن غیر ممنون اولان قازاقلر کندیسنی رئیس اولمغه لایق بولدیلر . حریتلرینك انتقامنی آلمغه معطوف اولان بر تشبثده قاردشنه یاپلمش فنالغك تأثیری آلتنده بولونان بر آدمدن ایی بر رئیس اولامایه‌جغنی دوشونیورلردی . قازاقلر نزدلرینه التجا ایدنلره بر حق التجا بخش ایده‌بیلیرلردی . روسلری دها زیاده قیزدیرمق ایچون محکمه‌لرك تعقیب ایتدکاری بوتون ارباب جرائمه حدودلرینی آچدیلر . بو قولایلق سایه‌سنده برچوق حیدودلر اونلرك نزدینه کلدیلر . ستانقو رازین بونلری کمال ممنونیتله قبول ایتدی . یالکز جرملرینك جزاسز قاله‌جغنی تأمین ایتمکله قالمایارق غنائمدن کندیلرینه حصه ویره‌جکنی ده وعد ایلدی .

چارك اون آلتی یاشنده ، ایی خویلی بر اوغلی واردی . بو کنج شهزاده‌یی پك چوق سون چار اونی ولی عهد اعلان

اتمك ایستەدی ١٦٦٧ تاریخنده بومناسبتله بویوك شنلكلر یاپدیردی . بونشئه بك اوزون سورمدی . ولی عهد بر آز صوکره أولدی . ستانقو بویارلرك چاروبچی اولدیردكلری ادعا ایتدی . کندی تصوراتنه برمانعه تشکیل ایدن بویارلره قارشی قازاقلری سلاحه صارلمغه تشویق ایچون بونی بهانه طوتدی . حاضرلقلرینی اکمال ایدنجه وولغایه دوغرو یورودی ، تجار قاییقلرینی یغما ایتدی ، متعدد افعال خصمانه ده بولوندی . بو حرکتك اسبابنی صورمق اوزره وویوودا بقونه ویچ اعزام ایدیلدی . ستانقورازین بوقوماندانی آستراخان ایله چورنوغور اراسنده نهره آتدیردی ، صوکره یاییق نهرینه دوغرو ایلریله‌دی . کندیسنه بعض تکلیفاتده بولونمق اوزره برمقدار عسکر وایکی میرآلای ایله برلکده باشقه بر وویوودا کوندرلدی ایسه ده ستانقورازین ایکی میرآلایی صلب ایتدیردی . یاییق نهرندن بحر حزره کچدی ، تکرار وولغا نهرینه کیردی ، صیدکاه یرلری تخریب ایتدی ، تاتارلرك کویلرینی یاقدیردی . صوکره تەکری جهتنه دوندی . بو شهری اله کچیره‌مه‌ینجه ایرانه تابع ممالکدن بعض محللری تخریب ، تجار کمیلرینی یغما ایتدی ، تجارلری اولدیردی ، عجملری روسلره قارشی تحریك ایچون ایران ساحلنده بعض کویلری ییقدی . روسلرله عجملر کندیسنه قارشی عسکر سوق ایتدکلرندن بحرحزرده بر قاچ آطه‌یی ضبط ایله معیتنده کیلری بر باصقین تهلکه‌سندن مصون بولوندیردی . فقط ده‌پولری اولمادیغی جهتله بوراده ، آچلقدن

قیرلق قورقوسی اونی حیله‌یه مراجعته مجبور ایتدی . چارایله صلح یاپمغه چالیشدی . روسلر کندیسنی تسکین آرزوسنده اولدقلرندن بر عفو عمومی بخش ایتدیلر . ستانقو رازین یکی بر عهد ومیثاق ایله چاره مربوط اولمغی قبول ایتدی . حتی آستراخانه بیله کیتدی . آطه‌لرده بولوندقلری مدتجه ایچمکه مجبور اولدقلری آجی صولردن خسته‌لانمشدی . آستراقانده آز وقتده ایلشدی . یاپدیغی آقینلرده طوپلادیغی پاره‌لری بوراده بول بول صرف ایتدی . صوکره ، قازاقلریله برلکده دون نهری طرفلرینه چکیلدی . وطننه عودت ایدنجه اسکی تصوراتنه تکرار باشلادی . قازاق ملتنك چاره اطاعتدن قورتولماسنی ذهننه قویدی . عصیانه ممانعت ایدنلری محو ایله‌دی . چارویچك وفاتی بویارلرك خائنلکنه عطف ایتمشدی . چارویچك بویارلرك الندن قاچدیغنی ، کلوب کندیسندن حمایه وانتقامنك آلنماسنی طلب ایتدیکنی فرض ایله‌دی . پطریق نیقون بر مناسترده محبوس اولمقله برابر بونك قاچدیغی شایعه‌سنی چیقاردی . ظالملرك حقسزلغنه قارشی او ده کلوب کندیسنك حمایه‌سنی رجا ایتمشدی . بری قیرمزی قدیفه دیکری سیاه قدیفه ایله سوسلی ایکی قاییق حاضرلاتدی . پطریقك سیاه قدیفه‌لیده ، ولی عهدك ده قرمزی قدیفه‌لیده بولوندقلری ظننی هر کسه ویردی . بو پك قابا بر حیله اولمقله برابر اطرافنه بر چوق آدم طوپلانماسنی تأمین

ایتدی . آز وقت ایچنده معیتنده کیلرك مقداری یوز بیکه بالغ اولمشدی .

وولغا اوزرنده زاریچا شهرینی ضبط ایتدی . روس اردوسنك شهری یغما ایچون یولده اولدیغنی ، کندیسنك اونلری قورتارمغه کلدیکنی اهالی‌یه ایناندیرمشدی . اهالی بو سوزلره قاپیله‌رق شهرك قاپیلرینی آچدیلر . ستانقو رازین قوماندانی وشهر خلقندن کندیسنك عصیانی تصویب ایتمه‌ینلری قتل ایتدیردی . فی‌الحقیقه زاریچایه کلمکده اولان بر اردو واردی . فقط بو، شهرك قازاقلرك النه دوشمه‌سنی منع ایتمك ایچون‌ایدی. ستانقو بو اردویه قارشی یورودی ، اونی بوزدی، کیدوب چورنوغور شهرینه هجوم ایلدی . شهر تسلیم اولدی . مع‌مافیه بو حرکت قازاقلرك اوراده‌کی قوماندانی ، ضابطلری وتورکلرك یکیچریلری قدر کستاخ بر نوع روس میلیسی‌اولان سترلیتلری‌قتل عام ایتمه‌لرینه مانع‌اولمادی .

اورادن ، غایت زنکین برشهر اولان آستراقان جهتنه دوندی . شهرده اون ایکی بیك کشیلك برقوهٔ محافظه‌بولونمقله برابر هرکسی او قدر بویوك بر دهشت استیلا ایتدی‌که مقاومت عقله بیله کتیرلمدی . اهالیدن بر چوغی ستانقو ایله برابر ایدیلر . عسکرلر ضابطلرندن ممنون دکلدیلر . ستانقونك کوندردیکی ایالك مفرزه‌لره قاپیلری آچدیلر . جوق کچمه‌دن ستانقو رازین آستراقان شهرینه صاحب اولدی. والی پروفوسو-

روفسکی بر کلیسایه التجا ایتمشـدی . اورادن جبراً آلدیلر .
بر قله‌نك تپه‌سندن آشاغی آتدیلر . بو وقعه‌ده قاردشی وایکی
اوغلی‌ده أولدی . شهرده روس ضـابطی اوله‌رق الە کچنلرك
کافه‌سی بالطه ایله پارچه‌لاندی و آیاقلرندن آصـیلدی . اللرنده
آلنه‌جق پاره بولوندیغی ظن ایدیلنلرك کافه‌سی وحشـیانه قتل
ایدیلدی . عجم ، هندو ، ارمنی ، تورك ، بولغار وسائر تاجرلر
عاصیلرك حرص وطمعنه قربان کیتدیلر . قتل ایدیلن عسکرلر
دها آزدی . بونلرك برچوغی آمرلرندن غیر ممنون اولدقلری
ایچون اونلره خیانت ایتدیلر ، ستانقونك عسکرلری آراسـنه
کیردیلر . ستانقورازین آستراقانده‌یکرمی بیك کشیلك بر قوهٔ
محافظه براقه‌رق قازان شهرینه‌ده عینی معامله‌یی اجرا ایتمك
فکریله وولغا نهرندن یوقاری دوغرو چیقمغه باشـلادی .
یولده زاراتوف شهرینی ضـبط ایتدی . بونك والیسـنی ،
ضابطلرینی وایلری کلنلرینی قتل ایتدیردی . سامارا شهری‌ده
عینی عاقبته اوغرادی . بوراده چارك خزینه‌سی یاغما ایدیلدی .
ستانقو رازین سیمبرسکی شهرنده‌ده عینی شیئی یاپه‌بیله‌جکنی
ظن ایدییوردی . فقط وویوداسی متیقظ بولونیوردی .
ستانقویی کری پوسـکورتدی . ستانقو رازین قاما نهرینی
کچه‌جك یرده آسـتراقان اوزرینه چکیلدی ، روسیه‌یه آقین
قوللری یوللادی . بونلر پك ایچریلره قدر کیردیلر وعظیم
تخریبات یاپدیلر . ستانقو عسکرلرینی کندیسنه دها زیاده بند

ایچون هر حرکتلرینه مساعده ایدیور ، چاره قارشی صداقت کوسترمکه قالقان روسلر علیهنده‌کی خشونت وظلملرینه ، حریصانه حرکتلرینه سس چیقارمایوردی . بو سفیل آدملر نظرنده مقدس هیچ بر شی یوقدی . رازین ایشی او قدر ایلری‌یه واردیرمشدی که ولایتلره آدملر کوندره‌رك خلقی بویارلردن تخلیص ایچون سلاحه صاریلمش اولدیغنه دائر بیاناتده بولونیوردی . بویارلرك کندی اراضیلرنده بولونان کیمسه‌لره قارشی کوستردکلری صوك درجه‌ده شدید معامله‌دن هر کس بزکین اولدیغی جهتله شرائط حیاتیه‌لرینی اصلاح ایتمك امیدیله بو یکیلکه قولاق ویرنلر قولایجه بولونیوردی .

بویارلره قارشی آچیلان بو حرب اونلری سرایله برلشمکه هر شیدن زیاده سوق ایتدی. بو عصیان باصدیرلمایه‌جق اولورسه ترك حیاتدن باشقه چاره اولمایه‌جغنی آکلادیلر. عاصیلره قارشی بر آز عسکر سوق ایتدیلر. فقط بونلر بویوك موفقیات ایله مغرور اولمش کیمسه‌لری مغلوب ایده‌بیله‌جك مقدارده دکلدیلر . سیمبرسکی شهرنده موفق اولامامقدن صیقیلان رازین ، جنرال باراتینسکی طرفندن‌ده بر مغلوبیه اوغراتلدی. محاربه‌ده آلدیغی یاره‌لرك ویردیکی اضطرابدن باشقه قوماندا ایتدیکی عسکرك هزیمتنی کورمك آجیسنی‌ده دویوردی . فقط جسارتنی هیچ غائب ایتمه‌دی. تبدیل قیافت ایدن آدملری هر طرفه داغیلیورلر ، برچوق یرلره آتش ویریورلر ، بو صورتله سفالتی آرتیرمغه

وحكومتی دها منفور برحاله کتیرمکه چالیشیورلردی . ستانقو رازین بوتون بویارلرك وبالخاصه دولغوروکینك باشنی آجیقدن آجیغه ایسته‌یوردی .

دولغوروکینك مزیت واقتداری بویارلری قورتاردی . موسقوونك قوهٔ محافظه‌سی تزیید اولوندی . ستانقونك بورایه کلمك ایسته‌دیکی بیلنیوردی . عوام خلقك کندیسنه قاپیلری آچماسندن‌ده قورقولیوردی . اك لزوملی برلرده قوای محافظه اعزام ایدیلدی . روس اردوسی آنجق ۱۶۷۸ ایلولنده حاضر برحاله کله‌بیلدی . قناز ژورژ آلکسیه‌ویچ دولغوروکی اردویه قوماندا ایدییوردی . رازینك خطاسی یغما کرلکله وقت کچیرمه‌سی اولمشدر . بوتون معیتنده کیلری طوپلایه‌رق روس اردوسنك اوزرینه هجوم ایده‌جکی واونی فائقیت عددیه آلتنده ازه‌جکی برده اوفاق مفرزه‌لرله حرب ایدییوردی . اون بش بیك قازاقدن مرکب برقوته دولغوروکی هجوم ایده‌رك بونلری پریشان ایتدی . محاربه‌ده قازاقلردن برچوغی مقتول دوشدی . اسرایه هیچ امان ویریلمدی . بونلر یا صلب ایدیلدیلر ، یاساده‌جه تپه‌لندیلر .

پرنس دولغوروکی موردووراتلرك الکاسنده آرساماس شهرنده قرارکاه ومحکمه تأسیس ایتدی . شهرك خارجی چوق کچمه‌دن دار آغاجلریله دوناندی . بونلرده اوتوزقرق نعش صاللانیوردی . برطاقم عاصیلرده قازیغه کچیرلمشلر ، یاخود بوغازلانمشلردی .

اوچ آیده اون ایکی بیك کشینك محاکمه‌سی رؤیت ایدیله‌رك
جلادلره تسلیم ایدیلدیلر. دولغوروکینك مفرزه‌لری عاصیلری
آرامق اوزره طرف طرف دولاشیورلردی.

دولغوروکی آرساماس جوارنده عصیانی همان کاملاً
باصدیرنجه قناز قونستانتین زاراباتوف رزان دوقه‌لغی داخلنده
بولونان برقازاق قولنی داغیتمق اوزره ایلریله‌مك امرینی آلدی.
قازاقلرك برچوغنی آچیق برمیدان محاربه‌سنده یاخود اونلری
بوصویه دوشورمك صورتیله اتلاف ایتدی. نزدلرنده عاصیلر
بولونان لیسقو سکنه‌سی رؤسایی طوته‌رق حکومته تسلیم
ایتدیلر. قازاقلر حرب تهلکه‌سندن زیاده طوتولان آرقداشلرینك
اوعرادقلری اشکنجه‌لردن قورقدیلر. یکی ضایعات یوزندن
طرفدارلرینك کوندن کونه آزالدیغنی کورن رئیسلری آرتق
کندیسنی تحت امنیتده کورمه‌مکه باشلادی. آستراخانك محافظه‌سنی
«شیطان بینیغی» لقبی ایله آکیلان بردوستنه براقمشدی.
ستانقو رازین، قازاقلرك روس سرایله باریشمق ایچون کندیسنی
فدا ایتمه‌لرندن قورقدیغندن برپرده اوزون مدت قالمغه جسارت
ایده‌میوردی. قازاقلرك خطمانی اوزمان قورنه‌ی یاقولوف ایدی.
جاره صادق قالمشدی. بونك اولادلغی اولان ستانقونك کندیسنه قارشی
اعتماد تامی واردی. فقط یاقولوف صادق تبعه وظیفه‌سنی، قرابت
رابطه‌سنه ترجیح ایده‌رك ستانقویی زار بچاده توقیف ایتدیردی، اونی
موسقوویه کوندردی. عینی زمانده ستانقونك قاردشی فرولقاده

دردست ایدیلدی . بوایکی قاردش پایتخته واصل اولونجه اشکنجه‌یه تابع طوتولدیلر وحکمدار علیهنده حرکته قالقمش جانیلر کبی جزا کوردیلر . ١٦٧٩ سنه‌سی نیسانینده باشلری کسیلدی ووجودلری پارچه‌لاندی . استانقونک اولومی بو عصیانه خاتمه چکدی . شیطان بییغی اونک یرینه کچمک وکندیسنی عاصیلره رئیس اعلان ایتمک ایسته‌دیسه‌ده عسکرلری طرفندن زهرلندی . معیتنده کیلر آستراخان شهرینی اسکی حال اطاعته اعاده ایتمک صورتیله عفولرینی استحصال ایده‌بیلدیلر . عصاتک متباقی قسمنک باشنه بر سرسری کچدی . فقط روس قوماندانلری کندیسنی احاطه ایتدیلر ، قاچه‌مایه‌جق حاله کتیردیلر . عصات مغلوب اولدی . یالکز ، بالطه‌لرله مسلح ایکی یوز کشی قدر قورتولدی . بونلر سیمبرسکی‌یه کیردیلر و چاردن باشقه کیمسه‌یه خدمت ایتمک ایسته‌مدکلرینی اعلان ایتدیلر . عفو ایدیلمه‌یه‌جک اولورلرسه برر برلرینی بالطه ایله پارچه‌لایه‌جقلرینی سویلیورلردی . ندامتلری صمیمی ایدی . بوراسی تقدیر اولوندی . متباقی عاصیلرک هنوز طوتولمغه چالیشدقلری بعض شهرلرک استردادی خصوصنده بونلرک یاردیملری کورولدی .

قازاقلرک کافه‌سی ستانقونک آرقه‌سی صیرا کیتمه‌مشلردی . روسیه‌یه صادق قالمش بر قسم دائما واردی . یاصل که خطمانلری یاقولوف اولادلغنی فدا ایتمک صورتیله بونی اثبات ایتمشدر . دوروسنقو ، لهستانه قارشی عصیان ایتمش قازاقلرک باشنده

بولونديغی صيراده ١٦٧٤ تاريخنده ، ميشل ويه شنوويسكينك
وفاتندن صوكره لهستان قرالی انتخاب ايديلن ژان سوبيه‌سكی
١٦٧٦ تاريخنده توركلرله عقد صلح ايتدی . توركلر ،
طونه نهرينك اوته طرفنه چكيلمشلر ، معاهده نامه موجبنجه
لهستانه بوربستن نهرينك غربنده‌كی بوتون اوقرانيا حواليسنی
ترك ايتمشلر و دوروشنقويه تابع اولان جنوبی قسمی كنديلرينه
آليقويمشلردی . روس اوردوسی توركلرك تباعدندن استفاده
ايده‌رك ، توركلرك كنديلرينه آليقويدقلری اوقرانيا قسمنی
اللرينه كچيرديلر . كذلك مستحكم بر موقع اولان چهرين
قلعه‌سی ايله لهستانه عائد اولان سائر بعض مواقعی‌ده روسلر
ضبط ايتديلر . بو مظفريتده ، لهستانك دشمنی اولان
قازاقلری تحريك ايدن دوروشنقودن‌ده قورتولمق امكانی
تأمين ايديلدی . توركلر چهرينی استرداد ايتمك ايسته‌ديلر ؛
ضايعات ايله بوسكورتولديلر . فقط ١٦٧٨ تاريخنده تكرار
اوقرانيايه كيرديلر ، رومانا دوفسكينك مقاومتنه رغماً هجوم
ايله چهرينی ضبط ايلديلر . ايرته‌سی سنه روسلرله صلح عقد
ايده‌رك كندی تحت حمايه‌لرنده بولونان قازاقلری اونلره براقديلر .
روسيه ١٦٨٥ تاريخنده ، نديكليلر و لهليلر كبی ايمپراطورلهنده
توركلره قارشی حربه اشتراك ايتمك مجبوريتنده قالديلر .
پرنس غاليچين مدهش بر اوردو ايله قريم طرفلرينه دوغرو
بر هجوم تشبثنده بولوندی . تاتارلرك لهليلری ازعاج ايتملرينه

محل براقامق ایچون صحنهٔ حربی بو جهته نقل ایتمك ایستهیوردی .
معیتنده اوچ یوز بیك پیاده ویوز بیك سواری واردی .
روس اردوسی دشمنه هیچ تصادف ایتمدی . بلا مشکلات
نوغایلرك الکاسنه کیردی . بوراده هر شی خراب ایدی .
یره قوبه قدر یعنی اللی فرسخلق مسافهده نه انسانلر نه حیوانلر
ایچون یهجك بولامادیلر . تاتارلر خانی قازاقلرك خطمانی
ایوان ساموئهلووبچك نصیحتی اوزرینه بوتدبیری اتخاذ ایتمشدی .
بو برچوق انسان وحیوان غلبهلغنك معروض اولدیغی قیطلق
بر خیلی تلفاته سببیت ویردی . خطمان ایوان اسیر ایدیلهرك
رتبهسی رفع وسیبریایه نفی اولوندی . یرینه قازاق ملتندن ،
لهستانده تربیه کورمش ، ذکی ، جسور مازدپا تعیین ایدیلدی .
کندیسنه سنت آندره نشانی بیله ویردیکی مازدپانك
صداقتنه اعتماد ایدن چار اوقرانیانك محافظهسنی اوکا براقشدی .
او زمان اوتوز بیك قازاقدن مرکب بر قوته مالکدی .
ملتی آراسنده مهم برعائلهیه منسوب اولان بو آدم پك صاحب
اقتدار ومزیت ایدی . اسوهچ قرالی اون ایکنجی شارلك
مظفریاتندهکی سرعت اوحکمداره قارشی کندیسنده بر حرمت
وتقدیر تولید ایتمشدی . بر طاقم حریصانه امللره قاپیلهرق ،
ملتنی بویوندوروقدن قورتارمق ، ملتنك خلاصکاری
وحکمداری اولمق ایچون ، اسوهچلیلرك اطرافه ویردکاری
تلاش ودهشتدن استفاده ایتمك ایستهدی . چاره غلبه چالمق

ایچون موسقووه اوزرینه یورومك ایسته ین اسوه‌چ قرالیله
اوزون مدت مذاکراتده بولوندی . اسوه‌چ قرالی یولی ظن
ایتدیکی قدر قولای بولمادیغی ایچون مازه‌پا اوکا اوقرانیا طرفنه
کلمه‌سنی توصیه ایتدی وقوماندا ایتدیکی اوتوز بیك قازاق ایله
کندیسنه التحاق ایده‌جکنی وعد ایلدی . بو پلان شایان قبول
کورولدی وتعقیب ایدیلدی . مازه‌پا چاردن آیرلمغه بر وسیله
بولمق ایچون اردوسنده‌کی قازاق اکابرینی ، کندیسنه التحاقه
وناظرلرك حرکاتندن شکایت ایچون روس سراینه بر هیئت
مرخصه اعزامنه دعوت ایتدی . یکنی ووناروفسکی‌یی بو هیئته
مأمور ایلدی . الده ایدیلن بر طاقم مکتوبلردن دها اول
چار مازه‌پانك ترتیباتنی خبر آلمشدی . چار بر مدت هیچ
بر شیئك فرقنده دکل کبی داوراندی . جنرال منچیقوفی
قازاقلرك حرکاتنی ترصده مأمور ایتمکله اکتفا ایلدی .
اسوه‌چلیلره التحاق ایتمه‌لرینه مانع اوله‌جق تدابیر اتخاذینی
جنراله امر ایلدی . فقط ووناروفسکینك مواصلتی اوزرینه
چارك صبری توکندی . اونی حبسه آتدیردی .

مازه‌پا ایشك میدانه چیقدیغنی کورنجه اسوه‌چلیلره التحاقی
پك زیاده تعجیل ایتدی . دیکر ساحلده بولونان بر اسوه‌چ
قولنه هجوم ایتمك ایسته‌یورمش کبی وستا نهرینی کچدی . اوزمان ،
آنجق ضابطلردن بعضیلری طرفندن معلوم اولان پلانی عسکرلرینه
خبر ویرمکی کوزه آلدی . عسکرلری بونی قطعیاً تصویب

ایتمه‌یه‌رك چكیلدیلر . مازه‌پانی توقیف ایچون مذاکره‌ده
لوندقلری صیراده ایکی بیك کشی ایله اسوه‌چلیلرك قرارکاهنه
قاچمق امکانی بولدی . قازاقلر جنرال منچیقوفه التحاق
ایده‌رك اونك اردوسنی چوغالتدیلر . مازه‌پانك شریك جرمی ایکی
میرآلای باتورین شهرینی اسوه‌چلیلره تسلیم ایچون اورایه کیردیلر .
فقط منچیقوف اونلره وقت براقمادی . بوموقعه قارشی اوقدر
شدتلی بر هجوم یاپدیردی که جبراً ضبطه موفق اولدی . ضابطلری
اشکنجه ایله اتلف ایتدیردی . عسکرلری قیلیجدن کچیردی و
شهری یغما ایتدیردی . عصیانی تشویق استعدادنده کورونن
جوار بعض قصبه‌لرده عینی معامله تطبیق ایدیلدی . اوقرانیایه
جلب ایدیلن اسوه‌چ قرالی ، مازه‌پانك یاپدیغی وعدلره آلدانمش
اولدی . لووه‌نها ئوتیك قوماندا ایتدیکی فرقه کندیسنه التحاق
ایده‌مه‌دن روسلر طرفندن امحا ایدیلمشدی . بوندن دولایی
اون ایکنجی شارل پولتاوا محاربه‌سنه کیریشمك تهلکه‌سنی کوزه
آلمق مجبوریتنده قالدی . اردوسنك قسم متباقیسنی ده بوراده
غائب ایتدی . کندیسیله برلکده بولونان قازاق افرادی
بوریسته‌ن آطه‌لرینه چکیلدیلر . فقط اوراده ده چارك انتقامندن
قورتولامادیلر . چار ، صداقتلرندن امین اولامادیغی بوملتك
خیانتندن دائمی صورتده قورقه‌جق بر وضعیتده بولونمقدن
بیقه‌رق اونلری ایلریده آرتق بر دها قلقامایه‌جق بر حاله صوقمغه
قرار ویردی . بومقصدله ، پولتاوا محاربه‌سندن برمدت صوکره

مازه‌پانك شريك جرمى اولان قازاقلر بقیه‌سنك التجا ایتمش اولدیغى بوریستەن آطه‌لرینه بر قوهٔ عسکریه سوق ایتدى . قادین وار ککه ، اختیار و کنجه باقمادن بوراده‌کى قازاقلرك هپسى قیلیجدن کچیریلدى . عاصیلرك اموالى روسلره ویریلدى . اوحوالى‌یه برچوق روس عسکرى دولدیردیلر . بونلر کیفلرى بیلدیکى کبى یاشادیلر . بیکلرجه قزاق یوردلرندن آلنه‌رق بویوك پترونك بالطق ده‌کیزى طرفلرنده یاپدیردیغى انشا آتده قوللانلدى . بونلرك همان کافه‌سى اورالرده‌ترك حیات ایتدیلر . خطمانلرى سرایه کیتمکه مجبور اوله‌رق ۱۷۲۲ تاریخنده عودتندن صوکره وفات ایدنجه بومأموریت الغا ایدیلدى . خطمانلغك نفوذ واقتدارى پك واسع اولدیغنه حکم ایدیلمشدى .

روسیه سراىى قازاقلرى تماماً سائر تبعه موقعنده بولندیرمغه عزم ایتمش کورونیوردى . فقط برنجى پترونك وفاتى بوتصورك اجراسنى برمدت توقیف ایتدى . قاترینانك زمان اداره‌سنده قازاقلرك امتیازلرینك تجدید واعاده ایدیله‌جکى وعد اولوندى . مع‌مافیه ، خطمانلرینك مقرى اولان باتورین شهرى پرنس دو منچیقوفه ویریلدى . اونلره باشقه برخطمان تعیینى ایچون هیچ استعجال کوسترلمدى . رسمى صلب ایدیلمش اولان مازه‌پادن صوکره برخطمانلرى اولمشدى . بو ، ایوان ایلیه‌ویچ سقوروپاسکى ایدى . مازه‌پایه قارشى کوستریلن شدت بوخطمانى اسوه‌چ قراليله باريشمغه سوق ایلمشدى . اسوه‌چ قرالى ابتدا

کندیسنه خیانت ایده جك دیه بوندن شبهه‌لنمشدی . فقط صوکره
اعتماد کوسترمشدی . اونك خیانتندن متنفر اولان قازاقلر صوکره
کندیسنه روس سرایينك نه قدر ظالمانه معامله ایتدیکنی کوروبجه
آجیمشلردی . بونلری کندی طرفنه جلب ایتمك اسوج
قرالی ایچون مشکل برایش اولمادی . ایشته چاری‌ده قازاق
ملتنی ازمکه سوق ایدن سبب بوایدی .

روسیه ایله لهستان آراسنده عقد ایدیلن مقاولات موجبنجه
لهستان حکومتی بوریسته‌ن نهرینك غربنده کائن اولان
اوقرانیا اراضیسنه کاملاً صاحب قالمشدی . فقط قازاقلرك
بورایه صاحب اولدیغی زمانه نسبت ایدیلیرسه بو حوالی الیوم
غایت پریشان بر حالده‌در . الیوم حقیقی قازاق الکاسی عد اولونه‌
بیله‌جك حوالی بوریسته‌ن یاخود نیه‌پر نهرینك شرقنده کائندر .
کیه‌فك همان قارشیسنده بوریسته‌ن نهرینه دوکولن
وست نهرندن الیوم قازاقلری قریم تاتارلرینك اراضیسندن
تفریق ایدن سامارا نهرینه قدر امتداد ایدر . دیکر طرفدن‌ده
بوریسته‌ن نهرندن بیه‌لغرود شهرینه و دونه‌چ سه‌ویه‌رسکی
نهرینك منبعلرنده کائن داغلره قدر ممتد اولور . حسابجه
تقریباً آلتمش آلمان فرسخ طولنده و همان همان عینی عرضده
بر الکا دیمکدر .

بوتون بو الکا قوجه بر صحرادن عبارتدر . بر چوق
کوزل نهرلر هر طرفی اروا ایدر . لطیف اورمانلری واردر .

بناءً علیه صوك درجه‌ده منبت وحیاته لازم شیلرله مالی اولدیغی قولایجه تخمین ایدیله‌بیلیر . هر دورلو حبوبات، سبزه‌ونباتات، توتون ، باللومی ، بال اوقدر مبذول صورتده استحصال ایدیلیر که روسیه‌نك بر قسمنك احتیاجی‌ده بو سایه‌ده تأمین اولونمقده‌در . اوقرانیا مرعالری پك ایی اولدیغی ایچون بوراده‌کی مواشی جسامت اعتباریله آوروپانك الك بویوکیدر . بر او کوزك بلنه ال یتیشدیره بیلمك ایچون اوزون بویلی اولمغه احتیاج واردر. بوراده‌کی نهرلرده هر دورلو بالق یتیشیر . آوحیواناتی‌ده عینی صورتله مبذولدر . آوروپانك الك زنکین قسمی اولمق ایچون بو الکانك ده کیزله مواصله‌سنی تأمیندن باشقه بر شیئه احتیاج یوقدر .

بو الکاده طوغله‌دن بنایه پك آز تصادف ایدیلیر . شهرلر وقصبه‌لر روس طرزنده انشا ایدر . قازاقلر اوزون بویلی ومتناسب انداملی کیمسه‌لردر . قسم اعظمنك بورونلری قارتال واریدر. کوزلری ماوی، صاچلری قویو، کورونوشلری سربستدر . غایت کوربوز ، ماهر ، یورولمق بیلمز ، جسور و عالیجنابدرلر . حریتلرینی هرشیئه تقدیم ایدرلر . حریتلرینی محافظه خصوصنده عقل وخیاله کلمه‌یه‌جك درجه‌ده اهتمامکار وفداکار داورانیرلر . فقط ثباتسزدرلر ، ایکی یوزلیدرلر ، حیله‌کاردرلر،عیاشدرلر. قادینلری کوزلدر ، متناسبدر، اجنبیلره قارشی پك لطفکاردرلر . قادینلر و ارککلر اهلیلر کبی

کیینیرلر . یالکز قالپاقلری ایله سرپوشندن بر آز فرقلیدر . سلاحلری قیلیج و توفنکدر . عسکرلری منحصراً پیاده‌در . لسانلری روسجه ولهجه‌دن مرکبدر . مع‌مافیه روسجه‌یه چوق یاقلاشیر ، افاده‌لری غایت نازك اولدیغی تأمین ایدیلیور .

قازاقلر روسیه‌ده‌کی شکلده خرستیان دیننه سالکدرلر . مع‌مافیه ایچلرنده چوق مقدارده قاتولیك‌ده واردر . سیبریا ایله مناسبات تجاریه‌لری آرالرینه لوتر مذهبنی‌ده ادخال ایتمشدر . قازاقلرك بعضیلری بو مذهبی قبول ایلمشلردر . مازه‌پا اون ایکنجی شارلك نزدنده بولوندیغی صیراده بو مذهبی قبول ایتمش کبی کورونیور . چونکه چار برنجی پترو بیاننامه‌لرنده کندیسنك اسمنی ذکر ایدرکن کافر وبی دین دیمکدن کری دورمازدی .

پولتاوا محاربه‌سنك نتایجی قازاقلرك قوتنده بویوك بر تشوش حصوله کتیردی . مع‌مافیه ، بو ملت حقنده صوك یازلمش اثرلره نظراً قازاقلر هر بری اوچر بیك کشیدن مرکب اون ایکی ملی آلای وجوده کتیرمکده‌درلر . بو آلایلره قازاق ملتندن بر میرآلای قوماندا ایتمکده‌در .

دون قازاقلری

دونسکی قازاقلر غرب طرفندن کله‌رك کیلوقا شهرینك قارشیسنده دون نهرینه منصب اولان کیلوی دوته‌چ نهرینك جنوب ساحلندن دون نهرینك پالوس مه‌ئوتیده دوکولدیکی آغزه قدر اولان یرلرده دون نهری قییلرنده ساکن اولورلر. بونلرده اوقرانیا قازاقلری ایله همان عینی بویده‌درلر. ظاهراً اونلره بکزرلر. تمایلات وتصور اعتباریله‌ده اوته‌کی قازاقلرك عینیدرلر. قادینلری وارککلری علی العاده روسلر کبی تلبس ایدرلر. فقط اونلر قدر عبوس دکلدرلر. پك متشبث بر ده کیز حیدودی، غایت ماهر بر خیرسزدرلر.

تاتارلر بوتون قاپچاق الکاسنی ضبط ایتدکلری تاریخده شیمدیکی دون قازاقلرینك اجدادلری پالوس مه‌ئوتید ساحللرینه ودون نهرینك منصب طرفلرنده‌کی آطه‌لره چکیلمشلردی. ده کیزجیلکله هیچ علاقه‌لری اولمایان تاتارلر اونلری تعقیبدن مجتنب داورانمشلردی. قازاقلر آراده صیراده تاتار کویلرینه دوغرو یوللادقلری قوتلرله تاتارلری ازعاجدن خالی قالمایورلردی.

فقط تاتارلرك قوتی انحطاطه باشلادیغی زمان قازاقلر روسلرك آچیقدن آچیغه تاتارلرله معارضه ایتدكلرینی كوره‌رك بوتون قوتلریله تاتارلره یوكلنمكدن كری دورمادیلر ، دون ساحللرینی اشغال ایتدیلر . الیوم ایشته بورالرده مقیم بولونیورلر . چار ژان واسیلوویچ مؤخراً كندیسنی كوسترمكه باشلایجه دون قازاقلری همان بوریسته‌ن قازاقلرینك عینی شرائطله ١٥٤٩ تاریخنده اونك تحت حمایه‌سنه كیردیلر . صوكره‌لری ، لهستانك حمایه‌سنی قبول ایتدیلر . فقط طبیعتلری اقتضاسی برده‌رلو راحت دورامادقلرندن صیق صیق عصیان ایدییورلردی . ستانقو رازین حقنده ویردیكمز تفصیلاتده بونك برمثالنه تصادف ایدیلمشدر . ساپوروفسكیلر كبی بونلركده برخطمانلری واردی . فقط برنجی پترو تخته چیقدقدن صوكره بومأموریتی لغو ایتمك مناسب كورولدی .

دون قازاقلری روسلر كبی اورتودوقس مذهبنه سالكدرلر . فقط مسائل دینیه‌ده غایت جاهلدرلر . دون نهری بوینده برچوق شهر وقصبه اشغال ایتمكده‌درلر . نهرك ساحللری صوك درجه‌ده منبتدر . نهر ساحلندن ایچریلره دوغرو یك اوزاقلاشمازلر . چونكه برچوق یرده ایی صو یوقدر . اورمانه ایسه هیچ تصادف ایدیلمز . دون قازاقلری مواشیلریله وزراعت ایله كچینیرلر . فقط باشقه‌لرینك صیرتندن یاشامق فرصتنی هیچ قاچیرمازلر . سلاحلری ساپوروفسكی قازاقلرینك عینیدر . بونلرك عسكر -

لری ده یالکز پیاده دن عبارتدر . حتی عسکری سفرلرده سواری
بر قازاق کورمك نادردر . دون نهرینك صول ساحلنده
و وولغا نهری اوزرنده زاریچا قربنده باشلایان و تویا شهرینك
قارشیسنده دون نهرینه منتهی اولان سپرك جنوبنده کائن بوتون
شهر وقصبه لری دائمی صورتده منازعه حالنده بولوندقلری
قوبان تاتارینك هجومنه قارشی ترصین وتحکیم ایدیلمش بر حالده در .

بو قازاقلر عمومیتله شهر قوای محافظه سی وشهرلر مدافعه سی
ایچون ایی بر عسکردرلر ، کندیلرینی دائرهٔ اطاعته ادخال
ایچون یاپیلان معاملات شدیده دن صوکره یازیلمش مخطره لره
نظراً قوتلری اعظمی قرق بیك کشی یه بالغ اولابیلیوردی .

یایق قازاقلری

یایق قازاقلری ، تاتارلر وطنلرینی استیلا ایتدکلری زمان بحر خزر ساحللرینه چکیلن قاپچاق سکنه‌سی نسلندن کلمکده‌درلر. اوراده ساحل ایله یایق و وولغا نهرلری آراسنه داغیله‌رق آولادقلری بالقلرله وحیدودلقله کچینیورلردی . نهایت یاواش یاواش طوپلانه‌رق بو حوالیده تاتارلرك حکم ونفوذی آزالمغه باشلانجه کیدوب یایق نهرینك جنوب ساحللرینی اشغال ایتدیلر. روسلر آستراخان حکومتنی ضبط ایتدکدن صوکره کندی اختیارلریله روسلره تابع اولدیلر. بوقازاقلرده همان همان اوته‌کی قازاقلر کبیدرلر . فقط حیاتلری دها بسیط اولدیغی وهر طرفلرینی احاطه ایدن تاتارلرله صیق صیق قیز آلوب ویردیکلری جهتله سائر وطنداشلری قدر یاقیشیقلی دکلدرلر . مع مافیه اساس اعتباریله هم خارجاً هم تمایلات واعتیادات اعتباریله ینه سائر قازاقلرك عینی عد ایدیله‌بیلیرلر. علی العاده قابا بیاض چوخه‌دن دار قوللی بر اثواب کییرلر . بو قوللر باجاقلرینه قدر دوشر . قیشین اوزرلرینه قویون پوستندن اوزون کورکلر کچیریرلر .

چیزمه‌لری روس مشیندن یاپلمشدر . فقط عجملرك چیزمه‌لری طرزنده یاپلمشدر . کلاهلری یوص یووارلاقدر . کنارلری کورکلیدر. بو قازاق قولنك قادینلرینك اثوابی ارککلر ککندن فرقلی دکلدر. یالکز قادینلرك اثوابی دها اوزون ودهادراردر. قادینلر یازین باش آچیق کزرلر .

یاییق قازاقلری یاییق نهرینك صاغ ساحلی بوینجه ٥٠ عرض درجه‌سندن نهرك بحر خزره منصب اولدیغی نقطه‌یه قدر اولان بویوك کویلرده اقامت ایدرلر . زراعتله ، بالقجیلقله ومواشیلریله کچینیرلر . قومشولری نزدنده یاپدقلری آقینلرده اله کچیره‌بیلدکلری شیلری‌ده بونلره علاوه ایدرلر . لسانلری تاتارجه ایله قالموقجه‌دن وکندی اسکی لسانلرندن مرکبدر . بو خصوصی لهجه‌یی جوارلرنده‌کی مختلف تاتارلرده آکلارلر. قاره قالپاقلر وقاساچیا اوردا تاتارلری ایله‌دائمی صورتده جدال ایچنده بولوندقلرندن بوتون کویلرینی اونلره قارشی مدافعه ایده‌بیله‌جك برحاله قویمق ایچون سپرلی هندکلرله تحکیم ایتمشلردر . قیشین ، نهر بوزطوتدیغی زمان ، بوتون موسم مدتجه أولرنده قاپالی قالیرلر . بواثناده تاتارلر اسیر آلمق فکریله کویلر جوارنده دولاشوب دورورلر . فقط ایی موسم عودت ایدنجه قازاقلرك‌ده صیراسی کلیر . قاییقلرینه بینوب تاتارلری آرامغه کیدرلر . بحرخزرك بوتون شرق ساحلنی دولاشیرلر ، چوق کره هم دوستك هم دشمنك اموالنی

یاغما ایدرلر. بو مقصدله دائما بر چوق حاضر قاییقلری واردر.
بو قاییقلرك هر بری اوتوز قرق کشی طاشیه بیلیر. قیشه
دوغرو بو قاییقلری قاره یه چکرلر و کویلرنده قاپالی یرلرده
محافظه ایدرلر. سلاحلری قیلیج، اوق ویایدر. بویوك
پترونك زمان سلطنتندن صوکره اسلحهٔ ناریه قوللانمغه
باشلامشلردر. بونی آنجق قیش موسمنده استعمال ایتمه لری
ایچون کندیلرینه مساعده ویرلمشدر. بحرخزر اوزرنده
یاپدقلری آقینلرده سؤ استعماله اوغراته جقلری ایچون یازین
اسلحهٔ ناریه استعمال ایتملری ممنوعدر. سلاحلر کندیلرینه
تاتارلره قارشی حسن مدافعه ایده بیلملری مقصدیله قیش
باشلانغیجنده توزیع اولونور. نهرلرك بوزلری چوزولمکه
باشلار باشلاماز بو سلاحلری یاییق نهرینك صاغ ساحلنده
منصبدن قرق ودرست مسافه ده کائن یاییقسقوی شهرینه
کوتوروب اعاده ایتمکه مجبوردرلر. بو شهرده اقامت ایدن والی
یاییق قازاقلرینی تفتیش صلاحیتنی حائزدر. هر سنه روسیه یه
ویرمکه مجبور اولدقلری ویرکویی اونلردن حیوان، بال مومی،
بال ومواشی شکلنده اخذ ایدر. بو قازاقلرك ملی رئیسلری
واردر. بو رئیسلر اونلری اسکی عادتلری دائره سنده اداره ایدرلر.

قازاقلر شیمدی، قسم اعظمی اعتباریله، روسیه ده کی کبی
اورتودوقس مذهبنه سالکدرلر. مع مافیه اسلامیتدن وبتپرستلکدن
بر چوق اعتقادات محافظه ایتمشلردر. جسوردرلر وسائر بوتون

قازاقلر کبی غایت ایی پیاده عسکریدرلر . یاییق قازاقلری دیکرلری قدر کورولتوجی دکلدرلر. قونتایشك تبعه‌سی اولان قالموقلرله ایی کچینرلر . بوقالموقلر یازین کندیلریله تجارت ایتمك اوزره یاییق نهرینك شرق ساحلنه کلیرلر . یاییق ساحللری او درجه‌ده منبتدرکه بر پارچه زرع ایدیلیرسه حیات ایچون لازم اولان شیئی مبذولاً تأمین ایدر . تقریباً اوتوز بش سنه‌دن بری ، بو نهر منبعلرینه دوغرو چیقیله‌جق اولورسه بر چوق اورمان ، حتی میشه آغاجی بولوندیغی آکلاشلمشدر . بو کشف قازاقلرك چوق ایشنه یارامشدر. چونکه اولجه کراسته فقداننده مضطرب اولیورلردی. شیمدی یازین کیدوب کافی مقدارده آغاج کسیورلر وهر بری اوچ درت یوز آغاجدن مرکب بویوك صاللر حالنده یاییقسقویه وبحرحزره ایندیریورلر. یاییق قازاقلری تقریباً اوتوز بیك محارب چیقارا بیلمکده‌درلر .

آلتنجی جلدك صوکی

فهرس

اون یدنجی کتاب

صحیفه

اون سکزنجی کتاب

صحیفه

اون دوقوزنجی کتاب

آلتنجی جلدك صوکی